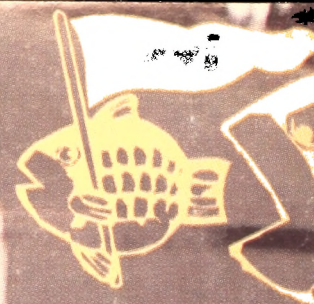

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 721
Παρασκευή
22 Σεπτεμβρίου 2000
Αρχ. 700

13 ΔΕΚ. 2001

Αι' την Γιάννα στον Καϊάφα

- Η Βουλή,
οι πολιτικοί
και τα διαπλεκόμενα

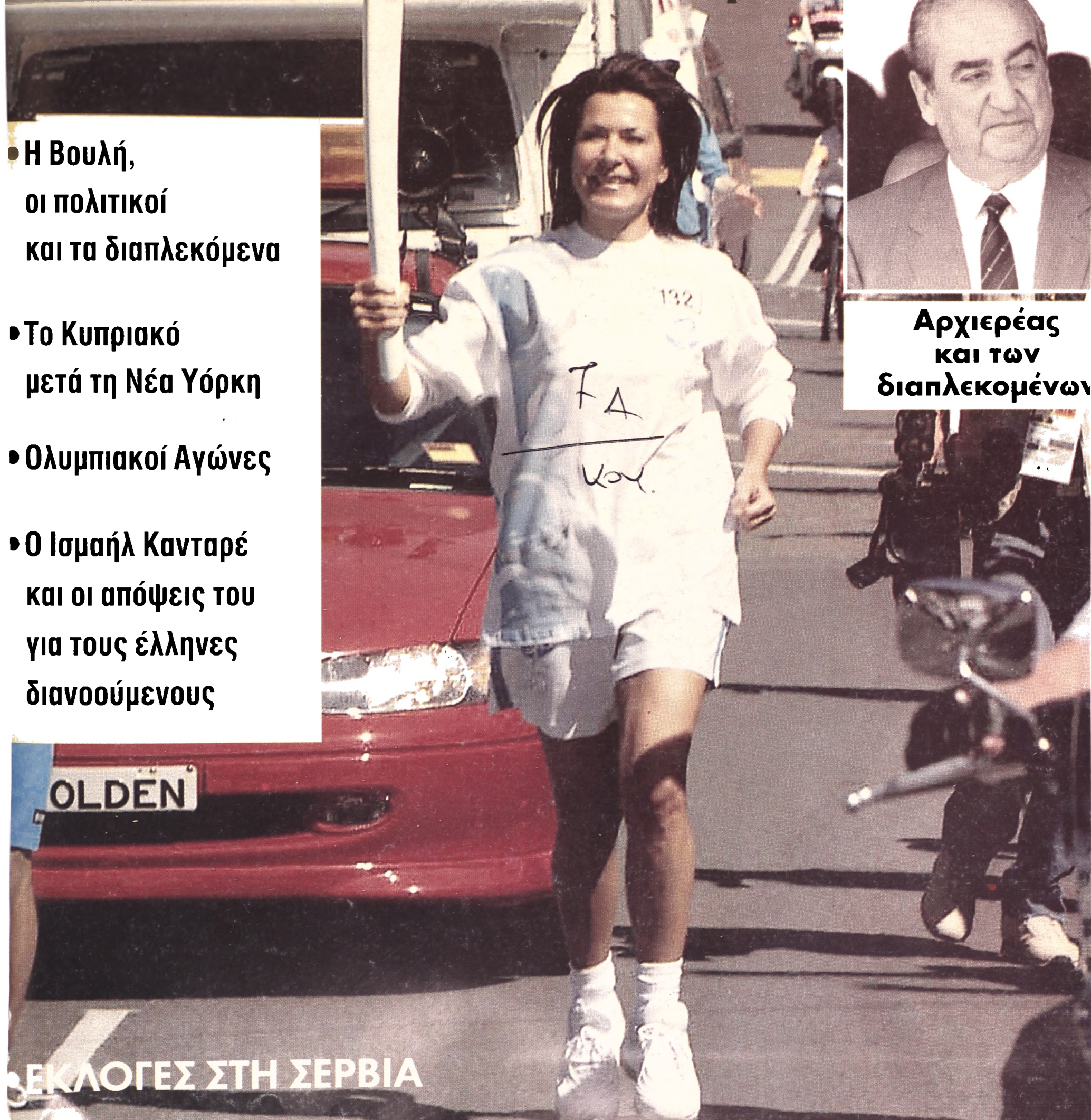
- Το Κυπριακό
μετά τη Νέα Υόρκη

- Ολυμπιακοί Αγώνες

- Ο Ισμαήλ Κανταρέ
και οι απόψεις του
για τους έλληνες
διανοούμενους

**Αρχιερέας
και των
διαπλεκομένων**

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

• Συνέντευξη με τον ηγέτη της Αντιπολίτευσης Κοστούνιτσα

Νίκος Κουλούρης
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
1945-1949

Αυτοτελή δημοσιεύματα
1945-1999

Η πρώτη μέχρι σήμερα επιστημονική καταγραφή της ελληνικής, σε πρώτη φάση, βιβλιογραφίας του Εμφυλίου Πολέμου που βλέπει το φως της δημοσιότητας.

Η πρώτη «εκστρατεία» για την επισήμανση, συγκέντρωση και διάσωση του εντύπου υλικού και των προφορικών αφηγήσεων, με τελικό σκοπό τη σύνταξη μιας ολοκληρωμένης Βιβλιογραφίας του Εμφυλίου Πολέμου στην Ελλάδα.

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φιλίστωρ

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ – ΔΙΑΝΟΜΗ:
ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΗΣ • ΣΟΛΩΝΟΣ 76 • ΤΗΛ. 36.48.170

Περίοδος Β' • Έτος 27ο • Τεύχος 721
Παρασκευή 22 Σεπτεμβρίου 2000 • Δρχ. 700
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστερί

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,

Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Από την Γιάννα στον Καϊάφα	4
• VIRTUAL REALITY	5
• ANTHΝΩΡ: Ανησυχούντες και μη – «πατριώτες» και μη!	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• ΤΟ ΘΕΜΑ: Διαπλεκόμενα: Ποιος έχει τη βούληση και τη διάθεση;	12
• Βασίλης Ζήσης: Τι θα έκανε ο Κόκκαλης χωρίς τον... Μητσοτάκη	14
• Στέλιος Καφαντάρης: Η συνταγματική κατοχύρωση της διαπλοκής	17
• Κωνσταντίνος Τζαμιώτης: Γιατί δεν θα μπει κανείς φυλακή	18
• Δημήτρης Σκούφης: Τα νέα ΜΜΕ – προβλήματα	20
• Μάνος Στεφανίδης: Ένας ύποπτος Τύπος	22
• Συνέντευξη με τον ηγέτη της σερβικής αντιπολίτευσης Β. Κοστούνιτσα	23
• Πέτρος Μαρτινίδης: Αρχιεπισκοπή κι αρχι-υποκρισία	28
• ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Η Ελλάδα και το νέο διεθνές περιβάλλον	29
• Ανδρέας Θεοφάνους: Ετοιμάζεται δικέφαλο κράτος	30
• Χ.Γ.Π.: Νέα Γιουγκοσλαβία – Η κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση	32
• Ευάγγελος Αρεταίος: Ένα επίμαχο άρθρο του Ποινικού Κώδικα	37
• Σ. Ντάλης: Η νέα τάξη πραγμάτων και το διεθνές ποινικό δικαστήριο	38
• Νατάσσα Χασιώτη: Altius, citius, fortius	39
• Περικλής Μακρής: Το χρονικό των Ολυμπιακών Αγώνων	40
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ	43
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
• Μάνος Στεφανίδης: Υποκειμενικά	47
• Ένα κείμενο του Ι. Κανταρέ και ένα σχόλιο	48
• Δημ. Χαρίτος: Δάφνες και φρύγανα	51
• Β.Ν.Α.: Θέμα γούστου – Γαλλικό σινεμά	54
• Ειρήνη Μουντράκη: Οι καλές προθέσεις δεν αρκούν (Κριτική Θεάτρου)	55
• Μάνος Στεφανίδης: Για τη ζωγραφική που επιμένει	56
• Άννα Χατζηγιαννάκη: Ο Henry Moore χωρίς τεχνητό φωτισμό	58
• Γ. Κυριακάκης: ... και η ελληνική μουσική;	60
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Real Estate	61
• Ν.Β.Α.: Χα! ...και έγινε της Βαβέλ	62
• ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ	63

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΙΑΝΝΑ ΣΤΟΝ ΚΑΪΑΦΑ

ΒΡΕΘΗΚΕ ΛΟΙΠΟΝ –και βρέθηκε για καιρό– ο νέος εθνικός στόχος του αναθέματος και της αποθέωσης, τα πασίγνωστα ελληνικά πράγματα δηλαδή. Πρόκειται για την κυρία Γιάννα Δασκαλάκη-Αγγελοπούλου, την πρόεδρο της οργανωτικής επιτροπής του 2004 και προϊσταμένη πολλών άλλων ερίτιμων κυρίων, όπως ο κ. Λιάσκας, ο κ. Ρουμπάτης, ο κ. Συναδινός κ.λπ. Βέβαια υπάρχει και η άλλη άποψη που λέει ότι ο πόλεμος εναντίον της Γιάννας καλλιεργείται κυρίως από τον Κόκκαλη και τους συνεργάτες του, γιατί δεν τους επιτρέπεται η ασύδοτη... ασυδοσία, εφόσον η ίδια δεν διαπλέκεται με το εγχώριο κεφάλαιο. Θα δείξει!

Η ΓΙΑΝΝΑ, λοιπόν, περιβεβλημένη εξουσίες υπερυπουργικές, εκλήθη εσπευσμένα από τον ίδιο τον πρωθυπουργό για να σώσει το κύρος της χώρας μετά την «κίτρινη κάρτα» του κ. Σάμαρανγκ. Και πριν αλέκτορα φωνήσαι ήδη η προειρημένη κυρία Γιάννα είναι δακτυλοδεικτούμενη απ' όλα σχεδόν τα ΜΜΕ ως «αυταρχική», «νεόπλουτη», «σπάταλη» και «υπονομεύτρια» των κυβερνητικών προσπαθειών και της επίσημής μας πολιτικής ως προς τους αγώνες.

ΛΕΣ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ η ίδια κυβέρνηση και η ίδια πολιτική των πολιτικών της που καθυστέρησε ανεπίτρεπτα επί τρία χρόνια, που προσέλαβαν και απέλυσαν τον κ. Μπακούρη και την κ. Τζαβέλα –παλαιόθεν συνεργάτιδα του κ. Κόκκαλη–, που επέτρεψαν στα διαπλεκόμενα να λειτουργήσουν οι συνθήκες πλήρους αδιαφάνειας και που δεν μετεκάλεσαν την αρχικώς αποπεμφθείσα κ. Αγγελοπούλου ως μόνον αξιόπιστο σύνδεσμο ανάμεσα στο εντόπιο και διεθνές κεφάλαιο. Άρα μπορεί η «κυρία», όπως θα 'λεγε και ο κ. Πάγκαλος, να είναι αυτή που είναι. Αλλά και οι λοιποί Πόντιοι Πιλάτοι της κυβέρνησης δεν έχουν λιγότερες ευθύνες, αφού αυτοί προβάλλουν την Γιάννα ως εύκολο στόχο του αναθέματος για να κινούνται οι ίδιοι ελεύθερα στο σκοτάδι.

ΟΠΩΣ ΕΠΙΣΗΣ δεν είναι διόλου άμοιρος ευθυνών και ο αρχιερέας των ανωτέρω εξελίξεων, ο πρωθυπουργός, ο οποίος σε ρόλο Καϊάφα ετάζει και θύει, σταυρώνει ή απολύει ως «αναμάρτητος», απόλυτος άρχων.

Λίγη αξιοπρέπεια λοιπόν και λίγο λιγότερη υποκρισία απ' όλους τους εμπλεκόμενους θα ήταν ό,τι καλύτερο μήπως και βγούμε από την παγίδα στην οποία πέσαμε μόνοι μας. Γιατί οι «Αγώνες» εξελίσσονται σε μείζονα δοκιμασία για την χώρα και τις παραγωγικές της δυνάμεις, ώστε να μην έχουν θέση πλέον οι διαγκωνισμοί και οι πόζες εξουσίας. Κι αν κάποιος, όπως ο κ. Πάγκαλος, διαφωνούν με τις σπατάλες και την οίηση της κ. Γιάννας, υπάρχει ένας τρόπος για ν' αντιδράσουν: Ας παραιτηθούν!

ΕΤΣΙ ΙΣΩΣ σώσουν και την αξιοπρέπειά τους και την αξιοπρέπεια ημών των υπολοίπων που, όντας αθώοι, θα υποστούμε και την οικονομική πίεση, και την ασύστολη διαπλοκή, και την εθνική μείωση.

VIRTUAL REALITY

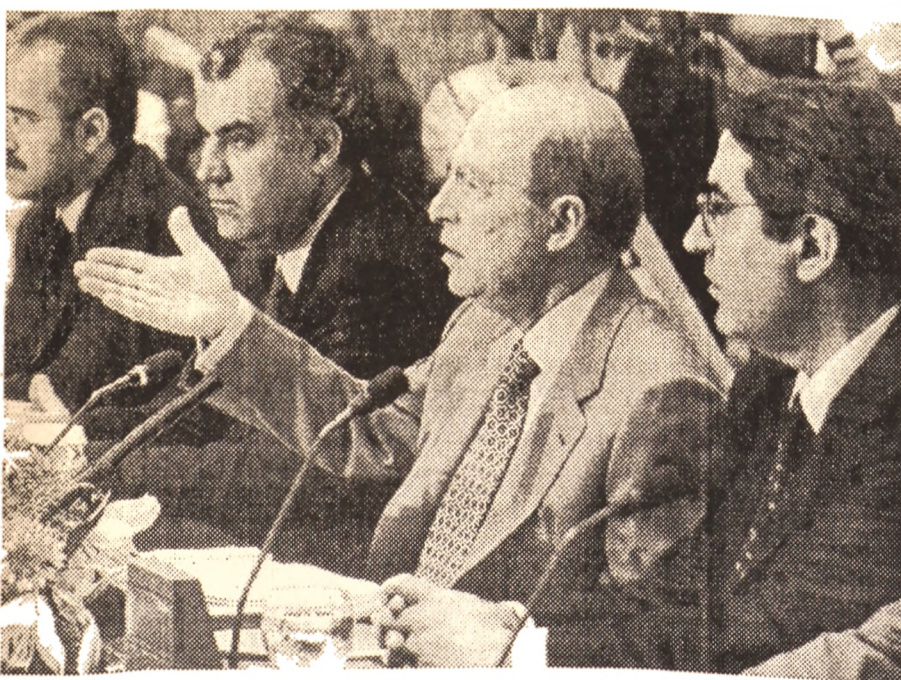
—Δολларία-Δολларά!
—Πετάει-πετάει το άτιμο!

—(Μου τη δίνει)
—(Της τη δίνω)

—Προς ευρώ;
—Προς Ευρώτα.

Οι τρεις σωματοφύλακες (του) και ο... Πανταγιάν.
Καθημερ

—Κατά βάθος, μου είναι πολύ συμπαθής, ο καημενούλης.
Κι ας έχει αντιαισθητικό ονοματεπώνυμο.

Ανησυχούντες και μη – «πατριώτες» και μη!

...ΚΑΙ ΕΝΩ εκκρεμούσε –εκκρεμεί– το θέμα της διαπλοκής (όσο και αν η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι «το σημερινό πλαίσιο για τη διαφάνεια είναι επαρκές!»), πετρέλαιο και δολάριο πήραν την ανιούσα, για να σημειώσουν νέα, ασύλληπτα, ρεκόρ: Η τιμή του μαύρου χρυσού έφθασε, την εβδομάδα αυτή, τα 37 δολάρια το βαρέλι (ρεκόρ δεκαετίας), ενώ η τιμή του δολαρίου ξεπέρασε τις 400 δραχμές – ρεκόρ όλων των εποχών!

ΑΡΧΙΚΑ, οι «αισιόδοξοι» του κυβερνητικού οικονομικού επιτελείου το έπαιξαν *μη ανησυχούντες*: Η μέχρι τώρα επιβάρυνση του πληθωρισμού από τις υψηλές τιμές του πετρελαίου –δήλωσαν– είναι «σχεδόν αμελητέα». (Την υπολόγισαν γύρω στο 0,2%.) Καθώς, όμως, η ανοδική πορεία της τιμής του αργού πετρελαίου παρατάθηκε και η ετήσια έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προβλέπει συνέχιση της πορείας αυτής και για τους επόμενους μήνες, ήταν φυσικό η ανησυχία να διαδεχθεί την αισιοδοξία! Κατά την *Καθημερινή*, μάλιστα, η πολιτική φθορά που υπέστησαν –εν ριπή οφθαλμού– οι κυβερνήσεις Μπλερ στη Βρετανία και Ζοσπέν στη Γαλλία, λόγω των αυξήσεων στις τιμές των καυσίμων, «έχει εμβάλλει σε σκέψεις –μαύρες σκέψεις, θα πρόσθετε κανείς...– την κυβέρνηση Σημίτη», η οποία διερωτάται ως προς το «τι ποιεΐν», προκειμένου ν' αποφύγει δυσάρεστες, αν όχι εκρηκτικές, καταστάσεις.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι η έκταση της αναταραχής που μαίνεται στην Ευρώπη δεν έφθασε ακόμα στη χώρα

μας... Όμως ήδη και εδώ, αιτήματα για μείωση της φορολογίας των καυσίμων διατύπωσαν όχι μόνο οι αυτοκινητιστές, αλλά και οι βιομήχανοι, προκειμένου –όπως δηλώνουν– «να συνεχίσουν την παραγωγή των προϊόντων τους χωρίς απότομες αυξήσεις τιμών»... Από την άλλη, θεωρείται βέβαιο πως αν η κυβέρνηση δεν ενδιαφερθεί για να μειωθεί η τιμή του πετρελαίου θέρμανσης (αν ισχύσει το... *laissez faire*, η τιμή του θα είναι διπλάσια συγκριτικά με πέρσι), τότε η αναταραχή ενδέχεται να προσλάβει ευρύτετες διαστάσεις. Οπότε...

«ΙΣΧΥΡΟ ΤΟ ΟΠΛΟΣΤΑΣΙΟ», ΑΛΛΑ ΚΑΙ «ΦΥΓΗ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΜΠΡΟΣ»...

ΦΥΣΙΚΑ τα προβλήματα παραμένουν πολλά: Στη ζώνη του ευρώ, λόγω χάρη, οι τιμές αυξάνονται με ρυθμούς υπερδιπλάσιους από τους περσινούς, ενώ τα ρεκόρ πετρελαίου και δολαρίου θέτουν υπό δοκιμασία τον κυβερνητικό προγραμματισμό για την οικονομική πολιτική του 2001. (Κάπου, μάλιστα, έγινε λόγος για «πάγωμα μισθών» και άλλα ομοειδή). Από την άλλη, το θέμα της διαπλοκής (το οποίο η κυβέρνηση εξακολουθεί να το αντιμετωπίζει ως προσπάθεια κατασκευής «αντικυβερνητικού μετώπου» –θυμήθηκαν ακόμα και το... 1989!), οι σπατάλες δημόσιου πλούτου, εν ονόματι του αρχαίου, αθάνατου, και ολυμπιακού πνεύματος [εν ανάγκη τα φορτώνουμε όλα στην κ. Γιάννα Αγγελοπούλου και βγαίνουμε όλοι εμείς αλώβητοι...], η εικόνα μιας κυβέρνησης που τρώγεται από τα άγχη της –αυτά και άλλα, δημι-

ούργησαν ένα βαρύτατο κλίμα που επηρεάζει αρνητικά ολόκληρο τον δημόσιο βίο της χώρας. Και ενώ θα ανέμενε κανείς να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα, από κυβερνητικής πλευράς, για την αντιστροφή του κλίματος αυτού, ξαφνικά, φίλα προσκείμενες στο ΠΑΣΟΚ εφημερίδες βγήκαν με τίτλους, όπως: «Καμπανάκι στους υπουργούς από Σημίτη» ή «Κάντε εγκαίρως προγράμματα για έργα, αλλιώς», κ.λπ.

ΤΟ «ΚΑΜΠΑΝΑΚΙ» (αν δεν το διαβάσατε ήδη) αφορούσε την απορροφητικότητα των κονδυλίων του Τρίτου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, το οποίο, ως γνωστό, θα φέρει στη χώρα το πρωτοφανές ποσό των 18 τρισεκατομμυρίων δραχμών για τα προσεχή έξι χρόνια. Το ποσό αυτό, κατά την εκφραση του ίδιου του πρωθυπουργού, είναι «ικανό ν' αλλάξει την όψη της χώρας»... Παρά ταύτα, ο κ. Σημίτης αισθάνθηκε την ανάγκη να υπομνήσει απλώς στους υπουργούς του ότι, αν δεν καταρτίζουν έγκαιρα, κάθε χρόνο, το «πρόγραμμα απορρόφησης» του υπουργείου τους, τα κονδύλια θα χάνονται. «Και αυτό πολύ θα μετρήσει για το αν θα παραμείνει ή όχι στη θέση του ο υπουργός»!

ΚΑΤΑΛΑΒΑΤΕ, μήπως; Πρόβλημα των προβλημάτων φέρεται το πότε ένας υπουργός –λόγω ολιγωρίας– θα χάνει τη θέση του. Και γιατί να μην προειδοποιηθεί ότι η απώλεια δημόσιου χρήματος συνεπάγεται παραπομπή του ενώπιον της δικαιοσύνης; Τα «καμπανάκια», στην περίπτωση αυτή, δεν λένε τίποτε, όπως δεν λέει τίποτε η φυγή προς τα εμπρός ή η δήλωση του

γραμματέα Κώστα Σκανδαλίδη ότι το οπλοστάσιο του ΠΑΣΟΚ «είναι ισχυρότατο»!

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΓΙΑ ΝΑ ΧΟΡΕΨΕΙΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΑ ΔΥΟ...

ΜΙΑ ΖΩΗ το Κυπριακό χώρισε –χωρίζει– τους Έλληνες (της Ελλάδας και της Κύπρου) σε «πατριώτες» και «ενδοτικούς»... Και οι χαρακτηρισμοί επανέρχονται –με ακρίβεια φυσικού φαινομένου– κάθε φορά, σχεδόν, που η κυπριακή κυβέρνηση συνομιλεί με τον Ντενκτάς ή η Αθήνα με την Άγκυρα... Καμιά έκπληξη, συνεπώς, αν η αξιωματική αντιπολίτευση (και ειδικότερα ο κ. Κ. Καραμανλής) έσπευσε να εκφράσει «βαθύτατη ανησυχία για τις εξελίξεις στα εθνικά θέματα», ενώ, από την πλευρά του, ο υπουργός Εξωτερικών Γ. Παπανδρέου κατηγόρησε την αντιπολίτευση για «υστερία», «πατριδοκαπηλεία» και άλλα παρεμφερή. Αλλά «βαβούρα» υπήρξε και στην Κύπρο, όχι μόνο για την εσαεί αδιάλλακτη στάση του Ραούφ Ντενκτάς, αλλά και για τη «διολίσθηση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ προς τις τουρκικές θέσεις». Κατά συνέπεια: Έπρεπε ο Γλ. Κληρίδης ν' αποχωρήσει από τις συνομιλίες της Ν. Υόρκης ή όχι; Και το ότι δεν αποχώρησε πού οφείλεται; Στη νηφάλια στάση που υιοθέτησαν τα περισσότερα κυπριακά κόμματα ή στην «υπόδειξη» της Αθήνας;

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω, ωστόσο, δεν μπορούν ν' αποκρύψουν το ότι ούτε η Λευκωσία ούτε η Αθήνα διαθέτουν σαφή, μακρόπνοη στρατηγική, ως προς τη λύση του Κυπριακού. Φυσικά, οι δύο κυβερνήσεις έχουν διακηρύξει ότι υποστηρίζουν τη λύση της ομοσπονδίας. Και, φυσικά, η λύση αυτή, όπως και κάθε άλλη λύση, συνεπάγεται διαπραγμάτευση και συμφωνία. «Για να χορέψεις χρειάζονται πάντα δυο» – δηλώνει ο έλληνας υπουργός Εξωτερικών. Τι γίνεται, όμως, όταν η άλλη πλευρά δεν δέχεται τη λύση αυτή; Σηκώνεσαι και φεύγεις από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων, όπως εισηγούνται ορισμένοι «υπερπατριώτες» ή το παλεύεις, μέχρι την τελευταία στιγμή, καταγγέλλοντας το απαράδεκτο του σημερινού στάτους κβο; [Ο Ντενκτάς δεν θα έχανε απολύτως τίποτε, αν

αποχωρούσαμε οριστικά από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων, εφόσον η τουρκική κατοχή του 37% του κυπριακού εδάφους θα συνεχιζόταν αδιατάρακτη...]

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, βέβαια, και αυτοί που υποστηρίζουν ότι «αντί μια κακή λύση» (όπως θα ήταν, λ.χ., η συνομοσπονδία), καλύτερα καμία λύση». Αλλά μια τέτοια «μη λύση» σημαίνει ότι δεχόμαστε «να μείνουν τα πράγματα ως έχουν σήμερα», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την πορεία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και για τη διεκδίκηση θεμάτων, όπως είναι η επιστροφή των προσφύγων, η επιστροφή της Αμμοχώστου, αλλά και η ομαλοποίηση των σχέσεων της Αθήνας με την Άγκυρα. Και είναι κοινός τόπος ότι μη λύση του Κυπριακού θα είναι πηγή μόνιμης έντασης στην περιοχή.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, στο Δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, είχαμε μεταξύ άλλων:

– ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ του κ. Χριστό-

δουλου ν' αντικαταστήσει τον εκπρόσωπο Τύπου της Αρχιεπισκοπής (τον μητροπολίτη Θεσσαλιώτιδος Θεόκλητο) με κάποιον άλλο «σκληρότερο» μητροπολίτη ή αρχιμανδρίτη. Όσο για το συνεχιζόμενο «δημοψήφισμα» τη βοήθεια του Τιμίου Ξύλου, κ.λπ., επιβεβαιώθηκε ότι η συγκέντρωση υπογραφών (με τη συμπλήρωση πέντε ημερών από την έναρξή της) «βαίνει μετρία». Ο κ. Χριστόδουλος, πάντως, φέρεται αγωνιών, καθώς δεν φαίνεται εφικτός ο στόχος των... 3.002.637 υπογραφών, για να θυμηθούμε τον αριθμό ψήφων που συγκέντρωσε το ΠΑΣΟΚ, στις τελευταίες εκλογές.

– ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΑΣ (πια σήμερα Παρασκευή) στην «Ευρωπαϊκή Ημέρα χωρίς αυτοκίνητο». Ποιος πίστεψε τον επίκουρο καθηγητή συγκοινωνιολογίας στο ΕΜΠ Θάνο Βλαστό, όταν δήλωσε ότι τα κυκλοφοριακά προβλήματα θα είχαν λυθεί με «μικρά έργα και μεγάλες αποφάσεις»;

ANTHNΩΡ

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

• η Γιάννα Αγγελοπούλου τρέχει ακόμη κρατώντας αναμμένο έναν ασημένιο RONSON, επαληθεύοντας τις φήμες που ήθελαν τον Φόρεστ Γκαμπ ίνδαλμά της;

• όλοι ανεξαιρέτως οι έλληνες αθλητές που συμμετέχουν στην Ολυμπιάδα είναι τραυματισμένοι;

• τραυματίζονται πριν από τους αγώνες για γούρι;

• ωραία, τώρα έβαλαν τον Βούρο να διαφημίζει και το Ευρωπαϊκό Λαχείο. Πάμε στοίχημα ότι θα γίνεται τζακ ποτ επ' άπειρον;

• κακώς ενοχληθήκαμε από το «μπράβο κοριτσάρα μου», που είπε ο προπονητής στον Μελισσανίδη. Δηλαδή οι Γερμανοί, που λένε «μπράβο λεβέντη μου» στη γερμανίδα πρωταθλήτρια κολύμβησης, πιο μάγκες είναι;

• έλα Αλέκοοοο, τι κάνει νιάου, νιάου στην κοιλιά ενός ασθενή που χειρουργήθηκε πρόσφατα;

ΗΤΑΝ 27 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ ΚΙ ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΑΣΕΙ 59 ΧΡΟΝΙΑ...

Τι κι αν έφτασε το 2000, τι κι αν γυρίζει ο αιώνας...

Στις αγωνίες και στις προτεραιότητες του σήμερα γράφουμε τα εκσυγχρονιστικά «μοντέλα» τις αναζητήσεις και τα ερωτήματα για την παγκοσμιοποίηση και τον «μεγάλο μετασχηματισμό», την ανεργία, τη φτώχεια της ψυχής μας και τα αδιέξοδα της ιδεολογίας μας.

Στις αγωνίες του χθες –πριν από 59 χρόνια το ΕΑΜ– έγραφε σαν προτεραιότητα την Αντίσταση όχι μόνο απέναντι στον ξένο κατακτητή αλλά σε κάθε μορφής λεηλασία. Μετουσίωνε το όραμα μιας άλλης κοινωνίας με αξίες την αλληλεγγύη, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ισότητα. Διεκδικούσε μια ευνομούμενη πολιτεία... και καλούσε σε παλλαϊκό συλλαλητήριο και ξεσηκωμό...

Σήμερα συλλαλητήρια φαντάζεται μόνο η Εκκλησία για μια επιστροφή στο παρελθόν.

Και οι αξίες του ΕΑΜ, αυτά στα οποία πιστέψαμε και πιστεύουμε, διεκδικήσαμε και διεκδικούμε, τι έγιναν;

Ποιος φαντάστηκε ότι έχει το δικαίωμα να θεωρήσει ότι του εκχωρήθηκαν, και την αφέλεια να πιστεύει ότι εντάσσονται σε προγράμματα και σε αναπτυξιακά μοντέλα.

Ι.Π.

ΚΡΑΤΙΚΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ, Ι.Χ. ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ

Πέμπτη σήμερα και από τον Καρέα αγναντεύω το καφεκίτρινο παχύρρευστο νέφος που επανέκαμψε. Άπνοια, ανομβρία και ζέστη, τα τρία «καλά» της αθηναϊκής μας μοίρας εν μηνί Σεπτεμβρίω. Αύριο, Παρασκευή, είναι η ευρωπαϊκή ημέρα χωρίς Ι.Χ., στην οποία προσεχώρησαν εκόντες-άκοντες και οι ημεδαποί κρατούντες. Με σεμνότητα όμως! Έτσι ο Δήμος της Αθήνας κλείνει μόνο το ιστορικό τρίγωνο κι αυτό από τις τέσσερις το απόγευμα. Ξέρετε, τη γνωστή περιοχή με τις μπάρες οι οποίες όμως δεν λειτούργησαν ποτέ. Όπως δεν λειτούργησαν και τα παρκόμετρα της περιοδικής στάθμευσης. Θυμάστε εκείνο το παλαιό σκάνδαλο της παράνομης σύμβασης του κ. Αβραμόπουλου; Το υπό εκκώλαρη πολιτικού αρχηγού ντε! Αυτού που κατά τον κ. Μάνο θ' ανανεώσει το υπάρχον πολιτικό σκηνικό. Λέμε τώρα...

Του χρόνου –ίσως– δεν θα έχουμε Ι.Χ., για να συνειδητοποιήσουμε καλύτερα την παντελή έλλειψη κυκλοφοριακής πολιτικής. Βλέπω καθημερινά το συγκοινωνικό κομπούζιο με τους μποτιλιαρισμένους οδηγούς στα πρόθυρα νευρικής κατάρρευσης και με την παράνοια στο βλέμμα. Μια πόλη που πεθαίνει από έλλειψη

οξυγόνου, φυσικού και χωροταξικού. Και ονειρεύομαι μια πόλη ελεύθερη από Ι.Χ., με τα δημόσια μέσα μεταφοράς αναβαθμισμένα και ταχύτατα, με τους λεωφορειοδρόμους να εξαπλώνονται ως τα προάστια και με τα ΤΑΧΙ να κυκλοφορούν οργανωμένα και εκ περιτροπής στο κέντρο. Ονειρεύομαι αυτοκίνητα –κρατικά και ιδιωτικά– να λειτουργούν με ρυθμισμένες μηχανές χωρίς ρυπογόνες εξαιμήσεις και θορύβους. Ονειρεύομαι δίκυκλα πειθαρχημένα χωρίς εκκωφαντικές γκαζιές, ηχητική ρύπανση και απίστευτο τσαμπουκά. Ονειρεύομαι πεζοδρόμους που να μην είναι πάρκινγκ ή στέκια της μαφίας και πεζοδρόμια ελεύθερα από τα λογής τραπεζοκαθίσματα, περίπτερα, stands, πανώ, κάδους, διαφημίσεις, ζαρντινιέρες κάθeteς, ζαρντινιέρες πλάγιες κ.λπ. Το κυκλοφοριακό, επειδή αφορά στην πιο επείγουσα καθημερινότητά μας και επειδή επηρεάζει άμεσα την ψυχοσωματική μας υγεία, αποτελεί πρώτιστο πολιτικό ζήτημα. Κι ίσως γι' αυτό να μην το αγγίζουν οι έμποροι και ανέμπνευστοι μικροπολιτικοί μας άρχοντες. Κι ίσως γι' αυτό να είναι ο χώρος που προσιδιάζει καλύτερα στις ρεαλιστικές και ευφάνταστες προτάσεις μιας σύγχρονης Αριστεράς.

Μάνος Στεφανίδης

ΤΑ ΑΝΑΠΟΔΕΙΚΤΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΑ;

Ο κ. Μητσοτάκης αντιδρά πάντοτε με οικονομία στις αιτιάσεις που τον αφορούν, ιδίως τις οικονομικές.

Όταν πρόσφατα, με αφορμή την διαπλοκή στην αναθεώρηση του Συντάγματος, ετέθη εκ νέου το θέμα της απευθείας ανάθεσης των 470.000 ψηφιακών συνδέσεων στις Ζήμενες-Ιντρακόμ επί Οικουμενικής Ζολώτα, μίλησε απλώς για το φθινό (26 δισ. από 32) και το επείγον, και σε λίγες μέρες για το παντελώς αναπόδεικτον και το ανώνυμον της μομφής. Δεν την είπε ψευδή, αναληθή, ανυπόστατη την κατηγορία. Δεν έσकिσε τα ρούχα του. Μόνο αναπόδεικτη την είπε.

Ασφαλώς δεν περιμένουμε να τον βάλει στη θέση του ο τρίτος αποδέκτης Χαρίλαος. Αυτά τα πράγματα δεν μπορούν να ειπωθούν. Παρηγορούμεθα μόνο από την ποιότητα, την συλλογικότητα, την οικουμενικότητα και το κοινωνικώς ωφέλιμο εκείνης της δωροληψίας. Τα κόμματα, αν ήθελαν, θα ψήφιζαν στους εαυτούς τους αυτά ή και μεγαλύτερα ποσά μέσα στον προϋπολογισμό. Έτσι όπως έγινε τα πήρανε από κεφαλαιούχους και μάλιστα κατά το ήμισυ από κουτόφραγκους. Αλλά επιπλέον βγήκε και ο Συνασπισμός ωφελημένος. Πώς αλλιώς θα έπαιρνε το 25% της επιχορήγησης (το 1 δισ.) νόμιμα με την αρχή της αναλογίας;

Σ. Καφαντάρης

ΚΙΜΠΑΡΗΔΕΣ!

Η βενζίνα έχει πάρει την ανηφόρα, η Ευρωπαϊκή Ένωση πλήττεται θανάσιμα στη ρίζα της πολιτικής και ιδεολογικής της αξιοπιστίας, δηλαδή στο ευρώ, οι πληττόμενοι πολίτες της Γαλλίας, της Βρετανίας, της Σουηδίας, της Γερμανίας, της Ισπανίας έχουν αποδυθεί σε πολυήμερες απεργίες και σε μαζικές κινητοποιήσεις, η γηραιά ήπειρος έχει παραλύσει, αλλά εμείς εδώ ψύχραιμοι! Cool και χαλαροί από την Ήπειρο ως την Κρήτη και απ' τη Θράκη ως τον Μωριά. Ο Έλλην δεν χαμπαρίζει από τέτοιες μικροαυξήσεις που έχουν τριπλασιάσει την τιμή της βενζίνης μέσα σ' ένα χρόνο. Ο Έλλην φαίνεται ότι έχει οικονομικά αποθέματα άδηλα ή ότι είναι... κιμπάρης. Τούτων δοθέντων και υπάρχοντος αφόδου μαύρου χρήματος δεν μας πλήττει ούτε μας εκπλήττει διόλου ο ανήφορος του μαύρου χρυσού. Τα μαύρα μαντάτα είναι γι' άλλους: Για τους μαύρους τους βορειοευρωπαίους που τυγχάνουν και κατ'άξιοι.

Στ.Π.

ΕΡΩΤΗΜΑ

Ποιος κυβερνά αυτό το κράτος;
—Ο Σωκράτης

P.A.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- ότι ο Μπους Τζούνιορ σκέφτεται τώρα να κατεβάσει για αντιπρόεδρο τον Μίκυ Μάους;

- ότι αυτή ήταν και η πρόταση που του έκανε ο στενός του σύμβουλος Ε Τ ο εξωγήινος, με τον οποίο συγκατοικούν τα τελευταία χρόνια;

- ότι η Gucci έκανε μήνυση στην Δήμητρα Λιάνη επειδή στις γνωστές φωτογραφίες με τον Σπυρόπουλο εμφανίζονταν με μαγιό της εταιρείας; Αποτέλεσμα ήταν να πιάνουν πάτο οι πωλήσεις εξαιτίας της εντύπωσης που δινόταν ότι το συγκεκριμένο μαγιό «μπαίνει» όταν έρχεται σε επαφή με το νερό.

- στην πραγματικότητα πρόκειται για το αγαπημένο μαγιό της Δήμητρας από τότε που πήγαινε σχολείο;

ΚΟΥΙΖ

Ποια είναι η εικονιζόμενη;

- A. Δέσποινα Βανδή
- B. Δέσποινα Στυλιανοπούλου
- Γ. Δέσποινα Παπαδοπούλου.

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- αν τελικά αναλάβουμε την διοργάνωση του Παγκόσμιου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου μαζί με την Τουρκία, θα σκοτωθούμε για το πού θα γίνει ο τελικός;
- ο Γιωργάκης, που είναι γάτος και μετριοπαθής, πρότεινε ήδη το πρώτο ημίχρονο του τελικού να γίνει στο Κεμάλ Ατατούρκ και το δεύτερο στο Ολυμπιακό Στάδιο;
- αν υπάρξει παράταση να γίνει στο Βελιγράδι...
- τα πέναλτι, να χτυπηθούν στα Τίρανα...
- οι πανηγυρισμοί των νικητών θα γίνουν στην Σόφια, ώστε όλα τα Βαλκάνια να παίξουν πρωταγωνιστικό ρόλο.
- μετά την πρόωρη είσοδο της Γιάννας στο χώρο όπου πραγματοποιούνταν η άρση βαρών για να αγκαλιάσει τον Σαμπάνη, όλοι ανακουφίστηκαν στη σκέψη ότι ευτυχώς δεν επρόκειτο για ποδοσφαιρικό αγώνα, αφού η πλήρης άγνοια της Γιάννας θα την οδηγούσε σε ανάλογη είσοδο στο τερνέν άμα τη επιτεύξει τέρματος υπό της Εθνικής μας, πιστεύοντας πως να, επήλθε η λήξη του αγώνα έστω και στο 15' του πρώτου ημιχρόνου. **Β.Μ.**

Ο ΣΥΝ ΚΑΙ Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

Η προοδευτική αριστερά εγκαίρως και τεκμηριωμένα κατήγγειλε την νέα «εθνική ιδέα» και την περί τους αγώνες υστερία, μιλώντας για τον ύποπτο ρόλο της ΔΟΕ ως προς την εμπορευματοποίηση του αθλητικού ιδεώδους και εκθέτοντας την αδυναμία της χώρας ν' αναλάβει τόσο πολυδάπανα και ασύμφορα έργα που θα επιβάρυναν τελεσίδικα την Αττική γη. Ίσως γι' αυτό τώρα που τ' αδιέξοδα είναι ορατά και τα προβλήματα διαπλέκονται ασύστολα, ο ρόλος του ΣΥΝ και οι προτάσεις του να έχουν ιδιαίτερη σημασία. Ας το ξαναπούμε πάλι: σ' αυτούς τους διαβουκολημένους, τους ντοπέ, τους χολιγουντιανούς αγώνες, ο ρόλος της Ελλάδας δεν μπορεί παρά να είναι διαφορετικός. Είναι χρέος της

πολιτείας να διεκδικήσει και να επιβάλει και στην «αμαρτωλή» ΔΟΕ και στην παγκόσμια κοινωνία ολυμπιακούς του μέτρου, της λιτότητας και του κάλλους...

Ολυμπιακούς, δηλαδή, που να είναι μέσα στις ουσιαστικές κι όχι στις νεοπλουτίστικες δυνατότητές μας. Τέλος, πρέπει να δοθεί ουσιαστική έμφαση στην πολιτιστική Ολυμπιάδα μέσω ενός πανεθνικού σαλπίσματος μακριά από κομματικές σπέκουλες, «ημετέρους» και managers. Ο ΣΥΝ οφείλει να καταθέσει νηφάλια ιδέες και να προτείνει μεθόδους πραγματοποίησής τους. Να λειτουργήσει, δηλαδή, όπως θέλει να είναι: μια αληθινά προοδευτική και σύγχρονη αριστερά με ιδέες και λύσεις.

Μ.Σ.

Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΩΝ

Σ αν ένα εκνευριστικό αστείο αντήχησε η αναφορά του Σάμαρανκ στην τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων «στην Ελλάδα που μας έδωσε το δώρο των Ολυμπιακών Αγώνων». Μια φράση κενή από κάθε νόημα, καθώς ούτε οι Ολυμπιακοί θυμίζουν το αγνό ολυμπιακό πνεύμα εδώ και αρκετές δεκαετίες ούτε και στην διάρκεια της τελετής έγινε αναφορά στην ιστορία της αρχαίας Ελλάδας. Οι διοργανωτές ξέχασαν την Ελλάδα, αλλά ένιωσαν την υποχρέωση ν' αποκαταστήσουν την λησμονημένη ιστορία τους με το να παρουσιάσουν και να προβάλλουν τους ιθαγενείς, που κατοικούσαν την ήπειρο πριν από τον ερχομό των Άγγλων. Οι Αβορίγινες υπέστησαν τα πάνδεινα απ' τα πρώτα χρόνια του εποικισμού και δεν θα ήταν παράλογο να υποστηριχθεί ότι έπεσαν θύματα μιας συστηματικής γενοκτονίας, για την οποία το επίσημο κράτος δεν έχει αναγνωρίσει ακόμη τις ευθύνες του. Μετά το τέλος των αγώνων, οι αυτόχθονες ιθαγενείς και ο πολιτισμός τους δεν θα χρησιμεύουν ούτε για τηλεοπτική διαφήμιση.

ΣΩ.ΛΕ

Ο ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗΣ

Ε να επίθετο που κατέστη συνώνυμο της βρισιάς. Επαγγελματίας υβριστής ο ίδιος, δεν έχει πρόβλημα να δηλώσει ότι λειτουργεί ως δημοσιογράφος-λεγεωνάριος. Μέγιστο επιχείρημα του «Όλοι τα ίδια σκ... είναι (χρησιμοποιώ την φρασεολογία του). Που δεν είναι! Τον ακούω στο ραδιόφωνο να μιλάει στους υπουργούς στον ενικό και να του απαντούν στον πληθυντικό! (δείγμα αφ' ενός της έντεχνης «λαϊκότητάς» του και απόδειξη αφ' ετέρου της επίκτητής τους δουλοπρέπειας). Έτσι για να ξέρουμε όλοι ποιος είναι το αληθινό αφεντικό. Και ποιος το αφεντικό του αφεντικού του. Μοιάζει να μην έχει τέλος αυτή η δυσωδία. Επίσης, ο ερίτιμος κύριος συμφωνεί απολύτως με τον Άγιο του μετέωρου βήματος ως προς τις επιθέσεις εναντίον του Ν. Κωνσταντόπουλου. «Υπερασπίζεται τον διαπλεκόμενο Κίτσο και καταγγέλλει επιλεκτικά» λένε. Τι έκανε, όμως, ο πρόεδρος του ΣΥΝ; Υπερασπίστηκε μια δημοκρατική εφημερίδα εναντίον μιας κατάφωρα πολιτικής μίνυσης όπως ήταν αυτή του πρώην πράκτορα της Στάζι. Συγχρόνως προσπάθησε να συστρατεύσει όλα τα κόμματα εναντίον της διαπλοκής. Να τι κυρίως ενοχλεί.

Μ.Σ.

Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Ο Παναγιώτης Λαφαζάνης αποτελεί την ευχάριστη έκπληξη της παρούσας Βουλής: Υπερδραστήριος, διεισδυτικός, με άγρυπνο

βλέμμα προς πάσαν κατεύθυνση, με καίριες παρεμβάσεις ή επερωτήσεις. Ένας βουλευτής που δουλεύει για δέκα και κρατάει τον ΣΥΝ

σε διαρκή –και δικαιολογημένη– επικαιρότητα. Θα μου πείτε «ανήκει στο Αριστερό Ρεύμα». Ε, και;

Μ.Σ.

Εκδόσεις του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης

Διάθεση

Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης
Θουκυδίδου 13,
Πλάκα
Τηλ.: 3221335

Εθνική Τράπεζα
της Ελλάδος
Αιόλου 86, Αθήνα
Τηλ.: 3341846
Fax: 3341999

Βιβλιοπωλείο
"Το Μορφωτικό"
Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5
Τηλ.: 3215606

Πρατήριο Εκδόσεων
Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.
Πλουτάρχου 5,
Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 295105

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΑ: ΠΟΙΟΣ ΕΧΕΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ;

*ΚΑΛΟ ΚΑΙ ΘΕΤΙΚΟ βήμα για την αντιμετώπιση της διαπλοκής», χαρακτήρισε μερίδα του Τύπου την τελική διατύπωση της συνταγματικής διάταξης που απαγορεύει την ανάληψη έργων και προμηθειών από πρόσωπα που ελέγχουν Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ύστερα από διάφορες παλινωδίες και έντονες κοινοβουλευτικές αντιπαραθέσεις, η κυβέρνηση δέχθηκε να επεκταθεί η απαγόρευση και στα συγγενικά πρόσωπα, έτσι ώστε να «καταλαμβάνει κάθε είδους παρόντα πρόσωπα, όπως συζύγους, συγγενείς, οικονομικά εξαρτημένα άτομα ή εταιρείες χαρτοφυλακίου». Σε απλούστερα ελληνικά όλα αυτά υποτίθεται ότι σημαίνουν πως ένας εργολήπτης ή προμηθευτής του δημοσίου, όπως αϊφνης ο κ. Μπόμπολας ή ο κ. Κόκκαλης, δεν θα μπορούν, μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος να είναι ιδιοκτήτες Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ή να παραχωρούν την ιδιοκτησία τους σε συγγενικά πρόσωπα και εταιρείες-φαντάσματα. «Επιτέλους επιτευχθεί συναίνεση στο κρίσιμο θέμα», αναφώνησαν αρκετοί, όπως η *Ελευθεροτυπία*¹, ενώ ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής έσπευσε να πανηγυρίσει² επειδή η κυβέρνηση «εσύρθη σε υποχώρηση» για το θέμα αυτό και «αναγκάστηκε να αποδεχθεί τις προτάσεις μας».*

• • •

ΜΙΑ ΠΙΟ ΨΥΧΡΑΙΜΗ, όμως, θεώρηση του θέματος δεν δικαιολογεί τον ενθουσιασμό της «Ε», ούτε του κ. Καραμανλή. Πόσο μάλλον όταν είναι προφανές ότι με τους χειρισμούς της η κυβέρνηση κατόρθωσε να εκτονώσει προς στιγμήν την έντονη αντιπαράθεση για τα διαπλεκόμενα και να κερδίσει χρόνο. Η διάταξη περί συγγενικών προσώπων αποτελεί «στάχτη στα μάτια» για πολλούς και διάφορους λόγους, ο κυριότερος από τους οποίους είναι ο εξής: Για να καταστεί νόμος του κράτους η νέα διάταξη πρέπει να περάσουν τουλάχιστον δύο χρόνια, αφού βεβαίως επικυρωθεί προηγουμένως από την Ολομέλεια της Βουλής – πράγμα που δεν ξέρουμε αν θα γίνει. Μέχρι τότε, δηλαδή, η κατάσταση θα συνεχίσει ως έχει και το νέο «υπερόπλο» της Βουλής εναντίον της διαπλοκής θα εφαρμοσθεί όταν θα έχει ολοκληρωθεί το μοίρασμα της πίτας για τα Ολυ-

μπιακά Έργα, τη νέα τεχνολογία κ.λπ.

Αλλά και όταν –επιτέλους– θα ισχύσει η νέα διάταξη ως νόμος του κράτους, το μόνο που θα επιφέρει θα είναι, κατά τη γνώμη μας, μια μεγάλη αύξηση στα έσοδα των διαφόρων δικηγορικών γραφείων και νομικών συμβούλων που συμβουλεύουν τους διαπλεκόμενους πώς να καταστρατηγούν την ισχύουσα νομοθεσία. Για παράδειγμα, αντί ο τάδε διαπλεκόμενος να αναθέτει την ιδιοκτησία της εφημερίδας ή του τηλεοπτικού σταθμού του στη σύζυγό του, στον υιό του ή σε κάποια εταιρεία χαρτοφυλακίου με εμφανή εταιρική σύνθεση, θα αναγκασθεί να δίνει κάτι παραπάνω για να του βρουν οι δικηγόροι του μια εταιρεία στις νήσους Καϋμάν ή στη Λιβερία, στην οποία και θα «μεταβιβάσει» την ιδιοκτησία των εν Ελλάδι ΜΜΕ του. Ποια δημόσια αρχή, η δικαιοσύνη αϊφνης, θα έχει τα μέσα, αλλά και τη διάθεση για να αναζητήσει τις μετοχικές συνθέσεις των εταιρειών-φάντασμα, τους καλά κρυμμένους τραπεζικούς λογαριασμούς και όλα τα συναφή;

• • •

ΟΠΩΣ ΠΟΛΥ ορθά δήλωσε σε πρόσφατη συνέντευξή του ο Στέφανος Μάνος³ δεν χρειαζόταν συνταγματική ρύθμιση για την καταπολέμηση της διαπλοκής, όπως δεν χρειάζονται νέοι νόμοι. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ενίσχυση της διαφάνειας στη δημόσια ζωή είναι επαρκέστατο.

Παράδειγμα, το άρθρο 40 του Νόμου 1806/1988, οι Νόμοι 1868/1989 και 2328/1995 σε συνδυασμό με τα σχετικά –και επαρκή– άρθρα του ΠΚ. Αυτό που λείπει είναι η πολιτική βούληση, η διάθεση για την κάθαρση. Και πώς να υπάρχει αυτή η βούληση, όταν η προβολή των εκλεγμένων σε κάθε εκλογική αναμέτρηση εξαρτάται καθοριστικά από εκείνους που διαθέτουν τα μέσα προβολής τους στο εκλογικό σώμα, τις εφημερίδες, τους τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς σταθμούς.

• • •

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ παράδειγμα, για μια ακόμα φορά, η περίπτωση Κόκκαλη. Δεν είναι καθόλου λίγες οι δικαστικές έρευνες, ανακρίσεις και διώξεις που ασκήθη-

καν εναντίον του ιδίου ή εταιρειών του την τελευταία δεκαετία για σκάνδαλα σε συμβάσεις με το δημόσιο. Πόσες από αυτές οδηγήθηκαν στο ακροατήριο; Καμία. Όχι επειδή δεν υπήρχαν στοιχεία, ούτε επειδή οι διώξεις ήταν αβάσιμες. Αλλά κυρίως επειδή δεν υπήρξε η διάθεση που λέγαμε, η βούληση για την αλήθεια.

• • •

Όμως, ύστερα από όλα όσα έχουν συμβεί τελευταία, ύστερα από όλα όσα ακούσαμε από το βήμα της Βουλής και διαβάσαμε στις εφημερίδες, κανείς δεν μπορεί πλέον να προσποιείται τον ανήξερο. Κανείς δεν μπορεί να σιγοσφυρίζει αδιάφορος. Για παράδειγμα, όσοι ενδιαφέρονται για την πάταξη της διαπλοκής, οι οποίοι τόσο πρόθυμα αναπαρήγαγαν τις τελευταίες ημέρες τις κατηγορίες και τους υπαινιγμούς για τις σχέσεις του Κ. Μητσοτάκη με τον Σ. Κόκκαλη, δεν έχουν παρά να ζητήσουν το άνοιγμα τριών και μόνο τραπεζικών λογαριασμών που αποκάλυψε πρόσφατα το *Αντί*⁴. Τους εξής:

* Αριθμός Λογαριασμού 27050281 στην Midland Bank στο όνομα "Manassis"

* Αριθμός Λογαριασμού 38612840 στην Barclays Bank στο όνομα "Tompras" και ένας άλλος στο όνομα "Risas" στην ίδια τράπεζα.

Και στους τρεις λογαριασμούς μεταβιβάστηκαν μεγάλα χρηματικά ποσά από το λογαριασμό με αριθμό «709» του Σ. Κόκκαλη στην Deutsche Handelsbank του Βερολίνου.

Και οι τρεις λογαριασμοί φαίνεται πως ανήκουν σε συνώνυμα κορυφαία στελέχη του ΟΤΕ που συνέπραξαν στην υπογραφή της περίφημης σύμβασης των 470.000 ψηφιακών παροχών με την Intracom. Αυτήν που ονομάστηκε και «σύμβαση της Οικουμενικής» και απασχόλησε τόσο έντονα πρόσφατα τη Βουλή, επειδή εμπλέκεται και ο Κ. Μητσοτάκης.

Ιδού ο δρόμος για όποιον έχει τη διάθεση και τα κότσια. Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια.

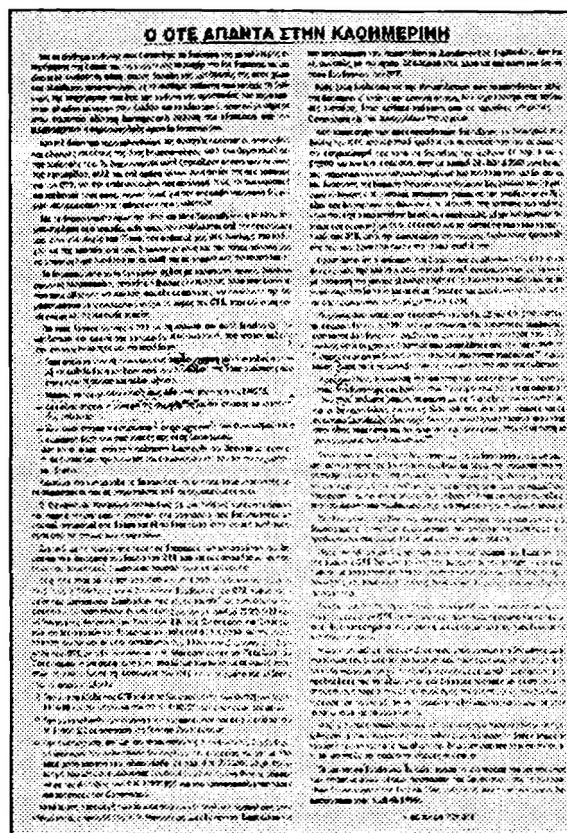
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. π.χ. κύριο άρθρο της *Ελευθεροτυπίας*, 14.9.2000
2. Βλ. ομιλία στη Βουλή την Πέμπτη 14.9.2000
3. *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 17.9.2000
4. Βλ. *Αντί*, τχ. 715, 9.6.2000

ΟΙ ΔΙΥΛΙΖΟΝΤΕΣ ΤΟΝ ΚΩΝΩΠΑ...

Συναφή με όσα εκθέτονται στο παραπάνω σημείωμα είναι η ιστορία που ξαφνικά, στις αρχές της εβδομάδας, ξεσηκώθηκε με μια νέα ανάπτυξη του «πολέμου των διαπλεκόμενων». Μεταξύ του ΟΤΕ και της *Καθημερινής* αυτή τη φορά. Η εφημερίδα αποκάλυψε σε δημοσίευσμά της ότι ο διορισμός του κ. Νίκου Μανασή ως διευθυνόντος συμβούλου του ΟΤΕ είναι παράνομος, με αποτέλεσμα να προκαλέσει την λάβρα αντεπίθεση του οργανισμού, ο οποίος με πανάκριβες καταχωρίσεις στον Τύπο κατηγορεί για «προκατάληψη και για ανακριβή παραγωγή διάφορων πληροφοριών και ειδήσεων» τη δημοσιογράφο Αριστέα Μπουγάτσου.

Παρεμβαίνοντας στη διένεξη (για ποιο λόγο άραγε αισθάνθηκε την ανάγκη;), ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Δ. Ρέππας δήλωσε ότι «οι διαδικασίες που ακολούθησε ο ΟΤΕ ήταν άψογες», με αποτέλεσμα να προκαλέσει τον κ. Κ. Καραμανλή, ο οποίος δήλωσε: «Μέχρι σήμερα η κυβέρνηση κατασπαταλούσε το δημόσιο χρήμα για την εξυπηρέτηση συμφερόντων και για

Η πληρωμένη διαφήμιση μιας απολεσθείσης εντιμότητας.

την προβολή ανύπαρκτου έργου. Αυτή τη φορά ξεπέρασε κάθε όριο και μέτρο, υποδεικνύοντας στον ΟΤΕ να προχωρήσει σε ολοσέλιδη πληρωμένη διαφημιστική καταχώριση στις εφημερίδες μόνο και μόνο για να εξυπηρετήσει τους διαπλεκόμενους φίλους της και να επιτεθεί αντιδεοντολογικά σε δη-

μοσιογράφο».

Μήπως σηκώθηκε πολύς θόρυβος με όλα αυτά; Ο «παράνομος», ή «νόμιμος» διορισμός του κ. Μανασή είναι παρωνυχίδα στο όλο θέμα του ΟΤΕ και των σκανδάλων στις συμβάσεις με την Ιντρακόμ. Πόση σημασία έχει πλέον ο τρόπος διορισμού του νέου διευθυνόντος συμβούλου, όταν έχουν αποκαλυφθεί τόσα και τόσα στοιχεία για τις σχέσεις του κ. Μανασή με την Ιντρακόμ και τον κ. Σωκράτη Κόκκαλη προσωπικά;

Αυτό που εμείς θέλουμε να σχολιάσουμε είναι η επιλεκτικότητα που διακρίνει την ευαισθησία του κ. Μανασή. Επανειλημμένως το τελευταίο διάστημα το *Αντί* δημοσίευσε συγκεκριμένα στοιχεία σε βάρος του, με αφορμή το ρόλο που έπαιξε στο παρελθόν στην ανάδειξη της Ιντρακόμ σε κύριο ανάδοχο των συμβάσεων του ΟΤΕ και τα ανταλλάγματα που εισέπραξε γι' αυτό. Ο κ. Μανασής δεν αντέδρασε σε ούτε ένα από τα δημοσιεύματα αυτά. Γιατί άραγε; Μήπως του διέφυγαν; Για να του στέλνουμε στο εξής το *Αντί*... «τιμής ένεκεν».

Τι θα έκανε ο Κόκκαλης χωρίς τον... Μητσοτάκη;

του Βασίλη Ζήση

Να, λοιπόν, που «έχει ο καιρός γυρίσματα». Οι μάσκες αρχίζουν να πέφτουν και, μεταξύ άλλων, ο «αρχιερέας της διαπλοκής», ο άνθρωπος που εισήγαγε στο νεοελληνικό πολιτικό λεξιλόγιο τον όρο «διαπλεκόμενα», παραποιώντας ταυτόχρονα τη σημασία του για να απαλλάξει άλλους πολιτικούς και εαυτόν, βρίσκεται πλέον στο κέντρο των αποκαλύψεων. Ο λόγος φυσικά για τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, ο οποίος στο δεκαπενθήμερο που πέρασε δέχθηκε αλλεπάλληλες καταγγελίες για την διαπλοκή του με τον Κόκκαλη – θέμα στο οποίο αναφέρθηκε αναλυτικά το *Αντί* στο προηγούμενο τεύχος του.

ΜΥΣΤΙΚΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ
ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ:

Σε ποιον ανήκει
ο λογαριασμός 33864
στην Τράπεζα
Hugo-Kahn and Co. A.G.
στη Ζυρίχη;

Ο χειρισμός του θέματος από τον Τύπο επιβεβαίωσε τις αποκαλύψεις του περιοδικού και οι επιθέσεις εναντίον του αρχιερέα της διαπλοκής κλιμακώθηκαν όταν μια εφημερίδα δεν δίστασε να αναφερθεί σε «μυστικό deal Μητσοτάκη-Κόκκαλη». ¹ Αντιδρώντας στα δημοσιεύματα, ο «επίτιμος» της Ν.Δ. έβαλε κατ' αρχάς ² το «Γραφείο Τύπου» του να κάνει μια χλιαρή ανακοίνωση περί «αθλιότητας που προφανώς εντάσσεται στον πόλεμο διαπλεκομένων συμφερόντων, που μαίνεται αυτό τον καιρό». Λες και δεν ξέραμε ότι δεν υπάρχει πόλεμος διαπλεκομένων, χωρίς τον «αρχιερέα» τους. Δεν επρόκειτο, όμως, να ξεμπλέξει τόσο εύκολα. Τα σενάρια του Τύπου συνέδεσαν το deal Κόκκαλη-Μητσοτάκη με την εσωκομματική διαμάχη στη Ν.Δ., κάνοντας λόγο για συνδυασμένη επιχείρηση φθοράς του Κ. Καραμανλή, από μια άτυπη και παρασημασμένη συμμαχία Μητσοτάκη-Κόκκαλη-Βαρβιτσιώτη. Συγκεκριμένα, δημοσιεύματα αναφέρθηκαν επίσης στην προσπάσια που απολαμβάνει τελευταία ο «πρακτοράκος και κλεφταράκος» από τις ΗΠΑ, αποδίδοντας τις πέραν του Ατλαντικού συμμαχίες του στις «άριστες σχέσεις» του κ. Βαρβιτσιώτη με κύκλους του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Δεν

μπορούμε να επιβεβαιώσουμε τις πληροφορίες αυτές, είναι όμως γνωστό ότι χάρις στην ισχυρή επιρροή που ασκεί ο κ. Βαρβιτσιώτης στον *Ελεύθερο Τύπο*, η εφημερίδα αυτή έχει μετατραπεί τελευταία σε εκπρόσωπο Τύπου της Intracom, δημιουργώντας παράλληλα σοβαρά προβλήματα στη Ν.Δ. και τον Κ. Καραμανλή. Ότι, δηλαδή, επιδιώκει και ο Κ. Μητσοτάκης.

Στη συνέχεια, μπήκε στο παιχνίδι και ο βουλευτής της Ν.Δ. Γιάννης Κεφαλογιάννης, ο οποίος υπενθύμισε την δύσσομη ανάθεση των 470.000 ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ στην Intracom του Κόκκαλη από την Οικουμενική Κυβέρνηση Ζολώτα. Ο κ. Κεφαλογιάννης, ο οποίος ήταν τότε υπουργός Επικοινωνιών και Μεταφορών, διευκρίνισε ότι του ζητήθηκε να δώσει την προμήθεια στον Κόκκαλη, χωρίς διαγωνισμό και σε τιμές υψηλότερες από τις διεθνείς. Δεν δέχθηκε και παραιτήθηκε, αφού πρώτα δέχθηκε μια φοβερή επίθεση από την εφημερίδα *Επικαιρότητα* που τότε εξέδιδε ο Κόκκαλης.

Απαντώντας, ο Κ. Μητσοτάκης αφού αναφέρθηκε στα γνωστά περί «αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης» από τα... διαπλεκόμενα, επιχείρησε κατ' αρχάς να ρίξει την ευθύνη στους άλλους, δηλαδή εκτός από τον κ. Φλω-

ράκη σε έναν αποθανόντα (Α. Παπανδρέου) και έναν ασθενούντα σε βαρύ γήρας (Ξ. Ζολώτας) λέγοντας ότι «οι αρχηγοί των τριών κομμάτων, οι οποίοι στηρίζαν την οικουμενική κυβέρνηση, πραγματοποίησαν σύσκεψη, υπό την προεδρία του τότε πρωθυπουργού Ξενοφώντα Ζολώτα, και συμφώνησαν να προχωρήσουν στην προμήθεια ψηφιακών παροχών τον Ιανουάριο του 1990, με βάση σύμβαση που είχε υπογραφεί το 1988». Περί «απευθείας ανάθεσης» και «υψηλών τιμών» ούτε κουβέντα. Στη συνέχεια επιχείρησε να δικαιολογήσει το σκάνδαλο, επαναλαμβάνοντας τους τότε ισχυρισμούς του Κόκκαλη, ότι δηλαδή «οι τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες που παρείχε ο ΟΤΕ βρίσκονταν σε τραγική κατάσταση λόγω της καθυστέρησης στην υλοποίηση του προγράμματος των ψηφιακών παροχών».

Το θέμα απασχόλησε τα πρωτοσέλιδα του Τύπου για αρκετές ημέρες καθώς οι δηλώσεις του ενός πυροδοτούσαν αντιδηλώσεις του άλλου, όλοι όμως απέφυγαν, για λόγους αυτοσυντήρησης, να φτάσουν επί των τύπων των ήλων, με τον εύκολο ισχυρισμό ότι «όλα αυτά συνέβησαν πριν από δέκα χρόνια». Για όποιον όμως αναζητά την αλήθεια στην διαπλοκή δέκα χρόνια δεν είναι και τόσο μεγάλο διάστη-

μα, πολύ περισσότερο επειδή η σκανδαλώδης ανάθεση της σύμβασης εκείνης στην Intracom, ήταν το εφαλτήριο που έδωσε τη δυνατότητα στον Κόκκαλη να γίνει αυτό που είναι σήμερα. Για το λόγο αυτό το Αντί επανέρχεται σήμερα στο θέμα, σε μια απόπειρα αποκατάστασης των γεγονότων της εποχής που οδηγεί σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα τόσο για τον κ. Μητσοτάκη όσο και για την ελληνική δικαιοσύνη.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ

Όπως έχουμε εξηγήσει πολλές φορές, η Intracom ήταν το μικρό μαγαζάκι ενός αντιπροσώπου της Ανατολικής Γερμανίας, μέχρι που στις 16 Σεπτεμβρίου 1986 το τότε ΚΥΣΥΜ αποφάσισε, με εισήγηση της Βάσως Παπανδρέου και την παρασκηνιακή υποστήριξη του Ανδρέα Παπανδρέου, να ανατεθεί ο εκσυγχρονισμός του ΟΤΕ στην Intracom και την ΖΗΜΕΝΣ (για να κατευνάσουν την Δυτική Γερμανία). Παρά τις έντονες αντιδράσεις των ενδιαφερομένων, ύστερα από δύο χρόνια, η διοίκηση Τόμπρα ανέθεσε χωρίς διαγωνισμό και κατά παράβαση του κανονισμού προμηθειών του ΟΤΕ μια προμήθεια 84.000 κυκλωμάτων και 20.000 παροχών αντίστοιχα στις εταιρείες ΕΡΙΚΣΟΝ και ΖΗΜΕΝΣ (συμβάσεις 7160 και 7170 αντίστοιχα). Οι δύο εταιρείες υποχρεώθηκαν να συνεργασθούν με ελληνικές, με την INTRAKOM η πρώτη και την ΖΗΜΕΝΣ ΤΕΛΕ η δεύτερη. Στις 2 Ιουνίου 1989, ο Τόμπρας επέκτεινε την προηγούμενη προμήθεια και ανέθεσε, πάλι χωρίς διαγωνισμό, στις ΖΗΜΕΝΣ και INTRAKOM τις περιφνημες 470.000 ψηφιακές παροχές (συμβάσεις 7220 και 7230), οι οποίες έμειναν στην ιστορία ως οι «ψηφιακές της Οικουμενικής». Από το σημείο αυτό και πέρα, ο ΟΤΕ υποδουλώθηκε στην ουσία στον Κόκκαλη εφόσον δεσμεύτηκε ουσιαστικά και για την υπογραφή των επόμενων συμβάσεων. Στις 13 Ιουλίου 1989 (κυβέρνηση Τζαννετάκη) και αφού μεσολάβησε το «σκάνδαλο των υποκλοπών», ο Τόμπρας αναγκάστηκε να παραιτηθεί και ανέλαβε η διοίκηση Θέμελη-Κιουλάφα, η οποία αποφάσισε την «επανεξέταση των προμηθειών του ΟΤΕ» και ανέθεσε σε μια επιτροπή υπό τον γνωστό νομικό κ. Ι. Κεφαλέα, να κάνει «οικονομικό και τεχνικό έλεγχο» σε όλες τις συμβάσεις με

την INTRAKOM και ιδιαίτερα στη σύμβαση των 470.000 παροχών.

Στις 23 Νοεμβρίου 1989 εκδόθηκε το «πόρισμα Κεφαλέα», σύμφωνα με το οποίο η σύμβαση των 470.000 παροχών:

- Υπεγράφη χωρίς διαγωνισμό, αλλά με απευθείας ανάθεση, ύστερα από έντονες πιέσεις της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

- Οι τιμές στη σύμβαση με την INTRAKOM είναι κατά 256% υψηλότερες των διεθνών τιμών που ίσχυαν εκείνη τη στιγμή, ενώ οι τιμές της ΖΗΜΕΝΣ είναι «μόνο» κατά 165% υψηλότερες.

- Οι τιμές της INTRAKOM ήταν διπλάσιες των τιμών που είχε ήδη εξασφαλίσει ο ΟΤΕ με διαγωνισμό που είχε κάνει η ΕΛΒΗΛ, η οποία είχε αναλάβει την κατασκευή των «ελληνικών τηλεφώνων», αλλά την περιθωριοποίησε με έξυπνες κινήσεις η σημερινή υπουργός Ανάπτυξης Βάσω Παπανδρέου.³

- Σύμφωνα με μελέτες που έγιναν τότε, ο ΟΤΕ ζημιώθηκε μόνο από τις συμβάσεις αυτές κατά 570 εκατομμύρια δραχμές.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΘΕΣΜΟΙ;

Το πόρισμα Κεφαλέα και οι αντιδράσεις που εκδηλώθηκαν δημοσίως εναντίον του Σ. Κόκκαλη ανάγκασαν την τότε διοίκηση του ΟΤΕ να βάλει προσωρινά στην άκρη τη σύμβαση για τις

470.000 παροχές. Στη συνέχεια όμως (Νοέμβριος 1989), ορκίζεται η Οικουμενική Κυβέρνηση υπό τον Ξενοφώντα Ζολώτα και ο αναπληρωτής υπουργός Επικοινωνιών Γιάννης Κεφαλογιάννης πιέζεται, όπως επιβεβαίωσε πρόσφατα και ο ίδιος, να συναινέσει στην υπογραφή της σύμβασης με τον Κόκκαλη, αλλά αντιδρά και ξεσπά μια μίνι κυβερνητική κρίση...

Στις 25 Ιανουαρίου 1989 συνεδριάζει το υπουργικό συμβούλιο της Οικουμενικής και αποφασίζει «την αναστολή της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων του ΟΤΕ με τις εταιρείες ΖΗΜΕΝΣ και INTRAKOM».⁴ Παράλληλα, εξουσιοδοτούνται ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γιώργος Γεννηματάς, ο αναπληρωτής υπουργός Επικοινωνιών Γιάννης Κεφαλογιάννης και ο πρόεδρος του ΟΤΕ Θέμελης να εξετάσουν «τρόπους προμήθειας των ψηφιακών παροχών με τους οποίους θα διασφαλίζεται η διαφάνεια». Η απόφαση κοινοποιείται αυθημερόν –με ειδικό μάλιστα αγγελιαφόρο–⁵ στον νέο πρόεδρο του ΟΤΕ Τάσο Μήνη και τον γενικό διευθυντή και πιστό θεράποντα του Μητσοτάκη κ. Κιουλάφα.

Στις 30 Ιανουαρίου 1990 όμως και προφανώς καθ' υπόδειξη του Μητσοτάκη, η διοίκηση του ΟΤΕ υποβάλλει ενημερωτικό σημείωμα στους αρχηγούς των τριών κομμάτων της Οικουμενικής με την οποία την «προειδοποιεί»

ότι «οποιαδήποτε καθυστέρηση της υπογραφής της συμβάσεως θα έχει δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις για τον ΟΤΕ». Το έργο ήταν καλά στημένο (πρόκειται για τις ίδιες «καθυστερήσεις» που ανέφερε πρόσφατα ο ίδιος ο Κ. Μητσοτάκης).

Στις 31 Ιανουαρίου 1990, ακριβώς την επομένη δηλαδή, συνεδριάζει ατύπως το συμβούλιο των αρχηγών και με την συμμετοχή του κ. Ζολώτα⁶ αποφασίζουν να αγνοήσουν την κυβέρνηση που οι ίδιοι στηρίζαν και επιβάλλουν την ανάθεση της σύμβασης στον Κόκκαλη (προφανώς χωρίς ανταλλάγματα σύμφωνα με όσα περί δισεκατομμυρίων και στα τρία κόμματα έχουν αναφερθεί κατά καιρούς). Το Δ.Σ. του ΟΤΕ συνεδρίασε αυθημερόν (τόση πρεμούρα) και όπως λένε τα πρακτικά «ενημερώθηκε επί της θετικής θέσης των τριών αρχηγών σχετικά με την προμήθεια των 470.000 παροχών». Πήραν, δηλαδή, «γραμμή» να δώσουν τα ψηφιακά στον Κόκκαλη. Ύστερα από δύο ημέρες, την 1η Φεβρουαρίου 1990, συνέβησαν τα εξής κωμικοτραγικά:

- Στις 9.30 το πρωί συνεδριάζει επειγόντως το Δ.Σ. του ΟΤΕ και αποφασίζει ομόφωνα την ανάθεση των 470.000 παροχών στις δύο εταιρείες.

- Στις 14.00 λαμβάνει από το υπουργείο Μεταφορών την απόφαση του υπουργικού συμβουλίου, αλλά «τη γράφει» κανονικότητα.

- Στις 20.00 καλεί τους εκπροσώπους των εταιρειών ΖΗΜΕΝΣ και ΙΝΤΡΑΚΟΜ και υπογράφουν τη σύμβαση, αξίας άνω των 32 δισ. δραχμών.

Την επομένη, ξεσπά νέα κυβερνητική κρίση, ο υπουργός Επικοινωνιών Γιάννης Κεφαλογιάννης απειλεί να παραιτηθεί, αλλά ο Ξ. Ζολώντας του λέει ότι «μετά την συμφωνία των τριών αρχηγών επί του θέματος, η κυβέρνηση δεν μπορούσε να επιμείνει σε άλλη θέση».

Έχουν γραφεί –και λεχθεί– πάρα πολλά για την ενέργεια εκείνη των τριών αρχηγών της Οικουμενικής. Η ουσία όμως είναι μία: Οι «τρεις αρχηγοί» δεν ήταν θεσμοθετημένο όργανο, ενώ το υπουργικό συμβούλιο ήταν. Άρα η ανάθεση της προμήθειας στον Κόκκαλη, καθ' υπέρβαση της αντίθετης κυβερνητικής απόφασης να σταματήσει τις διαπραγματεύσεις και να επανεξετάσει τις συμβάσεις, ήταν εκ προοιμίου παράνομη.

«...ΑΙΣΘΑΝΟΜΑΙ ΝΤΡΟΠΗ»

Όσα συνέβησαν τότε περιγράφονται με τον πλέον αδιαμφισβήτητο τρόπο από τον τότε γενικό γραμματέα του υπουργικού συμβουλίου, καθηγητή Ευ. Βολουδάκη σε επιστολή προς την εφημερίδα *Καθημερινή* της 2ας Ιουνίου 1996. Γράφει μεταξύ άλλων:

«Το προηγούμενο του διασυρμού του θεσμού του Υπουργικού Συμβουλίου στην υπόθεση των ψηφιακών αλλά και πολλά άλλα ακόμη ως ουκ εστιν αριθμός, τα οποία είδα και έζησα με τις κυβερνήσεις Τζ. Τζαννετάκη, Ι. Γρίβα και Ξ. Ζολώτα και αντιμετώπισα με όση ψυχική δύναμη διέθετα, με έκαναν να συνειδητοποιήσω πόσο ανυπεράσπιστο ήταν το γενικό δημόσιο συμφέρον απέναντι στα ιδιωτικά συμφέροντα και στις αξιώσεις οργανωμένων ομάδων πίεσης. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργούσε το Υπ. Συμβούλιο και η Γραμματεία του όταν ανέλαβα τα καθήκοντά μου ήταν δυσπερίγραπτες... Δεν μπορούσα ποτέ να διανοηθώ ότι το ανώτατο συλλογικό πολιτικό και διοικητικό όργανο της εκτελεστικής εξουσίας μπορούσε να λειτουργεί με τις συνθήκες και τους όρους που λειτουργεί ένα συμβούλιο ορεινής κοινότητας. Ως πολίτης αυτής της χώρας αισθάνθηκα αγανάκτηση και ντροπή».

ΔΙΩΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΙΜΟ 400 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΚΚΑΛΗ

Στις 22 Ιανουαρίου 1992 και ύστερα από την προκαταρκτική εξέταση που διενήργησε ο εισαγγελέας κ. Γεράκης, ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά των υπευθύνων της ΙΝΤΡΑΚΟΜ και της ΖΗΜΕΝΣ και ο 7ος τακτικός ανακριτής Νεκτάριος Βαζαίος επέβαλε περιοριστικό όρο 400.000.000 δραχμών στον Σωκράτη Κόκκαλη. Μια «εισαγγελική ποινή επιπέδου γκάνγκστερ» έγραψε τότε ο σημερινός σύμμαχός του, ο *Ελεύθερος Τύπος*. Ταυτόχρονα ασκήθηκε ποινική δίωξη για απιστία σε βαθμό κακουργήματος από κοινού και παράβαση καθήκοντος, εναντίον:

- του Σωκράτη Κόκκαλη και των άλλων εκπροσώπων των δύο εταιρειών (Γκαλονάκης, Γεωργίου, Μπέρναχαρντ),

- των διοικήσεων του ΟΤΕ που εμπλέκονται στις συμβάσεις των 470.000 ψηφιακών (Μαντέλης, Τό-

μπρας, Μήνης, Κιουλάφας),

- τους υπαλλήλους του ΟΤΕ Άννινο και Περδίκη.

Για τους «τρεις αρχηγούς» ούτε λέξη φυσικά. Στο απυρόβλητο. «Οι πρωθυπουργοί δεν πάνε φυλακή» που έλεγε κάποιος που δεν βρίσκεται πλέον ανάμεσά μας.

Αλλά και η δίωξη αυτή εναντίον του Κόκκαλη «τέθηκε στο αρχείο», χωρίς να πάρει χαμπάρι κανένας. Τον Μάρτιο του 1993, πάλι επί κυβέρνησης Μητσοτάκη, εκδόθηκε απαλλαχτικό βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών που αναφέρει ότι «από κανένα στοιχείο δεν ενισχύεται το σκέλος της κατηγορίας ότι οι κατηγορούμενοι προέβησαν σε ενέργεια ή παράλειψη που είχε ως αναγκαίο αποτέλεσμα την πρόκληση ή και απειλή ζημίας στην περιουσία του ΟΤΕ. Ακόμη δεν προέκυψε ότι η περιουσία του ΟΤΕ ως συνόλου οικονομικών αγαθών είναι μικρότερη από ό,τι ήταν πριν από την υπογραφή των επίμαχων συμβάσεων».

Αντί άλλου σχολίου, αφιερώνουμε στην ελληνική δικαιοσύνη τους λογαριασμούς δωροδοκίας από τον Κόκκαλη στον Τόμπρα και άλλα στελέχη του ΟΤΕ που βρέθηκαν στα αρχεία της Στάξι και έχει ήδη αποκαλύψει το *Αντί*. Αν δεν κάνουμε λάθος σύμφωνα με τον Π.Κ. αλλά και τη νομολογία του Αρείου Πάγου, οι λογαριασμοί αυτοί αποτελούν νέο στοιχείο που επιβάλλουν την επανεξέταση της υπόθεσης. Ο κίνδυνος αυτός άλλωστε ανάγκασε μερικούς να συστήσουν προσφάτως στη Βουλή «αυτοσυγκράτηση» με το επιχείρημα ότι πρόκειται για... παλαιές υποθέσεις. Λες και η διαπλοκή άρχισε να εφαρμόζεται εσχάτως.

Όσο για τον κ. Μητσοτάκη, τα σχόλια είναι περιττά. Η σύντομη εξιστόρηση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως που περιγράφουμε σήμερα αποδεικνύει το έωλο των επιχειρημάτων του. Αλλά θα μπορούμε σε λεπτομέρειες...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *Επενδυτής*, Σάββατο 9.9.2000.
2. *Καθημερινή*, 19.5.96.
3. *Ελευθεροτυπία* 20.5.1996.
4. *Καθημερινή*, 19.5.1996.
5. Επιστολή στην *Καθημερινή* της 2.6.1996.
6. *Ελεύθερος Τύπος* 23.1.92.

Η συνταγματική κατοχύρωση της διαπλοκής

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Η αναθεώρηση του Συντάγματος δημιούργησε ανεπίστως τις συνθήκες για εκτεταμένη εκ νέου αναφορά στο ζήτημα της διαπλοκής. Προσοχή! Δεν πρόκειται, ατυχώς, για μια προσπάθεια συνταγματικής τακτοποίησης ενός ακανθώδους και όξοντος θέματος. Πρόκειται απλώς για μια οπορτουνιστική αντίδραση του κυβερνώντος κόμματος, που αποσκοπεί στην κατασίγαση αν όχι στην καταστολή των παντοίων αντιδράσεων στα θέματα διαπλοκής. Του λοιπού, θα μπορεί η κυβέρνηση να ρίχνει στην εσωτερική κατανάλωση και το σύνθημα ότι η διαπλοκή έχει πλέον αντιμετωπιστεί συνταγματικά, όχι μόνον με το «επαρκέστατο νομοθετικό πλαίσιο», όπως μόλις προ ολίγων εβδομάδων edήλωνε ο πρωθυπουργός στην αλληλογραφία του επί του θέματος με τον Κ. Καραμανλή.

Παρεμπιπτόντως, η συγκυριακή αντιμετώπιση της διαπλοκής σχετίζεται και με την άνεση και ελαστικότητα του εισηγητού του ΠΑΣΟΚ, Ευάγ. Βενιζέλου να υποστηρίζει, ως προεξάρχων αρμόδιος, το οτιδήποτε σχετικά με το Σύμφαγμα. Ενώ διακήρυττε υπερηφάνως ότι αυτός πρώτος και μόνος δημιούργησε τους Νόμους περιχαράκωσης των ΜΜΕ, αιφνιδίως, έστω και ύστερα από πεντάωρη κοινή σύσκεψη Κυβερνητικής Επιτροπής και Εκτελεστικού Γραφείου, έγινε διαπρύσιος υποστηρικτής της αντίθετης άποψης, ότι υπάρχουν κενά στον νόμο τα οποία θα εξαλειφθούν μόνο με την αναθεώρηση του Συντάγματος.

Έτσι ξεκίνησε η χωρίς φαντασία νομικίστικη προσπάθεια να αποκλεισθεί η σύμπτωση των φυσικών προσώπων των ΜΜΕ και των εργολάβων του Δημοσίου, η οποία βεβαίως οδηγεί κατευθείαν στην συγκάλυψη, διότι έχει πολλαπλά αποδειχθεί ότι όχι μόνο συγγενείς υπάρχουν και αναμειγνύονται, αλ-

λά και αχυράνθρωποι βρίσκονται – ακόμα και εταιρείες με κρυφά συμφωνητικά φτιάχνονται.

Όπου και αν καταλήξει η συνταγματική μεταρρύθμιση περί την διαπλοκή, είναι βέβαιο πως δεν θα αγγίξει τα διαπλεκόμενα. Ο έλεγχος είναι απλούστατος και μπορεί να γίνει ήδη: Υπάρχει καμία από τις βοούσες διαπλεκόμενες δράσεις των τελευταίων χρόνων τις οποίες γνωρίζει το Πανελλήνιον, που θα αποκλειόταν με την σκοπούμενη αναθεώρηση του Συντάγματος;

Είναι τόσο άχρηστη η συνταγματική αυτή επιταγή για τα ΜΜΕ που μεγαλύτερη αξία θα είχε να γραφόταν ότι η καταπολέμηση της διαπλοκής επαφίεται στους πολίτες, ιδίως τους δημόσιους λειτουργούς και τους δημοσιογράφους. Ίσως φαίνεται παραδοξολογία αυτή η παράφραση του 114, αλλά δεν είναι αυθαίρετη. Θα ήταν πιο ενδιαφέρουσα καινοτομία η συνταγματική κατοχύρωση του ανεύθυνου των υπουργών ή εν πάση περιπτώσει η απόλυτη ευθύνη των μονίμων υπαλλήλων του Δημοσίου.

Η θέση αυτή έχει υποστηριχτεί και παλαιότερα, στα χρόνια του προβληματισμού για το φαινόμενο Κοσκωτά. Όπως εξελίχτηκαν τα πράγματα με την δίκη Παπανδρέου, η ιδέα ότι στο πρόσωπο των κατηγορουμένων δικαζόταν το μισό του Ελληνικού Λαού, όπως ισχυριζόνταν τότε οι υπερασπιστές του ΠΑΣΟΚ, είχε σημαντική αποδοχή και εν τέλει αυτή η δίκη εξέθεσε μάλλον την Δικαιοσύνη.

Τι άλλο δείχνει το αποτέλεσμα της επαναληπτικής εκλογής στην Β' Αθηνών για την έδρα Τσοβόλα, μετά την κωμωδία των αλληπαλλήλων αρνήσεων των επιλαχόντων του ΠΑΣΟΚ να πάρουν την θέση του; Αλλά και ευρύτερα, ποια μπορεί να είναι η βαθύτερη ερμηνεία των εκλογικών αποτελεσμάτων του 1993, αν όχι ότι ο λαός δικαίωσε τον Α.Γ. Παπανδρέου; Αν όμως υπήρχε αυτή η δαμόκλειος σπάθη πάνω από τα

κεφάλια των δημοσίων λειτουργών, θα ήσαν τόσο έτοιμοι να διευκολύνουν τους Υπουργούς στις επιλογές τους; Θα δεχόντουσαν τα κελεύσματα φερ' ειπείν για καταθέσεις στην Τράπεζα Κρήτης ή για ποικίλες άδειες και χαρίσματα;

Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτο ότι καμία συνταγματική διευθέτηση δεν μπορεί να επιλύσει το θεμελιωδέστατο ζήτημα εφ' ου εδράζεται η έννοια της διαπλοκής, αυτό της αξίας της εκάστοτε εργολαβίας ή διαγωνισμού. Ο διαπλεκόμενος προφανώς αναζητά ευκαιρίες έργων, προμηθειών και εξαγορών, που να έχουν μεγάλο διάφορο, σε απόλυτους αριθμούς τουλάχιστον, ώστε να είναι εφικτή η δέουσα κατανομή στα Μέσα και στους πολιτικούς. Χωρίς αυτήν την συνθήκη δεν είναι δυνατόν να συντηρηθεί το σύστημα μακροπρόθεσμα.

Είναι εύκολα αντιληπτό ότι οι δράσεις που επιλέγονται με αυτό το κριτήριο δεν είναι κατ' ανάγκην οι ωφελιμότερες για τον τόπο. Αλλά και από κείνες που έχουν προφανή κοινωνική σκοπιμότητα, πόσων οι προδιαγραφές δεν διαστρέφονται κατάλληλα ώστε να ταιριάζουν φωτογραφικά στους φίλους εργολήπτες;

Ίσως τελικά θα ήταν προτιμότερο αντί των μωρών περιορισμών να εγκαθίστατο πλήρης διαφάνεια και ελευθερία. Αφού δεν γίνεται αλλιώς –ούτε όπως αποδεικνύεται με την κατά τεκμήριο ηθικότερη πρωθυπουργία Σημίτη–, ας δεχτούμε να ζήσουμε με τα διαπλεκόμενα. Ας γνωρίζαμε τότε λεπτομερώς όχι μόνο τις μετοχικές συνθέσεις αλλά και τις φιλίες και τις συμμαχίες των επιχειρηματικών συμφερόντων, μακάρι ακόμα και τα ποσοστά κέρδους. Τουλάχιστον έτσι θα μπορούσαμε να κρίνουμε καλύτερα την αγαθότητα των προθέσεων των διαφόρων ιδιωτικών συγκροτημάτων που θέλουν, σώνει και καλά, να μας αναπτύξουν και να μας εκσυγχρονίσουν!..

Επιχείρηση «καθαρά χέρια» ή γιατί δεν θα μπει κανείς φυλακή

του Κωνσταντίνου Τζαμιώτη

Η ριν από οκτώ χρόνια περίπου και συγκεκριμένα στις 17 Φεβρουαρίου 1992, με τη σύλληψη του σοσιαλιστή Μάριο Κιέζα, διευθυντή του γηροκομείου του Μιλάνου «Πίο Αλνπέργκο Τριβούλτζιο», την ώρα που εισέπραττε από τον ιδιοκτήτη μιας επιχείρησης καθαριότητας το «φακελάκι» του -κάτι παραπάνω από ένα εκατομμύριο δραχμές- προκειμένου να του ανανεώσει την ετήσια σύμβασή του, άρχισε η επιχείρηση "Mani pulite" (καθαρά χέρια), που έφερε στο φως όλη τη σαθρότητα του ιταλικού πολιτικού συστήματος και το έριξε σε μια κρίση που στην πραγματικότητα δεν ξεπεράστηκε ακόμη εντελώς.

Σχεδόν 250.000 χιλιάδες άτομα θεωρήθηκαν τότε ύποπτα για την διάπραξη οικονομικών αδικημάτων σε βάρος του Δημοσίου και απ' αυτούς τουλάχιστον 60.000 ήταν πολιτικοί (μεταξύ των οποίων πρώην πρωθυπουργοί, υπουργοί και βουλευτές), δημοτικοί άρχοντες, διαχειριστές μεγάλων δημοσίων επιχειρήσεων, σύμβουλοι και επιχειρηματίες. Φαινόμενο που κλόνισε ανεπανόρθωτα την ιταλική πολιτική και λίγο έλειψε να τη στείλει σύσσωμη στη φυλακή.

Ήταν μια ιστορική «απερισκεψία» που δημιούργησε μεγάλα προβλήματα ακόμη και σε εκείνους που την εμπνεύστησαν (δικαστική εξουσία), αφού δεν αποδυνάμωσε μόνο τους αντιπάλους τους αλλά απομυθοποίησε εντελώς και τους ίδιους, γεγονός που καθιστά εξαιρετικά απίθανο να επαναληφθεί οπουδήποτε αλλού, καθώς οι απανταχού υποψήφιοι πρωταγωνιστές ανάλογων «δραμιμάτων» είναι γνωστό πως μετα-

τρέπονται σε υπερευαίσθητους δέκτες όταν πρόκειται για μηνύματα που αφορούν το συμφέρον τους...

Σήμερα στην Ελλάδα γίνεται πολύς θόρυβος για την διαπλοκή μεγάλων επιχειρηματιών και πολιτικών.

Ακατονόμαστοι και μη, ένα πλήθος προσώπων που ανήκουν στην ελίτ της πολιτικής, επιχειρηματικής, εκδοτικής και γενικότερα δημόσιας ζωής της χώρας εμπλέκονται σε ένα όργιο ασυδοσίας και κατασπατάλησης του δημόσιου χρήματος, φυσικά με την ανοχή κορυφαίων πολιτικών προσώπων. Δυστυχώς δεν είναι οι μόνοι.

ΕΝΑ ΣΑΘΡΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η ελληνική πολιτική και τα όργανα μέσο των οποίων ασκεί την εξουσία της αποτελούν ένα σύνολο διεφθαρμένο σε τέτοιο βάθος και έκταση που θα ήταν αφελές να περιορίσουμε τον αριθμό των εμπλεκόμενων σε νοσηρά φαινόμενα σε μερικές δεκάδες άτομα.

Από τα μικροσυμφέροντα του αστυνομικού οργάνου που επιβάλουν την παραγραφή της κλήσης μιας τροχαίας παράβασης μέχρι τα κυκλώματα προστασίας επιχειρήσεων που τζιράρουν δισεκατομμύρια και καλύπτονται από την αστυνομική ηγεσία· από τον διεφθαρμένο τελωνιακό φύλακα, που του αρκούν μερικά δωράκια για να επιτρέψει την παράνομη είσοδο οποιουδήποτε «δέματος», μέχρι την «ανικανότητα» τουλάχιστον δύο υπουργείων να εντοπίσουν αυτούς που κρύβονται πίσω από τις τεράστιες ποσότητες λαθραίων καυσίμων, τσιγάρων και άλλων αγαθών που κατακλύζουν καθημερινά την αγορά· από τον γιατρό του περιφερειακού νοσοκομείου, που δεν εννοεί να τε-

λέσει το λειτούργημα του αν δεν δωροδοκηθεί μέχρι την ηγεσία του δημόσιου συστήματος υγείας, που την θεωρεί προνόμιο των ισχυρών και προστατεύει οποιονδήποτε υπερασπιστή αυτής της λογικής· από τον πλέον ασήμαντο συντάκτη ή δημόσιο γραφιά που θεωρεί την αυτολογοκρισία καθήκον του ασκώντας το επάγγελμά του με βάση τα συμφέροντα εκείνων που τον προστατεύουν από την ανεργία, μέχρι τους ιδιοκτήτες των εκδοτικών κολοσσών που χρησιμοποιούν την επιρροή τους για τον έλεγχο των πολιτικών· από τον εκπαιδευτικό της μέσης βαθμίδας που διδάσκει καλύτερα «ιδιωτικά» απ' ό,τι «δημόσια», μέχρι τον φημισμένο πανεπιστημιακό που σιωπά στις ασχήμιες κάθε εξουσίας μπρος στον κίνδυνο να αποκαλυφθούν οι αδιαφραείς μέθοδοι αναρρίχησης του στον ακαδημαϊκό στίβο· από τον μικροεπενδυτή του χρηματιστηρίου, που στηρίζει την κοινωνική του άνοδο στον άμεσο πολλαπλασιασμό των ποσών που κατορθώνει να αποκρύψει από την εφορία, μέχρι τους ηγέτες της οικονομικής πολιτικής που λειτουργούν ως υπάλληλοι των τραπεζιτών, των βιομηχάνων, των εργολάβων δημοσίων έργων και των μεγαλοεισαγωγέων· από τον απλό ιερέα κάθε ναού που λειτουργεί σαν ελεύθερος επαγγελματίας άνευ μπλοκ αποδείξεων παροχής υπηρεσιών μέχρι τον αρχιεπίσκοπο και την Ιερά Σύνοδο που επιφυλάσσουν στον εαυτό τους βίο τύπου ανατολικού δεσπότη· από τον επαγγελματία κομματικό στέλεχος, που υλοποιεί το προσωπικό του αμερικανικό όνειρο με όπλο τους κομματικούς μηχανισμούς, μέχρι τους εργοδότες του που διαθέτουν βέβαια πιο εκλε-

πτυσμένους και σίγουρα πιο αποδοτικούς τρόπους πλουτισμού, έχει στηθεί ένα ατελείωτο πανηγύρι διαφθοράς που αγγίζει κάθε πτυχή της ελληνικής κοινωνίας. Ας το παραδεχτούμε –επιτέλους– πως είμαστε μια σαθρή κοινωνία που στηρίζει την ύπαρξή της στο εύκολο κέρδος, την αδιαφάνεια, την αδικία και την παρανομία.

Όποιος αδυνατεί να αποδεχτεί αυτή την αλήθεια ή, έστω, εκπλήσσεται με το μέγεθός της είτε είναι ύποπτος είτε ηλίθιος, και αυτό δεν είναι ούτε ισοπεδωτικό ούτε φασιστικό. Είναι μια αναγκαία διευκρίνιση από την οποία οφείλει να ξεκινήσει κανείς, συμπεριλαμβάνοντας βέβαια και τον ίδιο του τον εαυτό, αν επιθυμεί πραγματικά να δημιουργηθούν κάποιες συνθήκες που ίσως κάποτε επιτρέψουν την ανατροπή αυτή της δυσάρεστης και αδιέξοδης πραγματικότητας.

Τι απομένει να γίνει λοιπόν; Σίγουρα πολλά! Μα πρώτα απ' όλα είναι απαραίτητο να συνεχίσουμε να διακρίνουμε την αλήθεια στις σωστές της διαστάσεις, καταγγέλλοντας και πολεμώντας, στο μέτρο που αυτό είναι δυνατό, οποιονδήποτε ασχημονεί σε βάρος των πολλών για το προσωπικό του συμφέρον. Και όπως ήδη έχει ειπωθεί αυτοί δεν είναι λίγοι.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η ελληνική πολιτική κινδύνεψε και άλλοτε με κατάρρευση. Το 1989, το σκάνδαλο Κοσκωτά (πρέπει να τονιστεί πως τα ποσά που είχαν χαθεί τότε μοιάζουν ασήμαντα μπροστά σ' αυτά που διεκδικούνται σήμερα) υπήρξε η αφορμή για μεγάλες ανακατατάξεις στην πολιτική ζωή του τόπου και αν κάποιος από τους μάρτυρες κατηγορίας δεν μετατοπιζονταν από τις αρχικές τους θέσεις οι ανακατατάξεις θα ήταν κοσμογονικές. Παρ' όλα αυτά όμως, η αξιοπιστία της ελληνικής πολιτικής δέχτηκε τότε ένα μεγάλο πλήγμα, αφού η έκπληκτη κοινή γνώμη συνειδητοποίησε για πρώτη φορά ίσως πως κανένα από τα πρόσωπα που βρίσκονται πίσω από τους θεσμούς εξουσίας αυτού του τόπου δεν μπορούσε να θεωρηθεί άμοιρο ευθυνών για τα σκάνδαλα.

Αυτά όμως έγιναν πριν από τα ιταλικά γεγονότα, και ως εκ τούτου εξέλειπε η εμπειρία. Ήταν φυσικό λοιπόν οι εμπνευστές της κάθαρσης να αγνοούν

το ρίσκο των επιλογών τους. Σήμερα θα ήταν πολύ δύσκολο να επαναληφθούν τα ίδια λάθη. Ακριβέστερα, γίνεται ό,τι είναι δυνατό για να μην υπάρξει ούτε μία πιθανότητα εμφάνισής τους.

Έτσι, τις τελευταίες μέρες όλο και πληθαίνουν οι δηλώσεις, παρεμβάσεις και σχόλια «κορυφαίων» πολιτικών, δημοσιογράφων και διανοουμένων, που προσπαθούν να περιορίσουν το φαινόμενο της διαπλοκής γύρω από ελάχιστα πρόσωπα, αγωνιώντας φανερά όλοι τους για την αξιοπιστία της πολιτικής στο σύνολό της. Θα πρέπει ακόμη να θεωρείται βέβαιο πως, αν χρειαστεί, οι παρεμβάσεις αυτές θα πληθύνουν.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως, για αρκετούς, ο μεγάλος κίνδυνος βρίσκεται στην αναζήτηση των υπαιτίων για την εμφάνιση του φαινομένου και όχι τόσο στην πάταξή του. Μια τέτοια προσπάθεια γενικευμένης κάθαρσης θα ενέπλεκε έναν τεράστιο αριθμό προσώπων επιφέροντας τα ίδια, αν όχι περισσότερο, «δυσάρεστα» αποτελέσματα με εκείνα της επιχείρησης «καθαρά χέρια».

Και επειδή είναι βέβαιο πως κανείς δεν είναι διατεθειμένος να παίξει το ρόλο του αποδιοπομπαίου τράγου και θα θελήσει να εμπλέξει όσους περισσότερους μπορεί (άλλωστε τι άλλο είναι όλος αυτός ο θόρυβος για τα διαπλεκόμενα εκτός από αλληλοεπιθέσεις μεταξύ των διαπλεκομένων;), είναι «προτιμότερο» τα πράγματα να μείνουν εδώ. Οι μηχανισμοί υπάρχουν, η ιταλική εμπειρία τους έχει ήδη κινητοποιήσει και επιπλέον αφθονούν οι κατάλληλοι άνθρωποι για τον χειρισμό τους. Είναι μια διαδικασία που έχει ξεκινήσει ήδη και μάλλον θα τερματιστεί με επιτυχία.

Γι' αυτό και δεν θα μπει κανείς φυλακή.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Γίνεται αντιληπτό πως οι προσπάθειες για την ανατροπή αυτών των σχεδίων δεν πρέπει να σταματήσουν, αντίθετα, πρέπει να ενταθούν. Η πρόκληση είναι μεγάλη, ίσως μεγαλύτερη από τις δυνάμεις κάποιων από εμάς. Αλλά αυτό δεν πρέπει και δεν μπορεί να μας κάνει να ελπίζουμε πως πολλά μπορούν να διορθωθούν και σε καμία περίπτωση δεν είναι αρκετό για να μας αναγκάσει να σιωπήσουμε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

JACQUELINE DE ROMILLY

της Γαλλικής Ακαδημίας

Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

Το πρώτο έργο
της συγγραφέως

JACQUELINE DE ROMILLY
Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ
ΚΑΙ Ο ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ
ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΛΥΝΤΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

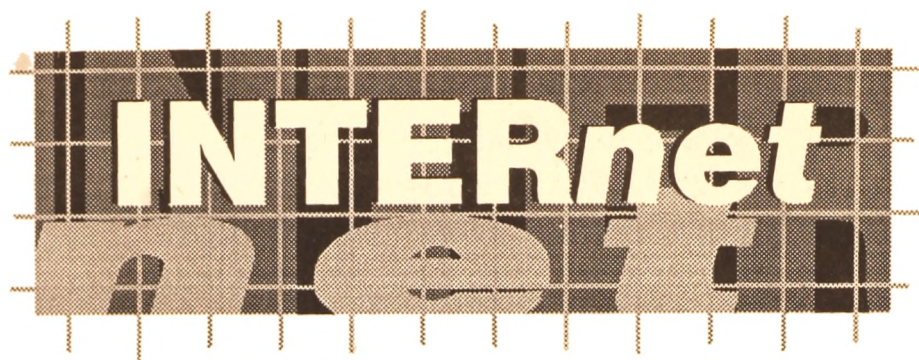

Μετάφραση
Λύντια Στεφάνου

«Η ζωή και η ιστορία δεν
κάνουν τίποτε άλλο παρά να
επιβεβαιώνουν καθημερινά
τον Θουκυδίδη»

Ανδρέας Παναγόπουλος
Καθημερινή 1/8/2000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΝΕΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΟΡΑΤΟ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@otenet.gr

ΌΤΑΝ, ΤΟ 1996, το Αντί οργάνωνε τη διεθνή συνάντηση για το μέλλον των ΜΜΕ στην επερχόμενη Κοινωνία των Πληροφοριών, δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν οι ραγδαίες αλλαγές που συνέβησαν μέσα στα τέσσερα αυτά χρόνια. Παρ' όλα αυτά, είχε ήδη από τότε αναπτυχθεί ο προβληματισμός για τη μορφή που θα έχουν τα ΜΜΕ και οι λειτουργοί τους μέσα στο νέο και ταχύτατα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το οποίο μερικοί –και μάλιστα επώνυμοι του χώρου– αντιμετώπιζαν με τη μνημειώδους αβελτηρίας φράση «μόδα είναι και θα περάσει».

Όπως ήταν φυσικό, η εγκαθίδρυση της Κοινωνίας των Πληροφοριών, όντας το κύριο αν όχι το μόνο όχημα προς την παγκοσμιοποίηση, όχι μόνο δεν ήταν μόδα, αλλά έχει ήδη ανατρέπει πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα με τον πιο αθόρυβο αλλά και εξαιρετικά αποτελεσματικό τρόπο. Και βρισκόμαστε μόνο στην αρχή ενός μακρού και με πολλές εκπλήξεις δρόμου.

Τα ΜΜΕ, παράλληλα με τη βιομηχανία του θεάματος, όντας από την ίδια τη φύση τους φορείς και διανομείς πληροφοριών, ήταν ένας από τους πρώτους τομείς στον οποίο έγιναν αισθητές οι

σχετικές αναταράξεις αλλά και πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες σημαντικές αλλαγές. Μια ματιά στο ελληνικό «το-

πίο» αρκεί για να μας πείσει: οι ποικιλωνύμων συμφερόντων ελληνικές «πύλες» (portals) εμφανίζονται η μία μετά την άλλη, προσπαθώντας ν' αποκτήσουν πρόσβαση σ' ένα μερίδιο της διόλου ευκαταφρόνητης διαφημιστικής αγοράς που, παρ' όλα αυτά, απευθύνεται μόνο σ' ένα κλάσμα του πληθυσμού της χώρας: οι τελευταίες στατιστικές υπολογίζουν τους έλληνες χρήστες του Internet σε περίπου 700.000, δηλαδή κάτω από το 10% του πληθυσμού, οι οποίοι όμως αποτελούν και το «φιλέτο» των αποδεκτών για τα διαφημιστικά μηνύματα. Παράλληλα, θέτουν υποθήκες για την επόμενη φάση, που δεν είναι άλλη από τα κέρδη που αναμένουν ν' αποκομίσουν από το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Πέρα, όμως, από τις καθαρά εμπορικές αυτές δραστηριότητες, οι πύλες λειτουργούν και ως ΜΜΕ: οι περισσότερες απ' αυτές προσφέρουν στους επισκέπτες τους ό,τι προσφέρουν οι εφημερίδες και τα περιοδικά: ειδήσεις, στήλες, άρθρα, σχόλια, χρηματιστηριακές πληροφορίες, κ.λπ.

Και μάλιστα με πολύ περισσότερες δυνατότητες, αφού η ενημέρωση του περιεχομένου τους δεν χρειάζεται να περιμένει το τυπογραφείο και τη διαδικα-

σία της διανομής. Ως προς τη λειτουργία τους, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως πρόκειται για μέσα μαζικής ενημέρωσης με την πιο καθαρή έννοια του όρου.

Σε ό,τι αφορά τον «καταναλωτή» του προϊόντος των ΜΜΕ, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα: προς ώρας το περιβάλλον είναι σχετικά ανταγωνιστικό και οι ειδήσεις φθάνουν «φρέσκιες» και στην ώρα τους. Από την άποψη του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, δεν υπάρχουν σημαντικές αλλαγές, εκτός ίσως από την εμφάνιση και κάποιων νέων, φαινομενικά ανεξάρτητων, παικτών στο παιχνίδι αυτό. Κι αυτό ήταν επόμενο, καθώς το κόστος παραγωγής και διανομής στο Διαδίκτυο είναι κλάσμα του κόστους μιας έκδοσης σε χαρτί ή στα άλλα ηλεκτρονικά μέσα.

Τα ουσιαστικά προβλήματα όμως βρίσκονται στην ανυπαρξία θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία αυτών των ΜΜΕ και, κατ' επέκταση, για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων σ' αυτά. Τα ερωτήματα που τίθενται είναι πολλά και δεν φαίνεται σχεδόν κανείς διατεθειμένος να δώσει απαντήσεις. Ας δούμε μερικά απ' αυτά:

- Αναγνωρίζονται οι πύλες ως ΜΜΕ και ισχύουν και γι' αυτές οι σχετικές κανονιστικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τα έντυπα και τους τηλεοπτικούς σταθμούς, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στο ιδιοκτησιακό τους καθεστώς;

- Ποια είναι η εποπτεύουσα αρχή για τη λειτουργία των νέων αυτών ΜΜΕ και με ποια υποδομή ασκεί το εποπτικό της έργο;

- Ποια είναι η πολιτική που ασκείται απέναντι στα νέα αυτά ΜΜΕ, τόσο από την πλευρά της κυβέρνησης όσο απ' αυτήν της αντιπολίτευσης;

- Ποιο καθεστώς ισχύει για τη δημοσίευση διαφημίσεων; Ισχύει γι' αυτές ό,τι ισχύει και για τα έντυπα ως προς την φορολογία και την απόδοση κοινωνικών πόρων, όπως το αγγελιόσημο;

- Με ποιον τρόπο και με ποιους όρους θα συνδυασθεί η λειτουργία ενός ΜΜΕ με αυτήν ενός ηλεκτρονικού καταστήματος; Δεν υπάρχει κανένα ασυμβίβαστο στους ρόλους αυτούς που, αργά ή γρήγορα, θα παίξουν οι πύλες αυτές;

- Τι γίνεται με τους ασκούντες την

λεγόμενη "on line" δημοσιογραφία, για την οποία ετοιμάζει εντατικά στελέχη με ειδικά σεμινάρια η Ομοσπονδία Ευρωπαίων Δημοσιογράφων; Έχουν σήμερα οι δημοσιογράφοι αυτοί και τυπικά την ιδιότητα του δημοσιογράφου όπως στα άλλα ΜΜΕ; Δεσμεύονται από τον ίδιο κώδικα δεοντολογίας και απολαμβάνουν τα ίδια ασφαλιστικά, πνευματικά και επαγγελματικά δικαιώματα με τους συναδέλφους τους που εργάζονται σε έντυπα και τηλεοπτικούς σταθμούς, κρατικούς και ιδιωτικούς;

Δυστυχώς, οι απαντήσεις στις ερωτήσεις αυτές δεν έχουν δοθεί ακόμα, κι απ' ό,τι φαίνεται δεν πρόκειται να δοθούν, τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον. Στο χώρο αυτό ισχύει ένα ανεξέλεγκτο "laissez faire" που κανείς δεν φαίνεται διατεθειμένος να περιορίσει.

Τα πρώτα θύματα της κατάστασης αυτής είναι, βέβαια, οι δημοσιογράφοι που εργάζονται στα Μέσα αυτά: δεν καλύπτονται από καμιά ειδική για τα Νέα Μέσα συλλογική σύμβαση, δεν καλύπτονται από τους συνδικαλιστικούς τους φορείς, δεν ασφαρίζονται και δεν έχουν τα ίδια πνευματικά και επαγγελματικά δικαιώματα με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους. Απειλούνται ήδη να μετατραπούν σε απλούς υπαλλήλους-διεκπεραιωτές, πράγμα που βολεύει αφάνταστα την εργοδοσία. Ο υπάλληλος-διεκπεραιωτής εντεταλμένης ειδησεογραφίας δεν δικαιούται να λειτουργεί ως δημοσιογράφος, με ό,τι αυτό συνεπάγεται: Να έχει άποψη, να την υπογράφει, να επικαλείται κανόνες δεοντολογίας, να έχει πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης, να μάχεται –αν το μπορεί κι αν το θέλει– τα ποικίλα σκοτεινά δίκτυα που απειλούν την ελευθερία έκφρασης στα ΜΜΕ αλλά και τους ίδιους τους δημοκρατικούς θεσμούς, μέσα κι έξω από το Διαδίκτυο.

Είναι περισσότερο και από προφανές πως βρισκόμαστε μπροστά σε μια επικίνδυνα προβληματική κατάσταση που δεν προοιωνίζεται τίποτα καλό για το μέλλον.

Με δεδομένο πως, όλο και πιο πολύ, ο ρόλος, η εμβέλεια και η ισχύς των ΜΜΕ του Διαδικτύου όλο και θ' αυξάνεται στο εγγύς μέλλον, σύντομα θα βρεθούμε μπροστά σε μια ακόμα βαθύτερη κρίση με απρόβλεπτες συνέπειες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγος

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

**Με 397 σελίδες και 240 σχέδια,
εικόνες και χάρτες**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

'Ένας ύποπτος Τύπος

του Μάνου Στεφανίδη

Η νέα εποχή στην οποία εισήλθαμε έχει αλλάξει όχι μόνο την εξωτερική μορφή, αλλά και την παραδοσιακή λειτουργία των ΜΜΕ. Η τέταρτη εξουσία που ιστορικά ήλεγχε τις υπόλοιπες τρεις της γαλλικής επανάστασης και που αποτελούσε την αληθινή Εκκλησία του Δήμου στις νεότερες αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες, σήμερα έχει καταστεί ύποπτη και ως προς τις αληθινές της προθέσεις και ως προς την πραγματική βάση της δύναμής της. Τα ΜΜΕ όλο και λιγότερο πλέον λειτουργούν σαν πηγές αντικειμενικής πληροφόρησης και σαν άγρυπνοι κριτές της όποιας εξουσίας, και όλο και περισσότερο τείνουν να καταστούν και τα ίδια μια αδιαφανής εξουσία που κατά τρόπο αυθαίρετο ελέγχει την θεσμική τοιαύτη.

Ο καθημερινός αναγνώστης των εφημερίδων ή ο θεατής της τηλεόρασης, διαπιστώνοντας αποσβολώμενος τα παιχνίδια που παίζονται με συγκαλύμματα την είδηση και με αληθινό στόχο την επιβολή ιδιωτικών συμφερόντων, γίνεται όλο και πιο καχύποπτος. Αισθάνεται όλο και πιο απροστάτευτος. Ύποπτος λοιπόν ο Τύπος, καχύποπτος ο αποδέκτης του -- ιδού το σκηνικό δράσης της παραδοσιακής ή ηλεκτρονικής πληροφορίας. Το φαινόμενο είναι παγκόσμιο, έχει όμως και στον τόπο μας εξαιρετική «άνθηση». Από την μια, η κοινοβουλευτική δημοκρατία καθίσταται χλομή διεκπεραίωση, αδυνατώντας να ελέγξει δημόσια τα πρόσωπα και τους φορείς με τους οποίους συναλλάσσεται ιδιωτικά -- τα κόμματα εξαρτώνται από τους οικονομικούς κολοσσούς που, υποτίθεται, ότι διώκουν -- και απ' την άλλη, εξωθεσμικοί παράγοντες έχουν αποκτήσει τέτοια ισχύ ώστε να υπαγορεύουν στην πολιτεία τις αποφάσεις της.

Βέβαια, ανέκαθεν, οι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ είχαν την οικονομική επιφάνεια που απαιτούσαν οι δραστηριότητές τους και σχετιζόνταν έμμεσα ή άμεσα με τα εκάστοτε ισχυρά πολιτικά πρόσωπα. Κι αν θέλετε, ήταν φυσικό η τάδε εφημερίδα, εκφράζοντας και το αναγνωστικό της κοινό, να λειτουργεί ως μοχλός πίεσης υπέρ του δεινὰ κόμματος και να επωφελείται από την άνοδό του στην εξουσία. Επίσης, το λεγόμενο «μεγάλο κεφάλαιο» πάντα πίεζε, φανερά ή κρυφά, για την προώθηση των συμφερόντων του. Ποτέ όμως δεν ταυτιζόταν τό-

σο απόλυτα προς τις τέσσερις εξουσίες που προανέφερα και δεν διαπλεκόταν τόσο άμεσα με αυτές. Λόγου χάριν, διαβάξει κανείς ένα ιστορικό φύλλο όπως το *ΒΗΜΑ* και σε κάθε γραμμή προσπαθεί ν' αντιληφθεί τη σκοπιμότητα που υποκρύπτει η συγκεκριμένη είδηση ή θέση. Ποια νέα συμμαχία χτίστηκε, ποια παλιά ξεπεράστηκε, ποιος ενοχλητικός είναι στο στόχαστρο, ποιος αχυράνθρωπος θα προβληθεί έναντι μελλοντικών ανταλλαγμάτων, ποια «διομολογία» προωθείται υπόγεια, κ.λπ.

Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται ότι η έμπειρη εφημερίδα με το πλούσιο στελεχιακό δυναμικό και την άψογη εμφάνιση καταγράφει την πραγματικότητα σ' όλες τις εκφάνσεις της. Κατά βάθος, όμως, γίνεται ορατό το αμείλικτο παιχνίδι εξουσίας που παίζεται κάθε στιγμή. Παρ' όλα αυτά, οι εφημερίδες, κυρίως λόγω των απόψεων και των επιφυλλίδων που φιλοξενούν, διατηρούν, αν και μειωμένη, την εμπιστοσύνη του ευρέος κοινού. Εξάλλου αποτελούν και την μόνη νησίδα ελευθερίας λόγου και διαλόγου, αφού η ιδιωτικοποιημένη τηλεόραση προσφέρει ως «ειδήσεις» έναν χύδην πολτό άνευρων και α-νόητων εικόπων, οι οποίες γαργαλάνε το πιο αγοραίο συναίσθημα, εξοστρακίζοντας τόσο τον λόγο όσο και τις μεθόδους του.

Η «μικρή άνοιξη» των ελληνικών εφημερίδων διαπιστώνεται πάλι σε έντυπα όπως η *Καθημερινή*, η οποία στηρίζει την επιτυχία της αφενός στην συνολική της μετριοπάθεια και την υψηλή της αισθητική και αφετέρου στη δύναμη και το κύρος συγκεκριμένων υπογραφών.

Επίσης η ιδιοκτησία της, ο εφοπλιστής Αλαφούζος, και δεν έχει το οικονομικό διαμέτρημα άλλων μεγαλοπαραγόντων της επιχειρηματικής ζωής του τόπου, και δεν συναλλάσσεται με τις δοτές και λίαν επίζηλες εργολαβίες του Δημοσίου. Τέλος, στην *Καθημερινή* συνεχίζεται μια παράδοση δημοσιογράφων και μια «ηθική» απέναντι στους εκμαυλιστές του Τύπου, η οποία προσωποποιείται στα ονόματα του Αντώνη Καρκαγιάννη ή του Στάμου Ζούλα. Μετά το άγος του Κοσκωτά, η «συντηρητική κυρία» της Σωκράτους αποδεικνύεται όλο και λιγότερο συντηρητική και όλο και περισσότερο κυρία. Αντίθετα, στα άλλα γνωστά έντυπα περισσεύουν οι life style υπογραφές ή οι τηλεοπτικοί σταρ και λείπουν ανησυχητικά οι νηφάλιες δημοσιογραφικές φωνές που θα παρέμβουν χωρίς φόβο και που θ' αποκαλύψουν χωρίς πάθος. Είναι ενδεικτικό πως η μαχητικών δημοκρατικών παραδόσεων *Ελευθεροτυπία* διχάζεται συχνά ανάμεσα στην επιθυμία της για κάθαρση και στα οικονομικά συμφέροντα του μεγαλοεπιχειρηματία ιδιοκτήτη της. Ο οποίος πάντως είχε το σθένος να καταγγείλει, έστω και καθυστερημένα τον πράκτορα της Στάξι «Κοκκαλίνο», συνοδεύοντας το *Αντί* στην μοναξιά του, αλλά και δημιουργώντας ρήγμα στο τραστ των μεγαλοεκδοτών-μεγαλοεπιχειρηματιών. Τώρα πια τίποτε δεν μπορεί να είναι όπως πριν. Ο κύβος έχει ριφθεί και όλοι γνωρίζουν τις συνέπειες. Το δηλητήριο όμως, που έχει ποτίσει τον δημόσιο βίο, δεν έχει μόνο αρνητικές παρενέργειες. Συγκεκριμένοι πολιτικοί με προεξάρχοντα τον Νίκο Κωνσταντόπουλο έχουν αναλάβει μιαν εκστρατεία αξιοπρέπειας και διαφάνειας, προτρέποντας τους πάντες ν' αναλάβουν τις ευθύνες τους. Οι κρίσιμες στιγμές που ζούμε και λόγω της θηριώδους εμπλοκής των Ολυμπιακών Αγώνων, καθιστούν το αίτημα για διαφάνεια δραματικά επίκαιρο. Στην εποχή της αγοράς του βλέμματος και της βιομηχανίας του θεάματος, η πληροφορία, και ως λόγος και ως εικόνα, πρέπει να επανακτήσει το κύρος και την παρεμβατικότητά της.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΗΓΕΤΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ Β Ο Ϊ Σ Λ Α Β Κ Ο Σ Τ Ο Υ Ν Ι Τ Σ Α

Ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα ίσως αποδειχθεί ο μοιραίος άνθρωπος για τον ηγέτη της Νέας Γιουγκοσλαβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Ήρεμος άνθρωπος, επιφανής συνταγματολόγος, ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα είναι από όλους παραδεκτός ως ο έντιμος πολιτικός της Σερβίας.

Διώχθηκε το 1974 από το Πανεπιστήμιο, και όταν τον κάλεσαν να επιστρέψει το 1990 αυτός αρνήθηκε. Στη συνέχεια ίδρυσε το Δημοκρατικό Κόμμα, ένα από τα πολλά μικρά κόμματα της χώρας. Το 1997, όταν η Ενωμένη Αντιπολίτευση ξεκίνησε σειρά από επαναλαμβανόμενες διαδηλώσεις, ο Κοστούνιτσα απείχε. Είναι και ο μόνος ηγέτης κόμματος που δεν έτρεξε στη Δύση και τις ΗΠΑ πριν, κατά και μετά την διάρκεια των βομβαρδισμών, όπως έπραξαν οι λοιποί ηγέτες της αντιπολίτευσης. Δεν μμήθηκε την δουλικότητα άλλων όπως ο Βουκ Ντράσκοβιτς, ο οποίος έσκυψε μπροστά στην Μαντλίν Ολμπράιτ για το παροιμιώδες χειροφύλημα. Ο Κοστούνιτσα έχει ευρωπαϊκό προσανατολισμό αλλά έντονα αντιαμερικανικά αισθήματα. Τον συναντήσαμε στα γραφεία του κόμματός του στο Βελιγράδι, ύστερα από μια προεκλογική περιοδεία και δέχθηκε να μιλήσει μαζί μας για τα τρέχοντα ζητήματα αλλά και για τις προοπτικές των εκλογών της Κυριακής.

«Η νίκη μου θα σημάνει την αρχή μιας δύσκολης πορείας...»

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

• Θα ήθελα κατ' αρχάς να σας ρωτήσω εάν θεωρείτε θετικό γεγονός την επίσκεψη του έλληνα ΥΠΕΞ κ. Γ. Παπανδρέου στην χώρα σας.

— Σχετικά μ' αυτήν την επίσκεψη, κάποιιο εδώ πιστεύουν ότι δεν έπρεπε να πραγματοποιηθεί, διότι κατά κάποιο τρόπο θεωρήθηκε ως υποστήριξη προς τον Μιλόσεβιτς. Ο κ. Παπανδρέου είναι ο πρώτος ευρωπαίος υπουργός που επισκέπτεται την χώρα ύστερα από 12 μήνες. Για την ακρίβεια, νομίζω, είχε έρθει και μετά το τέλος των βομβαρδισμών. Εμφανίζεται για δεύτερη φορά στην χώρα και πριν από κάθε άλλον ομολόγό του.

Ήμουν ανάμεσα σε εκείνους που πίστευαν ότι έπρεπε να έρθει. Έπρεπε να δώσει ένα μήνυμα στον Μιλόσεβιτς, ως απεσταλμένος της Ε.Ε., όπως και

έκαμε. Είχαμε όμως και μια σύντομη επικοινωνία με τον γάλλο υπουργό των Εξωτερικών Vedrin και, πράγματι, ύστερα από την συνάντηση στο Εβιάν, ο Παπανδρέου έφερε το μήνυμα της Ε.Ε. σχετικά με το πώς η Ευρώπη βλέπει το εμπάργκο, τον εκδημοκρατισμό της χώρας, τις εκλογές που θα ακολουθήσουν κ.ο.κ. Εξαιτίας αυτών, η επίσκεψη ήταν σημαντική για μας. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι ο Γ.Π. ήρθε όχι μόνο με ένα μήνυμα της Ε.Ε. για τον Μιλόσεβιτς, αλλά με ένα μήνυμα από την Ευρώπη για τη Σερβία και τον σερβικό λαό. Γενικά πιστεύω ότι ήταν και χρήσιμη και θετική.

Επίσης, κατά την επίσκεψή του συναντήθηκε και με εκπροσώπους του καθεστώτος και από την άλλη με κάποιους —όπως εγώ—, που ο κ. Παπανδρέου παρουσίασε σαν άνθρωπο που είναι

ίσος στο «πρωτόκολλο». Για έναν άνθρωπο σαν τον Μιλόσεβιτς, αυτό είναι πολύ σημαντικό. Πάντως, είτε τους αρέσει είτε όχι, είναι σημαντικό να τους υπενθυμίζει κάποιος ότι, σύμφωνα με τα δημοκρατικά δεδομένα, μια χώρα δεν μπορεί να μειώνεται εκπροσωπούμενη μόνο από ανθρώπους που ανήκουν στην κυβέρνηση. Αυτό είναι το πρόβλημα με τον κ. Μιλόσεβιτς. Οι Αμερικανοί πάντα έβλεπαν την Σερβία ως Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς και τίποτε άλλο. Αυτό είναι το πρόβλημα.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ

• Δεν νομίζετε ότι ο κ. Παπανδρέου μετέφερε και μήνυμα των Αμερικανών; — Όχι, ακριβώς το αντίθετο. Είναι σοβαρές οι διαφορές, αυτή την στιγμή, στις προσεγγίσεις των Αμερικανών και της Ε.Ε. Αλλά θα αναφερθώ στους

Ο Έλληνας ΥΠΕΞ
στη συνάντηση που
είχε με τον
Πατριάρχη Παύλο
του είπε: «Έρχομαι
από μια ορθόδοξη
χώρα...Αφού η Δύση
δέχθηκε στους
κόλπους της την
ορθόδοξη Ελλάδα,
γιατί να μην δεχθεί
και την ορθόδοξη
Σερβία;». Dapas,
7.9.2000

Αμερικανούς από μια διαφορετική σκοπιά: Ο κ. Παπανδρέου ήρθε στο Βελιγράδι και είπε: «Λοιπόν, η Σερβία δεν είναι μόνο ο Μιλόσεβιτς, αλλά και ο αντίπαλός του Κοστούνιτσα». Αυτήν τη στιγμή είναι ο Κοστούνιτσα, αύριο κάποιος άλλος. Οι ρόλοι θα αλλάξουν όπως είναι φυσικό. Ήρθε και είπε: Σερβία δεν είναι μόνο ο Μιλόσεβιτς. Το πρόβλημα είναι με την αμερικανική προσέγγιση της Σερβίας που πάντα, και τώρα ακόμα, γέρνει προς την άποψη ότι Σερβία είναι μόνον ο Μιλόσεβιτς. Όταν οι ΗΠΑ εργάζονται για την εγγύηση ειρήνης και σταθερότητας στα Βαλκάνια, όπως συνέβη κατά την διάρκεια των συνομιλιών στο Ντέιτον, υπερσπίζονται τον Μιλόσεβιτς. Θέλω να κάνω μια παρατήρηση: Συνήθως, αυτό που ονομάζεται προσωπολατρεία δημιουργείται μέσα στα όρια μιας χώρας. Με αυτόν τον ίδιο τρόπο οι Αμερικανοί, με την δική τους παράξενη και κάπως ξένη για μας πολιτική, συνέβαλαν στην δημιουργία αυτής της προσωπολατρείας, σωστότερα της *cult* για μια προσωπικότητα, από το εξωτερικό. Ας πάρουμε την περίπτωση Σαντάμ Χουσεϊν. Ποιός άλλος εκτός από τους Αμερικανούς δημιούργησε την προσωπικότητα του Σαντάμ Χουσεϊν αλλά και του Μιλόσεβιτς, αν όχι καθ' ολοκληρίαν, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό. Αυτό είναι που θέλω να πω. Κάνω αυτή τη σύγκριση γιατί η επίσκεψη Παπανδρέου εκ μέρους της Ε.Ε., πέρα από κάθε άλλη σκέψη γι' αυτήν και του κατά πόσον ήταν χρήσιμη, σήμαινε κάτι διαφορετικό.

ΚΑΙ Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

• Ποιες εντυπώσεις αποκομίσατε από τον κ. Παπανδρέου;

— Σε τέτοιου τύπου συζητήσεις πάντα φτάνουμε σε ερωτήσεις για τις οποίες δεν έχουμε απαντήσεις. Αυτό είναι το πρόβλημα.

Συνήθως σε μια συζήτηση όπως αυτή καταλήγουμε στο τωρινό πρόβλημα: τις εκλογές. Ευρώπη και Ελλάδα είναι υπέρ της άρσης των κυρώσεων.

Αλλά φυσικά, είναι ξεκάθαρο, υπάρχουν ακόμη εμπόδια γι' αυτό, οι κυρώσεις δεν μπορούν να αρθούν σε μια μέρα ή σ' ένα μήνα. Αυτό που επείγει είναι να γίνουν δημοκρατικές αλλαγές στη Σερβία. Μπορούμε να πιστοποιήσουμε ότι αυτές οι αλλαγές συμβαίνουν τώρα, κατά την περίοδο των εκλογών. Οι εκλογές είναι σημαντικές, διαπίστωσε ο κ. Παπανδρέου – και αυτό όλοι το γνωρίζουμε. Είναι σημαντικές για την σταθερότητα, όχι μόνον της Σερβίας. Αλλά πώς θα είναι άραγε αυτές οι εκλογές; Θα είναι ελεύθερες και δίκαιες; Ο κ. Μιλόσεβιτς βεβαίωσε τον κ. Παπανδρέου ότι πρόκειται να είναι και ελεύθερες και δίκαιες. Και ότι επίσης πρόκειται να σεβαστεί την επιθυμία του λαού. Όμως ποτέ πριν δεν το έχει κάνει έως τώρα. Γιατί θα έπρεπε να τον πιστέψουμε; Εγώ δεν τα πιστεύω αυτά και ήδη αυτές οι εκλογές δεν δείχνουν δίκαιες. Οι εκλογές δεν αρχίζουν και δεν τελειώνουν στην ημέρα των εκλογών. Προβληματιστήκαμε πάνω στο πώς θα έχουμε εκλογές ελεύθερες και δίκαιες ή πώς θα έχουμε την δυνατότητα να ελέγχουμε την διεξαγωγή τους. Ο Μιλόσεβιτς δεν προτίθεται να επιτρέψει έλεγχο. Άκουσα πως, από την Ελλάδα, μόνον ο κ. Παπούλιας θα βρίσκεται εδώ εκείνες τις μέρες και αυτή είναι η προσωπική επιλογή του Μιλόσεβιτς. Πραγματικά, δεν θέλω να αμφι-

σβητήσω τίποτε απ' όσα έκανε ο κ. Παπούλιας αλλά...

• Είναι σίγουρο ότι έρχεται ο κ.

Παπούλιας;

— Δεν το γνωρίζω. Άκουσα ότι επρόκειτο να έρθει...

Τώρα τι γίνεται μ' αυτές τις εκλογές; Τι θα γίνει με τους παρατηρητές; Ξένες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν μπορούν να παραστούν και δικές μας Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις προσπαθούν, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, να ελέγξουν αυτές τις εκλογές. Η Ε.Ε. ή κάποιοι άλλοι μπορεί να πουν ότι αξιόπιστος έλεγχος αυτών των εκλογών μπορεί να γίνει από κάποια ΜΚΟ δική μας, όπως η CESID. Αλλά η CESID πρόκειται να έχει πολλά προβλήματα...

ΤΟ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ...

• Πώς σκέφτεστε τη λύση του προβλήματος του Κοσσυφοπεδίου και του Μαυροβουνίου; Η κατάσταση είναι περίπλοκη και αφορά όλον τον βαλκανικό χώρο. Κάποιοι σας θεωρούν εθνικιστή και οι ιδέες σας αυτές σας προσδιορίζουν...

— Πριν από μια ώρα μιλούσα με κάποιον αμερικανό δημοσιογράφο, τον David Binder, ο οποίος, επιχειρηματολογώντας, διαφωνούσε για κάποιο πολύ συμπαθητικό άρθρο που πρόσφατα δημοσιεύθηκε στους «Τάιμς της Νέας Υόρκης». Το μόνο σημείο του άρθρου στο οποίο ο Binder ασκούσε κριτική ήταν η αναφορά του Erlanger, που με αποκαλούσε εθνικιστή. Ο Binder είπε: «Μα δεν είσαι εθνικιστής». Του απήντησα, ναι, έχεις δίκιο. Είμαι απλά Σέρβος. Αλλά εάν κάποιος θέλει να με αποκαλεί εθνικιστή, ας μιλήσουμε τότε για συγκεκριμένα εθνικά προβλήματα, το Κοσσυφοπέδιο και το Μαυροβούνιο, και με ποιους τρόπους θα μπορούσαν να λυθούν: Το Κοσσυφοπέδιο, κατ' αρχάς, είναι κάτι απρόσιτο, εκτός πιθανοτήτων οποιουδήποτε δικού μας ελέγχου. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται υπό την προστασία των Ηνωμένων Εθνών. Το πρόβλημα είναι πολύ-πολύ πολύπλοκο όχι μόνον για όλες μας τις προσδοκίες, αλλά λόγω των σερβο-αλβανικών σχέσεων, που είναι και αυτές με τη σειρά τους πολύπλοκες. Αλλά έτσι είναι και οι σχέσεις μεταξύ των Αλβανών.

Το πρόβλημα με το Κοσσυφοπέδιο είναι, αφήνοντας για μια στιγμή το γεγονός της διεθνούς εμπλοκής, και πρόβλημα των Αλβανών. Οι Αλβανοί ως πολίτες, ως έθνος, θέλουν να έχουν το δικό τους κράτος. Αλλά δεν έχουν την δυνατότητα να το δημιουργήσουν. Αναφέρομαι σε όλους μαζί τους Αλβανούς, ακόμη και για κάποιους απ' αυτούς που ζουν στην Ελλάδα. Δεν έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν ένα κράτος. Οι Αλβανοί επιθυμούν ένα κράτος αλλά όχι ένα έθνος που θα δημιουργήσει ένα κράτος. Είναι ένα έθνος που επιθυμεί να δημιουργήσει κράτος, αλλά δεν έχει τις πόρους και τις δυνατότητες να το χτίσει.

Το καλύτερο παράδειγμα του ότι δεν είναι ικανοί να δημιουργήσουν κράτος, είναι η σημερινή Αλβανία. Μόνο κατά μια επίσημη άποψη μπορεί να αποκαλείται κράτος.

Αλλά ας γυρίσουμε στο Κοσσυφοπέδιο. Όλα αυτά δεν είναι σημαντικά, έχουμε την Συνθήκη 1244, που έπρεπε να εφαρμοστεί, αλλά δεν εφαρμόστηκε. Θα έπρεπε να επιμείνουμε στην εφαρμογή της. Εννοώ ότι το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να επιστραφεί στους Σέρβους. Χωρίς αυτό δεν θα υπάρχουν Σέρβοι στο Κοσσυφοπέδιο. Όλες οι ιστορίες ότι η προστασία και η ασφάλεια προέχουν της επιστροφής των Σέρβων είναι λάθος. Οι Σέρβοι πριν από την προστασία, και όχι αντίστροφα. Και όχι οι χωρίς νόημα ιστορίες του Κουσνέρ, όχι στους διεθνείς σχεδιασμούς για την επιστροφή του λαού. Όχι μεγάλα σχέδια, αλλά σχεδιασμός για λύσεις από χωριό σε χωριό. Μετά θα μιλήσουμε για το εάν θα είναι ασφαλείς αυτές οι λύσεις. Ένα χωριό στη Metohija καλύτερα από ένα χωριό στο Istok και ούτω καθ' εξής, χωριό με χωριό και σιγά-σιγά η κατάσταση θα άλλαζε.

Σχετικά με τις πόλεις, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Οι Αμερικανοί μίλησαν για μια πολυεθνική Βοσνία και Ερζεγοβίνη, αλλά οι μισές πόλεις της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης είναι μονοεθνικές. Το ίδιο συμβαίνει στην Πρίστινα και άλλες πόλεις. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι θα πρέπει να επιστρέψουν στις αγροτικές περιοχές: αυτή είναι η λύση για το Κοσσυφοπέδιο. Το Κοσσυφοπέδιο θα παραμείνει κάτω από την προστασία του ΟΗΕ. Το status quo θα

παραμείνει, διότι πιστεύω ότι η αλλαγή του status quo μπορεί να μας οδηγήσει σε νέα διαμάχη και αστάθεια στην περιοχή. Έχουμε το πρόβλημα των Αλβανών από την Μακεδονία, ίσως των Αλβανών από το Μαυροβούνιο, μπορεί να έχουμε πρόβλημα με την Βοσνία-Ερζεγοβίνη, κάθε είδους προβλήματα. Έχουμε εδώ άλυτες, κατά κάποιο τρόπο, καταστάσεις που παραμένουν έτσι για μακρά χρονική περίοδο...

Πιστεύω πως είναι σημαντικό για εμάς η επιστροφή αυτών των ανθρώπων καθώς και το να κρατήσουμε ζωντανή την μόνη πόλη στην οποία ζουν Σέρβοι στο Κοσσυφοπέδιο. Αυτή είναι η Κοσόβσκα Μιτροβίτσα. Προκειμένου να την κρατήσουμε, το μέρος της πόλης που βρίσκεται τώρα στα χέρια μας πρέπει να διαχωριστεί. Κάποιος πρέπει να σταθεί πολύ αυστηρός, ζητώντας από

«Το πρόβλημα είναι με την αμερικανική προσέγγιση της Σερβίας που πάντα, και τώρα ακόμα, γέρνει προς την άποψη ότι Σερβία είναι μόνον ο Μιλόσεβιτς».

την Διεθνή Κοινότητα να σεβαστεί τη Συνθήκη, διαφορετικά ο Μιλόσεβιτς θα χρησιμοποιεί το Κοσσυφοπέδιο.

...ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ

• Και για το Μαυροβούνιο;

— Προς το παρόν, όχι απλώς, η εντύπωσή μου αλλά η εκτίμησή μου είναι ότι το Μαυροβούνιο δεν πρόκειται να αποσχιστεί.

• Αλλά προς το παρόν δεν συμμετέχει στις διαδικασίες της Νέας Γιουγκοσλαβίας. Δεν λαμβάνει μέρος

στις εκλογές, έχουν τον δικό τους υπουργό Εξωτερικών, έχουν δικό τους νόμισμα...

— Ναι, ναι, και λοιπόν; Μιλάμε για κάτι πολύ ξεκάθαρο και ακριβές. Για να γίνει ανεξάρτητο κράτος το Μαυροβούνιο θα πρέπει να αναγνωριστεί από κάποιον.

• Μα και το Κοσσυφοπέδιο δεν έχει αναγνωριστεί...

— Εκεί τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Στο Κοσσυφοπέδιο έχει εγκατασταθεί μεγάλη διεθνής στρατιωτική δύναμη, υπάρχει απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, κ.λπ. Το Μαυροβούνιο είναι διαφορετική υπόθεση: συνάμα εύκολη και περίπλοκη. Η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου πρέπει να προβεί σε ορισμένες ενέργειες προκειμένου να εξασφαλίσει την ανεξαρτησία του. Είναι εύστοχα όλα όσα αναφέρατε σχετικά με τον υπουργό Εξωτερικών, την Ακαδημία Επιστημών, την αυτοκέφαλη ορθόδοξη εκκλησία, το νόμισμα, κ.λπ. Απομένει όμως ένα βήμα που πρέπει να γίνει, έτσι ώστε κάποιος να αναγνωρίσει αύριο το Μαυροβούνιο ως ανεξάρτητο κράτος. Με την ιδιότητα του νομικού, μπορώ να σας πω ότι η αναγνώριση του Μαυροβουνίου ως ανεξάρτητου κράτους είναι νομική πράξη. Αυτό το μικρό βηματάκι είναι όλο το πρόβλημα, αλλά το βηματάκι αυτό απαιτεί θάρρος, και ούτε η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου ούτε ο πρόεδρος Τζουκάνοβιτς διαθέτουν το απαιτούμενο θάρρος. Τους λείπει το θάρρος, γιατί γνωρίζουν πως η αποχώρηση του Μαυροβουνίου από τη Γιουγκοσλαβία θα είναι εξαιρετικά πολύπλοκη υπόθεση. Γνωρίζουν ότι αυτό το μικρό βηματάκι της ανεξαρτητοποίησης του Μαυροβου-

νίου θα τους επιφέρει πάρα πολλά προβλήματα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο προς το παρόν δεν πρόκειται να κάνουν αυτό το βήμα. Γι' αυτό ακριβώς υπάρχουν προοπτικές, όταν τα πράγματα αρχίσουν να αλλάζουν στη Σερβία, να είναι εφικτή κάποια δημοκρατική διευθέτηση.

Βέβαια, πάλι θα είναι περίπλοκη η κατάσταση. Φανταστείτε ότι αύριο κάποιος φέρνουν τον κ. Τζουκάνοβιτς και τους συνεργάτες του στο Συμβούλιο Ασφαλείας όχι ως καλεσμένους της σλοβενικής αντιπροσωπείας, αλλά ως εκπροσώπους του Μαυροβουνίου, και τους δίνουν μικρά σκαμπό να καθήσουν – και πάλι δεν θα είναι διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος. Η ανεξαρτησία δεν είναι το ώριμο φρούτο που θα πέσει μια μέρα από το δέντρο στα χέρια του κ. Τζουκάνοβιτς. Πρέπει [και ο ίδιος] να κάνει κάτι, αλλά φοβάται να το κάνει. Δεν έχει το θάρρος να αναλάβει το κόστος.

• *Τι περιμένετε με τις εκλογές στο Μαυροβούνιο;*

– Θα δούμε, δεν μπορώ να εκφέρω γνώμη αυτή τη στιγμή. Υπό κανονικές συνθήκες, εφόσον ο Τζουκάνοβιτς επιτρέψει την ομαλή διεξαγωγή τους, νομίζω ότι η πλειοψηφία των πολιτών θα είναι διατεθειμένη να ψηφίσει. Στην πραγματικότητα, ο Τζουκάνοβιτς παρεμποδίζει τις εκλογές, όπως ακριβώς κάνει και ο Μιλόσεβιτς. Θα είναι πολύ δύσκολο να γίνουν εκλογές στο Μαυροβούνιο.

ΚΑΙ Ο ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ;

• *Εάν κερδίσετε, θα παραδώσετε τον Μιλόσεβιτς στη Χάγη; Πώς θα χειριστείτε το ζήτημα με τον Μιλόσεβιτς;*

– Το πρόβλημα είναι ότι ο κόσμος δεν καταλαβαίνει το πρόβλημα της Σερβίας. Το πρόβλημα δεν είναι ο Μιλόσεβιτς και το Δικαστήριο της Χάγης. Προσωπικά, δεν δίνω δεκάρα για το Δικαστήριο της Χάγης, είναι το τελευταίο που με απασχολεί. Ποσώς με ενδιαφέρει το Δικαστήριο της Χάγης. Πρώτον, διότι είμαι πολίτης μιας χώρας ολοσχερώς κατεστραμμένης εξαιτίας του Μιλόσεβιτς, των νατοϊκών βομβαρδισμών, των Αμερικανών κι όλων αυτών των ηλιθιοτήτων. Αύριο, όταν αρχίσουν να

«Νομίζετε ότι έχω τη δυνατότητα να ασχοληθώ με τον Μιλόσεβιτς και το Δικαστήριο της Χάγης; Ασφαλώς όχι. Προέχουν πολύ πιο σημαντικά ζητήματα».

αλλάζουν τα πράγματα, θα κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου για να βελτιωθεί η κατάσταση στη χώρα. Νομίζετε ότι έχω τη δυνατότητα να ασχοληθώ με τον Μιλόσεβιτς και το Δικαστήριο της Χάγης; Ασφαλώς όχι. Προέχουν πολύ πιο σημαντικά ζητήματα και δεν θα έπρεπε καν να μου κάνετε αυτή την ερώτηση. Είμαι υποψήφιος για την προεδρία της ομοσπονδίας και δεν είναι υποχρέωσή μου να ασχοληθώ με αυτό το θέμα. Δεν είστε εξοικειωμένοι με τα πραγματικά προβλήματα της Σερβίας. Γνωρίζετε ποιες είναι οι αρμοδιότητες του προέδρου της Γιουγκοσλαβίας; Δεν είναι υποχρεωμένος να ασχοληθεί με το Δικαστήριο της Χάγης, διότι δεν έχει καμία σχέση με αυτά. Γιατί θα έπρεπε εγώ να ασχοληθώ με αυτό το θέμα;

• *Είναι τρόπον τινά συνήθεια, μέρος της «κουλτούρας» της αντιπολίτευσης να ασχολείται με τον Μιλόσεβιτς...*

– Όπως βλέπετε, δεν έχω καμία σχέση με την «κουλτούρα» της αντιπολίτευσης.

Η ΣΕΡΒΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

• *Πόσο ισχυρός είναι ο συνασπισμός DOS συγκριτικά με τον συνασπισμό «Ζάγκεντνο»;*

– Ο DOS είναι συνασπισμός 19 διαφορετικών κομμάτων. Αποτελεί ένα μέτωπο κομμάτων που δεν έχουν πολλά κοινά σημεία μεταξύ τους. Μερικά από αυτά τα κόμματα έχουν συνεργαστεί για πολύ καιρό με τον Μιλόσεβιτς στο παρελθόν και τώρα διαπιστώνουν ότι βρίσκονται στην αντίπερα όχθη. Συνεπώς, έχουμε έναν διαφορετικό συνασπισμό αυτή τη φορά. Αυτό, βέβαια, είναι ένα πρόβλημα, αλλά το μεγάλο ζητούμενο στη Σερβία ανέκαθεν ήταν να ενωθεί η αντιπολίτευση, και τώρα βλέπουμε ότι αυτό συμβαίνει. Επιπλέον, η σημερινή συγκυρία είναι διαφορετική από αυτή του παρελθόντος. Οι πολίτες διαπιστώνουν την ανάγκη δημοκρατικών αλλαγών, γίνονται πιο σοβαροί και πολιτικά συνειδητοί, δεν ανέχονται πια τις κούφιες υποσχέσεις.

Στις προηγούμενες καμπάνιες υπήρξαν όλων των ειδών πολύωρες ομιλίες, φαντάσματα του παρελθόντος, κ.λπ... Τώρα πλέον ο λαός αναζητά εκείνα τα πρόσωπα που θα του εξασφαλίσουν μια ομαλή ζωή και ένα συγκροτημένο δημοκρατικό κράτος.

Εκτός αυτού, η σημερινή καμπάνια είναι πολύ πιο φορτισμένη συναισθηματικά: έχω δει πολλούς ανθρώπους δακρυσμένους... Είναι η τελευταία ευκαιρία για αλλαγή. Το σύνθημα που ακούγεται πιο συχνά απ' όλα είναι το «Σώστε μας», και αυτό κουβαλά μεγάλη συναισθηματική φόρτιση, ανεξαρτήτως του αποδέκτη της έκκλησης. Η άλλη κραυγή που ακούγεται πολύ συχνά είναι «Πείνα». Επιτέλους, βλέπω πολλούς ανθρώπους που θεωρούν ότι υπάρχει κάποια δικαιοσύνη και πως για πρώτη φορά έχουν τη δυνατότητα να ψηφίσουν κάποιον που δεν υπήρξε ποτέ κομμουνιστής. Και ίσως αυτή να είναι η δικαιοσύνη.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ

• *Πώς αποφασίσατε να εμπλακείτε στην πολιτική και, δεύτερον, περιμένετε από τον Μιλόσεβιτς να αποδεχθεί τα αποτελέσματα σε περίπτωση που χάσει τις εκλογές;*

— Ενεπλάκην στην πολιτική, γιατί άρχισα να πω «όχι». Όταν έλαβα την απόφαση, ήταν πλέον αργά να αρνηθώ. Θα έλεγα ότι είμαι έτοιμος γι' αυτήν τη δέσμευση, που είναι απαραίτητη για τον ενιαίο πολιτικό λόγο της αντιπολίτευσης. Νομίζω ότι αυτό δεν είναι πολύ δύσκολη υπόθεση, και ο Μιλόσεβιτς δεν έχει προετοιμαστεί γι' αυτές τις εκλογές. Νομίζω ότι ο Μιλόσεβιτς και οι περί αυτόν δεν περίμεναν την δική μου υποψηφιότητα και ότι, σε πολιτικούς όρους, θα έχουν πρόβλημα με κάποιον σαν κι εμένα, με τη δική μου στάση σε σχέση με τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς, τους Αμερικανούς, κ.λπ. Η δική μου πορεία είναι διαφορετική από τη δική τους και θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα μαζί μου... Αλλά όπως είπα προηγουμένως, ήταν πολύ αργά να αρνηθώ. Τώρα, σε ό,τι αφορά το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, νομίζω ότι ο Μιλόσεβιτς θα αποδεχθεί τα αποτελέσματα σε περίπτωση εκλογικής νίκης μου.

• *Στις δημοσκοπήσεις, οι περισσότεροι ερωτώμενοι απαντούν ότι θα ψηφίσουν την αντιπολίτευση, αλλά την ίδια στιγμή προσθέτουν ότι δεν περιμένουν αλλαγές σε περίπτωση εκλογικής νίκης της αντιπολίτευσης.*

— Αυτό πράγματι είναι ένα πρόβλημα, αλλά θα προσπαθήσω για το καλύτερο... Ξεκίνησα την καμπάνια μου στις αρχές Σεπτεμβρίου και ο συνασπισμός DOS δραστηριοποιείται σε ολόκληρη τη Σερβία. Στην αρχή νόμιζα ότι το χρονικό διάστημα ήταν αρκετό, αλλά τώρα νιώθω ότι χρειαζόμαστε κι άλλο χρόνο. Πάντως, στο διάστημα που απομένει μέχρι τις εκλογές, θα κάνω ό,τι μπορώ να ενθαρρύνω τους πολίτες να ψηφίσουν υπέρ της αλλαγής...

ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

• *Θεωρείτε ορατό το ενδεχόμενο ενός εμφυλίου πολέμου;*

— Για το θέμα αυτό, όπως και για πολλά ζητήματα την επομένη των εκλογών, δεν μπορούμε να κάνουμε προβλέψεις. Όσο είναι κρίσιμες οι εκλογές αυτές,

δεν έχουμε απάντηση σε όλα τα ερωτήματα. Π.χ., ένας εμφύλιος πόλεμος μπορεί να αποδειχθεί το τέλος του Μιλόσεβιτς, και αυτός το καταλαβαίνει πολύ καλά. Εάν προκαλέσει εμφύλιο πόλεμο, θα το πράξει ελλείψει άλλων επιλογών. Είναι πολύ δύσκολο να προβλέψουμε τι θα κάνει κανείς στο όνομα της επιβίωσής του. Προς το παρόν δεν έχουμε τέτοιες ενδείξεις, αλλά... Από την άλλη, είναι πιθανό να αποφύγει τον εμφύλιο πόλεμο συναισθανόμενος τους κινδύνους. Ο εμφύλιος πόλεμος μπορεί να προκαλέσει κάποια ξένη επέμβαση, και αυτή τη φορά ο Μιλόσεβιτς δεν πρόκειται να επιβιώσει ύστερα από άλλη μια επέμβαση. Είναι πολύπλοκο το θέμα και ελπίζω τα πράγματα να παραμείνουν υπό έλεγχο.

ΤΑ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ

• *Ποια είναι τα πιθανά αποτελέσματα των εκλογών, διότι κυκλοφορούν διάφορα σενάρια...*

— Υπάρχουν δύο ενδεχόμενα. Πρώτον, χάνουμε τα πάντα — εγώ χάνω στις προεδρικές εκλογές και η αντιπολίτευση στις κοινοβουλευτικές. Δεύτερον, εγώ κερδίζω την προεδρία, ενώ η αντιπολίτευση χάνει τις κοινοβουλευτικές, πράγμα αρκετά πιθανό. Στη δεύτερη περίπτωση, δεν θα έχω την απαραίτητη υποστήριξη στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο και δεν θα σχηματιστεί κυβέρνηση. Αν φτάσουμε σε αυτό το σημείο, το αξίωμά μου θα έχει κάποιο πολιτικό βάρος, αλλά θα είναι κενό περιεχομένου όσον αφορά τον σχηματισμό κυβέρνησης που να στηρίζεται από το κοινοβούλιο. Αυτή την έκβαση των εκλογών την θεωρώ αρκετά πιθανή. Σε μια τέτοια περίπτωση, εάν πράγματι κερδίσω την προεδρία, θα έχουμε συνταγματική κρίση και πολύ σύντομα θα οδηγηθούμε σε νέες εκλογές, ελεύθερες και δίκαιες. Επομένως, η νίκη μου θα είναι η απαρχή των αλλαγών και, πάντως, η αρχή μιας μακράς πορείας, όχι η απότομη και οριστική αλλαγή. Στο κάτω-κάτω, θα γίνουν κι άλλες κοινοβουλευτικές αλλαγές στη Σερβία στο μέλλον. Συνεπώς, η νίκη θα σημαίνει την αρχή μιας δύσκολης πορείας. Από την άλλη όμως, εάν κερδίσει ο Μιλόσεβιτς, αυτό θα έχει ιδιαίτερη συμβολική σημασία και θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την έκβαση των εκλογών στη Σερβία.

Δ Α Ι Δ Α Λ Ο Σ Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ
ΤΙ ΞΕΡΩ;
QUE SAIS-JE?

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

- ☐ Η ΓΡΑΦΗ
(Ch. Higounet)
- ☐ Ο ΚΥΒΙΣΜΟΣ
(Pierre Cabanne)
- ☐ ΜΑΝΤΕΙΣ ΚΑΙ ΜΑΝΤΕΙΑ ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
(B. Flacelière)
- ☐ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
(G. Bouthoul)
- ☐ Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
(Jean-Jacques Maffre)
- ☐ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΩΣ ΤΟΝ
ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟ
(Suzanne Saïd)
- ☐ Ο ΤΥΠΟΣ
(Pierre Albert)
- ☐ Η ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ
(Marius-François Guyard)
- ☐ Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ
(P. Faure)
- ☐ Ο ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ
(P. Naudon)
- ☐ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
(K. Maisonneuve)
- ☐ Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
(Jean-Jacques Maffre)
- ☐ Ο ΟΜΗΡΟΣ
(Jacqueline de Romilly)
- ☐ Η ΣΗΜΕΙΟΛΟΓΙΑ
(Pierre Guiraud)
- ☐ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
(J. Chaumely-D. Huisman)
- ☐ Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
(J. Piaget-B. Inhelder)
- ☐ Ο ΣΤΩΙΚΙΣΜΟΣ
(J. Brun)
- ☐ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ
(Roger Perros)
- ☐ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
(Huguette Gaglar)
- ☐ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ ΡΩΜΗ
(Glaude Mossé)
- ☐ Η ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ
(H. Léo - P. Léo)

Δ Α Ι Δ Α Λ Ο Σ Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Κεντρική διάθεση:
Αρσάκη 6, Τηλ. 3233.271 - FAX 3247.791

Αρχιεπισκοπή κι αρχι-υποκρισία

του Πέτρου Μαρτινίδη

Είναι ηλίου φαεινότερον, είναι πολυσχολιασμένο κι είναι περιττό να επανέρχεται κανείς στο θέμα. Μα δεν αντέχω ν' ακούω από παντού δηλώσεις του τύπου: «Δημοκρατία δεν έχουμε; Ό,τι αποφασίσει η πλειοψηφία!». Γι' αυτό και τα παρακάτω.

Πράγματι, στις δημοκρατίες η πλειοψηφία επιβάλλει τις επιλογές της στη μειοψηφία, αλλά μόνο σε θέματα που αφορούν στάσεις του συνόλου.

Έγινε δημοψήφισμα για το πολίτευμα το 1974. Οι βασιλόφρονες, καίτοι πήραν κάτι κοντά στο 30%, δεν θα μπορούσαν ν' ανακηρύξουν βασιλευόμενη δημοκρατία στο 30% της επικράτειας. (Στην Πελοπόννησο, λ.χ.). Κατά τον ίδιο τρόπο, αν γινόταν δημοψήφισμα για την ΕΟΚ ή το ΝΑΤΟ, πάλι η πλειοψηφία θ' αποφάσιζε για το σύνολο. (Δεν θα μπορούσε η Αττική ν' ανήκει στην ΕΟΚ κι η Ήπειρος να μην ανήκει, η Κρήτη ν' ανήκει στο ΝΑΤΟ κι η Θεσσαλία όχι).

Το τι περιέχει το δελτίο ταυτότητας ενός πολίτη, όμως, δεν είναι ζήτημα στο οποίο έχει λόγο να εκφραστεί οποιαδήποτε πλειοψηφία. (Ένα 30% μπορεί να το αποτελούν φανατικοί ορθόδοξοι, ένα άλλο 30% ορθόδοξοι με το ένα πόδι στον αγνωστικισμό, ένα ακόμη 30% αγνωστικιστές με το ένα πόδι στον αθεϊσμό κ.ο.κ., χωρίς αυτό να δημιουργεί προβλήματα λειτουργίας της κοινωνίας ή του κράτους). Είναι ζήτημα που σχετίζεται μόνο με τον χαρακτήρα μιας κυβέρνησης.

Μια ιδιαιζόντως αυταρχική κυβέρνηση, κάποτε, ζητούσε από τους Εβραίους να κυκλοφορούν με κίτρινο άστρο κι από τους ομοφυλόφιλους με ροζ τρίγωνο. Μια αηδιαζόντως αυταρχική κυβέρνηση, εδώ, επί σειρά ετών αποτύπωνε τεχνηέντως στα δελτία ταυτότητας τα πολιτικά φρονήματα των πολιτών. Εν τέταρτο του αιώνα μετά την κατάργηση

των φακελωμάτων, μια λιγότερο αυταρχική κυβέρνηση παύει, επίσημα, να ενδιαφέρεται και για τα θρησκευτικά φρονήματα. Σ' όποιους δεν αρέσει αυτό μπορούν να κινητοποιηθούν για την επάνοδο μιας πιο παραδοσιακά αυταρχικής κυβέρνησης, που θα απαιτεί την αποτύπωση των θρησκευτικών φρονημάτων στα δελτία ταυτότητας.

Αν η Νέα Δημοκρατία γίνει σύντομα κυβέρνηση και ξαναλλάξει τα δελτία, με γεια της και χαρά της να το κάνει και με γεια τους και χαρά τους όσων το επιθυμούν διακαώς. Αυτοί οι τελευταίοι, μάλιστα, μπορούν να ψηφίσουν το νεόδημο κόμμα του κυρίου Καρατζαφέρη. Ίσως επιβάλει και τα ροζ τρίγωνα στους ομοφυλόφιλους. Αλλά είναι αδύνατο να ζητείται «δημοψήφισμα» για ζήτημα ατομικών δικαιωμάτων. Δεν μπορεί μια πλειοψηφία να στερεί τόσο άμεσα τα δικαιώματα της μειοψηφίας. Οι άνθρωποι, έτσι, γίνονται κατ' ευθείαν εχθροί. Ενώ η μεσολάβηση των κυβερνήσεων καθιστά, τουλάχιστον, πιο έμμεση την αντιπαράθεση.

Ας σταματήσουν λοιπόν οι επικλήσεις στη δημοκρατία και τις προτιμήσεις της πλειοψηφίας για το ειδικό ζήτημα, κι ας σταματήσουν επίσκοποι κι αρχιεπίσκοποι τα κηρύγματα υποκρισίας. Ας βγουν να πουν: «Θέλουμε μια κυβέρνηση που να ελέγχει τα θρησκευτικά φρονήματα των πολιτών της» ή, ακόμη καλύτερα, «θέλουμε μια κυβέρνηση που να παίρνει αστυνομικά μέτρα εναντίον όσων δεν εμφανίζονται τακτικά στις εκκλησίες των ενοριών τους κι όσων, περνώντας έξω απ' οποιαδήποτε εκκλησία, δεν σπεύδουν να σταυροκοπηθούν!»

Κι αν αυτό θα είναι το επίκεντρο των επόμενων βουλευτικών εκλογών, να ξέρουμε κάποιοι μελαγχολικοί υλιστές κι απαυδισμένοι αριστεροί ότι τώρα στα γεράματα θα βρεθούμε να ψηφίζουμε διαπλεκόμενους νεοτεριστές. Ήδη, εκείνο το παλιό σύνθημα: «ένas είναι ο εχθρός, ο ιμπεριαλισμός», μοιάζει να πρέπει ν' αντικατασταθεί με το επικαιρικότερο: «ένas είναι ο εχθρός, ο κρετινισμός».

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντόλης

Η Ελλάδα και το νέο διεθνές περιβάλλον

Πριν από λίγες μέρες, με αφορμή τη Σύνοδο Κορυφής του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, οι πρωθυπουργοί της Βρετανίας, Σουηδίας και Ολλανδίας και ο καγκελάριος της Γερμανίας δημοσίευσαν από κοινού ένα άρθρο στο οποίο έκαναν λόγο για μια «παγκόσμια τάξη βασισμένη στην ισότητα και τη δικαιοσύνη». Οι τέσσερις ευρωπαίοι ηγέτες υποστήριξαν ότι η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών και η από κοινού δράση θα πρέπει να γίνουν οι βάσεις στις οποίες θα στηρίζουν τις νέες λύσεις που αναζητούν.

Προς αυτή την κατεύθυνση «είναι ανάγκη η Ευρωπαϊκή Ένωση να αναμορφωθεί και να προχωρήσει μπροστά», καθώς θα πρέπει να αντιμετωπίσει την ιστορική πρόκληση της διεύρυνσής της με νέα μέλη από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Αυτό απαιτεί θεσμικές μεταρρυθμίσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η Ευρώπη θα ανταποκριθεί στις δυνατότητές της. Είναι προφανές, λοιπόν, το ξεχωριστό ενδιαφέρον που έχει αποδοθεί στις προτάσεις του γερμανού υπουργού Εξωτερικών Γιόσκα Φίσερ για την ομοσπονδιακή προοπτική της Ενωμένης Ευρώπης. Ο στόχος αυτός, όπως διατυπώθηκε από τον ίδιο τον Φίσερ, σε συνδυασμό με τις προτάσεις για ενισχυμένες συνεργασίες στο πλαίσιο της Ε.Ε., πυροδότησε έντονη πολιτική συζήτηση στην οποία έχουν τεθεί ορισμένα καίρια ερωτήματα για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί που προώθησαν την ενοποιητική διαδικασία στην αρχή με τις έξι πρώτες χώρες και στη συνέχεια με τις δέκα, δώδεκα και δεκαπέντε δεν θα αντέξουν στη διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση των είκοσι και των είκοσι επτά.

**Μετά την ένταξη
στην ΟΝΕ, θα
πρέπει να
αποδείξουμε ότι
μπορούμε να
περιληφθούμε
σ' εκείνες τις
χώρες που θα
προχωρήσουν
στη βαθύτερη
ενοποιητική
διαδικασία της
Ευρώπης.**

Η νέα διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει επιτακτικά προς συζήτηση τα θέματα της λειτουργικότητας της Ε.Ε., αλλά και της δημοκρατικής συγκρότησής της. Για το λόγο αυτό, έννοιες όπως, «ομοσπονδιακή προοπτική», «σκληρός πυρήνας», «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα», «ενισχυμένη συνεργασία», «αποτελεσματικότητα των θεσμών» και «εθνικό κράτος», κυριαρχούν στη συζήτηση που έχει ήδη ανοίξει και στην οποία πρέπει να είμαστε παρόντες.

Η συζήτηση που άρχισε μετά τις προτάσεις Φίσερ αποτελεί μία μοναδική ευκαιρία για την ανίχνευση της φυσιογνωμίας του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και για την αξιολόγηση της πολιτικής δυναμικής του.

Η Ελλάδα, μετά την ένταξή της στην ΟΝΕ, θα πρέπει να αποδείξει ότι μπορεί να είναι ανάμεσα σε εκείνες τις χώρες που θα προχωρήσουν τα επόμενα χρόνια στη διαμόρφωση ενός βαθύτερου ενοποιητικού σχήματος μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ήδη η συμμετοχή της στην Ευρωζώνη την τοποθετεί στον σκληρό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της εξασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία. Αυτή είναι και η μεγάλη σημασία της ένταξής μας στην ΟΝΕ. Με την ένταξή της, η Ελλάδα ολοκλήρωσε με επιτυχία μια διαδικασία εμπέδωσης της θεσμικής και πολιτικής της θέσης σ' ένα σύστημα αναπτυγμένων και δημοκρατικά οργανωμένων κρατών.

Απέναντι στο νέο διεθνές περιβάλλον, η Ελλάδα στέκεται πλέον πιο ισχυρή και καλείται να διαδραματίσει έναν εποικοδομητικό και αξιοπιστο ρόλο, αλλά και να προωθήσει αποτελεσματικά τα εθνικά της συμφέροντα.

Ετοιμάζεται δικέφαλο κράτος

του Ανδρέα Θεοφάνους

Στο Ελσίνκι, η ελληνική πλευρά ναίμεν δεν πήρε το μέγιστο, εξασφάλισε όμως μια πολύ σημαντική απόφαση διά της οποίας η λύση του Κυπριακού δεν εθεωρείτο πλέον ως προϋπόθεση για ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).

Η απόφαση αυτή αποτελούσε σοβαρό βήμα προς τον απεγκλωβισμό της Μεγαλονήσου από τον στρατηγικό έλεγχο της Άγκυρας που συντελέστηκε το καλοκαίρι του 1974. Ταυτόχρονα, η Τουρκία πανηγυρικά αναγορεύθηκε σε υποψήφια για ένταξη χώρα στην Ε.Ε. χωρίς η ίδια να προβεί σε οιαδήποτε παραχώρηση επί του Κυπριακού. Αντίθετα, η Άγκυρα συνέχισε την αδιάλλακτη πολιτική της, ενώ με κάθε ευκαιρία οι τούρκοι αξιωματούχοι εξέφραζαν μαξιμαλιστικές τοποθετήσεις, διαφορώντας για τις συνέπειες στην Ελλαδοτουρκική προσέγγιση. Λίγες μέρες πριν από την Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Κορυφής του Ελσίνκι, στις 3 Δεκεμβρίου του 1999, άρχιζαν στην Νέα Υόρκη οι εκ του σύνεγγυς διακοινοτικές συνομιλίες – διαδικασία η οποία προωθήθηκε ύστερα από πιέσεις των Αμερικανών. Φυσικά οι ΗΠΑ δεν είχαν ως κύριο στόχο την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, αλλά τη διευκόλυνση της υποψηφιότητας της Τουρκίας.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΥΠΑΓΟΡΕΥΟΥΝ

Οι Αμερικανοί είχαν διάφορες ευκαιρίες (π.χ., όταν προωθείτο ο αγωγός Μπακού-Τσεϊχάν, όταν η Τουρκία αναγορεύετο σε υποψήφια για ένταξη χώρα κ.λπ.) να πιέσουν την Άγκυρα για να προβεί σε ουσιαστικές παραχωρή-

σεις και να ανοίξει ο δρόμος για επίλυση του Κυπριακού, αλλά δεν το έπραξαν. Αντίθετα, άσκησαν και ασκούν πιέσεις στην ελληνική πλευρά, και απ' ευθείας και μέσω της Γραμματείας του ΟΗΕ, για περαιτέρω υποχωρήσεις. Η τουρκική πλευρά, με την ανοχή των Αγγλοαμερικανών και του ΟΗΕ, προωθούσε και προωθεί ανενόχλητη τη θέση της συνομοσπονδίας, ταυτόχρονα με την προσπάθεια αναγνώρισης του ψευδοκράτους και του Ντενκτάς ως ισότιμου του προέδρου Κληρίδη. Υπενθυμίζεται ότι λίγο πριν από την έναρξη του τρίτου γύρου των εκ του σύνεγγυς συνομιλιών στη Γενεύη, η αντίδραση του ΟΗΕ στην προέλαση των Τούρκων στα Στροβίλια ήταν χλιαρή. Χλιαρή ήταν και η στάση της Αθήνας, η οποία άρχισε να δημιουργεί προβληματισμούς στη Λευκωσία για τις προθέσεις της ελληνικής κυβέρνησης. Φυσικά, η Λευκωσία δεν ανέμενε την εφαρμογή του casus belli, αλλά μια πιο σκληρή αντίδραση της Αθήνας σε πολιτικό επίπεδο, που θα της επέτρεπε να ελιχθεί.

Οι φόβοι της Λευκωσίας για τα τεκταινόμενα επαληθεύθηκαν στην Νέα Υόρκη με τη γνωστή εναρκτήρια δήλωση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, η οποία δικαίως θεωρήθηκε ως ένα ακόμα βήμα προς τις τουρκικές θέσεις στο Κυπριακό για συνομοσπονδία, τυχόν υλοποίηση της οποίας όχι μόνο θα επισφραγίσει την τουρκική επικυριαρχία στην Κύπρο και την περαιτέρω συρρίκνωση του Ελληνισμού, αλλά και ενδεχομένως θα φράξει το δρόμο της Κυπριακής Δημοκρατίας προς την Ε.Ε. Υπογραμμίζεται ότι μια συνομοσπονδιακή λύση θα καταστρέψει την Κυπριακή Δημοκρατία, θα υποθηκεύσει τον Κυπριακό Ελληνισμό στις ορέξεις της Άγκυρας καθώς οιαδήποτε απόφαση για θέματα υψηλής πολιτικής θα απαιτεί την ομοφωνία των «δύο μερών», ενώ ταυτόχρονα οι Ελληνοκύπριοι θα κληθούν να χρηματοδοτούν το τουρκο(κυπριακό) κρατίδιο. Επιπρό-

σθετα, μια τέτοια λύση θα παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα επιβραβεύσει την πολιτική της εθνοκάθαρσης στην Κύπρο από την Τουρκία. Για αυτούς τους λόγους, η πλειοψηφία του Κυπριακού Ελληνισμού θεωρεί, όχι αδικώς, μια λύση συνομοσπονδίας χειρότερη από μια λύση καθαρής διχοτόμησης.

ΚΑΙ Η ΑΘΗΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ

Ταυτόχρονα οι ανησυχίες πληθαίνουν καθώς η πλειοψηφία των Κυπρίων θεωρεί ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν στηρίζει στον επιθυμητό βαθμό την κυπριακή. Για τη Λευκωσία είναι αδιανόητο να προχωρεί η ελληνοτουρκική προσέγγιση παράλληλα με τις συνεχείς προκλήσεις και την έξαρση της τουρκικής αδιαλλαξίας στην Κύπρο. Πάνω απ' όλα, για πολλούς φαίνεται ότι η ελληνοτουρκική προσέγγιση, χωρίς τη διαφοροποίηση της στάσης της Άγκυρας στο Κυπριακό έχει διευκολύνει την Τουρκία να εξέλθει από το εδώλιο του κατηγορουμένου για τις τεράστιες ευθύνες της σχετικά με την κατάσταση στη Μεγαλόνησο.

Αναμφισβήτητα, η στάση της Άγκυρας δεν συνάδει με το πνεύμα του Ελσίνκι. Ανεξίτητα, η Αθήνα τήρησε μια πολύ χλιαρή στάση όχι μόνο μετά την προέλαση στα Στροβίλια αλλά και μετά την εναρκτήρια δήλωση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ - δήλωση που μαγειρεύτηκε από τους Αγγλοαμερικανούς. Ταυτόχρονα, ο Γ. Παπανδρέου συζητούσε με τον Τζεμ τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) στο Αιγαίο λίγες ώρες μετά την ομιλία του τούρκου υπουργού Εξωτερικών στην γενική συνέλευση του ΟΗΕ, διά της οποίας, μεταξύ άλλων, η Άγκυρα προκλητικά παραποιούσε την ιστορία (δεν υπάρχει τουρκική κατοχή στην Κύπρο κ.λπ.) και καλούσε την ελληνική πλευρά να δεχθεί όρους υποτέλειας στην Μεγαλόνησο. Έλληνες αξιωματούχοι συχνά λένουν ότι στην Κύπρο

Ο Ανδρέας Θεοφάνους είναι καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας και διευθυντής του Κέντρου Ερευνών καθώς και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Διεθνών Σχέσεων του Intercollege

διακυβεύεται η αξιοπιστία των Ηνωμένων Εθνών. Με το ίδιο σκεπτικό, ανάλογα με τις ενέργειες ή τις παραλείψεις της Αθήνας στο Κυπριακό, διακυβεύεται η αξιοπιστία της Ελλάδος, η οποία αφ' ενός έχει τις δικές της ευθύνες στη διαμόρφωση και εξέλιξη του προβλήματος και αφ' ετέρου έχει στρατηγικά συμφέροντα σε μια δημιουργική παρουσία του Ελληνισμού στην Ανατολική Μεσόγειο, με τρόπο που να εξυπηρετούνται και οι ευρύτεροι στόχοι της Ε.Ε. στην περιοχή.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Υπό το πρίσμα αυτών των δεδομένων θα πρέπει να επανεξετασθεί το κυπριακό ζήτημα και οι προεκτάσεις του. Είναι πρόδηλο ότι η διαδικασία των διακοινοτικών συνομιλιών -είτε εκ του σύνεγγυς είτε απ' ευθείας- από το 1974 μέχρι σήμερα έχουν εξυπηρετήσει τους τουρκικούς στόχους, καθώς τώρα όχι μόνο η συνομοσπονδία βρίσκεται στο τραπέζι των συνομιλιών αλλά πολύ περισσότερο η Άγκυρα απαλλάσσεται από τις ευθύνες της ως κατοχική δύναμη. Το εξωφρενικό είναι η προσπάθεια εξίσωσης της Κυπριακής Δημοκρατίας και του τουρκικού προτεκτοράτου στο βορρά. Για την παρούσα κατάσταση, η ελληνική πλευρά -Αθήνα και Λευκωσία- δεν είναι άμοιρη ευθυνών. Είναι πλέον προφανές ότι από στρατηγικής σκοπιάς η μόνη ακτίδα φωτός για την Κυπριακή Δημοκρατία είναι η ένταξή της στην Ε.Ε. πριν από τη λύση (εκτός εάν η τουρκική στάση διαφοροποιηθεί - προοπτική που φαίνεται πολύ απομακρυσμένη). Προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει η Αθήνα και η Λευκωσία να προσανατολίσουν τώρα την πολιτική τους και να πράξουν ανάλογα. Παράλληλα, σ' ό,τι αφορά τις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού, γνώμονας των ενεργειών της ελληνοκυπριακής πλευράς θα πρέπει να είναι η πάση θυσία αντίσταση σε οποιεσδήποτε προτάσεις και μεθοδεύσεις, οι οποίες οδηγούν σε «λύση» που θα νομιμοποιεί τον στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου από την Τουρκία. Μέσα στο πλαίσιο μιας τέτοιας πολιτικής, ένα πρώτο βήμα μπορεί να είναι ο διορισμός ατόμου εκτός από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας ως εκπροσώπου της ελληνικής κοι-

Φωτιές στο Κυπριακό άναψε ο Κόφι Ανάν (στη φωτογραφία με τον πρόεδρο Κληρίδη) με την ανακοίνωσή του της 13ης Σεπτεμβρίου, με την οποία αναγνωρίζει στις δύο κοινότητες της Κύπρου ισότιμο πολιτικό καθεστώς.

νότητας στις διακοινοτικές συνομιλίες, με στόχο την προάσπιση της κρατικής οντότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και του κύρους του αρχηγού του κράτους ως Προέδρου όλων των Κυπρίων.

Επίσης, αντί να είμαστε απλοί δέκτες και συζητητές προτάσεων από άλλους, οφείλουμε να προωθούμε τις δικές μας προτάσεις που να συνάδουν με τις τάσεις και εξελίξεις στον σύγχρονο κόσμο και ιδιαίτερα στο χώρο της Ε.Ε., όπου προέχουν η συνένωση και η εμβάθυνση των σχέσεων και όχι ο διαχωρισμός. Μεταξύ άλλων, υπογραμμίζεται ότι η ελληνική πλευρά μπορεί να αντιταχθεί σε οιαδήποτε λύση που παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα ει-

δικά και το κοινοτικό κεκτημένο γενικά, κυρίως όταν η Κυπριακή Δημοκρατία ετοιμάζεται να ενταχθεί στην Ε.Ε. Με το ίδιο σκεπτικό μπορεί να προβληθεί η άποψη ότι στον σύγχρονο κόσμο ένα δικέφαλο και συνεπώς δυσκίνητο κράτος δεν θα μπορεί να επιβιώσει. Αντίθετα, το σημερινό περιβάλλον επιβραβεύει το μοντέλο του ευέλικτου και αποτελεσματικού κράτους. Παράλληλα, θα πρέπει να αναβαθμισθεί η διαφωτιστική μας προσπάθεια με την ανάληψη μέρους του βάρους της ευθύνης από κέντρα μελετών που ασχολούνται συστηματικά με το εθνικό θέμα, καθώς και από σοβαρές εταιρείες δημοσίων σχέσεων.

Η κρίσιμη εκλογική αναμέτρηση

Σε μια χώρα όπου την τελευταία δεκαετία έχουν γίνει 14 εκλογικές αναμετρήσεις θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι λειτουργεί το κοινοβουλευτικό σύστημα με επάρκεια. Είναι αυτή η περίπτωση της Νέας Γιουγκοσλαβίας; Οι εκλογές της Κυριακής είναι οι πιο κρίσιμες εκλογές της δεκαετίας. Γιατί τώρα πια «έφτασε ο κόμπος στο χτένι». Τα περιθώρια για τερτίπια του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, μετά και τους συνεχείς, ανεπιτυχείς πολέμους και συρράξεις στην Κροατία, την Βοσνία, το Κοσσυφοπέδιο αλλά και τους περσινούς βομβαρδισμούς, έχουν στενέψει ασφυκτικά. Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, η κατάσταση είναι ρευστή και κάθε ώρα που περνά τα τελευταία εικοσιτετράωρα επιφυλάσσει εκπλήξεις. Μάλλον όχι ευχάριστες.

Βόισλαβ Κοστούνιτσα: Ο νικητής των εκλογών που δεν θα κερδίσει την προεδρία.

Πριν από δύο μήνες, προτού ακόμα διαγραφεί η προοπτική εκλογών, η κοινή γνώμη στο Βελιγράδι εμφανιζόταν «απαθής» και αδιάφορη (βλ. και τχ. 717 της 7.7.2000). Η αντιπολίτευση ήταν αναξιόπιστη. Ο Μιλόσεβιτς εξακολουθούσε να ελέγχει τα πάντα. Η ανέχεια δεν επέτρεπε στους Σέρβους να σηκώνουν κεφάλι από τα καθημερινά προβλήματα.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΗΓΕΤΗΣ

Σήμερα βρισκόμαστε λίγο πριν από την εκδήλωση δραματικών μεταβολών. Η προσμονή για αλλαγές διαφαίνεται στα μάτια του κόσμου. Το τοπίο έχει μεταβληθεί. Στο προσκήνιο έχει προβληθεί ένας νέος ηγέτης χωρίς τις επιβαρύνσεις που κουβαλούν οι ιστορικοί ηγέτες της σερβικής αντιπολίτευσης. Πρόκειται για τον **Βόισλαβ Κοστούνιτσα**. Έγκυρος νομικός, χωρίς κομμουνιστικό παρελθόν, πατριώτης –πολλοί και κυρίως «αμερικανικοί κύκλοι» τον χαρακτηρίζουν εθνικιστή–, με λόγο που δεν έχει να κάνει με την γνωστή ξύλινη πολιτική γλώσ-

σα, άνθρωπος που ποτέ δεν έχει συναντήσει τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, τίμιος κατά γενική ομολογία, ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα ίσως αποδειχθεί ο μοιραίος άνθρωπος για την Σερβία. Στις σελίδες αυτές δημοσιεύουμε τη συνέντευξη που παραχώρησε στο *Αντί*, ο Βόισλαβ Κοστούνιτσα στα γραφεία του Δημοκρατικού Κόμματος στο Βελιγράδι. Μόλις

είχε επιστρέψει από μια προεκλογική περιοδεία.

«Πάμε στις πόλεις και τα χωριά, χαιρετούμε τον κόσμο, του λέμε ότι βρισκόμαστε μαζί του», μας είπε στην διάρκεια της δώωρης συζήτησης. «Η αλήθεια είναι ότι του συστήσαμε να μην βγάζει λόγους. Είναι παλιομοδίτικη μέθοδος αυτή. Εξάλλου ο Κοστούνιτσα δεν μπορεί

Όλοι εναντίον του Κοστούνιτσα: Σέσελι, Μίρα Μάρκοβιτς, Μιλόσεβιτς, Ντράσκοβιτς και λοιποί...

να επικοινωνήσει μέσω λόγων με το λαό. Το ύφος της ομιλίας του είναι σύνθετο και αναλυτικό μαζί. Δεν ξέρει να εκφωνεί συνθήματα», μας έλεγε την επομένη στέλεχος της σερβικής αντιπολίτευσης. «Η γνώμη μου είναι ότι είναι ακατάλληλος για πολιτικός. Ο άνθρωπος φαίνεται πολύ έντιμος», σχολίασα.

Αδιάφθορος, χωρίς ανάμειξη στο παιχνίδι της σερβικής αντιπολίτευσης που είναι μια ιστορία με ατέλειωτες υπαναχωρήσεις, συμβιβασμούς και ασυνέπειες, ο Κοστούνιτσα είναι ο άνθρωπος που κερδίζει για πρώτη φορά την «πρωτιά» από τον πανέξυπνο τακτικιστή Μιλόσεβιτς. Είναι τόσο συσσωρευμένη η δυσφορία του σερβικού λαού προς τη σημερινή ηγεσία της χώρας που έφτασε το γεγονός ένας πολύ λίγο γνωστός πολιτικός, όπως ο σημερινός ηγέτης της αντιπολίτευσης, να γίνει ο προσφιλής ηγέτης αφού αναδείχθηκε σε «αντι-Μιλόσεβιτς» πολιτικός.

Η ανησυχία μεγαλώνει στο στρατόπεδο του Μιλόσεβιτς που επινοεί καθημερινά κάποιο μέσο προκειμένου να μειώσει και να δυσφημίσει τον Κοστούνιτσα. «Έχει εκατό γάτες στο σπίτι του, αυτός ο άνθρωπος δεν έχει παιδιά», δηλώνουν επίσημα χείλη, με αποκορύφωμα το σχόλιο του κυβερνητικού εκπροσώπου Γκόραν Μάιτις για την αφίσσα της αντιπολίτευσης που έδειχνε τα μάτια του Κοστούνιτσα και ρωτούσε: «Ποιος μπορεί να σας κοιτάζει κατάματα;» «Μα αυτά, είναι τα μάτια του Αλ Πατσίνο!», σχολίασε ο κ. Μάιτις, δίνοντας το σύνθημα στους οπαδούς του Μιλόσεβιτς να αναγράφουν στις αφίσσες το όνομα του αμερικανού ηθοποιού. Και όταν υστερότερα η αφίσσα εμφάνιζε ολόκληρο το πρόσωπο του Κοστούνιτσα, οι επιτήδειοι αφισοκολλητές του Μιλόσεβιτς κολλούσαν το σήμα του ΝΑΤΟ επάνω στις κόρες των ματιών του ηγέτη της αντιπολίτευσης.

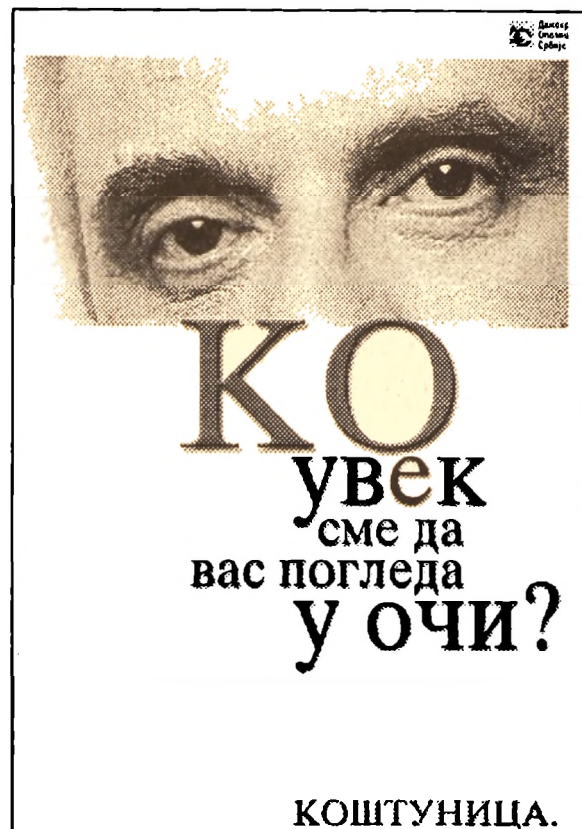
Τα πράγματα όμως γίνονται κάθε μέρα και σοβαρότερα. Στη Μιτροβίτσα του Κοσόβου, οι οπαδοί του Μιλόσεβιτς κατέστρεψαν αυτοκίνητο της συνοδείας του Κοστούνιτσα, πέταξαν μπουκάλια και πέτρες που μία τραυμάτισε στο μάτι τον υποψήφιο της αντιπολίτευσης. «Εσάς θα σας συγχωρήσει ο Θεός, αλλά όχι αυτόν (τον Μιλόσεβιτς)», σχολίασε ήρεμα ο Κοστούνιτσα.

«Η κατάσταση δεν ελέγχεται και δεν μπορεί κανείς να προβλέψει τις εξελίξεις μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων το βράδυ της Κυριακής. Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς δεν είναι ο τύπος του πολιτικού που θα δεχθεί την ήττα και θα πει: “Περάστε κύριε Κοστούνιτσα. Ήρθε η σειρά σας να κυβερνήσετε”», εξηγούσε ένας απλός πολίτης. Και συνέχισε: «Γύρω από τον Μιλόσεβιτς υπάρχει μια νομενκλατούρα τεσσάρων-πέντε χιλιάδων ατόμων που έχουν ζωτικούς δεσμούς με την εξουσία του. Δεσμούς οικονομικούς, δεσμούς συμφερόντων, δεσμούς αίματος. Πώς θα αφήσουν, ενώ σήμερα ελέγχουν οικονομία, στρατό και αστυνομία, να υπάρξει μια διάδοχη κατάσταση που θα ελέγξει και το παρελθόν;».

Η χώρα έχει βυθιστεί σε μια κατάσταση ανομίας, η βία και οι ανεξιχνίαστες πολιτικές δολοφονίες ή εξαφανίσεις είναι στην ημερήσια διάταξη. Χαρακτηριστικό το σκίτσο του Κόρακς, που αναφέρεται στην προ μηνός εξαφάνιση του Ιβάν Στάμπολιτς και παραλλάσσει μια παλιότερη φωτογραφία όπου δείχνει τον Μιλόσεβιτς να τον εναγκαλίζεται. Εναγκαλισμός Λαοκόωντος...

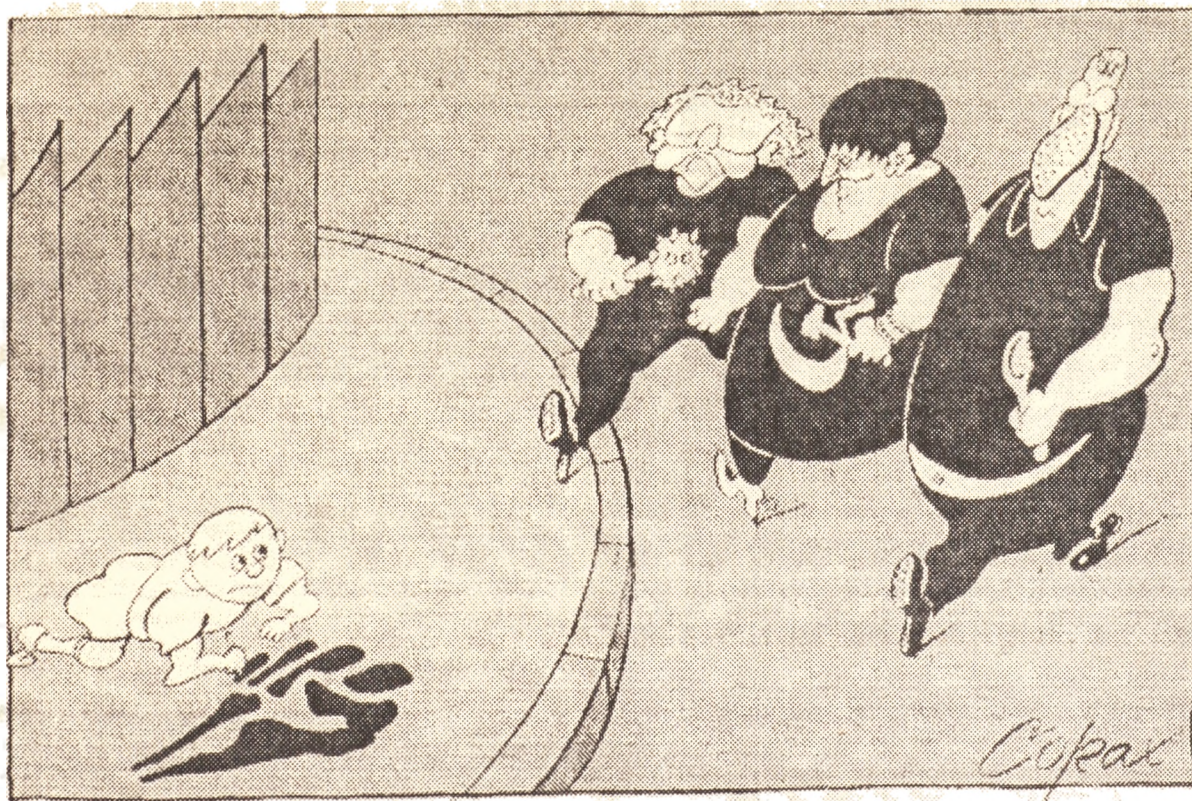
ΤΑ ΠΡΟΟΙΜΙΑ

Ο Κοστούνιτσα είχε αποστασιοποιηθεί από την υπόλοιπη αντιπολίτευση (Ντράσκοβιτς, Ντζίντζιτς, Πέσιτς) την

«Ποιος μπορεί να σας κοιτάζει κατάματα; Ο Κοστούνιτσα». Αλλά ο κυβερνητικός εκπρόσωπος σχολίασε: «Μα αυτά είναι τα μάτια του Αλ Πατσίνο!»

περίοδο των μεγάλων κινητοποιήσεων του 1997. Και παρέμενε στην αφάνεια μέχρι πριν από δύο μήνες. Μετά την προκήρυξη των εκλογών τον Ιούλιο από τον Μιλόσεβιτς και την δήλωση του Ντράσκοβιτς ότι δεν πρόκειται να ηγηθεί ενός αντιπολιτευτικού σχήματος σε εκλογές που θεωρούσε αδιάφορες, με την μεσολάβηση του Ντζίντζιτς προσεγ-

Σκίτσο του Κόρακς στην Ντανάς (31.8.2000): Μιλόσεβιτς, Μίρα Μάρκοβιτς, Σέσελι εναντίον της φοιτητικής οργάνωσης ΟΤΡΟΡ (Αντίσταση).

Παλαιότερη φωτογραφία του Μιλόσεβιτς με τον «εξαφανισθέντα» Ιβάν Στάμπολιτς. Δεξιά σκίτσο του Κόρακς στην εφημερίδα Ντανάς (2-3.9.2000) που ερμηνεύει τον εναγκαλισμό...

γίζεται ο αδιάφθορος Κοστούνιτσα, ο οποίος και ορίζεται ηγέτης του αντιπολιτευτικού συνασπισμού 19 μικρών κομμάτων. Οι συζητήσεις ήταν επίπονες, αλλά η δεξιολογία του Ντζίντζιτς έφερε αποτέλεσμα.

Σύμφωνα με έρευνες που είχαν προηγηθεί, οι Μιλόσεβιτς και Ντράσκοβιτς συγκέντρωναν την μεγαλύτερη απόρριψη της κοινής γνώμης, όπως δείχνει και ο σχετικός πίνακας αρνητικής/θετικής γνώμης για τους σέρβους πολιτικούς. Αντίθετα ο Κοστούνιτσα εμφανίζεται με το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής γνώμης.

Ο Ντράσκοβιτς, μετά την αποχώρηση του εθνικιστή Σέσελι από τον κυβερνητικό συνασπισμό, ήλπιζε ότι θα προσκολλούσε στον συνασπισμό του Μιλόσεβιτς. Ο Ντράσκοβιτς θεωρούσε ότι προσφέρει στον σημερινό ηγέτη της χώρας «κύρος» και μια «καλή εγγύηση και κατευνασμό» απέναντι στην Δύση και γι' αυτό ο τελευταίος θα ενέδιδε στον πειρασμό. Οι προσδοκίες του δεν ευωδόθηκαν και έτσι ο Βουκ Ντράσκοβιτς αναγκάστηκε να χρίσει ως υποψή-

φιο του κόμματός του τον δήμαρχο του Βελιγραδίου **Βόισλαβ Μιχαϊλοβιτς**. Έτσι κι αλλιώς, ο Ντράσκοβιτς θεωρείται –και είναι– ένας ανυπόληπτος δημαγωγός που μόνον αρνητική εικόνα θα προσέφερε στην αντιπολίτευση. Σήμερα, με την ξεχωριστή κάθοδο στις εκλογές, η δημοτικότητά του έχει πέσει ακόμα πιο πολύ – στο 4%.

ΤΑ ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ

Ο Μιλόσεβιτς έχει αυτή τη στιγμή απομονωθεί από συμμάχους. Μόνος εταίρος η σύζυγός του **Μίρα Μάρκοβιτς** με το κόμμα της Αριστεράς JUL. Ο Σέσελι εγκατέλειψε το κυβερνητικό σκάφος, έχρισε υποψήφιο του SRS τον **Τόμισλαβ Νίκολιτς** και δηλώνει ότι σε ενδεχόμενο δεύτερο γύρο δεν πρόκειται να στηρίξει τον Μιλόσεβιτς. Πριν από ένα δεκαπενθήμερο ανακοινώθηκε και η παραίτηση του συμβούλου του, κ. **Ζόραν Λίλιτς**, πρώην προέδρου της Νέας Γιουγκοσλαβίας.

Οι δημοσκοπήσεις φέρουν μπροστά τον Κοστούνιτσα με διαφορά από 10%

έως 20%. Μόνη ελπίδα του Μιλόσεβιτς είναι η «κλοπή ψήφων» σε αριθμό πάνω από 800.000. Η «σίγουρη κλοπή» είναι 400.000, αλλά δεν φτάνει για να ανατραπεί το προβάδισμα του Κοστούνιτσα.

Οι αριθμός των ψηφοφόρων στην Νέα Γιουγκοσλαβία υπολογίζεται σε 7.450.000 που κατανέμονται ως εξής: 6.150.000 στη Σερβία, 400.000 στο Μαυροβούνιο και 900.000 στο Κοσσυφοπέδιο. Όμως στις 17 Σεπτεμβρίου η κυβέρνηση ανήγγειλε ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέρχεται σε 7.861.327. Αυτός ο αριθμός άλλαξε διότι ευρέθηκαν περισσότεροι ψηφοφόροι στο... Κοσσυφοπέδιο. Οι μέχρι πριν από μία εβδομάδα υπολογισμοί ήταν διαφορετικοί: Αν εψήφισε το 70%, δηλαδή περίπου 5 εκατομμύρια, ο νικητής χρειαζόταν 2,5 εκατομμύρια ψήφους. Αλλά πού να βρει τόσους ψηφοφόρους ο Μιλόσεβιτς όταν σύμφωνα και με τις πιο αισιόδοξες γι' αυτόν προγνώσεις θα συγκέντρωνε μόνον 1,5 έως 1,6 εκατομμύρια ψήφους;

Σήμερα, όμως, μπορεί να υπολογίζει

ΝΕΑ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ (Για τις δημοτικές εκλογές, δύο διαφορετικές εκτιμήσεις)

	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ		ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
DOS (Κοστούνιτσα)	23	34	DOS-SPO	33	45
SPS-JUL (Μιλόσεβιτς & Μίρα Μάρκοβιτς)	20	22	SPS-JUL-SRS	24	28
SRS (Σέσελι)	4	7	Αναποφάσιστοι	26	11
SPO (Ντράσκοβιτς)	6	6	Αποχή	17	13
Αναποφάσιστοι	30	17			
Αποχή	17	8			

ΣΧΕΣΗ ΑΡΝΗΤΙΚΗΣ/ΘΕΤΙΚΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΓΙΑ ΣΕΡΒΟΥΣ ΗΓΕΤΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2000	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2000
	-/+	-/+
Ντράγκοσλαβ Αβράμοβιτς	18:40	17:45
Βόισλαβ Κοστούνιτσα	25:49	20:40
Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς	58:33	57:29
Ντράγκοσλαβ Μιτσούνοβιτς	31:24	27:30
Βόισλαβ Σέσελι	41:24	41:24
Τζόραν Ντζίντζιτς	59:21	52:28
Τόμισλαβ Νίκολιτς	50:20	49:21
Βόισλαβ Μιχαϊλοβιτς	34:11	21:17
Βουκ Ντράσκοβιτς	72:10	50:31

ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ (1990-2000) ΓΙΑ ΤΟ SPS (Μιλόσεβιτς)

Προεδρικές '90	3.285.799
Δημοκρατία Σερβίας	2.305.974
Προεδρικές '92	2.673.375
Δημοκρατία Σερβίας	1.359.086
Ομοσπονδιακές	1.478.918
Δημοκρατία Σερβίας	1.576.287
Δημοτικές	1.317.023
Ομοσπονδιακές '96	1.847.898
Δημοκρατία Σερβίας '97	1.416.779
Προεδρικές 1/1.97	1.473.621
Προεδρικές 1/2.97	1.688.856
Προεδρικές 2/1.97	1.662.726
Προεδρικές 2/2.97	2.177.137

εκτός από τη σίγουρη κλοπή των 400 χιλιάδων ψήφων και σε μια πρόσθετη τεχνητή προμολόγηση άλλων 350.000 ψήφων. Αυτές είναι οι τεχνικές της ακλόνητης εξουσίας!

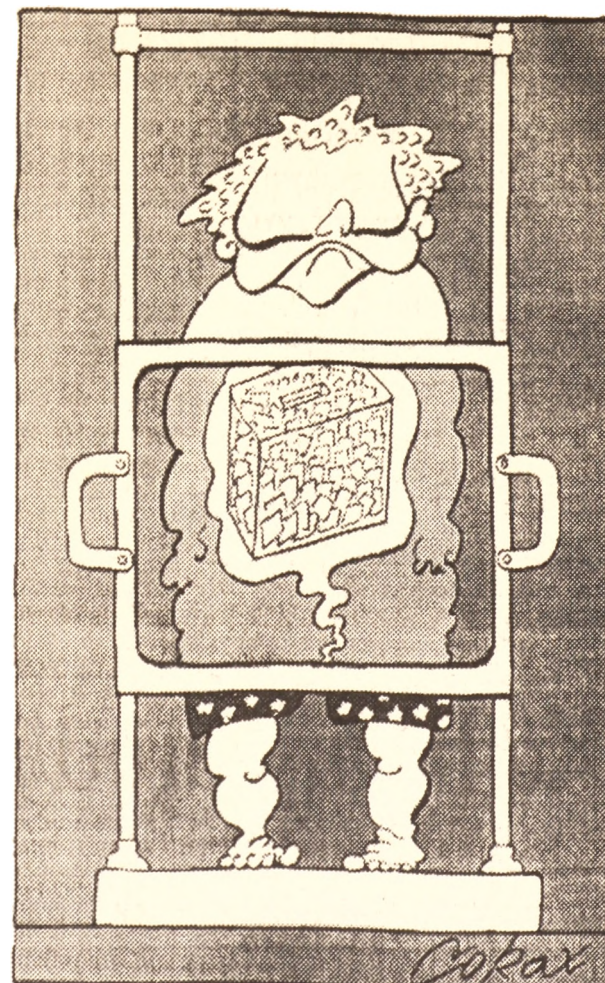
Η μέθοδος της «κλοπής ψήφων» έχει χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν. Ο Μιλόσεβιτς έχει εγκαταστήσει εκλογικά κέντρα στο Κοσσυφοπέδιο όπου θα συρρέουν οι μεταφερόμενοι ψηφοφόροι του. Σύμφωνα μάλιστα με πρόσφατη διάταξη, ο ψηφοφόρος μπορεί να ψηφίζει και εκτός του εκλογικού του τμήματος με την προσκόμιση μιας απλής βεβαίωσης!

Το άλλο αναμενόμενο τέχνασμα του Μιλόσεβιτς είναι το παιχνίδι με τα αποτελέσματα στο Κοινοβούλιο. Γιατί την ερχόμενη Κυριακή διεξάγονται εκτός από τις προεδρικές εκλογές της Νέας Γιουγκοσλαβίας, εκλογές για την ανάδειξη νέου κοινοβουλίου και δημοτικές εκλογές. Το 40% των υποψηφίων βουλευτών του Συνασπισμού του Μιλόσεβιτς προέρχονται από το JUL. Ο υπουργός Πληροφοριών Γκόραν Μάτιτς δήλωνε στις 9.11 ότι «το κόμμα μας (δηλαδή το JUL της συζύγου του Μιλόσεβιτς) θα σχηματίσει την επόμενη κυβέρνηση. Η Μίρα Μάρκοβιτς επιδεικνύει φανερά ένα πρόσωπο πιο αυταρ-

χικό και αποφασιστικό από τον σύζυγό της. «Μέχρι σήμερα ήμασταν ήπιοι απέναντι στους πολιτικούς μας αντιπάλους. Δεν πρόκειται να μείνουμε στο εξής ανεκτικοί». Οι Σέρβοι μειδιούν και αναρωτιούνται «μα ποιοι τελοσπάντων είναι αυτοί οι «πολιτικοί αντίπαλοι» της Μίρα;» Και εννοούν την ανυπαρξία πολιτικής επιρροής αυτού του κόμματος.

Η κατευθυνόμενη τρομοκρατία είναι πάντως όσα υπονοεί από την δική της μεριά η Μίρα. Πριν από πέντε ημέρες, καταδικάστηκαν 3 μέλη της οργάνωσης ΟΤΡΟΡ (Αντίσταση) σε ποινή 55 ημερών φυλάκιση, κάτι που συνέβη για πρώτη φορά. Ο κλοιός ολοένα και σφίγγει. Η ΟΤΡΟΡ έχει επιδείξει μια επινοητικότητα σε συνθήματα. Το τελευταίο σύνθημα είναι: «Τελείωσε». Όλοι καταλαβαίνουν ποιος τελείωσε και ο αέρας μιας αναμενόμενης ήττας του Μιλόσεβιτς ενθαρρύνει και παρασύρει τους Σέρβους σε υποστήριξη του Κοστούνιτσα.

Πάντως ο Μιλόσεβιτς έχει ρυθμίσει με τέτοιο τρόπο τον εκλογικό νόμο ώστε κατά πάσα πιθανότητα θα ελέγχει το κοινοβούλιο. Έτσι και στην απίθανη περίπτωση που θα παραδώσει την θέση του προέδρου της Νέας Γιουγκοσλα-

Σύμφωνα με την «ακτινογραφία» του Κόρακς, ο Μιλόσεβιτς έχει καταπιεί όλες τις ψήφους.

ΝΕΑ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Σκίτσα του Κόρακ. Αριστερά, οι προεκλογικές... προσπάθειες του Μιλόσεβιτς και δεξιά εκείνες του Ντράσκοβιτς.

βίας στον Κοστούνιτσα την Κυριακή –γιατί σύμφωνα με άλλη «συνταγματική ρύθμιση» που έχει ψηφίσει μπορεί και μετά την αναμενόμενη ήττα του να μείνει στο θώκο του προέδρου έως και τον... επόμενο Ιούλιο και να παραδώσει τότε!– ο απόλυτος έλεγχος του κοινοβουλίου θα αδρανοποιούσε τον νέο πρόεδρο.

Όλα αυτά ακούγονται παράδοξα έως απίστευτα, αλλά ο «Σλόμπο» παίζει την τελευταία δεκαετία με το Σύνταγμα και τους άλλους θεσμούς σύμφωνα με τις εμπνεύσεις και τα προσωπικά του ενδιαφέροντα. Έως πριν από μία τριετία, για παράδειγμα, η θέση του προέδρου της Νέας Γιουγκοσλαβίας ήταν περίπου διακοσμητική. Όταν όμως αποφάσισε να μετακινηθεί προς τα εκεί, άλλαξε το Σύνταγμα και χάρισε νέες εξουσίες στο θεσμό!

ΤΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ

Όπως σημειώνουμε στην αρχή, είναι άγνωστο τι θα συμβεί τις ώρες που έπονται αυτού του σημειώματος. Είναι άγνωστο το αποτέλεσμα που θα ανακοινωθεί το βράδυ της Κυριακής και τι θα ακολουθήσει ύστερα απ' αυτό. Έτσι, τα διάφορα σενάρια δίνουν και παίρνουν. Αλλά τα σενάρια, όπως καλά γνωρίζουμε, διοχετεύονται προς την κοινή γνώμη από κάποια κέντρα, προκειμένου να την καθοδηγήσουν σε συγκεκριμένες επιλογές. Δύση και Μιλόσεβιτς επινοούν και διοχετεύουν αυτά τα σενάρια: Επέμβαση στο Μαυροβούνιο, εκστρατεία των

σερβικών μονάδων του Κοσσυφοπεδίου προς το Βελιγράδι για να καταπνίξουν τυχόν εξεγέρσεις, βίαιες συμπλοκές αντιφρονούντων το βράδυ της Κυριακής κ.ο.κ. Δεν πιστεύουμε ότι θα συμβεί τίποτε απ' αυτά. Όσο αμφίσημο και αν προβλέπεται το αποτέλεσμα, οι Σέρβοι έχουν αποκάμει από τις συνεχείς διαμαρτυρίες και δεν φαίνεται να είναι ώριμοι για δυναμικές αναμετρήσεις.

Ο Μιλόσεβιτς, όπως δεν του παράσχεται καμιά δίοδος διαφυγής, είναι αποφασισμένος να κρατηθεί με νύχτα και με δόντια στην εξουσία. Ή θα καταφέρει με ευρεία νοθεία να αντιστρέψει την βούληση των πολιτών ή θα καταφύγει σε ένα από τα συνταγματικά του τεχνάσματα. Και η ζωή θα συνεχιστεί...

Πάντως, μια τέτοια κατάληξη μετά τα αποτελέσματα της Κυριακής δεν φαίνεται πιθανή. Αυτή την ώρα όλα είναι ανοιχτά στην Σερβία. Η χώρα είναι βαθιά διχασμένη και οι αντιπολιτευόμενοι έχουν θεοποιήσει «την διεθνή γνώμη», από την οποία αναμένουν να βγάλει τη χώρα τους από τα αδιέξοδα.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ, ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΟΛΟΙ ΕΝΟΧΟΙ

Ένα πρόβλημα-αγκάθι και για την αντιπολίτευση είναι το μέλλον του Μιλόσεβιτς στην περίπτωση που αποτύχει στις εκλογές. Ο Κοστούνιτσα, όπως ο ίδιος λέει καθαρά στη συνέντευξη που παραχώρησε στο *Αντί*, δεν προτίθεται να τον παραδώσει στο δικαστήριο της Χάγης. Κάποιοι στην αντιπολίτευση δεν

θα edίσταζαν πάντως το εγχείρημα. Και υπάρχουν πολλές παραλλαγές απόψεων. Όπως αυτή που διατυπώνει ο υποψήφιος του συνδυασμού της Δημοκρατικής Αντιπολίτευσης της Σερβίας για την δημαρχία του Βελιγραδίου, ιστορικός **Μίλαν Πρότιτς**: «Η απόφαση για την παραπομπή του Σλόμπονταν δεν είναι ζήτημα για οιονδήποτε ιδιώτη στη Γιουγκοσλαβία, αλλά πρόβλημα του λαού της Γιουγκοσλαβίας. Η παράδοση του Μιλόσεβιτς δεν μπορεί να είναι απόφαση του μελλοντικού πρωθυπουργού αλλά του κοινοβουλίου που θα προκύψει από ελεύθερες εκλογές».

Ο Κοστούνιτσα πιστεύει ότι το δικαστήριο της Χάγης δεν έχει καμιά νομική υπόσταση. «Πρόκειται για ένα πολιτικό δικαστήριο». Η υπόθεση αυτή είναι υπόθεση του γιουγκοσλαβικού λαού, τονίζει σε κάθε περίπτωση. Ίσως και γι' αυτό η κ. Ολμπράιτ δεν φαίνεται να συμπαθεί τον αρχηγό της γιουγκοσλαβικής αντιπολίτευσης.

Την γνώμη του συμμερίζονται πολλοί απλοί πολίτες της Σερβίας. «Η χώρα καταστράφηκε, διαμελίστηκε, άνθρωποι έχασαν τους δικούς τους, το μίσος έχει μπει σε πολλές ψυχές. Ποιος φταίει; Δεν έχουμε ξεσηκωθεί, δεν αποτρέψαμε όταν ήταν καιρός αυτές τις καταστροφές. Είμαστε όλοι υπεύθυνοι. Αλλά δεν είμαστε όλοι ένοχοι».

Με τα λόγια αυτά, μιας φίλης στο Βελιγράδι, θέλω να κλείσω αυτό το σημείωμα.

Χ.Γ.Π.

Ένα επίμαχο άρθρο του Ποινικού Κώδικα

του Ευάγγελου Αρεταίου

Στο προσκήνιο της δημοσιότητας βρίσκεται πια η, επί μήνες, υποβόσκουσα διαμάχη μεταξύ των εταίρων του κυβερνητικού συνασπισμού στην Τουρκία για το θέμα της τροποποίησης του άρθρου 312 του τουρκικού Ποινικού Κώδικα, που προβλέπει ποινές για την υποκίνηση ταξικού, φυλετικού και θρησκευτικού μίσους.

Η διάσταση απόψεων στους κόλπους του κυβερνητικού συνασπισμού και κυρίως μεταξύ του κ. Γιλμάζ, υπεύθυνου για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις, και του κ. Μπαχτσελί έγινε πια εμφανής μετά τις δηλώσεις των δύο ανδρών.

«Κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες στην Τουρκία, το άρθρο 312 δεν πρέπει να τροποποιηθεί», υποστηρίζει ο κ. Μπαχτσελί, προσθέτοντας ότι «το άρθρο 312 αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα της ενότητας του τουρκικού κράτους και έθνους».

Το κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης του κ. Μπαχτσελί ισχυρίζεται ότι το άρθρο 312 προστατεύει την Τουρκία από διάφορες αποσχιστικές τάσεις, ελπίζοντας ταυτόχρονα ότι η καταδίκη του κ. Ερμπακάν, βάσει της δεύτερης παραγράφου του άρθρου, θα εξυπηρετήσει τα εκλογικά συμφέροντα του κόμματος.

«Χωρίς την τροποποίηση του άρθρου 312, η Τουρκία δεν θα μπορέσει να προχωρήσει προς την Ε.Ε.», σημειώνει ωστόσο ο κ. Γιλμάζ, και συνεχίζει: «Το άρθρο 312, στην υπάρχουσα μορφή του, αποτελεί εμπόδιο στην ελευθερία του λόγου».

Εν τω μεταξύ, ο τούρκος πρωθυπουργός κ. Ετζεβίτ ύστερα από πρόσφατη συνάντησή του με τον πρόεδρο του ισλαμικού κόμματος της Αρετής κ. Ρετζάι Κουτάν δήλωσε ότι «υπάρχει μια γενική τάση προς την τροποποίηση του άρθρου 312, αλλά δεν είναι ακόμα σαφές αν υπάρχει ταύτιση απόψεων ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα».

Η δήλωση αυτή του κ. Ετζεβίτ αντικατοπτρίζει την διάσταση απόψεων που υφίσταται για το θέμα της τροποποίησης του άρθρου και αφήνει να εννοηθεί

ότι ο δρόμος για την τροποποίηση θα είναι στρουφνός.

«Το άρθρο 312 είναι η δαμόκλειος σπάθη που αιωρείται πάνω από τις κεφαλές των διανοουμένων, των συγγραφέων και των πολιτικών», επεσήμανε ο κ. Κουτάν, και πρόσθεσε ότι το άρθρο 312 πρέπει να τροποποιηθεί ξεχωριστά από τις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα.

Το κόμμα της Αρετής (FP) καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την τροποποίηση του άρθρου, προσπαθώντας με τον τρόπο αυτό να βοηθήσει τον πρώην πρωθυπουργό κ. Ερμπακάν, που καταδικάστηκε πρόσφατα σε ενός έτους φυλάκιση με βάση την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 312 για ομιλία που είχε κάνει πριν από 6 χρόνια, σχολιάζουν πολιτικοί αναλυτές στην Άγκυρα.

Εξάλλου, ο πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου κ. Σαμί Σελτζούκ, σε πρόσφατη ομιλία του για την έναρξη του δικαστικού έτους στην Τουρκία, είχε επισημάνει ότι η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 312 πρέπει να τροποποιηθεί, ενώ και ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Σαμί Τουρκ είχε επανειλημμένως εκφραστεί υπέρ της τροποποίησης. Το άρθρο 312, που έχει κατ' επανάληψη γίνει αντικείμενο κριτικής από την Ε.Ε., το Συμβούλιο της Ευρώπης και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, προβλέπει ποινές φυλάκισης, από έξι έως δώδεκα μήνες, για την υποκίνηση ανυπακοής στο νόμο και για την δημόσια υποστήριξη παράνομων πράξεων, ενώ η δεύτερη παράγραφος του άρθρου προβλέπει ποινές φυλάκισης από ένα έως τρία έτη, για υποκίνηση ταξικού, φυλετικού, θρησκευτικού και δογματικού μίσους.

Προκειμένου να μην φυλακιστεί ο κ. Ερμπακάν, ο κ. Τουρκ έκανε λόγο για γενική αμνηστία, αλλά πολιτικοί αναλυτές στην Άγκυρα θεωρούν ότι μια τέτοια λύση δεν θα μπορέσει να ξεπεράσει το πρόβλημα του περιορισμού της ελευθερίας του λόγου, που δημιουργεί το άρθρο 312.

Πάντως, πολιτικοί κύκλοι στην Τουρ-

κία υποστηρίζουν ότι η χώρα δεν είναι ακόμα έτοιμη για να καταργήσει τελείως το άρθρο αυτό και επισημαίνουν ότι με μια κατάλληλη τροποποίηση, που θα αποσαφηνίζει κυρίως την δεύτερη παράγραφο και θα συγκεκριμενοποιεί τις συνθήκες χρησιμοποίησης του άρθρου, το πρόβλημα του περιορισμού της ελευθερίας του λόγου θα ξεπεραστεί.

Δύο πολύτιμα λεξικά

Με το Ελληνοτουρκικό και το Τουρκοελληνικό λεξικό που μόλις κυκλοφόρησε ολοκληρώνεται ένα μεγάλο έργο που αποτελεί σπουδαίο βοήθημα για όποιον ασχολείται με τις δύο γλώσσες.

KENTPO ANATOLIKON ΓΛΩΣΣΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Καποδιστρίου 2, 106 82 Αθήνα
e-mail: faruktuncay@yahoo.com

Η νέα ανθρωπιστική τάξη πραγμάτων και το διεθνές ποινικό δικαστήριο

του Σωτήρη Ντάλη

Ο 20ός αιώνας, «Ο σύντομος ει-
κοστός αιώνας» κατά τον ιστο-
ρικό Eric Hobsbawm, μας κλη-
ροδότησε μια λέξη-κλειδί, προ-
κειμένου να κατανοήσουμε τη
ρευστότητα που θα χαρακτηρίζει τον
21ο αιώνα. Η «παγκοσμιοποίηση» ή «πα-
γκοσμιοποίηση», όπως λέγεται στον
καθημερινό μας λόγο, έρχεται να μας
υπογραμμίσει την έντονη διάχυση του
παγκόσμιου στο τοπικό και του τοπικού
στο παγκόσμιο.¹ Είναι προφανές ότι
αυτό που αποκαλούσαμε παλιότερα
«παράθυρο στον κόσμο» αποτελεί σή-
μερα ξεπερασμένη υπόθεση.

Ο κόσμος δεν χρειάζεται πια «παρά-
θυρα». Ο κόσμος είναι μέσα στο σπίτι
μας, καθώς το σπίτι μας είναι ολόκληρο
στον κόσμο. Η εξέλιξη αυτή οφεί-
λεται κατά κύριο λόγο στην εκρηκτική
ανάπτυξη της τεχνολογίας στον τομέα
της επικοινωνίας και των μέσων πληρο-
φόρησης.

Η συζήτηση που έχει αναπτυχθεί τα
τελευταία χρόνια με στόχο την επανα-
τοποθέτηση προβλημάτων, αρχών αλλά
και της αναποτελεσματικότητας του
Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου πα-
ρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.²
Αρκεί ν' αναλογισθεί κανείς ότι στις
150 περίπου συγκρούσεις που έλαβαν
χώρα από το 1945 μέχρι σήμερα ελάχι-
στες διεκπεραιώθηκαν με οπλικά συ-
στήματα παραγωγής των εμπολέμων,
ότι οι παραγωγοί όπλων πάντοτε έχουν
κάτι να πουλήσουν σε πλούσιους και
φτωχούς και ότι οι μηχανισμοί-νομικοί
και προστατευτικοί- εξακολουθούν να
είναι αδύναμοι, αναποτελεσματικοί
και ίσως ηθελήμενα ασαφείς.

Η διαπίστωση της αδυναμίας των
υφιστάμενων κανόνων «εξανθρωπι-
σμού» του πολέμου οδήγησαν τα τε-
λευταία χρόνια σε μια απόπειρα εκ-
συγχρονισμού του Διεθνούς Ανθρωπι-
στικού Δικαίου και συγκεκριμένα των
τεσσάρων ανθρωπιστικών Συμβάσεων

της Γενεύης του 1949.

Η ανάγκη ίδρυσης ενός Διεθνούς
Ποινικού Δικαστηρίου, με σκοπό τη
δίωξη και τιμωρία των εγκλημάτων
εναντίον της ειρήνης, του δικαίου του
πολέμου και της ανθρωπότητας, οδήγη-
σε τα Ηνωμένα Έθνη στην απόφαση να
συγκαλέσουν μια Παγκόσμια Διπλω-
ματική Διάσκεψη με σκοπό τη σύσταση
ενός Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.³

Έτσι, τον Ιούλιο του 1998, στη Ρώμη
τέθηκαν οι βάσεις για την ίδρυση του
Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, το
οποίο θα δικάζει μόνο πρόσωπα στα
οποία θα καταλογίζονται εγκλήματα
πολέμου.

Στη Ρώμη, 120 χώρες ψήφισαν υπέρ
της ίδρυσης του Δικαστηρίου και μόνο
επτά ψήφισαν κατά.

Στο διάστημα των δύο τελευταίων
χρόνων περισσότερες από 95 χώρες
έχουν υπογράψει το καταστατικό ίδρυ-
σης του Δικαστηρίου και 15 το έχουν
επικυρώσει, ενώ χρειάζεται επικύρωση
από 60 χώρες για να αρχίσει η λειτουρ-
γία του. Ας σημειωθεί ότι η Ελλάδα
υπέγραψε το καταστατικό το οποίο
προωθείται προς επικύρωση. Το Διε-
θνές Ποινικό Δικαστήριο θα είναι ένα
μόνιμο σώμα που θα δικάζει εγκλημα-
τίες πολέμου και στη δικαιοδοσία του
θα εμπίπτουν υποθέσεις γενοκτονίας,
εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κα-
τά της ανθρωπότητας.

Η υιοθέτηση του νομοθετήματος του
Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου τον
Ιούλιο του 1998 στη Ρώμη χαρακτηρί-
στηκε από τον γενικό γραμματέα του
ΟΗΕ Κόφι Ανάν «ως ένα γιγαντιαίο
βήμα προς τη συγχώνευση των παγκό-
σμιων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και
του κράτους δικαίου».⁴

Στη χώρα μας, τα τελευταία χρόνια
έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για μια
σφαιρική αποτίμηση της σημασίας του
Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου. Γιατί
βέβαια το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο

δεν είναι μόνο κανόνες και αρχές που
αφορούν τις ένοπλες δυνάμεις. Απαιτεί
για τις εφαρμογές του κινητοποίηση
όλων των παραγόντων στο σύνολο μιας
κοινωνία και όχι μόνο της Διοίκησης.⁵

Αυτό υπογραμμίστηκε και στο συμπό-
σιο της Σαντορίνης που οργάνωσε στις
14-16 Σεπτεμβρίου 2000 το υπουργείο
Εξωτερικών σε συνεργασία με το
υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το
Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, οι εποι-
κοδομητικές εργασίες του οποίου επι-
χείρησαν να απαντήσουν στις προκλή-
σεις μιας νέας ανθρωπιστικής τάξης
πραγμάτων.⁶

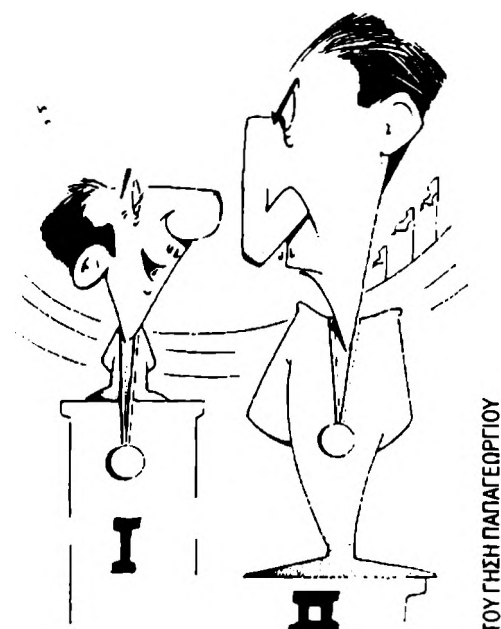
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Ι. Μανωλεδάκης, *Η νέα διεθνοποίηση
του ποινικού δικαίου και ο κίνδυνος
υποβάθμισης του νομικού μας πολιτισμού*,
εκδ. Α. Σάκκουλα 2000, σ.σ. 13-14.
2. Βλ. αναλυτικά Κ. Χατζηκωνσταντίνου,
*Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό
Δίκαιο*, εκδ. Ι. Σιδέρης 1999, σ.σ. 19-20.
3. Για τις συζητήσεις που προηγήθηκαν της
ίδρυσης του Διεθνούς Ποινικού
Δικαστηρίου, βλέπε αναλυτικά, Κ.
Χορτάτου, *Τα Ηνωμένα Έθνη και η
Ίδρυση του Διεθνούς Ποινικού
Δικαστηρίου*, εκδ. Α. Σάκκουλα 1999.
4. Από τον χαιρετισμό της Ingrid Lehmann
διευθύντριας του Κέντρου Πληροφοριών
του ΟΗΕ στην Αθήνα, σε ημερίδα του
Κέντρου Προστασίας Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων στις 8 Οκτωβρίου 1988.
Περιλαμβάνεται στα πρακτικά της
ημερίδας «Σύγχρονα προβλήματα
ανθρωπίνων δικαιωμάτων» (επιμ. Μ.
Βασιλείου, εκδ. Α. Σάκκουλα 1999).
5. Στ. Περγάκης: «50 χρόνια από τις
Συμβάσεις της Γενεύης», στον τόμο,
*Εφαρμογές του Διεθνούς Ανθρωπιστικού
Δικαίου στην Ελλάδα. Πραγματικότητα
και προοπτικές*, εκδ. Α. Σάκκουλα 2000,
σ.σ. 12-13.
6. Βλ. εφημ. *Ελευθεροτυπία* της 16ης
Σεπτεμβρίου 2000.

ALTIUS, CITIUS, FORTIUS

της Νατάσσας Χασιώτη

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες υποτίθεται ότι προωθούν το πνεύμα ειρήνης και συμφιλίωσης, μέσα από την ευγενή άμιλλα, που είναι μια εξιδανικευμένη μορφή ανταγωνισμού. Άποψή μου είναι ότι στους Ολυμπιακούς Αγώνες, μπορεί κανείς να δει την καθαρότερη μορφή αποκάλυπτου ανταγωνισμού. Στην πραγματικότητα λοιπόν, αν προσέξει κανείς, θα διαπιστώσει ότι όλη η προετοιμασία γίνεται ακριβώς μ' αυτό τον σκοπό, δηλαδή την κατατρόπωση και ήττα του αντιπάλου.

Τα αγωνίσματα, μάλιστα, έχουν άμεση σχέση με τα χαρακτηριστικά που κανείς πρέπει να έχει σε μια μάχη, προκειμένου να μπορέσει να σωθεί, να διαφυλάξει την ύπαρξή του. Η ταχύτητα, η ευλυγισία, η ευελιξία, όσον αφορά τις αποφάσεις που θα πάρει, είναι όλα πολύ σημαντικά στοιχεία. Τα δε αγωνίσματα στα οποία εμφανίζεται η ανάγκη παρουσίας και καλλιέργειας αυτών των χαρακτηριστικών, είναι ως γνωστόν, η πάλη, το τρέξιμο, η κολύμβηση, ακόμη όμως και το άλμα εις μήκος ή η ξιφασκία.

Ουσιαστικά, αυτό που αναλαμβάνουν αυτοί οι ειρηνικοί αγώνες να δείξουν, το μήνυμα δηλαδή που αναλαμβάνουν να μεταφέρουν στο κοινό, είναι η ετοιμότητα, η αποφασιστικότητα, η σύμπνοια της χώρας που εκπροσωπείται μέσω των αθλητών, αλλά, και περαιτέρω, η ευημερία, ο πλούτος, η ανταγωνιστικότητα της κάθε χώρας.

Ο αριθμός των αθλητών, η καλή τους προετοιμασία κ.λπ., ξέρουμε όλοι μας καλά ότι είναι συνδεδεμένα με τις σχέσεις εξουσίας και δύναμης που λειτουργούν στον πλανήτη.

Από την άλλη, οι εξαιρέσεις μικρών χωρών ή αναπτυσσόμενων, όπως χώρες της Αφρικής, που «κατεβαίνουν» στον αγωνιστικό χώρο με έναν ή δύο καλούς αθλητές που κάποια στιγμή «σαρώνουν» στον τομέα τους, τα μετάλλια, επιβεβαιώνει τον κανόνα. Επιπλέον, βοηθά στην αναπαραγωγή και διατήρηση των στερεότυπων για τους μαύρους αθλητές και τις -τάχα μου- παραδοσιακές τους ικανότητες στον χορό ή στο τρέξιμο. Τα στερεότυπα αυ-

τά, λειτουργούν στη βάση μιας εξωτερικής ματιάς, αποδίδοντας στους μαύρους αθλητές χαρακτηριστικά της ταχύτητας, και των ενστίκτων, των άγριων ζώων που τρέχουν ελεύθερα στις σαβάνες της μαύρης ηπείρου.

Η προετοιμασία των αθλητών έχει άμεση σχέση με την φυσική τους κατάσταση, την καλή φυσική κατάσταση του ανθρώπινου σώματος.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο, το γεγονός ότι οι Αγώνες επανεμφανίστηκαν σε μια εποχή αναβάθμισης και ανανέωσης των πρακτικών υγιεινής και άθλησης. Ακόμη και ο χορός της Ιζαντόρα Ντάνκαν, και η απελευθέρωση την οποία διεκδίκησε για το γυναικείο κυρίως σώμα, είχε κι αυτός κάποια σχέση με τις εμπεδωμένες πρακτικές, μιας μικρής έστω μερίδας ανθρώπων, για την ανάγκη αλλαγής της πίεσης που ασκείται στο γυναικείο σώμα, από το σφίξιμο των ρούχων και εσωρούχων, και την ακινησία.

Οι αθλητές, θα έλεγε κανείς, ότι αποτελούν ένα επίλεκτο σώμα, γυμνασμένο και εκ-παιδευμένο, σημειώστε τη λέξη, κατά τον τρόπο ενός επίλεκτου στρατιωτικού σώματος, που όμως δεν θα φτάσει ποτέ στην μάχη, παρά θα επιδείξει τις αρετές και δεξιότητές του, και μόνον μπροστά σε ένα κοινό, το οποίο σε ένα προ-γλωσσικό επίπεδο, θα αντιληφθεί το μήνυμα, και θα γεμίσει αισιοδοξία και πίστη στην ασφάλεια που μπορεί να του προσφέρει το άλλο εκπαιδευμένο, επαγγελματικό, μάχιμο σώμα, ο στρατός.

Η προετοιμασία των αθλητών, η σχεδόν πολεμική, είναι τόσο καλά συνδε-

δεμένη με την ιδέα του ανταγωνισμού στην υπέρτατη και καθαρή, αποκάλυπτη μορφή του, που λειτουργεί και ως μεταφορά για μας. Η απομόνωση και η σκληρή άσκηση είναι ένα μοντέλο που κατ' αναλογία ασκούμε και όλοι εμείς οι υπόλοιποι στη ζωή μας, έχοντας απεμπολίσει θεωρητικά την επιθετικότητα του μηνύματος μιας τέτοιας πρακτικής.

Το κακό στην όλη ιστορία δεν είναι η επιθετικότητα που έχει μεταστραφεί σε σωματική επίδειξη εικονικών μαχών με ξεκάθαρο παρ' όλα αυτά μήνυμα και περιεχόμενο. Έτσι μπορούμε να το απολαύσουμε, γι' αυτό που είναι στο κάτω-κάτω... Αυτό που βρίσκω «κακό» είναι η υποκρισία και προσπάθεια «αγιοποίησης» της περίφημης άμιλλας, της στέρησης της από κάθε αληθινό, πραγματικό στοιχείο της έννοιάς της.

Οι πρακτικές της εκπαίδευσης του σώματος εύκολα εκπίπτουν και συνδέονται με τις έννοιες της εξυγίανσης, της καθαρότητας, καθώς και με την αλαζονεία της εξουσίας, με τον πιο ωμό τρόπο. Ίσως γιατί ο αθλητισμός, ή μάλλον ο πρωταθλητισμός, εμπεριέχει, και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό την διάσταση της ρηχής επίδειξης, που αναδύεται όταν η εξουσία αποφασίσει να συσχετίσει μαζί του τις επιδιώξεις της. Βεβαίως, αυτό είναι συνεπές με την πορεία των Ολυμπιακών Αγώνων από την εποχή επανεμφάνισής τους, στα τέλη του περασμένου αιώνα, και της συνέχισής τους, χωρίς αντιρρήσεις, ακόμη και σε εποχές πολεμικής προετοιμασίας και κυριαρχίας αυταρχικών καθεστώτων και πρακτικών.

Το χρονικό των Ολυμπιακών Αγώνων

του Περικλή Μακρή

Η συνθήκη των Βερσαλλιών είχε μόλις υπογραφεί, ο θλιβερός απολογισμός του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μόνο απόγνωση μπορούσε να φέρει, και μια ελεύθερη Ελλάδα πλήττονταν από εσωτερικές πολιτικές διαμάχες με τη σκέψη να μεγαλώσει τόσο όσο δεν μπορούσε να αντέξει. Την ίδια στιγμή, τέλη του 1919, ο Κουμπερτέν και η ΔΟΕ έβγαζαν από το συρτάρι την Ολυμπιακή Σημαία. Το νέο σύμβολο με τους πέντε κύκλους, που είχε προ πενταετίας επίσημα εγκριθεί, υποτίθεται ότι ήταν συνώνυμο της ειρήνης μεταξύ των λαών.

Η ΔΟΕ, ωστόσο, δεν άργησε να υποπέσει στο πρώτο απόπτημα. Μέσα στους επόμενους μήνες ένα κατεστραμμένο Βέλγιο, και συγκεκριμένα η Αμβέρσα, υποχρεώθηκε να προετοιμάσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1920, αλλά ο αποκλεισμός κάποιων χωρών ασφαλώς δεν συμβάδιζε με τις βασικές αρχές των Ολυμπιακών Αγώνων, αυτούς τουλάχιστον που οι εκπρόσωποι της ΔΟΕ διατείνονταν ότι εξυπηρετούσε. Γερμανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Βουλγαρία και Τουρκία δεν εκπροσωπήθηκαν σε αυτήν τη διοργάνωση ως ηττημένοι του πολέμου που μόλις είχε λήξει. Μια άκρως λανθασμένη κίνηση που δεν μπορεί να στηριχθεί ούτε στο σκεπτικό ότι μια συμμετοχή αθλητών από τις παραπάνω χώρες θα προκαλούσε γενικότερα προβλήματα. Τα στελέχη της ΔΟΕ αδυνατούσαν να κατανοήσουν το αυτονόητο, ότι η ουσία της πράξης τους είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό αθλητών και όχι εγκληματιών πολέμου, μια καταφανέστατη διάκριση που δεν εξυπηρετούσε απολύτως κανέναν σκοπό.

Η Αμβέρσα, στην οποία δόθηκε η εντολή, ήταν απίθανο να προλάβει να εμφανιστεί απόλυτα προετοιμασμένη για τη διοργάνωση, καθώς το διάστημα από τη στιγμή της ανάθεσης μέχρι την

ημερομηνία έναρξης ήταν μικρότερο του ενός χρόνου. Οι δυσκολίες δεν είχαν να κάνουν μόνο με τις κατασκευαστικές ελλείψεις αλλά και με τη γενικότερη εξαθλίωση του βελγικού λαού. Ελάχιστοι είχαν την οικονομική δυνατότητα απόκτησης εισιτηρίου και, για να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή προσέλευση κοινού, αποφασίστηκε τις τελευταίες ημέρες να επιτρέψουν ελεύθερα την είσοδο σε μαθητές. Η συγκεκρι-

μεν κίνηση λειτούργησε ενθαρρυντικά για τους Βέλγους, που ανταποκρίθηκαν ως ένα βαθμό γεμίζοντας τις κερκίδες του σταδίου.

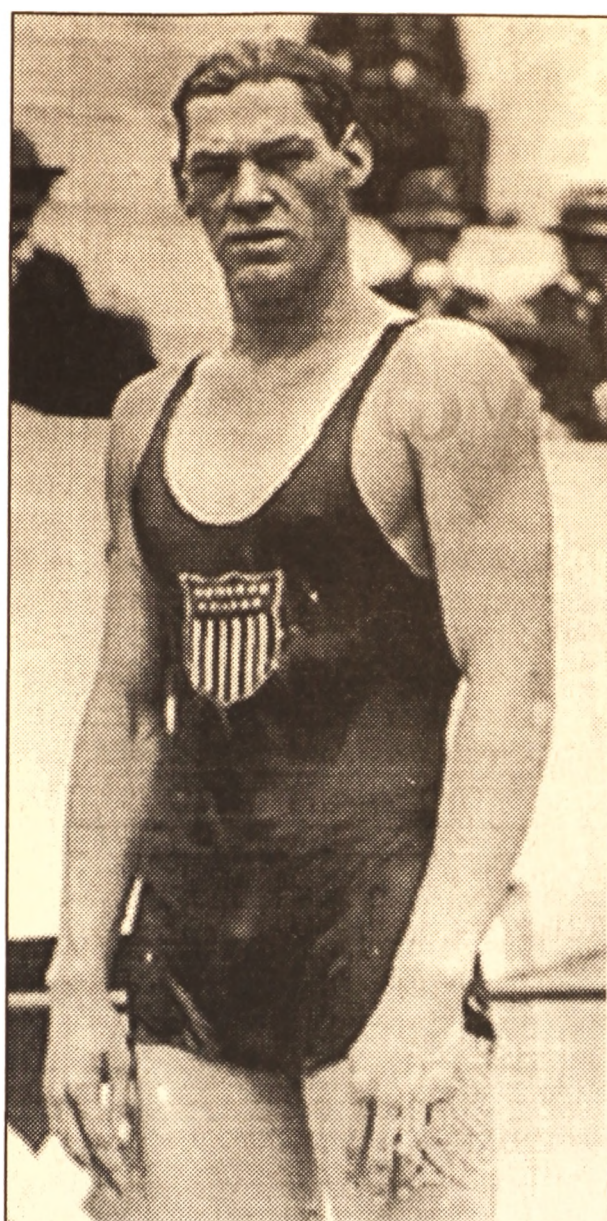
Οι φίλαθλοι αποζημιώθηκαν κυρίως από τους αγώνες αντοχής, στους οποίους εμφανίστηκε ένας γάλλος ήρωας του πολέμου, ονόματι Ζοσέφ Γκιγεμό, ο οποίος μόλις είχε ολοκληρώσει τη θεραπευτική αγωγή για τις σοβαρές πνευμονικές διαταραχές που αντιμετώ-

Τζέσε Όουενς και Λουτς Λουγκ. Δύο μεγάλοι αθλητές, μια πραγματική φιλία. Ο δρίαμβος του πρώτου, όμως, στην Ολυμπιάδα του 1936, εξόργισε τον Χίτλερ και «οδήγησε» τον γερμανό δρομέα στην πρώτη γραμμή του μετώπου, όπου και σκοτώθηκε το 1943.

Επάνω, ο Τζέσε Όουενς εν δράσει.
Δίπλα, ο Τζόνι Βαϊσμίλερ· από
θριαμβευτής των ολυμπιακών πρισίων
θα γίνει μερικά χρόνια αργότερα
ο θρυλικός Ταρζάν της μεγάλης
οδόνης.

πιζε. Η νίκη του στα 5.000 μέτρα είχε τεράστια σημασία και για την ιδιαιτερότητα της κατάστασής του αλλά και γιατί επιτεύχθηκε επί του φινλανδού δρομέα Πάαβο Νούρμι. Ο τελευταίος μόνο τυχαίος αθλητής δεν υπήρξε, καθώς μέσα σε τρεις συνεχόμενες διοργανώσεις (1920, '24, '28) κατάφερε να συγκεντρώσει 9 χρυσά μετάλλια, κάτι που στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων έχει επαναληφθεί μόλις τρεις φορές από την ρωσίδα γυμνάστρια Λαρίσα Λατίνινα, τον αμερικανό κολυμβητή, Μαρκ Σπιτς και τον συμπατριώτη του Καρλ Λιούις.

Ο Νούρμι δεν είναι άλλος από τον αθλητή που τέσσερα χρόνια αργότερα κέρδιζε χρυσό μετάλλιο στα 5.000 μ. περίπου μία ώρα μετά τη νίκη του στα 1.500 μ., σε μια διοργάνωση κατά τη διάρκεια της οποίας κατέκτησε πέντε χρυσά! Ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1924 που έγιναν στο Παρίσι, το οποίο για μία ακόμη φορά επιλέχθηκε εξαιτίας των πιέσεων του Κουμπερτέν. Ο γάλλος βαρόνος, προφανώς λόγω της αποτυχημένης διοργάνωσης του 1900, δεν ήθελε να μείνει με την κακή ανά-

μνηση από τους αγώνες της πατρίδας του. Αυτή τη φορά το Παρίσι τα κατάφερε περίφημα, με τις συμμετοχές των αθλητών να αγγίζουν τις 3.000 και τους γάλλους φιλάθλους να γεμίζουν τις κερκίδες. Μοναδική παραφωνία, ο δεύτερος συνεχόμενος αποκλεισμός των γερμανών αθλητών που έμειναν και πάλι σπίτια τους. Ανάμεσα στους συμμετέχοντες υπήρξε και ο Τζόνι Βαϊσμίλερ, που συνδύασε τα τρία χρυσά μετάλλια στην κολύμβηση και το σπάσιμο του φράγματος του ενόχ λεπτού στα 100 μ. ελεύθερο, με τη μετέπειτα καριέρα του στον κινηματογράφο, υποδυόμενος τον Ταρζάν.

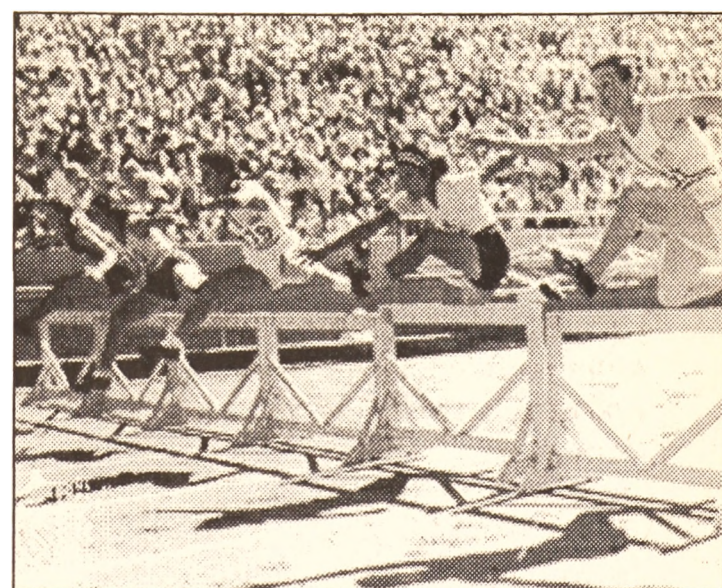
Την ίδια στιγμή, η ουσιαστική ελληνική παρουσία περιοριζόταν σε έναν καλλιτεχνικό διαγωνισμό ο οποίος συμπεριλήφθηκε στο πρόγραμμα, κατά κάποιον τρόπο, ανεπίσημα. Ο «Δισκοβόλος» του γλύπτη Κώστα Δημητριάδη απέσπασε το χρυσό μετάλλιο που ήταν η μοναδική ελληνική διάκριση σε αυτούς τους Αγώνες.

Φτάνοντας στο 1928, οι Ολυμπιακοί Αγώνες είχαν πλέον πλήρως διαμορφωθεί ως διαδικασία και είχαν τη με-

γάλη αποδοχή του κόσμου. Το μοναδικό θέμα που έπρεπε να επιλυθεί ήταν το χρόνιο πρόβλημα που αφορούσε τη γυναικεία συμμετοχή. Τριάντα δύο χρόνια μετά τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες, η συμμετοχή στα αγωνίσματα στίβου παρέμενε αποκλειστικό δικαίωμα των ανδρών. Οι αφόρητες πιέσεις που ασκήθηκαν μετά τη διοργάνωση του Παρισιού, αυτή τη φορά έπιασαν τόπο και συνέπεσαν (τυχαία άραγε;) με την παραίτηση Κουμπερτέν από την προεδρία της ΔΟΕ. Ο Κουμπερτέν για αυτή του την αποχώρηση επικαλέστηκε λόγους υγείας και η ψηφοφορία που διενεργήθηκε επέτρεψε στις γυναίκες να λάβουν μέρος στα αγωνίσματα στίβου των Ολυμπιακών Αγώνων του Άμστερνταμ.

Όλα αυτά τα χρόνια η ΔΟΕ εισήγαγε συνεχώς νέα στοιχεία που θεωρούσε ότι έδιναν κύρος σε κάθε διοργάνωση. Η εξέλιξη δεν περνούσε μόνο μέσα από τις βελτιώσεις σε υλικοτεχνική υποδομή και από την αύξηση του αριθμού των χωρών που συμμετείχαν αλλά και από τον συμβολικό χαρακτήρα των Αγώνων και πώς αυτός μπορεί να δοθεί. Η Ολυμπιακή Σημαία, το λατινικό "Citius, Fortius, Altius", ο όρκος των αθλητών, η ανάκρουση των εθνικών ύμνων ήταν μερικά από αυτά τα στοιχεία στα οποία εντάσσεται και η απόφαση που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1928, σύμφωνα με την οποία η πρώτη χώρα που παρελαύνει στην τελετή έναρξης είναι η Ελλάδα.

Το βασικότερο, βέβαια, συστατικό επιτυχίας των Αγώνων, αποτελούν οι ίδιοι οι αθλητές. Αυτό το έλαβαν πολύ

Χρειάστηκαν 32 ολόκληρα χρόνια από την πρώτη Ολυμπιάδα, για να επιτραπεί η συμμετοχή των γυναικών στους Αγώνες.

Νούρμι-Μακάριο: Δύο μεγάλοι δρομείς που έγραψαν ιστορία στις κούρσες μεσαίων αποστάσεων.

σοβαρά υπόψη οι αμερικανοί διοργανωτές των Ολυμπιακών Αγώνων του Λος Άντζελες, το 1932. Η παροχή άνετων και συγκεντρωμένων χώρων διαμονής στους αθλητές αποτέλεσε βασικό παράγοντα επιτυχίας. Η εμφάνιση, δηλαδή, του Ολυμπιακού Χωριού, ήταν μια απίστευτη καινοτομία της εποχής που συνδυάστηκε με τις άψογες αθλητικές εγκαταστάσεις. Η όλη διοργάνωση αντιμετωπίστηκε από τους Αμερικανούς ως ένα σημαντικότατο προϊόν το οποίο πρόβαλαν διαφημιστικά, προσελκύοντας πλήθος κόσμου. Ο συνολικός αριθμός αθλητών είχε, πάντως, σημαντική πτώση (περίπου κατά το ήμισυ) σε σχέση με το Άμστερνταμ. Το υπερατλαντικό ταξίδι αποθάρρυνε πολλές χώρες να στείλουν εκπροσώπους, σε μια εποχή που ο κόσμος προσπαθούσε να συνέλθει από την οικονομική κρίση κι ενώ η ώρα του Χίτλερ πλησίαζε.

Μήνες πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1936 εκφράζονταν έντονες επιφυλάξεις από διάφορες χώρες του κόσμου που σκέφτονταν ακόμη και την αποχή από τους Αγώνες του Βερολίνου. Τελικά οι δεσμεύσεις των διοργανωτών ότι φαινόμενα διάκρισης δεν πρόκειται να εμφανιστούν ήταν αρκετά πειστικές. Φυσικά ο Χίτλερ ήταν έτοιμος να χρησιμοποιήσει προπαγανδιστικά τους Αγώνες και κινητοποίησε ολόκληρη την κρατική μηχανή προκειμένου να επιτευχθούν σπουδαία αποτελέσματα σε όλους τους τομείς. Το Βερολίνο υποδέχθηκε πανέτοιμο πάνω από 4.000 αθλητές και αθλήτριες. Έξοχες αθλητικές εγκαταστάσεις, απίστευτες διευκολύνσεις σε φιλάθλους και δημοσιογράφους που είχαν να κάνουν με χώρους εργασίας και τρόπους μετακίνησης, ένα υπερσύγχρονο Ολυμπιακό χωριό που παρείχε κάθε είδους άνεση

στους αθλητές κι όλα αυτά κάτω από τον συμβολικό χαρακτήρα της Ολυμπιακής φλόγας, η αφή της οποίας αποφασίστηκε για πρώτη φορά να γίνει στην Αρχαία Ολυμπία. Η φλόγα μεταφέρθηκε με τη διαδικασία της λαμπαδηδρομίας μέχρι το Στάδιο του Βερολίνου, εκεί όπου ο Χίτλερ υποδέχθηκε τον προσκεκλημένο του από την Ελλάδα Σπύρο Λούη, ο οποίος του χάρισε ένα κλαδί ελιάς! Ο Χίτλερ είχε επιβάλει τέλεια οργάνωση. Αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι για πρώτη φορά οι αγώνες μεταδόθηκαν τηλεοπτικά και τους παρακολούθησαν πάνω από 200.000 Βερολινέζοι, σε ένα καθημερινό πρόγραμμα που συνολικά έφτασε τις 138 ώρες!

Η επίδειξη δύναμης του Χίτλερ δεν είχε προηγούμενο και έγινε απόλυτα φανερή όταν ο ίδιος κήρυξε την έναρξη. Όλο αυτό το καλοστημένο γεγονός αποσκοπούσε σε σαφές πολιτικό μήνυμα και τίποτα δεν φαινόταν ικανό να το πλήξει. Εκτός από την ιστορία του Τζέσε Όουενς. Ο Αμερικανός με τα τέσσερα χρυσά μετάλλια κατάφερε να εκνευρίσει τον Χίτλερ σε σημείο που τον υποχρέωσε να εγκαταλείψει το στάδιο, όταν στο μήκος ο Όουενς κέρδισε τον Γερμανό Λουτς Λονγκ στην τελευταία προσπάθεια.

Όουενς και Λονγκ διατήρησαν μια σπουδαία φιλία με επαφή διά αλληλογραφίας μέχρι το θάνατο του Γερμανού το 1943 στην Ιταλία (μόνο τυχαία δεν βρέθηκε στην πρώτη γραμμή) κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το περιστατικό σημάδεψε τη ζωή του Όουενς, που στη συνέχεια διατήρησε κοντινή επαφή με το οικογενειακό περιβάλλον του πρώην συναθλητή του.

Το 1936, ο αθλητισμός είχε νικήσει την πολιτική. Ήταν όμως η τελευταία νίκη, αφού αμέσως μετά θα ακολουθούσε η οδυνηρή εμπειρία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι προγραμματισμένοι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1940 στο Τόκυο δεν έγιναν ποτέ, ούτε φυσικά οι επόμενοι που είχαν ανατεθεί στο Λονδίνο. Αντί αυτών επιλέχθηκε η –για μία ακόμη φορά έξω από τον πόλεμο– Ελβετία, όπου στήθηκε μια πρόχειρη Ολυμπιακή γιορτή, κάτι σαν συνέδριο, που δεν ήταν τίποτε παραπάνω παρά μια ελάχιστη υπενθύμιση μιας διοργάνωσης που περίμενε 12 ολόκληρα χρόνια για να συνεχιστεί.

δια- λογος αναγνωστών

Λάβαμε από αναγνώστες μας και δημοσιεύουμε δύο επιστολές που αφορούν θέματα του προηγούμενου τεύχους και μία καταγγελία αναφορικά με τον χώρο της Εκπαίδευσης:

Για τον Δημήτριο Βικέλα

Στην τρίτη παράγραφο του ενδιαφέροντος δημοσιεύματος, του κ. Περικλή Μακρή, για «Το χρονικό των Ολυμπιακών Αγώνων» (Αντί, 720, της 9.9.2000, σελίδες 46-48) γράφεται «... ο Συριανός Δημήτρης» (sic) Βικέλας...» (σελ. 46).

Και είναι μεν αληθές, ακριβές, ότι ο Δημήτριος Βικέλας γεννήθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου (το 1835), αλλά όμως, γράφει ο ίδιος, πως τούτο ήταν τυχαίο γεγονός. Ακόμα, τονίζει, με έμφαση, στο αυτοβιογραφικό βιβλίο του «Η ζωή μου», ότι ως τότε με τους οποίους αισθανόταν συνδεδεμένος (σε αντίθεση με τη Σύρο) ήταν η Βέροια, από την πατρογενιά του, και τα Ιωάννινα, από τη μητρογενιά (των Μελάδων).

Κάμνοντας δε μια αναδρομή, γνωστοποιεί, ρητά και πανηγυρικά, ότι, εάν θα ήθελε να στήσει τη σκηνή του για να ζήσει, θα προτιμούσε τη Βέροια, διότι εκεί αισθανόταν ότι έβρισκε τις προγονικές ρίζες του. Γι' αυτό και στην Αθήνα συγκαταλεγόταν μεταξύ των Μακεδόνων και πως στον τάφο του πατέρα του (Εμμανουήλ-Μανώλη-Μανόλη) γράψανε «εκ Βεροίας» και ο ανειπίός του (από τον αδελφό του) γράφηκε στο σχολείο ως μακεδονικής καταγωγής.

Τα λίγα αυτά δεν έχουν ως κίνητρο κάποια υποβόσκου-

σα τοπικιστική νοοτροπία, που επιχωριάζει, όταν ένας (πράγματι αξιόλογος ή φαινόμενος ή εκλαμβανόμενος ως τέτοιος), θεωρείται ότι πρέπει να... διεκδικηθεί από τους επιγενόμενους (και ας μην είναι... τραγουδιστής ή αθλητής, όπως συμβαίνει τώρα!), έστω και εάν δεν πρόκειται για τον... Όμηρο (που διεκδικούσαν εφτά πόλεις, τώρα δε και η Τουρκία!). Όχι και ας είμαι Μακεδόνας και ο ιστορικός της Βέροιας).

Το ζήτημα-ερώτημα-πρόβλημα είναι γενικότερο, παγκόσμιο και «ανοικτό», ανάλογα με το εάν χρησιμοποιείται ως κριτήριο ο τόπος της γεννήσεως μονάχα, ή και ο τόπος της καταγωγής. Αμφιλέγεται ποιο είναι το σωστό.

Όμως, η (τελευταία, μάλιστα) θέληση και επιθυμία του σημαντικού άνδρα, όταν είναι τούτη εκφρασμένη, βαρύνει, οπωσδήποτε, όπως στην περίπτωση του Δημητρίου Βικέλα.

Αλλιώς, θα ήταν ακριβέστερο να δεχθούμε, είτε την αναφορά και των 2-3 τόπων, είτε ότι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο Δημήτριος Βικέλας, υπήρξε «πανέλληνας»...

Γιώργος Χ. Χιονίδης
δικηγόρος-τέως βουλευτής
Βέροια

Αγαπητό Αντί,
Παρακολούθησα –πρόσφατα– στο Ηρώδειο την θεατρική παράσταση ΟΙ ΠΕΡΣΕΣ (Κ. Κουν). Διάβασα και το σχόλιο του συνεργάτη σας Γ. Κυριακάκη (τχ. 720), το οποίο με κάλυψε πλήρως – εκτός από ένα σημείο. Στο τέλος της παράστασης εισβάλλει στη σκηνή

ένας αλλόκοτος Ξέρξης. Ένας άσχετος με την παράσταση ηθοποιός φωνασκώντας κακώχχα, κάνοντας αδέξιες κινήσεις, προκαλούσε δε – ενίοτε τον γέλωτα, αλλά και τη δυσφορία. Το είδα αυτό στα πρόσωπα των παρευρισκομένων, μου το επιβεβαίωσε και φίλη δικηγόρος που συνάντησα αργότερα. Ο συνεργάτης σας δεν την είδε την παράσταση. Στη μεταμοντέρνα εποχή που ζούμε ΔΕΝ μας προστατεύει τίποτα πια. Ούτε η υψηλή τέχνη.

Φιλικά,
Πάνος Κριάς
καθηγητής μουσικής,
Τραπεζούντα Λακωνίας

Ελλήνων και ελληνοπαίδων παίδευση

Σχετικά με την Μετά-ρρύθμιση στην εκπαίδευση, ερωτώ:

1. Γιατί δεν μετατρέπονται οι άνευ δικαιολογητικών απουσίες (κοινώς σχολικές κοπάνες) σε δικαιολογημένες, ώστε να ενημερώνεται αμέσως ο/η γονέας-κηδεμόνας για την απουσία του παιδιού του από το σχολείο, γνώριζοντας και τους κινδύνους που απειλούν τα παιδιά στη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα;

2. Εκτός από τις «γλάστρες» στα πολιτιστικά κέντρα (Ευάγγελε ατελείωτε!) διορίζουν και στα Λύκεια «γλάστρες» καθηγητές αποφοίτους Λυκείων-ΣΕΛΕΤΕ βαφτίζοντάς τους (Χριστόδουλε μην χαίρεσαι!) βοηθούς εργαστηρίων π.χ., Διπλωματούχος μηχανικός Πολυτεχνείου με γνώσεις πληροφορικής εκτελεί άψογα χρέη γραμματέας, ενώ από-

φοίτος λυκείου εκτελεί χρέη καθηγήτριας βοηθού εργαστηρίων πληροφορικής (μετάταξη από νοσοκομείο παρακαλώ) εξελίξιμη σε Διευθύντρια Σχολικής Μονάδας πιθανόν!

Γιατί δεν καταργούνται τέτοια θλιβερά φαινόμενα που ευτελίζουν τον θεσμό του σχολείου και την παιδεία;

Δεν αναφέρομαι στα γνωστά σε όλους, πλην πρωθυπουργεύοντος, κτιριακά-υλικοτεχνικά προβλήματα και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που είναι ανύπαρκτη.

Αξιοκρατικά διαπλεκόμενοι εκσυγχρονιστές της ευτέλειας του Πολίτη σε άτομο, πώς να σας αξιολογήσει ο νοήμων Πολίτης; Τι απαντούν ΟΛΜΕ και ΥΠΟΥΡΓΟΣ;

ΥΓ.: Οι «ειδήσεις» και τα «προγράμματα» όλων των καναλιών (και των κρατικών, λόγω της παγκοσμιοποίησης και της διαπλοκής) είναι σίγουρα χειρότερα και εκείνων της επάρατης ΧΟΥΝΤΑΣ. Προτείνω να μετονομαστεί το πολίτευμα σε: Προεδρική «δημοκρατία» Διαπλεκομένων

Και να συμπεριληφθεί στην διαπλεκόμενη Αναθεώρηση του Συντάγματος, ώστε να γνωρίζουν και οι Πολίτες θεσμικά το Πραγματικό Πολίτευμα της χώρας τους, «δημοκρατία»=Χειρότερη από ΧΟΥΝΤΑ, γιατί ο πολίτης αποχαυνώνεται με ύπουλα και δόλια μέσα (φόβος, μη απόδοση δικαιοσύνης, αβεβαιότητα κοινωνική-επαγγελματική, τρομο-ειδήσεις) χωρίς δυνατότητα αντίδρασης-αντίστασης.

Π.Α.Σ.Π.
(Πυρήνας Αντίστασης Σκεπτόμενων Πολιτών)

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Η μελαγχολία δεν ταιριάζει –πλέον– στον Σεπτέμβρη

Αντί άλλου κειμένου, «επισημαίνουμε» ένα παλιότερο αλλά άκρως επίκαιρο επιφυλλιδιογράφημα του Κώστα Θ. Καλφόπουλου που δημοσιεύεται στο πρόσφατο βιβλίο του ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗΣ, εκδ. «Αλεξάνδρεια».

Στη «Φθινοπωρινή μέρα», ο Ρίλκε, παρακαλώντας τον Θεό να «θέσει τη σκιά του πάνω από τα ηλιακά ρολόγια», διαβλέπει την πραγματική σημασία της εποχής που ο προπομπός της φθινοπωρινής μελαγχολίας Σεπτέμβρης αναγγέλλει με τα πεσμένα φύλλα: «Όποιος είναι τώρα μόνος, θα μείνει για πολύ./θα ξενυχτήσει, θα διαβάσει, θα γράφει μεγάλα γράμματα/στις λεωφόρους θα περιφέρεται/ανήσυχος, καθώς τα φύλλα θα παρασέρνει ο άνεμος» (Herbststage, 1902).

Στον ημεροδείκτη της μελαγχολίας, ως αίσθησης απώλειας του εγώ, ο Σεπτέμβρης χρωματίζει άλλοτε αδρά, σαν ζωγραφιά από σχολικά χρωματιστά μολύβια ή σαν σχέδιο του Χόκνυ, που το ξύσμα του περνάει ελαφρά με ένα μικρό βαμβάκι την εικόνα, κι άλλοτε έντονα και σκοτεινά, σαν πίνακας του Κάσπαρ Φρήντριχ ή του Ίσραελ, τη διάθεση εκείνη που συνέπιπτε, παλαιότερα, με τη φθορά, τη φθίση, τη βραδεία αλλά σταθερή αποσύνθεση των χυμών της φύσης και της ζωής.

Ο Σεπτέμβρης, άρχων του φθινοπώρου, μήνας κατεξοχήν μεταιχμιακός, είναι ταυτόχρονα ο μήνας των όψιμων κολυμβητών και των ξεχασμένων ποιητών. Οι μέρες (κι οι νύχτες) του(ς) είναι τρυφερά υγρές, όχι από την υγρασία των υψηλών θερμοκρασιών του καλοκαιριού, αλλά από κείνες «τις πρώτες σταγόνες της βροχής», τις θεροκτόνες και όμως τόσο συντροφικές, που κάνουν τη θάλασσα να γλυκαίνει και να γίνεται μια θερμή αγκαλιά για τους πείσμονες λουομένους, οι οποίοι ξέρουν πως «τα μπάνια του Σε-μ-πτεμβρίου είναι τα καλύτερα», αγνοώντας βεβαίως τον Μπάρτον και τον Μπωντλαίρ.

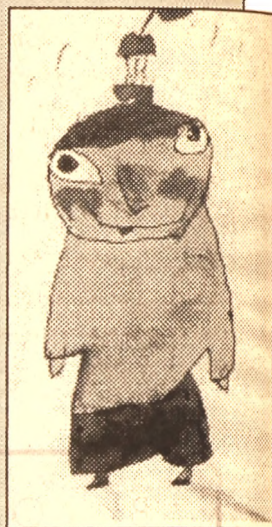
Κατά έναν μυστήριο τρόπο, πουθενά αλλού η (επιχώρια) μελαγχολία δεν βρίσκει καταλληλότερο καταφύγιο από τα πένθιμα δειλινά του φθινοπώρου, αυτά που ζήλεψε ο Ουράνης, παρατηρώντας, στα ίχνη του Μπωντλαίρ, τα κορίτσια της επαρχίας, και στα οποία αναγνώρισε το στίγμα της εποχής που οραμαρίζεται το θάνατό του («θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δειλί»), σε αντιδιαστολή με τον Καρυωτάκη, που προτίμησε κατακαλόκαιρο την εθελουσία έξοδο, αλλά και με τον Λαπαθιώτη, σταθερό υμνητή του φθινοπώρου, που αποδημεί, δεκαπέντε χρόνια μετά, μες στο καταχείμωνο.

Η τοπογραφία της μελαγχολίας εξόριστης διά παντός στο σύγχρονο (!) αθηναϊκό άστυ συντίθεται από τους κήπους και τα μεγάλα πάρκα, τις αλέες, ενίοτε και τις προκουμαίες, κατεξοχήν προνομιακούς δημόσιους χώρους, που τους απολάμβανε αβίαστα ο αστός κάτοικος της πόλης, ο μοναχικός περιπατητής, η απρόσιτη γυναικεία φιγούρα. Το αργό, κουρασμένο βήμα, ο σηκωμένος γιακάς, το πρόσωπο στο τζάμι του ζαχαροπλαστείου, που το βλέμμα του χάνεται στο μελίσσι των περαστικών, αναζητώντας «τον άνθρωπο του πλήθους», το θρόισμα των φύλλων, τα υγρά κράσπεδα, παρά το νατουραλισμό που εμπεριέχουν, υποδηλώνουν την ατμόσφαιρα, το σκηνικό, την κίνηση εκείνου που «έχει την ευτυχία να είναι τόσο λυπημένος» (Β. Ουγκώ), δηλαδή του μελαγχολικού, του απόμακρου και ταυτόχρονα ανιαρού, του κινούμενου στα ίχνη του μεσαιωνικού ανθρώπου, που εξισορροπούσε τη fuga mundi με τις περιπλανήσεις του.

Ο Σεπτέμβρης, που τόσο λυρικά τραγουδήθηκε από τον Πανδή στο «Ένας Όμηρος» και τόσο παραιτημένα από τον Lou Reed στο «September Song(s)» του Βάιλ, έχει προ πολλού πάψει να φιλοξενεί την αναπόληση, τη νοσταλγία, την ανάμνηση. Η ομπρέλα που σηματοδοτούσε με τα πρωτοβρόχια την έλευση του φθινοπώρου, μαζί με την έναρξη των χειμερινών κινηματογράφων, φαίνεται πως έκλεισε για πάντα τις μπαλένες της. Η μνήμη, σαν total recall, που «παγώνει» το παρελθόν, μέσα από την απόλυτη, πραγματοποιημένη οπτικοποίησή του ή τη διαχείρισή του από τους επιζήσαντες, έχει εκτοπίσει τις αναμνήσεις, καθώς, σε αντιστροφή της γκραμσιανής ρήσης, η απαισιοδοξία της θέλησης έχει αναπόδραστα ηττηθεί κατά κράτος από την αισιοδοξία της απόλυτης γνώσης. Κι αυτό καθιστά –προπαντός– τον Σεπτέμβρη ακόμα πιο μελαγχολικό.

ΥΓ.: Λευτεριά στα «πρωτάκια»!

* Επισκεφτείτε την έκθεση φωτογραφίας "Tell it like it is", Ρεβέκκα Καμχή (Σοφοκλέους 23) 27.9-24.11, και δείτε μέρος της δουλειάς τεσσάρων φωτογράφων (Καουρού, Μόφατ, Όουενς και Βερίν), που παρουσιάζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Ο Όουενς ερμηνεύει το αμερικανικό όνειρο καταγράφοντας τις ζωές των κατοίκων των αμερικανικών προαστίων, η Μόφατ ασχολείται με τη μαζική κουλτούρα των ΜΜΕ, ο Καουρού προβάλλει ένα ακραίο πρότυπο ομορφιάς και ο Βερίν, με δύο σειρές φωτογραφιών, ασχολείται με τις μεθόδους καλλωπισμού της ζωής των φτωχών Αμερικανών και τις πόζες επίδοξων μοντέλων.

* Δείτε στον κινηματογράφο Παλλάς τις ταινίες του Ετορε Σκόλα που περιλαμβάνονται στο μεγάλο αφιέρωμα για τον διάσημο ιταλό σκηνοθέτη της «κομέντια αλά ιταλιάνα» στο πλαίσιο του φετινού δέκατου τρίτου Πανοράματος κινηματογράφου της Ελευθεροτυπίας. Μάστορας του χιούμορ και του λαϊκού κινηματογράφου, οι ταινίες του αγαπήθηκαν πολύ. Μεταξύ άλλων θα προβληθούν: Δράμα ζηλοτυπίας, Βίαιοι, βρόμικοι και κακοί, Η ταράτσα.

* Ταξιδέψτε ως τη Σαντορίνη και θα έχετε την ευκαιρία να δείτε τα έργα μερικών από τους γνωστότερους σκιτσογράφους της Γαλλίας, όπως οι Pancho, Brito, Delambre, Kerleroux, Kiro, Wozniak, Cardon και Cabu. Μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου στο κέντρο Φιλοχωρία στο Μεγαλοχώρι Σαντορίνης.

Το 29ο Φεστιβάλ βιβλίου

■ εκίνησε την Παρασκευή 15
■ Σεπτεμβρίου και θα παραμείνει
■ ανοικτό ως την 1η Οκτωβρίου το
29ο φεστιβάλ βιβλίου στο Πεδίον του
Άρεως. Διοργανωτές του, ο Σύνδεσμος
Εκδοτών Βιβλίου και ο Σύλλογος
Εκδοτών Βιβλιοπωλών Αθηνών. Το
φετινό φεστιβάλ είναι αφιερωμένο στο
Αιγαίο και τα έξι χιλιάδες χρόνια της
ιστορίας του. Γιορτή του πολιτισμού ή
όχι, πρόκειται σίγουρα για ένα μεγάλο
γεγονός, αφού ο αριθμός των εκθετών
ξεπερνά τους 300 και οι
κυκλοφορούντες τίτλοι που θα
εκτεθούν αγγίζουν τις 40.000 χιλιάδες.

Αριθμός υπερβολικά μεγάλος για να
αποτελείται μόνο από αξιόλογα
βιβλία. Γι' αυτό, προσοχή στις επιλογές
σας.

Αλλά το φεστιβάλ δεν έχει μόνο
βιβλία. Δύο κινηματογραφικά
αφιερώματα, τα «Κόμικς και
Κινηματογράφος» (16.9-22.9) και «Το
Αιγαίο στον Ελληνικό
Κινηματογράφο» (23.9-1.10) είναι από
τις βασικές εκδηλώσεις και δεν είναι οι
μόνες. Μια παράλληλη έκθεση βιβλίου
από την πνευματική ζωή του Αιγαίου,
μια έκθεση φωτογραφίας με τίτλο
«Αιγαίο, άνθρωποι του τόπου»,

μουσικοχορευτική βραδιά αφιερωμένη
στα νησιά του βορειοανατολικού
Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα, και
αρκετές ακόμη εκδηλώσεις
συμπληρώνουν το πρόγραμμα.

Ας ευχηθούμε μόνο πως οι
εκατοντάδες χιλιάδες των επισκεπτών
που θα επισκεφτούν το φεστιβάλ θα
παραμείνουν πολιτιστικά ευαίσθητοι
και μετά το πέρας του.

Η έκθεση είναι ανοιχτή καθημερινά
(6-10.30 μ.μ.), Παρασκευή (6-11 μ.μ.),
και Σαββατοκύριακο (10 π.μ.-2 μ.μ. και
6-10.30 μ.μ.)

Κ.Ν.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

• Ε ρε γλέντια! Που θα 'λε-
γε και ο Ρένος Χαραλαμπί-
δης...

• ο οποίος σκηνοθέτησε και
πρωταγωνιστεί σε μία
άκρως ατμοσφαιρική-
ερωτική ταινία.

• Το ελληνικό σινεμά μα-
θαίνει να δείχνει τις επιθυ-
μίες του.

• Ενώ η Ελληνική Τηλεόρα-
ση βαδίζει στην έσχατη
παρακμή.

• Εμείς πάντως θα βλέπου-
με Mega λόγω της Άννας
της «Αυστριακιάς».

• Κουλτούρα με πυγμή και
πασοκική προπαγάνδα με
δεξιά ανακλαστικά.

• Και κυρίως: παντελής έλ-
λειψη χιούμορ.

• Είπα «παντελής»... Γεια
σου εν ουρανοίς Παντελή
Χορν με το εξαίρετο «φυ-
ντανάκι» σου, γεια σου και
Παντελή
Θαλασσινέ.

• Χαίρετε και εσείς Θωδο-
ρή Γκιόνη και Δήμο Αβδε-
λιώδη.

• Όπως χαίρε και ET3 για
τις επιλογές σου. Αληθινή
όαση στην τηλεοπτική ηλι-

θιότητα.

• Όλο το καλοκαίρι, Κυ-
ριακή πρωί η ET3 μετέδιδε
εξαιρετικές παραστάσεις
όπερας.

• Από Λούλου ως Κάρμεν.

• Ενώ τώρα συνεχίζει με
μεταμεσονύκτιες εξαιρετι-
κές ταινίες του ευρωπαϊκού
-κυρίως- κινηματογράφου.

• Συγχαρητήρια επίσης και
στις ειδήσεις του New
Tempo που ξεχωρίζουν
από τη λοιπή

Ρουμπολμανταρχιδολογία,
με τη σοβαρότητα και τις
σωστές επιλογές.

• Συγχαρητήρια επίσης για
τις εξαιρετικές -μουσικές-
εκπομπές του 902 αριστερά
στα FM. Αλλά και στην εκ-
πομπή του Λυκούργου Κο-
μίνη στον SKY.

• Αντίθετα με τα ιδιωτικά
ραδιόφωνα, τα γεμάτα από
διαφημίσεις που
διακόπτουν αραιά και πον
για να μεταδώσουν και λίγο
πρόγραμμα.

• Δηλαδή, εμμέσως τις
απόψεις του αφεντικού
τους.

• Κόλαφος για την

ενοποίηση των
αρχαιολογικών χώρων η
παραίτηση του πολιτικού
μηχανικού Κώστα Ζάμπα.

• «Δεν προχωράει τίποτα»
καταγγέλλει.

• Ακούτε κ. Λαλιώτη μου;
Και εγώ που έβλεπα το
αδιαχώρητο των πούλμαν
έξω από το Παναθηναϊκό
στάδιο και έλεγα «χαλάλι
τουλάχιστον προχωράει τα
έργα».

• Το οποίο Παναθηναϊκό
παραμένει «λαβωμένο» από
τους σεισμούς.

• Που 'σαι Γιάννα, να βά-
λεις το χέρι σου.

• Εμένα πάντως με τρομά-
ζει η σιωπή του Πάγκαλου.

• Πιο ηχηρά κι από τις πιο
μεγαλόστομες ατάκες του.

• Από την άλλη έλαμψαν τα
μαχαίρια στην Ιεραρχία
όταν πολλοί δεσποτάδες
μίλησαν για κιτς και για
εντελισμό συμβόλων.

• Μακαριώτατε, ο SKY να
βάλει το χέρι του

• Πάνω στη σύγχυση η Έφη
Στρούζα στέλνει στην
έκθεση γλυπτικής στη
Βενετία τη Δανάη Στράτου
που έστειλε πέρσι στην
Biennale η Άννα Καφέτση.

• Το ταλέντο δεν κρύβεται.

• Όπως δεν κρύβεται το
ταλέντο του Δημήτρη
Ταλαγάνη, ο οποίος
φιλοτέχνησε το σήμα της

«Αθήνας 2004».

• Ωραίος -και πάλι- ο Δή-
μαρχος Αθηναίων.

• Παραχώρησε το
οικόπεδο Θων στους
Αμπελοκήπους ομού μετά
του ΥΠΕΧΩΔΕ στον
Μπάμπη Βωβό και τα
μεγαθήριά του και μετά
«μετάνιωσε».

• Και να σκεφθεί κανείς
ότι στον κήπο της βίλας
Θων, έργο του Τσίλλερ,
υπήρχαν κάποτε γλυπτά του
Γεωργίου Βρούτου και άλ-
λων καλλιτεχνών του Ρομα-
ντισμού.

• Μερικά από αυτά βρίσκο-
νται σήμερα στην Εθνική
Πινακοθήκη.

• Αποθηκευμένα βεβαίως-
βεβαίως.

• Αντιθέτως ο Αβραμόπου-
λος εγκαινιάζει γλυπτά -
χάρμα ιδέσθαι.

• Της... ακαλαισθησίας θα
συμπληρώναμε.

• Σαν το «μνημείο του Δα-
σκάλου» όπισθεν του Χίλ-
τον.

• Τέλος, φιλέτα από τον
καθημαγμένο ελαιώνα
διεκδικούν μεγάλες εται-
ρείες και γνωστά σαΐνια
των εργολαβικών.

• Ε ρε γλέντια, που θα 'λε-
γε και ο «αθάνατος» σαν
ολυμπιονίκης Καραγκιόζης

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Η Μάγια Μόργκενστερν στην Κρήτη

Πάνε τέσσερα χρόνια από τότε που ο Νίκος Γιανναδάκης, ο διευθυντής της Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ηρακλείου –παλιός συνεργάτης του *Αντί-* είχε συμφωνήσει με τη ρουμάνια ηθοποιό Μάγια Μόργκενστερν να δώσει παραστάσεις στην Κρήτη με το έργο *Λόλα Μπλάου*. Είχαν συνεχιστεί οι επαφές και το σχέδιο ήταν στην φάση της πραγματοποίησής του. Όμως η αρρώστια του Νίκου επιδεινώθηκε, και το σχέδιό του εκείνο δεν πρόλαβε να το τελειώσει.

Τώρα, η Μάγια Μόργκενστερν, τηρώντας την υπόσχεσή της, θα έρθει από τη Ρουμανία να παίξει την *Λόλα Μπλάου*. Οι παραστάσεις θα γίνουν στα Χανιά στις 6 και 7, στα Νεώρια και στο Ηράκλειο στις 10 και 11 Οκτωβρίου, στον «Θεατρικό Σταθμό».

Οι παραστάσεις θα είναι αφιερωμένες στην Μνήμη του Νίκου Γιανναδάκη και συνδιοργανώνονται από την Βικελαία Βιβλιοθήκη, το Πνευματικό Κέντρο Χανίων και την Δημοτική Πολιτιστική Επιχείρηση του Δήμου Χανίων.

Όσοι ενδιαφέρονται να κρατήσουν θέσεις θα πρέπει να επικοινωνήσουν στο Ηράκλειο με την Βικελαία Βιβλιοθήκη, τηλ. 081-399241 και στα Χανιά με το Πνευματικό Κέντρο, τηλ. 0821-40525 ή την ΔΗΠΕΧ, τηλ. 0821-87098, τις αμέσως επόμενες ημέρες.

LIFE and style (Ό,τι βλέπετε και ό,τι διαβάζετε δεν είναι χρυσός)

Επανερχόμαστε ύστερα από καιρό, και πρώτα-πρώτα η στήλη θεωρεί χρέος της να δώσει την απάντηση στο κουίζ που επί εβδομάδες δημοσίευε πριν από τις καλοκαιρινές διακοπές.

Η εκπομπή, λοιπόν, της κρατικής τηλεόρασης που θύμιζε επιθεώρηση του Δελφινάριου ή «ταινία από την χρυσή εποχή της βιντεοκασέτας στην Ελλάδα» ήταν το περίφημο καλλιτεχνικό πρόγραμμα «Φυντανάκια, πιρουέτες και βεντέτες», με hostess την σύντροφο του Φ. Γερμανού, Μαρία Ιωαννίδου-Γερμανού.

Η οποία Μαρία έδινε δώρα ή έπαιζε χαριτωμένα παιχνιδάκια με τους καλεσμένους της, ειδικά όταν αυτοί, αυτές μάλλον, ήταν ανήλικες. Έτσι είδαμε την «Τυφλόμυγα-9 ½ εβδομάδες», όπου οι μικρές της ρυθμικής γυμναστικής -αν δεν με απατά η μνήμη μου- έπρεπε να δοκιμάσουν με κλειστά μάτια τα γλυκά, που από έναν δίσκο που κρατούσε, έπαιρνε και τις μπούκωνε η κ. Ιωαννίδου. Το kinky παιχνιδάκι, το εκμεταλλευόμενο την υπερβολική ευγένεια, την αμηχανία, την μικρή ηλικία των κοριτσιών, ολοκληρώθηκε, με την ανοχή -προφανώς-

των γονέων. Το παίγνιον, δε, σκοπό είχε να αποδείξει, πόσο η στέρηση των απολαύσεων χάριν της απόκτησης του σωματικού βάρους που χρειάζεται η ρυθμική, έκανε τις μικρές να μην αναγνωρίζουν καν τις γεύσεις γνωστών γλυκισμάτων!

Δεν ξέρω αν τις είχε παζαρέψει προηγουμένως σε κανέναν «εμίρη» η αγενέστατη hostess, οπότε και βοήθησε να πιστοποιηθεί και από τηλεοράσεως η καλή κατάσταση του «εμπορεύματος»! Ξέχασε μόνο να μας δείξει τα δόντια των κορασίδων και να ορίσει την τελική τιμή σε αγελάδες!

Μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, οι επιχορηγήσεις που είχαν αποφασιστεί προεκλογικά (!) δεν έχουν ακόμη δοθεί. Στην ευγενή δημοκρατία του Σίδνει βασιλεύει η Γιάννα και το κιτσαριό των ομογενών. Επίσης, διάφορα ωραία αγωνίσματα, όπως η ρυθμική γυμναστική και η συγχρονική κολύμβηση, που θα 'λεγε κανείς ότι, ειδικά το πρώτο, φτιάχθηκε για τα μάτια των απανταχού, συνειδητοποιημένων και μη, παιδεραστών.

Ελπίζουμε ακόμη στην έγκαιρη ευαισθητοποίηση του υπουργού Πολιτισμού. Τι είναι πια κι αυτές οι επιχορηγήσεις του χορού; Τριών μηνών μισθοί της Γιάννας και των περί αυτήν.

Είδατε την τελετή έναρξης; Σαν χορογραφία του Ντεκουφλέ, μέσα στο παραμύθι και το όνειρο... (Προφανώς επρόκειτο για όνειρο, γιατί αλλιώς δεν εξηγείται πώς «παίζανε» μέσα κι οι αυτόχθονες της Αυστραλίας.) Άντε να δω στη δική μας τελετή έναρξης τι θα γεννήσει η φαντασία των χορογράφων... Ελπίζω να μην έχουν κλείσει από τώρα «εργολαβία» τις μουσικές της Strintzis Lines και της Ολυμπιακής, δηλαδή Vangelis και Σπανουδάκη...

Επίσης, ελπίζω να μην κλείνουν από τώρα εκδηλώσεις στο Σύνταγμα ο Σαββόπουλος (νισάφι πια, δεν θα φέρουμε κι όλο το στρατό στην Αθήνα για να τον ακούσει!), ο Μαχαιρίτσας-Τσακνής (ένας «καλλιτέχνης» είναι αυτός; κατά το Φάνη Πάλλη-Πετραλιά;), ο Παπακωνσταντίνου, ο Περίδης και οι κολλητοί τους κλαϊφιάρηδες της ελληνικής σόου-μπίζνας...

Νατάσσα Χασιώτη

Από τα διαβάσματα του καλοκαιριού ερανιζόμαστε τέσσερα αποσπάσματα που διατηρούν την ευαισθησία και την οξύτητά τους και πέραν της... ακρογιαλιάς.

Ανθολογούνται δύο ποιητές που ασχολούνται και με την κριτική και ένας ζωγράφος που διακονεί και την ποίηση. Κοινό στοιχείο και στα τέσσερα fragmenta, η έντονη εικαστικότητα των εικόνων και η πολιτική θέση στο βάθος. Επίσης, η ικανότητά τους να μετατρέπουν το εφήμερο σε διαρκές.

Παμφανόοντα ψίχουλα

του Μάνου Στεφανίδη

Η ζωή με τους εχθρούς

«Κεντρίζει την περιέργεια του επισκέπτη της χώρας σας –μας εξομολογείται ευρωπαίος ελληνιστής που παραθέριζε και πάλι στην Ελλάδα– αυτή η αίσθηση της απομόνωσης και του διαρκούς κινδύνου, που βλέπει κανείς να καλλιεργείται στην ατμόσφαιρα της ζωής σας. Μια αίσθηση έκτακτης ανάγκης, που υπαινίσσεται, άλλωστε, η ποικιλοτρόπως συναντώμενη ιδέα της "διάσωσης". Κινδυνεύουν πολλά. Η χελώνα, οι παραδοσιακοί οικισμοί, η γλώσσα, τα δάση, το πολυτονικό, τα βόρεια σύνορα, η ορθοδοξία, οι ρίζες, η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, η αρκούδα της Πίνδου, η υφαλοκρηπίδα, η ατμόσφαιρα της Αττικής, η οικονομία, ο παραπαίων τουρισμός, κ.ά.

Υπάρχει, πράγματι, ένα απειλούμενο σύμπαν; Είστε ένας καφκικός, ένας καταδιωκόμενος λαός ή, μήπως, μια ασήμαντη ζωή με εχθρούς αποκτά σοβαρότερο περιεχόμενο;».

Από το ομότιτλο βιβλίο του Κώστα Μαρουδή, εκδ. Δελφίνι

Ο Μαρουδής διασώζει εδώ το μεταξύ των λέξεων και το ενδιαμέσο των εικόνων σε μερικά κείμενα-αστερίες δημοσιευμένα στο *Δέντρο*, τα οποία διασώζουν ακέραια την αξιοπρέπεια της γραφής και τη γραφή της αξιοπρέπειας.

Η αλήθεια στη ζωή μας

Μνήμη Γιάννη Μ. Αποστολάκη 1923

Το έξω αρκεί γι' αυτούς που ό,τι κάνουν είναι από τα έξω από αυτό που φαίνεται. Όποιος ποθεί να ιδεί φεύγει

πηγαίνει βαθιά στην καρδιά κι έχει λευκά τα σπλάχνα του παιδιά γαλάζια και βλέπει με δικά του μάτια όχι με ξένα ή με εκείνα που νομίζει. Ντύνεται τότε Τσολιάς ή Μεγαλέξαντρος και παίρνει δρόμο για τα χωριά του Πηλίου. Στη Ζαγορά πίνει κρασί με τον κύρ Ιωάννη Πρίγκο (εραστή των βιβλίων) μα οι χωριανοί του ρίχνουνε μαγαρισιές. Να του λένουν να φάγε από αυτά οπού εθέλησες να κάμεις όνειρα με τα τρία σου δάκτυλα. Άφησε ήσυχο το ρωμέικο. Ύστερα του ρίχνουν τα σκυλιά.

Στέφανος Μπεκατώρος: Από το βιβλίο του Ο ουρανός είναι το χώμα, εκδ. Παρουσία.

Ο Μπεκατώρος τρυφερά καλεί τον Θεόφιλο και τον βάζει να μιλάει με τον λόγιο-δωρητή του Ελληνικού Διαφωτισμού Ιωάννη Πρίγκο για να μας θυμίζει ότι το παράδοξο σώζει και η τέχνη μόνο ως αντίσταση μπορεί να ιδωθεί.

Το περιτύλιγμα

Κι ενώ η υπόθεση του σοσιαλισμού πήρε τη γνωστή τροπή, μια είδηση στην παλιά εφημερίδα (την ανακάλυψα ως περιτύλιγμα στο πατάρι ενός φιλικού σπιτιού, φέτος το καλοκαίρι) παίζει μαζί μου ένα τερπνό παιχνίδι. Πρόκειται για μια εικοσιπενταετή ήδη ιστορία. Εμφανίζεται στα ψιλά των ειδήσεων της τελευταίας σελίδας, αφυπνίζοντας με τη σημερινή της ανάγνωση το κλίμα και το ύφος της δεκαετίας του '60, όταν τα πάθη των ιδεών και της πολιτικής ήταν βίαια και οισθηλατούσαν ομάδες και πρόσωπα:

Ανήρτησεν ερυθράς σημαίας

«Διεβιβάσθη εις τον εισαγγελέα η δικογραφία κατά του Δημητρίου Σελίγκου, ο οποίος ανήρτησεν ερυθράς σημαίας με σφυροδρέπανον εις το χωρίον Νέα Ζωή. Ούτος αφέθη ελεύθερος, διότι το αδίκημα δεν ήτο αυτόφωρον. Η κατηγορία με την οποία βαρύνεται ο Σελίγκος είναι παράβασις του ν. 509, μία διάταξις του οποίου ορίζει ότι τιμωρείται διά φυλακίσεως πας όστις προπαγανδίζει υπέρ του κομμουνιστικού κόμματος».

Κώστας Μαρουδής: Απ' το βιβλίο του Η ζωή με τους εχθρούς

Ο Μαρουδής παραμένει οξυδερκής συγγραφέας επειδή είναι οξυδερκής αναγνώστης. Ανακαλύπτει όθεν την ποίηση εκεί που και η ίδια η ποίηση εγκαταλείπει λιποψυχώντας.

Είμαι ένας τοίχος εκτελεσμένων

Είμαι ένας τοίχος εκτελεσθέντων που τις νύχτες δακρύζει στις παληές ρωγμές και ποτίζει χόρτα και λειχήνες που φύτρωσαν απ' το αίμα εκείνων.

Νίκος Κακαδιάρης: Από το βιβλίο του με σχέδια και ποιήματα ΗΛΟΥΣ, εκδ. «Αστήρ»

Ο Νίκος Κακαδιάρης συγκεντρώνει στο ανωτέρω τομίδιο σχέδια και ποιήματα-προϊόντα της ίδιας απεγνωσμένης ανάγκης. Είτε με τη γραμμή είτε με το αλφάβητο, είτε με το ίχνος είτε με τον λόγο ιχνηλατεί το άλεκτο και το άμορφο. Και είναι τότε που ο πόνος αποκτάει σχήμα και ο θάνατος αιτία.

'Ηρθε ο θάνατος και ειδωθήκαμε...

... Ένα επίμονο τηλεφώνημα από την Ελλάδα με υποχρεώνει να υποπέσω σε απρέπειες: — Δεν μπορείτε να αντιληφθείτε, κυρία, ότι αδυνατώ να υπογράψω μία δήλωση, η οποία καταδικάζει τον βομβαρδισμό της Σερβίας, χωρίς να αναφέρει ούτε λέξη για την έξοδο και τη σφαγή των Αλβανών;

Η κυρία νιώθει αμήχανη. Νόμιση, φαίνεται, ότι αρκούσαν τα ονόματα του Τεο Αγγελόπουλου και του Μίκη Θεοδωράκη να με πείσουν να θέσω την υπογραφή μου. — Η σφαγή κατά των Αλβανών;... Δεν το σκεφτήκαμε αυτό... Τσαντίζομαι και δεν ελέγχω πια τον εαυτό μου. Για κείνον τον κουφιοκέφαλο κομμουνιστή Θεοδωράκη δεν απορώ, αλλά λυπούμαι για τον Αγγελόπουλο.

«Πείτε του εκ μέρους μου ότι πρέπει να ντρέπεται για μια τέτοια στάση».

«Σας το υπόσχομαι» — μου αποκρίνεται η κυρία ήρεμα. Με ξάφνιασε η στάση του μεγαλύτερου μέρους της Ελλάδας, προπαντός των διανοουμένων. Έχει κάτι το παμπέσικο, καλυμμένο για μεγάλο διάστημα, κάτι σαν παγίδα, που ξετυλίγεται ξαφνικά και φτάνει στο επίπεδο αυτό. Υπάρχει μια αρνητική εξέλιξη τα τελευταία χρόνια.

Φυσικά, οι σχέσεις και προηγουμένως δεν ήταν ειδυλλιακές. (Πώς μπορούν να είναι τέτοιες στα Βαλκάνια και προπαντός μεταξύ δύο λαών, που γειτονεύουν τουλάχιστον εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια;). Παρ' όλα αυτά δεν ήταν ποτέ τόσο οξυμένες όσο σήμερα. Προς κατάπληξη, η πιο ειρηνική περίοδος ήταν εκείνη όπου η Αλβανία ήταν κομμουνιστο-σταλινική. Προφανώς, μια τέτοια μισοπεθαμένη Αλβανία βόλευε την Ελλάδα. Μόλις κατέρρευσε ο κομμουνισμός και η Αλβανία έριξε γέφυρες φιλίας με τη Δύση, η Ελλάδα, το μοναδικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Βαλκάνια, αγρίεψε ενάντιά της.

Τούτο μου θυμίζει το έτος 1821, όταν η Ελλάδα απελευθερώθηκε από τον οθωμανικό ζυγό. Απαλλαγμένοι από κάθε ζηλοφθονία για τη λευτεριά της, οι Αλβανοί, όχι μόνο δεν της προέβαλαν εμπόδια, αλλά σε αντίθεση με την αντίληψη που τους εμφάνιζε ως σύμμαχους της Αυτοκρατορίας, συμπαραστάθηκαν στους Έλληνες με όλα τα μέσα.

Ο Jacques Lacarriere, άριστος γνώστης του ελληνικού κόσμου, μιλάει για την ισχυρή παρουσία των Αλβανών στην Ελλάδα το 1821. Το γεγονός ότι το Ελληνικό Κοινοβούλιο εξέτασε σε μία από τις συνεδριάσεις του το θέμα της

αλβανικής γλώσσας, ώστε να θεωρηθεί ως δεύτερη γλώσσα στην Ελλάδα, μαρτυρεί για σχέσεις πραγματικά άριστες.

Υπήρξαν μαύρες κηλίδες; Ασφαλώς, ναι. Χωρίς καμία αμφιβολία, ναι.

Εναλλάξ. Από τις δύο πλευρές.

Αγριότητες αλβανών φεουδαρχών που, κατά τις τρελές πορείες τους, διασχίζανε καταμεσής την Ελλάδα. Εχθρότητες της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας ενάντια στα αλβανικά σχολεία, με αποκορύφωμα τον αφορισμό των λατινικών χαρακτήρων του αλβανικού αλφάβητου κατά τη διάρκεια εκκλησιαστικής λειτουργίας. Σκληρή βία αλβανών κυβερνητών σε μεγάλα διαμερίσματα της Ελλάδας, όπου τελούσαν υπό την κυριαρχία τους.

Όξυνση της ελληνικής στάσης κατά της Αλβανίας το 1913, όταν αυτή μόλις είχε απελευθερωθεί από τους Οθωμανούς. (Το αντίθετο έπρεπε να συμβεί.) Αμφότερες αιματοχυσίες στα μόλις προσφάτως χαραγμένα σύνορα. Και, τέλος, η ελληνική σφαγή του τσάμικου πληθυσμού αμέσως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Είναι αυτό το τελευταίο που έπρεπε να ταράξει την ελληνική συνείδηση προπαντός όταν άρχισε η τραγωδία του Κοσόβου. Τηρώντας τις αναλογίες, μπορεί να ειπωθεί χωρίς δισταγμό ότι το δράμα των Τσάμηδων, το κάψιμο των χωριών, οι δολοφονίες και, τέλος η εκρίζωση του πληθυσμού και η δίωξή του προς την Αλβανία μοιάζει με αυτό που συμβαίνει αυτές τις μέρες στο βορρά. Εκείνη την εποχή ήμουν εννέα χρόνων και θυμούμαι τις ατέλειωτες σειρές των ξεριζωμένων, που περνούσαν στους πρόποδες του Αργυροκάστρου και προχωρούσαν προς βορρά. Είναι μία από τις πιο πονεμένες μνήμες της ζωής μου. Και ειπώθηκαν τόσο λίγα για το δράμα αυτό. Μερικές φορές για λόγους πολιτικής συγκυρίας. Για να μην θολώσουν οι σχέσεις με τη γείτονα Ελλάδα. Για να εισακούσουμε τις συμβουλές της Ευρώπης. Για να μην εμφανιστούμε ως εθνικιστές. Ο καιρός έδειξε το αντίθετο. Η κάλυψη ενός εγκλήματος δεν αποτελεί μόνο ηθικό μειονέκτημα, αλλά ενθάρρυνση για επανάληψή του.

Ο έλληνας φίλος μου Κώστας Γαβράς, με τον οποίο είμαστε γείτονες στο Παρίσι, διανυγής όπως πάντα, περιφρονητικός έναντι στον πρωτόγονο βαλκανικό εθνικισμό, με υποχρεώνει να σκεφτώ ότι υπάρχει, πώς να πεις, μια άλλη Ελλάδα.

Δυστυχώς, αυτή δεν ακούγεται.

Ο «πρωτόγονος βαλκανικός εθνικισμός» του Ισμαήλ Κανταρέ

Ο Ισμαήλ Κανταρέ, ο γνωστός αλβανός συγγραφέας που ζει από χρόνια στο Παρίσι, δέχθηκε ένα τηλεφώνημα τις μέρες που βομβαρδιζόταν η Σερβία. Το τηλεφώνημα αυτό είχε σκοπό να του ζητήσει να συνυπογράψει ένα ειρηνιστικό κείμενο που την πρωτοβουλία του είχαν ο Μανόλης Αναγνωστάκης, ο Θόδωρος Αγγελόπουλος, ο Γιώργος Ζογγολόπουλος, ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Ιάκωβος Καμπανέλλης. Το κείμενο αυτό υπέγραψαν βαλκάνιοι συγγραφείς και η προσπάθεια αντιπροσωπευτικότητας επέβαλε και την πρόσκληση προς τον Κανταρέ. Η επίγνωση ότι θα ήταν δύσκολο να βρεθεί Αλβανός που να υπερβεί την εθνι-

κιστική υστερία εκείνων των ημερών παρακάμφθηκε από το γεγονός ότι το κείμενο πρόβαλε αποκλειστικά την αντιπολεμική άποψη και με νηφάλιο τρόπο προσπαθούσε να εισηγηθεί την πολιτική αντιμετώπιση της κρίσης.

Η άρνηση του Κανταρέ, το τηλεφώνημα που δέχθηκε και η ανάπτυξη των επιχειρημάτων του προέρχονται από το βιβλίο του που κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Opufrt και τιτλοφορείται *Ra ky mort e u ramë* (Ήρθε αυτός ο θάνατος και ειδωθήκαμε). Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται ημερολόγιο για το Κόσοβο, άρθρα και γράμματα και η μνημόνευση της ελληνικής πρωτοβουλίας αποσιωπά και παραποιεί ορισμέ-

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΗΣ

Εμείς, πολίτες των Βαλκανίων, με γνώση και συνείδηση της ιδιαιτερότητας της περιοχής και έντονη ανησυχία για την απρόβλεπτη συνέχεια της πολεμικής σύρραξης,

Ζητούμε:

- Την άμεση κατάπαυση των βομβαρδισμών εναντίον της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.
- Την άμεση παύση των πολεμικών επιχειρήσεων στο Κοσσυφοπέδιο, την προστασία των αμάχων και την έναρξη πολιτικής διαπραγμάτευσης υπό την αιγίδα του ΟΗΕ για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου, που θα προβλέπει ευρεία αυτονομία της περιοχής και διεθνή διασφάλιση των συνόρων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.
- Την φροντίδα της διεθνούς κοινότητας για τις άμεσες ανάγκες των προσφύγων και τον εν συνεχεία ασφαλή επαναπατρισμό τους υπό διεθνή εποπτεία.
- Την απελευθέρωση όλων των ομήρων και αιχμαλώτων της πολεμικής σύγκρουσης.
- Την παροχή διεθνούς οικονομικής βοήθειας για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσαν οι βομβαρδισμοί και οι συγκρούσεις σε όλες τις περιοχές της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.
- Την προστασία και την αποκατάσταση των πολιτισμικών μνημείων που επλήγησαν από τους βομβαρδισμούς στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Υποσχόμαστε ότι, μαζί με όλους τους πνευματικούς ανθρώπους των Βαλκανίων, θα δουλέψουμε με ευθύνη, διαθέτο-

ντας όλες τις δυνάμεις μας, για την ειρηνική και ισότιμη συμβίωση όλων των πολιτών της περιοχής και την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων και του πολιτισμού των Βαλκανίων.

Καλούμε τους πολίτες όλου του κόσμου να διαμαρτυρηθούν και να πιέσουν τις κυβερνήσεις τους ώστε να παύσει αμέσως η πολεμική σύρραξη.

Καλούμε τους πνευματικούς ανθρώπους όλου του κόσμου να προσυπογράψουν αυτό το κείμενο και να ενώσουν τη φωνή τους για να σταματήσει επιτέλους η χρήση πολεμικής βίας και να κυριαρχήσει η ειρήνη όπου γης.

Θεόδωρος Αγγελόπουλος, σκηνοθέτης (Ελλάδα)
Μανόλης Αναγνωστάκης, ποιητής (Ελλάδα)
Γιώργος Ζογγολόπουλος, γλύπτης (Ελλάδα)
Μίκης Θεοδωράκης, συνθέτης (Ελλάδα)
Ιάκωβος Καμπανέλλης, θεατρικός συγγραφέας (Ελλάδα)
Μάγια Μόργκενστερν, ηθοποιός (Ρουμανία)
Μιχάι Μπουκουλέι, γλύπτης (Ρουμανία)
Στέφαν Νταναΐλοφ, ηθοποιός (Βουλγαρία)
Μίρτσεα Ντινέσκου, ποιητής (Ρουμανία)
Βαλερί Πετρόφ, συγγραφέας (Βουλγαρία)
Βεζντί Ρασίνοφ, γλύπτης (Βουλγαρία)
Σβετλίν Ρούσεφ, ζωγράφος (Βουλγαρία)
Χάρυ Ταβιτιάν, συνθέτης (Ρουμανία)
Στέφαν Τζάνεφ, θεατρικός συγγραφέας (Βουλγαρία)

Κυριακή 4 Απριλίου 1999

Τις μέρες που ακολούθησαν την 4η Απριλίου 1999, άλλες 240 προσωπικότητες του πνευματικού και καλλιτεχνικού χώρου από την Αρμενία, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, Ουκρανία, Ρουμανία και Τουρκία προσυπέγραψαν το κείμενο των 14. Βλέπε σχετικά και τα τεύχη 685 και 686 του *Αντί*.

νες διατυπώσεις, όπως, λ.χ., εκείνο το «Δεν το σκεφτήκαμε αυτό...» αναφορικά με το ερώτημά του για «τη σφαγή κατά των Αλβανών».

Είναι αλήθεια πως παραλείπει, επίσης, να πει ότι στο τέλος του τηλεφωνήματος αναγκάστηκε να απολογηθεί στην εν λόγω κυρία, καθώς ο απρεπής τρόπος του, τον οποίο και ο ίδιος παραδέχεται, και η ήρεμη στάση της, τον υποχρέωσαν να το κάνει. Ας είναι: η ευγένεια σε ώρες έκρυθμες δεν είναι το ζητούμενο. Εκείνο που σίγουρα είναι αναγκαίο και περιμένει κανείς από τους διανοούμενους και γενικά τους σκεπτόμενους ανθρώπους είναι η ήρεμη, νηφάλια στάση.

Στο κείμενο που ακολουθεί διαβάζουμε και τη συλλογιστική του Κανταρέ που αποδίδει στους Έλληνες μια ειδική εχθρότητα προς τους Αλβανούς και το «ιστορικό» αυτής της εχθρότητας. Δε θα υπεισέλθω σε αυτά. Άλλωστε, υπάρχει σειρά από αντεπιχειρήματα για περιόδους όπως αυτές στις οποίες αναφέρεται και ο ίδιος, καταγράφοντας ευφυώς τις εχθροπραξίες και από τις δύο πλευρές. Θα ήθελα μόνο να σταθώ στον παραλληλισμό των Κοσοβάρων με τους Τσάμηδες, που μνημονεύει ως τραυματική παιδική του μνήμη, απλώς και μόνο για να συμπληρώσω μια πληροφορία που δεν πιστεύω πως αγνοεί, ότι δηλαδή οι Τσάμηδες υπήρξαν συνεργάτες των Γερμανών, γεγονός που διαφοροποιεί εντελώς την υπόθεση της δίωξής τους από την ελληνική επικράτεια. Ίσως ξεχνά ότι, με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η ήττα του φασισμού είχε και τις συνέπειές της στους συνεργάτες του Άξονα.

Αυτά δεν λέγονται για να δικαιολογήσουν τη βία. Αντίθετα,

στόχος του κειμένου που διαβάστηκε από τηλεφώνου στον Κανταρέ ήταν η αποτροπή της βίας. Κάποτε πρέπει να κλείσει ο κύκλος του μίσους και του αίματος και σίγουρα ένα αντιπολεμικό κείμενο που δεν έπαιρνε θέση υπέρ των Σέρβων αλλά δεν προσεταιριζόταν ούτε τους Κοσοβάρους είχε τη θέση του τότε και σήμερα έχει δικαιωθεί. Τι θα έλεγε σήμερα ο Κανταρέ για τη «Διεθνή Αμνηστία» και τα πορίσματά της; Θα θεωρούσε και πάλι ότι υπήρχαν αποκλειστικά σφαγές των Αλβανών και ότι ο σερβικός λαός υπέφερε και υποφέρει λιγότερα; Δεν έρχεται, μήπως, το προαιώνιο ζήτημα πάλι στην επιφάνεια: οι λαοί να υποφέρουν από τις παραβιάσεις των ηγεσιών τους, από τον εθνικισμό που παρέσυρε εν προκειμένω, Σέρβους και Αλβανούς; Ποιες σκέψεις, άραγε, κάνει τώρα; Εξακολουθεί να θεωρεί τον Θεοδωράκη «κουφιοκέφαλο κομμουνιστή», αλλά και να χρησιμοποιεί τους άθλιους χαρακτηρισμούς που διαπερνούν όλο το βιβλίο για όσους ύψωσαν τότε τη φωνή τους εναντίον του πολέμου;

Τα βιβλίο του brίθεται παραδειγμάτων και θα μνημονεύσω ορισμένα: Ο Καπλάν Ρεσούλι, κοσοβάρος συγγραφέας είναι «ψυχοπαθής», ενώ ο κοσοβάρος συγγραφέας και πολιτικός Αντέμ Ντεμάτσι είναι απλώς «ξεροκέφαλος». Η Γαλλίδα Marie Francois Bateau αποκαλείται «γερακίνα, κυρία των Παρισίων, λιγότερο πολιτισμένη απ' ό,τι οι χωριάτισσες των Βαλκανίων». Για τον δημοσιογράφο Albert Londres γράφει ότι «στη συνείδησή του βαραίνει το αίμα των παιδιών του Κοσόβου». Για τον γάλλο πολιτικό Σεβενεμάν ότι απλώς είναι ένας «φανατισμένος φιλοσέρβος», ενώ ο γάλλος ακαδημαϊκός Marc Fumaroli είναι ένας «αγράμματος, που στέκει με το μέρος των δολοφόνων». Και συνεχίζει: Ο Ούγγρος Κόνραντ είναι «αποστάτης», ο ψυχίατρος Γιακουλίτς είναι «τσαρλάνος», ο Debrais έχει «τη συνείδησή του δεμένη πίσω από το άρμα των Σέρβων», ενώ ο αρχαιολόγος Bruno Cabanes είναι «μπαμπέσης, με μάτια κουκουβάγιας, που τρέχει με το μαχαίρι στο χέρι, για να το μπηξεί ...».

Ο Κανταρέ εμφανίζεται, στο τέλος του αποσπάσματος που δημοσιεύουμε, ότι εναντιώνεται στον «πρωτόγονο βαλκανικό εθνικισμό» και ότι στην Ελλάδα που δεν ακούγεται υπάρχουν άνθρωποι με τους οποίους συμφωνεί. Αναρωτιέμαι, η δική του προσέγγιση του θέματος είναι λιγότερο «εθνικιστική»; ο δικός του τρόπος προσέγγισης με όσους διαφωνεί θα μπορούσε να χαρακτηριστεί λιγότερο πρωτόγονος;

Νομίζω πως ήρθε ο καιρός για τον Κανταρέ αλλά και για όσους διανοούμενους συντάχθηκαν με τον πόλεμο, χαρακτηρίζοντάς τον ως «δίκαιο», να κάνουν κι αυτοί με τη σειρά τους την αυτοκριτική τους. Όσοι, μάλιστα, δημοσιοποίησαν την άποψή τους, θα πρέπει δημόσια και πάλι να επανέλθουν στο ζήτημα. Αυτό θα ήταν, τουλάχιστον, δίκαιο.

Άντεια Φραντζή

ΥΓ.: Ας δούμε, όμως, και μια «ιστορική» αποτίμηση για τις σχέσεις Γιουγκοσλάβων και Αλβανών (σελ. 209 του βιβλίου του):

«Οι Αλβανοί (του Κοσσυφοπεδίου) ήταν οι πρώτοι που αποχώρησαν μαζικά από τις γραμμές των γιουγκοσλάβων κομμουνιστών... Αυτοί δεν δέχονταν να είναι στο ίδιο κομμουνιστικό κόμμα με τους Γιουγκοσλάβους, όπως μερικούς αιώνες πριν άλλαξαν την χριστιανική τους πίστη, για να μην είναι της ίδιας πίστης με αυτούς...»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

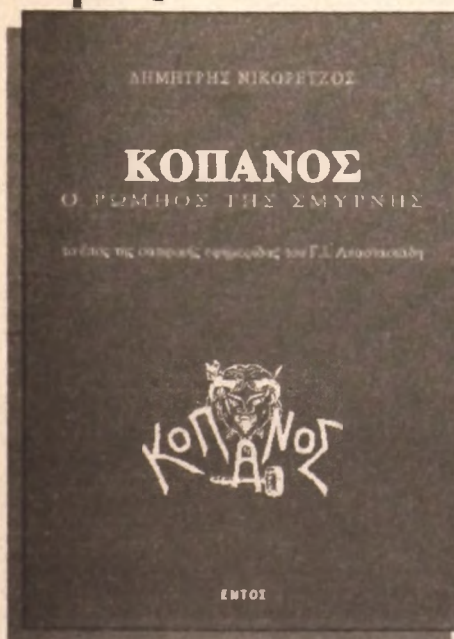
Δημήτρης Νικορέτζος

ΚΟΠΑΝΟΣ

Ο ΡΩΜΗΟΣ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΗΣ ΣΑΤΙΡΙΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΤΟΥ Γ. Ι. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

Τόμοι 3

Ο «Κόπανος» υπήρξε μία από τις εγκυρότερες σατιρικές εφημερίδες που κυκλοφορούσαν στη Σμύρνη το πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα. Ο εθνικός ρόλος που διαδραμάτισε η εφημερίδα, καθώς και η πολυσχιδής προσωπικότητα του εκδότη Γ. Ι. Αναστασιάδη αποτελούν το αντικείμενο της μελέτης του Δ. Νικορέτζου. Στους 3 τόμους περιλαμβάνονται ανθολογημένα άρθρα, σχόλια, γελοιογραφίες, σμιρναϊκά διηγήματα, εύθυμες ηθογραφίες, σατιρικά σκετς κ.ά.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

Τηλ.: 76.48.900, Fax: 76.48.901,

Internet: www.defacto.gr • e-mail: entos@defacto.gr

Τελικά, το 2000 αποδείχτηκε για το Φεστιβάλ της Δράμας
η καλύτερη χρονιά της δεκαετίας
που (με τη σωστή αρίθμηση) κλείνει φέτος.

Δάφνες και φρύγανα

του Δημήτρη Χαρίτου

καθόλου εύκολος- κινηματογραφικής
γραφής.

* * *

Βέβαια, πέρα από τους επαίνους, τα «δύσκολα» του Φεστιβάλ παραμένουν, και όσο η επιτυχία του περιεχομένου της διοργάνωσης μεγαλώνει, πράγμα διόλου παράξενο, αυτά –τα «δύσκολα»– γίνονται ακόμα πιο αισθητά. Τα γινόμενα ουκ απογίγνονται. Ούτε να καταργηθεί το Φεστιβάλ μπορεί κανείς να διανοηθεί ούτε να μεταφερθεί. Όταν η Πολιτεία θεσμοθετούσε τη δραμινή διοργάνωση, αλλά κυρίως στη συνέχεια, αποδέχτηκε τον διεθνή της χαρακτήρα, όφειλε να σκεφτεί όλες τις παραμέτρους των δεσμεύσεων και των υποχρεώσεων (αποκλειστικά υλικού χαρακτήρα) που συνεπάγονταν οι αποφάσεις της. Αυτό, λοιπόν, είναι το καταλυτικό σημαντικό που πρέπει οι πρωθυπουργικοί σύμβουλοι, οι διάφοροι αρμόδιοι και οι λοιποί παρατρεχάμενοι που φέτος ανέβηκαν –και πολύ καλά κάνανε– στη Δράμα, είναι να κατανοήσουν ότι εκεί πραγματοποιείται μια ΔΙΕΘΝΗΣ (όχι στα λόγια) διοργάνωση, με λαμπρά (στο ανθρώπινο και το καλλιτεχνικό επίπεδο) αποτελέσματα, αλλά σε ανεπαρκείς ή και άθλιες συνθήκες υλικής υποδομής. Η γενναϊοδωρία της –εν προκειμένω– είναι υποχρέωσή της και επιτακτική ανάγκη.

* * *

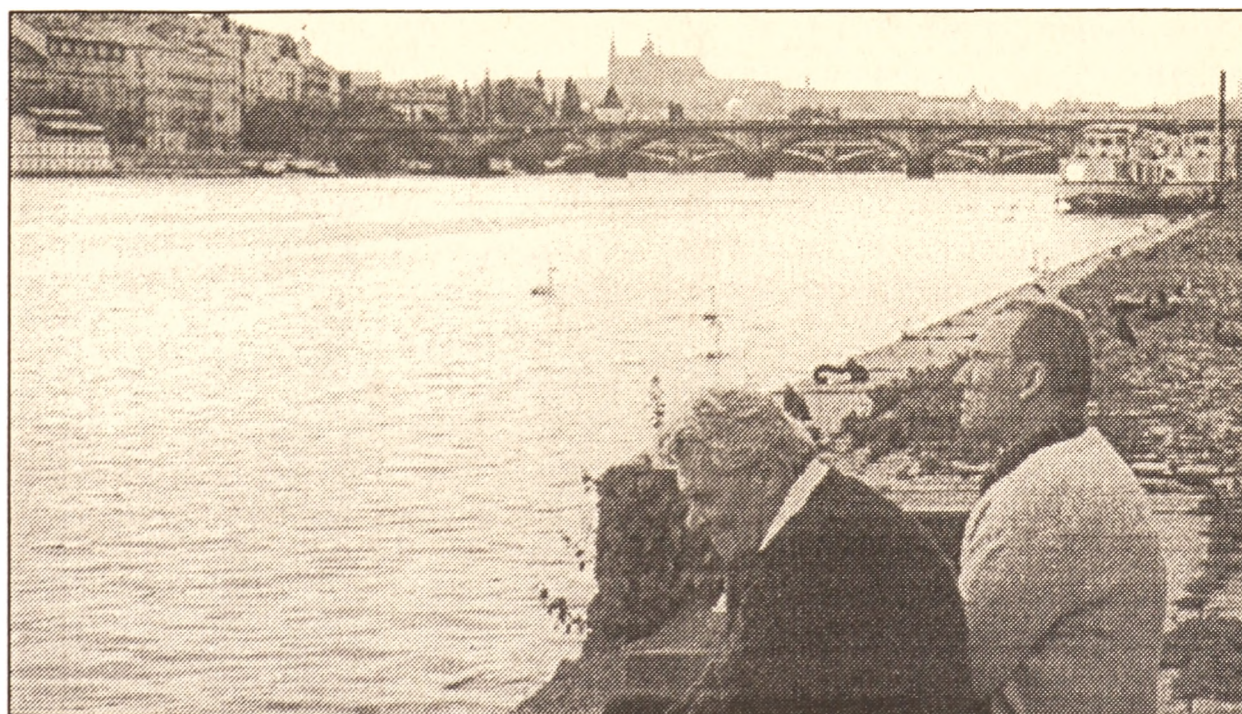
Για να έρθουμε στις ταινίες –αίμα και σάρκα ενός φεστιβάλ–, και να τονίσουμε τη ζείδωρη προσφορά της ETI που, χάρι στο πρόγραμμά της «μικροφίλμ»

Αυτό το περίκλειστο περιβάλλον του χώρου, που κατά κάποιο τρόπο, η μικρή πόλη –σε αντίθεση με τη μεγάλη– επιβάλλει, συγκεντρώνει και συγκροτεί τους ανθρώπους σε ένα φιλικό ομογενοποιημένο σύνολο αλληλοκατανόησης, εκτίμησης και ενθάρρυνσης, με αποτέλεσμα η κάθε είδους μεμψιμοιρία να βαθμολογείται με αμελητέο συντελεστή. Έτσι, π.χ., την περασμένη Παρασκευή το μεσημέρι, που η Εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών δεξιώθηκε με επιτυχία στους δροσερούς χώρους των νερών της Αγίας Βαρβάρας τους ανθρώπους του κινηματογραφικού χώρου που βρέθηκαν με την ευκαιρία του Φεστιβάλ στη Δράμα, το θέαμα κυρίως των νέων κινηματογραφιστών, της συναδελφικότητας και της εγκαρδιότητας ήταν μοναδικό για τον τόπο μας, όπου τα «πισώπλάτα» γνωρίζουν συχνή ευδοκίμηση...

Αυτή είναι η μία νίκη, την οποία έχει από χρόνια κερδίζει η δραμινή διοργάνωση. Η άλλη, η οποία έκανε φέτος την εντυπωσιακή της παρουσία, είναι η ωριμότητα σημαντικού δείγματος δουλειάς που προβλήθηκε. Ταινίες που πριν από δέκα χρόνια κέρδιζαν τα βραβεία, σήμερα θα έβρισκαν με δυσκολία θέση ακόμα και στο πληροφοριακό τμήμα. Ασφαλώς τα ταλέντα δεν παράγονται με τη σέσουλα, αλλά πέρα από τις πάντοτε εύριθμες περιπτώσεις, το αξιοσημείωτο είναι ο «ανεβασμένος πήχυς» του μέσου όρου. Ακόμα και στις σπουδαστικές ταινίες, οι οποίες κατά κανόνα είναι ο αποδέκτης της σκληρής κριτικής για το ποιοτικό αποτέλεσμα που παρουσιάζουν, οφείλει κανείς να αναγνωρίσει –όπως και πέρ-

σι– την αισθητή βελτίωση γραφής.

Συμπερασματικά, είναι αυτή η βέβαιη και αισιόδοξη εικόνα που δίνει το έμπρακτο δικαίωμα να υποστηριχθεί –για μία ακόμα φορά– ότι στη Δράμα γινόμαστε κοινωνοί αυτού που εδώ και κάποια χρόνια έχει διαπιστωθεί, ότι δηλαδή ο εθνικός μας κινηματογράφος υλοποιείται στις (καλές) μικρού μήκους ταινίες και όχι στις αθλιότητες που τα πρόσφατα χρόνια κατακλύζουν τις αθηναϊκές (και όχι μόνο) αίθουσες. Και ανήκει δίκαιος έπαινος στους ανθρώπους του Φεστιβάλ, γιατί υποστήριξαν και με υπομονή αναδείξανε αυτό το αποτέλεσμα. Χάρη στη μικρού μήκους ταινία, ο ελληνικός κινηματογράφος έχει ελπίδα να γνωρίσει ανανέωση στη γραφή του και στο έμφυχο υλικό του. Οποσδήποτε όμως, από τρόπος άσκησης η «μικρομηκάδικη» ταινία έγινε αυτόνομος τρόπος –και μάλιστα

Στιγμιότυπο από την ταινία της Στρατούλας Θεοδωράτου *Θολό ποτάμι*.

Ο Τίτος
Βανδής και
η Άννα
Αθανασιά-
δου στην
ταινία του
Ηλία
Δημητρίου
*Merry
Kitschmas*.

με 13 δικές της παραγωγές και 3 συμπαραγωγές, η Δράμα είχε φέτος καλό υλικό στο διαγωνιστικό της τμήμα. Είναι δε ευχής έργο ότι φαίνεται διατεθειμένη να το συνεχίσει. Διαφορετικά... Το Ε.Κ.Κ. φέτος έκανε την παρουσία του στη Δράμα μόνο με 3 τίτλους. Στους αριθμούς τώρα, το Διεθνές πρόγραμμα περιελάμβανε 90 ταινίες από μεγάλο αριθμό χωρών και των δύο ημισφαιρίων. Το ελληνικό εκπροσωπήθηκε με 62 ταινίες, οι οποίες κατανεμήθηκαν: Στο Διαγωνιστικό Μυθοπλασίας 21, στο Σπουδαστικό 10 και στο Πληροφοριακό 25, ενώ διαγωνίσθηκαν και 6 ταινίες σπουδαστών του εξωτερικού, οι οποίες δεν έλαβαν ελληνικότητα.

Για να αποφανθείς ότι μία ταινία ήταν η καλύτερη μιας καλλιτεχνικής διοργάνωσης θα πρέπει, λογικά, όλες οι άλλες να είναι κατώτερες. Αυτό δεν συνέβη φέτος στη Δράμα. Αντίθετα όμως, ένας καλός αριθμός ταινιών διέθετε αξιολογικά θεματικά και αισθητικά στοιχεία, γεγονός που καθιστούσε μάταιη την αναζήτηση της «πρωτιάς».

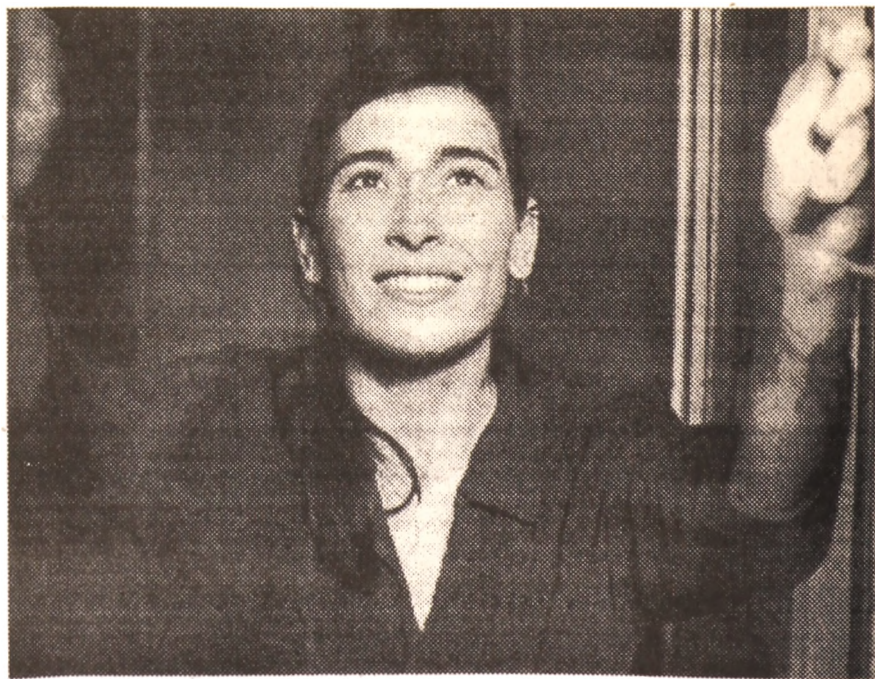
Πιο χρήσιμο, λοιπόν, να επιχειρηθεί μια προσέγγιση του υλικού (πρώτα του Διαγωνιστικού) με τη σειρά της προβολής του.

Και ήταν ενδιαφέρον αυτό το άνοιγμα που έγινε με την ταινία της Στρατούλας Θεοδωράτου *Θολό ποτάμι*. Όπως και στην ταινία του Λ. Ξανθόπουλου *Καλή πατρίδα σύντροφε*, ο πολιτικός πρόσφυγας που ζει στην Τσεχοσλοβακία αποφασίζει στα στερνά του να επιστρέψει στην Ελλάδα, αλλά εκείνη του το αρνείται. Ο νόστος και το πείσμα τον ωθούν στο αχερούσιο ταξίδι. Πυκνή,

δραματική αφήγηση και αξιόπιστη καταγραφή. «Χρήσιμος» κινηματογράφος με όλες σημασίες της λέξης. Ο Ηλίας Δημητρίου πετυχαίνει από ταινία σε ταινία υπέρβαση των δημιουργικών του αρετών. Ετούτη μάλιστα τη φορά σε βαθμό εντυπωσιακό. Το *Merry Kitschmas* είναι ένα σεναριακά πρωτότυπο και πανέξυπνο δείγμα μαύρου χιούμορ με ευανάγνωστο κοινωνικό σχολιασμό μέσα από την αλά «Ποιος φοβάται τη Βιρτζίνια Γουλφ» σχέση ενός σύγχρονου αθηναϊκού ζευγαριού κυνικά χορτάτου από πλήξη. Συμπρωταγωνιστεί το σιδερένιο καρακισάτο κατασκεύασμα του Αβραμόπουλου που το ονομάζει χριστουγεννιάτικο δέντρο. Αστραφτερή και κοφτερή σαν λεπίδα κινηματογραφική γραφή και σκηνοθεσία. Ο *Καυτός οριζοντας* του Αντώνη Σαμουράκη, θεματικά έχει συχνό προηγούμενο στον ελληνικό κινηματογράφο, φυσικά με τις παραλλαγές του. Δύσκολα να το διαχειριστεί κανείς με επάρκεια στα χρονικά όρια μιας μικρού μήκους ταινίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση έγινε αξιοσημείωτη προσπάθεια, κυρίως στην περιγραφή των χώρων και του τοπίου. Η Κατερίνα Πατρώνη έχει στο παρελθόν δείξει πιο ενδιαφέροντα δείγματα δουλειάς. Ετούτη η *Σκολάτα γάλακτος* ήταν

συχνά αμήχανη και χαλαρή παρά το ενδιαφέρον θέμα της. Το ίδιο θα πρέπει να ειπωθεί και για την ταινία του Γιώργου Σκεύα *Ψυχοσάββατο*. Μνήμες σπουδαστικών ταινιών, έστω στην καλή τους εκδοχή. Το θέμα της ταινίας του Εμμανουήλ Οικονόμου *Ο κλέφτης χαμογέλου* είχε ενδιαφέρον, αλλά το αποτέλεσμα έπασχε από το χαμηλό του προφίλ καθώς και την προσπάθεια να συγκινήσει. Το πολύ αξιόλογο σενάριο της ταινίας του Βασ. Δούβλη *Ο βετεράνος* μόνο σε σημεία –έστω και αρκετά– αξιοποιήθηκε σκηνοθετικά. Κορυφαίο εύρημα της ταινίας, η πειστική παρουσία του Χρήστου Νομικού. Αναρωτιόμαστε τι θα ήταν αυτή η ταινία αν την έκανε, π.χ., ιρλανδός σκηνοθέτης. Υποδειγματικά απολαυστική –στα όρια του μπουρλέσκ–, η κινηματογραφική απόδοση του νευρωσικού τρόπου ζωής που μας επιβάλλουν οι σύγχρονες συνθήκες στην ταινία *Monday* της Στέλλας Καβαδάτου. Πρωταγωνιστούν η ερμηνευτική πανδαισία της Ν. Τσερνιάφσκι, η φωτογραφία της Μαραγκουδάκη και πάνω απ' όλα η... ηχητική μπάντα. Μνήμες *Ζυλ και Ζιμ* του Τρυφώ σε ατυχές χαρμάνι με Μπέκετ, το έντονα θεατρικό *Αγρύπνια* του Αρσένι Πολυμενόπουλου. Πιο ενδιαφέρουσα ήταν η προηγούμενη δουλειά του *Γραφείο συμβουλών*. Από το *Τούγκο-Τούγκο* μέχρι τον φετινό *Φωταγωγό*, ο Γιάννης Βεσλεμές κάλυψε σημαντική απόσταση, φιλόδοξη μεν, αλλά άνιση. Το μαύρο χιούμορ δεν κατασκευάζεται.

Αληθινά λαμπρή η επάνοδος του Βα-

Βικτωρία Χαραλαμπίδου: η βραβευμένη πρωταγωνίστρια της ταινίας του Β. Λουλέ *Ένας λαμπερός ήλιος*.

Η Νότα Τσερνιάφσκι και ο Κων. Σταρίδας σε σκηνή της ταινίας *Monday* της Στέλλας Καβαδάτου.

σίλη Λουλέ στη Δράμα ύστερα από επτάχρονη απουσία. Η ταινία του Ένας λαμπερός ήλιος καταύγασε τη γερασμένη αίθουσα προβολών του Φεστιβάλ. Θέμα επίκαιρο η «τύχη» των «οικονομικών μεταναστών» όταν αυτοί είναι νέες γυναίκες και μάλιστα, στη συγκεκριμένη ταινία, δύο όμορφες Ρωσίδες. Πλούσιο σε αποδεικτικό υλικό της διαδρομής προς την απόγνωση και την υποταγή. Ίσως η καλύτερη εκδοχή που έχει παρουσιάσει μέχρι σήμερα ο κινηματογράφος μας. Συναρπαστική η παρουσία της Βικτωρίας Χαραλαμπίδου στο ρόλο της Νατάσας, όπως το ίδιο συναρπαστική ήταν πέρσι και η παρουσία του αδελφού της, Αναστάση, με την ταινία του *Ο κάτοικος της πόλης*. Για μια φορά ακόμα ο... βετεράνος μικρομηκάς Αχιλλέας Κυριακίδης πέτυχε σε μόλις έξι λεπτά να περιγράψει με γραφή «ξυράφι» και νευρική αυτό που άλλοι –και όχι μόνο νεοσοοί– σπαταλούν σε υπερπολλαπλάσιο αριθμό του έξι. Ίσως η πιο μοντέρνα και «αριστοκρατι-

κή» κινηματογράφηση που προβλήθηκε φέτος στη Δράμα.

Δύσκολο και επικίνδυνο το εγχείρημα να μπει στα χωράφια της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας από τους δρόμους του κινηματογράφου, απομιμούμενος το καταλυτικό βάρος του τραγικού λόγου. Συνεπώς, η προσπάθεια του Γιώργου Τζανέρη *Η τροφός*, επαινετή μόνο ως προς την οπτικοποίηση. Στην ερμηνεία προτιμήσαμε το άλαλο (μιλούσαν οι μετρημένες εκφράσεις) πρόσωπο της Γεωργίας Ανέστη.

Αν ο Στέργιος Νιζήρης ήταν ο Κουστοουρίτσα, τότε ο «Λάθος Αιώνας» δεν θα ήταν μια «λάθος» ταινία. Το λογαπαίγνιο, εντούτοις, δεν μπορεί να παραβλέψει τον όγκο της προσπάθειας, ούτε τα επιμέρους ενδιαφέροντα στιγμιότυπα. Δεν είναι η μικρού μήκους ταινία που μπορεί να χωρέσει τόση φιλοδοξία. Αντίθετα, ο Βαγγέλης Μαδεράκης άπλωσε τα πλούτη (σεναριακά και σκηνοθετικά) ενός λαϊκού, σπαρταριστού «χοροδράματος» –σαν τέτοιο έδειξε–

με την ταινία του *Gohbi and God*, γυρισμένη σ' ένα φτωχόδρομο του Λ. Άντζελες. Γεμάτη ιδέες, πλούσια (όχι σε κόστος) δοσμένες και αυθεντικά.

Ο Λευτέρης Χαρίτος είναι ένας από τους καλύτερους σκηνοθέτες της γενιάς του. Γνωρίζει να χρησιμοποιεί τη μηχανή, να παίρνει δηλαδή απ' αυτή κι από τους ανθρώπους που βρίσκονται μπροστά της όσο λίγοι. Η *Φλεγόμενη Στέλλα* του στάθηκε μια ακόμα απόδειξη. Αιρετική στους τρόπους και από τις πιο προσωπικές της φετινής διοργάνωσης. Ατυχώς, όμως, η «φλεγόμενη» ηρωίδα της ταινίας «έσβησε» απρόσμενα, ακριβώς στο τέλος της ταινίας, τότε δηλαδή που φτιάχνονται ή «κλέβονται» οι εντυπώσεις από το κοινό.

Χωρίς αμφιβολία, η ταινία της Κατερίνας Φιλιώτου *Έλα να σου πω...* στάθηκε η πιο δημοφιλής ταινία του φετινού φεστιβάλ. Για ορισμένους λόγους όχι άδικα. Έξυπνο, και αυτό που λέμε ψυχαγωγικό θέμα. Καλός χειρισμός, καλές ερμηνείες με καλύτερη αυτή της Ντίνας Μιχαηλίδη. Βέβαια, τηλεοπτικής καταγωγής η σκηνοθεσία – αν βέβαια αυτό, τώρα πλέον, σημαίνει τίποτα. Η ταινία (τηλεοπτική ή όχι) τρέχει εύκολα και χαρίζει άφθονο γέλιο.

Ιχνηλατήσεις των τρόπων της ερωτικής ζωής σημερινών νέων, πιο σωστά της ερωτικής «άπνοιας», επιχειρεί με εντιμότητα η Νάνσυ Μπινιαδάκη στην ταινία της *Πάντα χθες βράδυ*. Μνήμες σύγχρονου γαλλικού σινεμά αλλά όχι από τις καλύτερες σε σύγκριση με τις δύο προηγούμενες ταινίες της. Αν, τέλος, υπάρχει κάτι απόλυτα ενδιαφέρον και δύσκολο στην ταινία της Εύης Καραμπάτσου *Η κυρία των σκύλων* («Nuestra senora de los Perros») είναι ότι αυτή η αυθεντική Ελληνίδα κατόρθωσε να κάνει μια ταινία στην Κούβα σαν να ήταν η ίδια γέννημα-θρέμμα Κουβανή. Και ασφαλώς όχι η μόνη αρετή αυτής της θαυμάσιας καταγραφής ηθογραφικού ψυχογραφήματος, ποιητικών περασμάτων αλλά και με σαφέστατους υπαινιγμούς (και όχι μόνο) σχολιασμούς για τη ζωή στη σημερινή Αβάνα.

Ελπίζουμε η γενναιοδωρία του Αντί να μας δώσει λίγο ακόμα χώρο στο επόμενο τεύχος προκειμένου να σχολιάσουμε σύντομα τις ταινίες Σπουδαστικού και του Πληροφοριακού όπως και κάποιες άλλες «νοσηρότες».

Η Χρυσούλα Διαβάτη και η Γεωργία Ανέστη στην ταινία *Η τροφός* του Γιώργου Τζανέτη.

Αρκετές ανέκδοτες ταινίες του γαλλικού κινηματογράφου και ένα αφιέρωμα σε μια μεγάλη ντίβα του ευρωπαϊκού σινεμά, την Ζιλιέτ Μπινός, περιλαμβάνει το πολύ ενδιαφέρον φεστιβάλ που διοργανώνει το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών.

Θέμα γούστου: γαλλικό σινεμά

Διοργανώνεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, από το Γαλλικό Ινστιτούτο και τη Γαλλική πρεσβεία, το 1ο Φεστιβάλ Γαλλικού Κινηματογράφου που θα διαρκέσει δύο εβδομάδες (15-28 Σεπτεμβρίου).

Στο πρώτο μέρος του (15-22 Σεπτεμβρίου), προβλήθηκαν στον «Δαναό Ericsson 1 και 2» 14 ανέκδοτες γαλλικές ταινίες, παραγωγής 1999-2000, όπου το κοινό είχε την ευκαιρία να συζητήσει με τους συντελεστές των ταινιών (σκηνοθέτες και ηθοποιούς).

Το δεύτερο μέρος (22-28 Σεπτεμβρίου, Γ.Ι.Α.) περιλαμβάνει ένα αφιέρωμα στη Ζιλιέτ Μπινός, με επτά ταινίες της καθώς και μια έκθεση φωτογραφίας της αδερφής της ηθοποιού, της φωτογράφου Μαριόν Στάλενς, με 34 φωτογραφίες της Μπινός και γυρίσματα των τελευταίων ταινιών της. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι 30 Σεπτεμβρίου, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, παρουσία της φωτογράφου.

Στο πλαίσιο της εκδήλωσης, προβάλεται σήμερα και η νέα ταινία της Μπινός *Ο δήμιος του Σεν Πιερ* (Γ.Ι.Α., 9 μ.μ.) σε σκηνοθεσία του Πατρίς Λεκόντ, με συμπρωταγωνιστές της τον Εμίρ Κουστουρίτσα και τον Ντανιέλ Οτέιγ.

Την πρώτη εβδομάδα επισκέφθηκαν την Αθήνα ο ταλαντούχος ηθοποιός Ζαν Πιερ Λορί, που παρουσίασε την ταινία του Μπερνάρ Ραπ *Η υπόθεση του δοκιμαστή*, ένα ψυχολογικό θρίλερ που απέσπασε τρία βραβεία στο φετινό Φεστιβάλ Αστυνομικού Φίλμ, στο

Cognac της Γαλλίας, και θα πρωταγωνιστεί στην νέα ταινία της ελληνίδας σκηνοθέτιδας Μαρίας Ηλίου *Αλεξάνδρεια: Μια ιστορία Αγάπης*, ελληνοϊταλογαλλικής παραγωγής, η Ναταλί Μπιάιγ, ο Ζερζ Λοπέζ και ο σκηνοθέτης Φρεντερίκ Φοντέν που παρουσίασαν την ταινία *Μια πορνογραφική σχέση*, η Αριάν Ασκαρίντ, ιταλογαλλικής καταγωγής, που παρουσίασε την ταινία του μασσαλιώτη σκηνοθέτη Ρομπέρ Γκεντιγκιάν, ο οποίος επιμένει να εργάζεται στη Μασσαλία. Τέλος, ένας από τους πιο ιδιόμορφους σκηνοθέτες

της εποχής μας, ο Οτάρ Ιοσελιάνι, παραβρέθηκε χθες (Δαναός 1) στην προβολή της ταινίας του *Έχε γεια, γλυκιά στεριά*.

Το ελληνικό κοινό θα μπορέσει να δει αργότερα στις αίθουσες μόνο τέσσερις από τις προβαλλόμενες αυτές ταινίες (*Η υπόθεση του δοκιμαστή*, *Περί ορέξεως*, *Μια πορνογραφική σχέση*, *Στα όπλα*).

Η επιλογή των ταινιών καλύπτει μια μεγάλη γκάμα των τάσεων του σύγχρονου γαλλικού κινηματογράφου, όπως ψυχολογικές, δραματικές, θρίλερ, εποχής, κωμωδίες αλλά και φαντασίας (*Ίσως*, του Σεντρίκ Κλαπές).

Το 1999 παρήχθησαν στη Γαλλία 181 ταινίες που έκοψαν συνολικά 155 εκατομμύρια εισιτήρια, ενώ το 30% του συνόλου των φιλμ που προβλήθηκαν στις αίθουσες ήταν γαλλικά.

Στο Παρίσι κυκλοφορούν 12 καινούργια φιλμ καθημερινά και είναι ζήτημα πόσα από αυτά μπορούν να παραμείνουν πάνω από μία εβδομάδα στις σάλες. Ωστόσο, τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας απέδειξαν ότι τα τέσσερα βασικά στοιχεία που προσελκύουν το κοινό στις γαλλικές ταινίες είναι: ο έρωτας, το συναίσθημα, ο ρομαντισμός, και οι ηθοποιοί. Κάτι είναι κι αυτό!

N.B.N.

Ζιλιέτ Μπινός - Εμίρ Κουστουρίτσα.

Το κρητικό θέατρο, όπως έχει επικρατήσει να ονομάζουμε τα λιγοστά θεατρικά έργα που σώθηκαν ως τις μέρες μας από την δραματουργική παραγωγή της Κρήτης κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 16ου αιώνα και ως την κατάληψη του Χάνδακα το 1669, αποτελεί έναν ανεκτίμητο θησαυρό για την νεοελληνική δραματουργία και δεν μπορούμε παρά να δεχόμαστε με χαρά το ανέβασμα ενός τέτοιου έργου στη σκηνή.

Οι καλές προθέσεις δεν αρκούν

της Ειρήνης Μουντράκη

Αλέκος Μάνδηλας (Κατσούρμπος), Γιάννης Νικολαΐδης (Κουστουλιέρης) και Φωτεινή Φιλοσόφου (Πουλίσένα).

Η θεατρική εταιρεία Αιχμή και ο σκηνοθέτης Γιάννης Νικολαΐδης επέλεξαν την κωμωδία «Κατσούρμπος». Ένα έργο που γράφτηκε το 1581 ή 1582 από τον συγγραφέα της Πανώριας και της Ερωφίλης, τον Γεώργιο Χορτάτση, που με το έργο του ανανέωσε ριζικά τους στόχους και τα κριτήρια της λογοτεχνικής δημιουργίας στο νησί, στην ανατολή του Νεοελληνικού θεάτρου.

Ο «Κατσούρμπος» είναι ένα έργο που συνδέεται άμεσα με την ιταλική *commedia erudita*, την λόγια κωμωδία του 16ου αιώνα. Τηρεί όλες τις τυπικές συμβάσεις της και έχει το τυπικό ευτυχές κλείσιμο: έναν γάμο. Ωστόσο ο «Κατσούρμπος» έχει μια ουσιαστική διαφο-

ρά: το ενδιαφέρον δεν έγκειται στην σύνθετη πλοκή (το βασικό μοτίβο είναι η ανεύρεση του χαμένου παιδιού), αλλά στους κωμικούς τύπους, που έχουν τις ρίζες τους στην αττική κωμωδία και που προκαλούν το κωμικό αποτέλεσμα.

Ο σκηνοθέτης επέλεξε να παραλείψει τον –πιθανότατα νόθο– πρόλογο του έρωτα και στη θέση του να προλογίσει ο Κατζάραπος. Τα κοιμήματα που έγιναν δεν πρόδωσαν το κείμενο, αλλά βοήθησαν στο να αποφευχθούν οι πλατασμοί, χωρίς όμως να καταφέρουν να δώσουν και τον ρυθμό που χρειάζεται η παράσταση.

Οι ηθοποιοί του Γ. Νικολαΐδη δεν διάβασαν με προσοχή πριν από όλα το κείμενό τους για να το κατανοήσουν

και να το υπηρετήσουν. Το σπουδαίο κείμενο του «Κατσούρμπου» δεν έχει ανάγκη φτηνών κόλπων και ευρημάτων για να κερδίσει το κοινό. Η αγωνία του ηθοποιού να βγάλει γέλιο στην κωμωδία συχνά οδηγεί σε αυτά τα λανθασμένα μονοπάτια. Μας έδωσαν την εντύπωση πως έμπαιναν στη σκηνή, έκαναν ένα νούμερο επιθεώρησης και έφευγαν, χωρίς καμία συνοχή.

Το χιούμορ του Χορτάτση είναι επιτηδευμένο και αυτή είναι η βασική διαφορά και η υπεροχή του σε σχέση με τις άλλες κωμωδίες. Έχει γοργή δράση, πλούσια ευρήματα και γνήσια αίσθηση του κωμικού. Χρησιμοποιεί το λαϊκό ιδίωμα αλλά η γλώσσα του είναι καλλιεργημένη, ποιητική και καθαρή. Πάνω σ' αυτά δημιουργείται η θεατρική του ατμόσφαιρα.

Βρέθηκαν όλοι τους «λίγοι» στην αναμέτρηση αυτή και διασώθηκαν μόνο οι μέτριοι: ο Γιάννης Νικολαΐδης στο ρόλο του Κουστουλιέρη και η Φωτεινή Φιλοσόφου ως Πουλίσένα. Μέτριος ως κακός ο Τάσος Κωστής στο ρόλο του Κατζάραπου, αδιάφοροι οι Χρήστος Φωτίδης ως Νικολός και Αλέκος Μάνδηλας ως Κατσούρμπος. Ο τελευταίος τα κατάφερε καλύτερα ως Αρμένισσα. Η Ηρώ Μουκίου ως χανουμάκι, τελείως εκτός κλίματος, δεν μπόρεσε να κερδίσει την προσοχή μας. Πολύ κακός ο Πέτρος Ξεκούκης ως Αρμένης και ο Βασίλης Γιαβρής ως δυσλεκτικός Μουστρουχός, που ως εκ θαύματος έχανε και έβρισκε τη φωνή του.

Τα σκηνικά του Γιάννη Παναγόπουλου ήταν πρόχειρα μα συμπαθητικά. Με λίγη φαντασία θα μπορούσε να έχει πολύ καλύτερο αποτέλεσμα. Τα κοστούμια της Όλγας Σχοινά δεν είχαν σχέση με τον ιστορικό χρόνο του έργου αλλά ούτε και με τα τυπικά κοστούμια της *commedia dell' arte*. Έμοιαζαν πρόχειρα δανεισμένα από άλλες παραστάσεις, άλλους ρόλους και άλλες εποχές, αποτελώντας ένα ετερόκλητο σύνολο. Η μουσική του Λίνου Κόκκοτου δεν έδωσε κανένα στίγμα στην παράσταση, ενώ οι φωτισμοί του Στέφανου Κομιανού ήταν ανύπαρκτοι.

Οφείλουμε όταν αποφασίζουμε να αντιμετωπίσουμε κείμενα τόσο σπουδαία να το κάνουμε με σεβασμό και ιδιαίτερη προσοχή. Οι καλές προθέσεις δεν αρκούν πάντα.

Τρεις ζωγράφοι από την «ηρωική» περίοδο του '70-'80 συνεκδέτουν σημερινές τους προτάσεις στην καινούργια γκαλερί ΣΤΙΓΜΑ, στου Ψυρρή, μια περιοχή που εξελίσσεται ραγδαία σε εικαστικό κέντρο.

Για τη ζωγραφική που επιμένει

του Μάνου Στεφανίδη

νου και στον Κυριάκο Μορταράκο έγινε συνείδηση η επιδίωξη μιας ζωγραφικής που θα συγκροτείται από γραφές και κωδικά ίχνη· μιας ζωγραφικής που θα διαβαζόταν, τέλος, σαν κείμενο. Ή σαν απορία, ή σαν αίνιγμα, ή σαν συνταγή μιας άγνωστης ασθένειας.

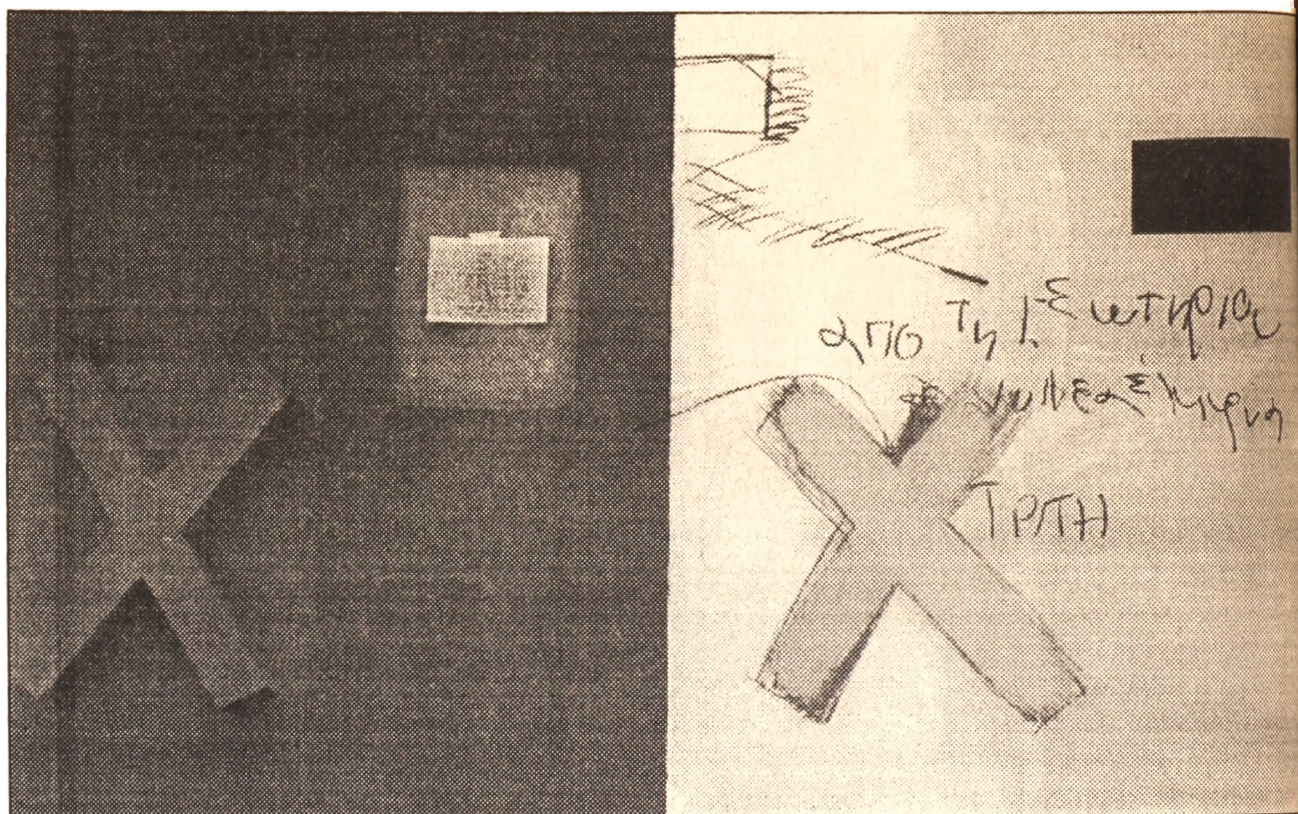
Έτσι, σταδιακά, ξεπεράσαμε, και οι κριτικοί τέχνης και οι καλλιτέχνες οι ίδιοι, ονοματοθεσίες όπως «αφαίρεση» ή «εξπρεσιονισμός» ή και τα δύο μαζί. Επειδή αυτά απλώς περιέγραφαν εξωτερικά μια κατάσταση ομογενοποιώντας τα πράγματα παρά απέδιδαν τις ιδιαιτερότητες και τις προσωπικές προσεγγίσεις.

Τα ίδια, πάνω-κάτω, ισχύουν και για τον τρίτο της παρέας, τον Γιάννη

Όσο περνάει ο καιρός, όσο δηλαδή μεγαλώνω, μου φαίνεται όλο και πιο ύποπτο να μιλάει κανείς για ζωγραφική, κυρίως γιατί τη ζωγραφική την βλέπεις και τη βιώνεις· δεν την εξηγείς. Κι αν πάλι επιχειρήσεις ερμηνείες, τότε κατ' ουσίαν προτείνεις την δική σου εικόνα –ή την προσωπική σου αδυναμία– πάνω σ' αυτήν. Επιπλέον, οφείλεις να ορίσεις ξανά τι μπορεί να είναι ζωγραφική σήμερα –αυτό, δηλαδή, που ανέκαθεν ήταν, μόνο που είναι δύσκολο να περιγραφεί–, κι επίσης να την διαφοροποιήσεις από την χυδαιότητα της τρέχουσας εικονολαγνείας –τηλεοπτικής ή άλλης– εφόσον η τελευταία συχνά διεκδικεί τους προσδιορισμούς της τέχνης.

Και οι τρεις ζωγράφοι-συνεκθέτες, ο Σταύρος Ιωάννου –που γιορτάζει σήμερα που γράφω!–, ο Κυριάκος Μορταράκος –από παλιά γείτονάς μου– και ο Γιάννης Αντωνόπουλος –άλλοτε συγκολυμβητής μου!– είναι φίλοι μου και παρακολουθώ τη δουλειά τους περισσότερο από είκοσι χρόνια. Μάλιστα οφείλω να πω ότι εκεί γύρω στο 1980, μου έμαθαν αρκετά πράγματα ως προς την ουσιαστική ζωγραφική έκφραση αποκολλώντας με από τον θαυμασμό πραγμάτων που είχαν μεγαλύτερη σχέση με την εικονογραφική επίδειξη και την οπτική ματαιοδοξία παρά με την εικαστική γλώσσα.

Θυμάμαι λοιπόν τις αφηρημένες, βίαιες γραφές και το ελεγειακό αίσθημα του Σταύρου Ιωάννου στις εκθέσεις του

200 x 120 cm, Χωρίς τίτλο, 1999. Μεικτή τεχνική δίπτυχο, Κυριάκος Μορταράκος.

στην «Ωρα» και αργότερα στην «γκαλερί 3», οι οποίες συγκατένευαν προς μια άμεση ζωγραφική ενέργεια που επιβαλλόταν με το οπτικό της σοκ κι όχι με καλολογικά τεχνάσματα. Επίσης νοσταλγώ τις εκθέσεις του Κυριάκου Μορταράκου στον παλιό «Ζυγό» με την βαθύτατη συνείδηση του χοϊκού, με την έμφαση στα γαιώδη και την υπόκωφη αισθησιακότητά τους και με την απόλυτη αίσθηση του περιττού. Νοσταλγώ τον διάφανο κύβο με τα ρούχα-φόρμες ή τα ξύλινα ενθέματα και τα κείμενα πάνω στη ζωγραφική επιφάνεια. Αργότερα, γύρω στο 1990, και στον Σταύρο Ιωάν-

Αντωνόπουλο, ο οποίος ξεκίνησε ως «ιμπρεσιονιστής» για να γίνει «εξπρεσιονιστής» ή «νεοπαραστατικός», ενώ το μόνο που θα μπορούσε κανείς να πει είναι ότι ήταν και παραμένει ένας ζωγράφος στην εποχή της κρίσης της ζωγραφικής.

Το 1985 και στο πλαίσιο της «Αθήνας - Πολιτιστικής Πρωτεύουσας» συμπεριέλαβα και τους τρεις σε δύο μεγάλες εκθέσεις που διοργάνωσα. Οι δύο πρώτοι συμμετείχαν στην ομαδική της Πινακοθήκης Πιερίδη με τίτλο «Νέοι Έλληνες Ζωγράφοι - Διαδρομές» και ο τρίτος στο πολυθέαμα «Ζωγραφικός

Χώρος - Θεατρικότητα» στο Μέγαρο Κουλούρα του Π. Φαλήρου. Θυμάμαι χαρακτηριστικά τους πίνακες του Ιωάννου, οι οποίοι, με το μέγεθος και τη φόρμα τους, διεκδικούσαν την επική διάσταση της καθημερινότητας *ex nihilo*, ενώ ο Μορταράκος ήθελε με τις τρισδιάστατες του πειραματικές προτάσεις να «δει» τη ζωγραφική, εξίσου «ηρωικά» στο χώρο. Ο Αντωνόπουλος πάλι μετά τ' άδεια καβαλέτα-σύμβολα της εσώτερης εικόνας της ζωγραφικής, εξέθεσε έναν καθρέφτη που αιμορραγούσε, ίσως από την αδυναμία του ή την αγωνία να λειτουργήσει ως το άψογο αναγεννησιακό κάτοπτρο. Η ζωγραφική, μ' άλλα λόγια, δεν ανα-παράγει, παράγει· δεν περιγράφει, γράφει· δεν αναφέρεται, είναι.

Και με τα σημερινά της έργα αυτή η συντροφιά των τριών που έρχεται από δύσκολες όσο και αξιοπρόσεκτες φά-

σεις της μεταπολεμικής μας πλαστικής έρευνας, διατρανώνει την πίστη της στη μία και ενιαία ζωγραφική και στην εσωτερική της αυτονομία. Ο Σταύρος Ιωάννου επιστρέφει σε τοπία μεγάλων διαστάσεων, σαν να θέλει να επαναβεβαιώσει το συμβόλαιό του με τις προτεραιότητες του αμφιβληστροειδούς με τα δικαιώματα του φωτός. Με τη δράση και το δράμα του. Ο Μορταράκος, πάντα στοχαστικός και ανήσυχος, πειραματίζεται πάνω στο θετικό και το αρνητικό της εικόνας, πάνω στην επιφάνεια που υποκρύπτει ένα τρικυμιώδες βάθος και το αντίθετο και πάνω στη γραφή-κείμενο που καθίσταται φόρμα.

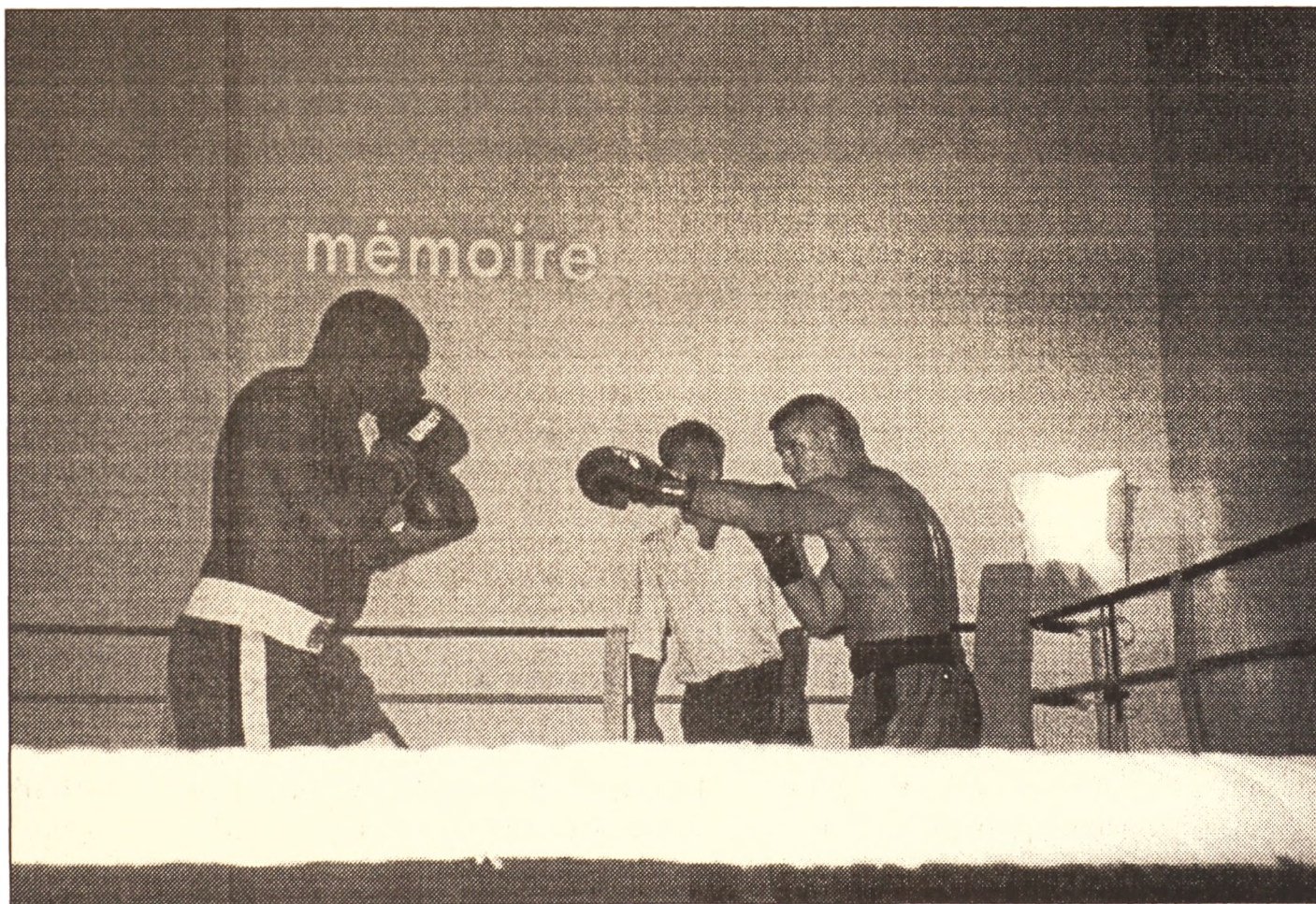
Τέλος, ο Γιάννης Αντωνόπουλος επιμένει να ζωγραφίζει μυθικούς κώδικες και κρυπτικές γλώσσες, υπονοώντας τ' αδιέξοδα της επικοινωνίας αλλά και την λυτρωτική δράση του Μύθου. Η ει-

κόνα που προκύπτει διατηρεί το «μυστικιστικό» της μυστήριο και επιβάλλεται με τη λιτή της γοητεία.

Η ομαδική των τριών καλλιτεχνών, η πρώτη νομίζω συνεργασία τους, εγκαινιάζει ταυτόχρονα έναν καινούργιο χώρο στο Ψυρρή, εκτός των τειχών του (αμαρτωλού) κέντρου και με διάθεση ν' ανανεώσει τα φθαρμένα σχήματα. Μακάρι να το πετύχει εφόσον το «παλαιό καθεστώς» είναι αρκετά κορεσμένο. Μου έρχεται αυτή τη στιγμή στο μυαλό, το βιβλίο που κυκλοφόρησε πριν από λίγα χρόνια, ο, επίσης φίλος, Αντώνης Σουρούνης με τίτλο «Πενήντα χρόνια άνθρωπος». Σκέφτομαι πως όλοι οι εμπλεκόμενοι σ' αυτήν εδώ την ιστορία, είμαστε λίγο ή πολύ γύρω στα πενήντα. Δηλαδή, μισός αιώνας προσπαθειών και εντάσεων γύρω απ' την τέχνη, τα μυστικά και την ερμηνεία της. Και συνεχίζουμε...

Memoire

Διαβάζουμε στην *Libération* της 18.9: «Ο Δημοσθένης παλαιός συνεργάτης μας, δίνει σήμερα αγώνα μποξ-χάπενινγκ με τον πυγμάχο Jean-Michel Pelmont στην γκαλερί Michel Rein του Παρισιού. Τίτλος της δράσης: Boxing-Writing ή αφιέρωμα στους Warhol και Beuys...». Και το δημοσίευμα έκλεινε με την πασίγνωστη μεταφορά του Arthur Cravan «Ο συγγραφέας οφείλει να δίνει μάχη με τις λέξεις. Allez Démosthène!». Όπου ο μποξέρ είναι ο γνωστός κριτικός τέχνης και ποιητής Δημοσθένης Δαββέτας, το τελευταίο βιβλίο του οποίου κυκλοφόρησε πριν από λίγο με τίτλο: *Τάπιες, Μπίες, Τούμπι - Ποιητική Γραφή και Πλαστική Γλώσσα* (editions AU MEME TITRE). Κατά την διάρκεια της performance προβάλλονταν στους τοίχους της γκαλερί ποιητικές φράσεις του Δημοσθένη όπως «Ανάμνη-

ση-πληγή» ή «Το μόνο οργανωμένο πνεύμα, ο θάνατος».

Ο Δαββέτας έντιμα εκτίθεται και σωματικά και πνευματικά, αμφισβητώντας την αφόρητη σοβαροφάνεια των συναδέλφων του και ειςπράττοντας άφοβα ότι επεδίωκε τον περασμένο αιώνα ένας άλλος κοσμοπολίτης συμπατριώτης μας, ο

Γιάννης Ψυχάρης, ο οποίος διατεινόταν: «Θέλω δόξα και γροθιές!». Ο Δαββέτας θέλει να ζήσει την αισθητική εμπειρία σωματικά προκαλώντας και εκτιθέμενος σαν τον Νάρκισσο ή τον Σεβαστιανό. Ο λόγος του μόνο έτσι μπορεί ουσιαστικά να ματώσει. Είναι χαρακτηριστικό ότι την εκδήλωση με-

ταξύ των άλλων παρακολούθησαν ο πολύς Jean Beaudrillard, ο νομπελίστας ποιητής John Ashbery, ο Jean Le Gac, η Gluxman, ο Jacart κ.ά. Θέλετε να μάθετε το αποτέλεσμα του αγώνα που διαιτήτευσε γνωστός διαιτητής; Ισοπαλία!

Μ.Σ.

Η έκθεση ήταν καλοστημένη, τα έργα προσεκτικά επιλεγμένα. Το ταξίδι στην Άνδρο, λοιπόν, άξιζε τον κόπο με το παραπάνω. Όχι όμως για να ανακαλύψουμε τον Μουρ «Υπό το φως της Ελλάδος» – ο ελληνοκεντρισμός δεν βοηθάει ούτε τον θεατή της έκθεσης ούτε προσδέτει πόντους στην Ελλάδα.

Τέχνη υπάρχει μόνον όσο υπάρχει θεατής της

της Άννας Χατζηγιαννάκη

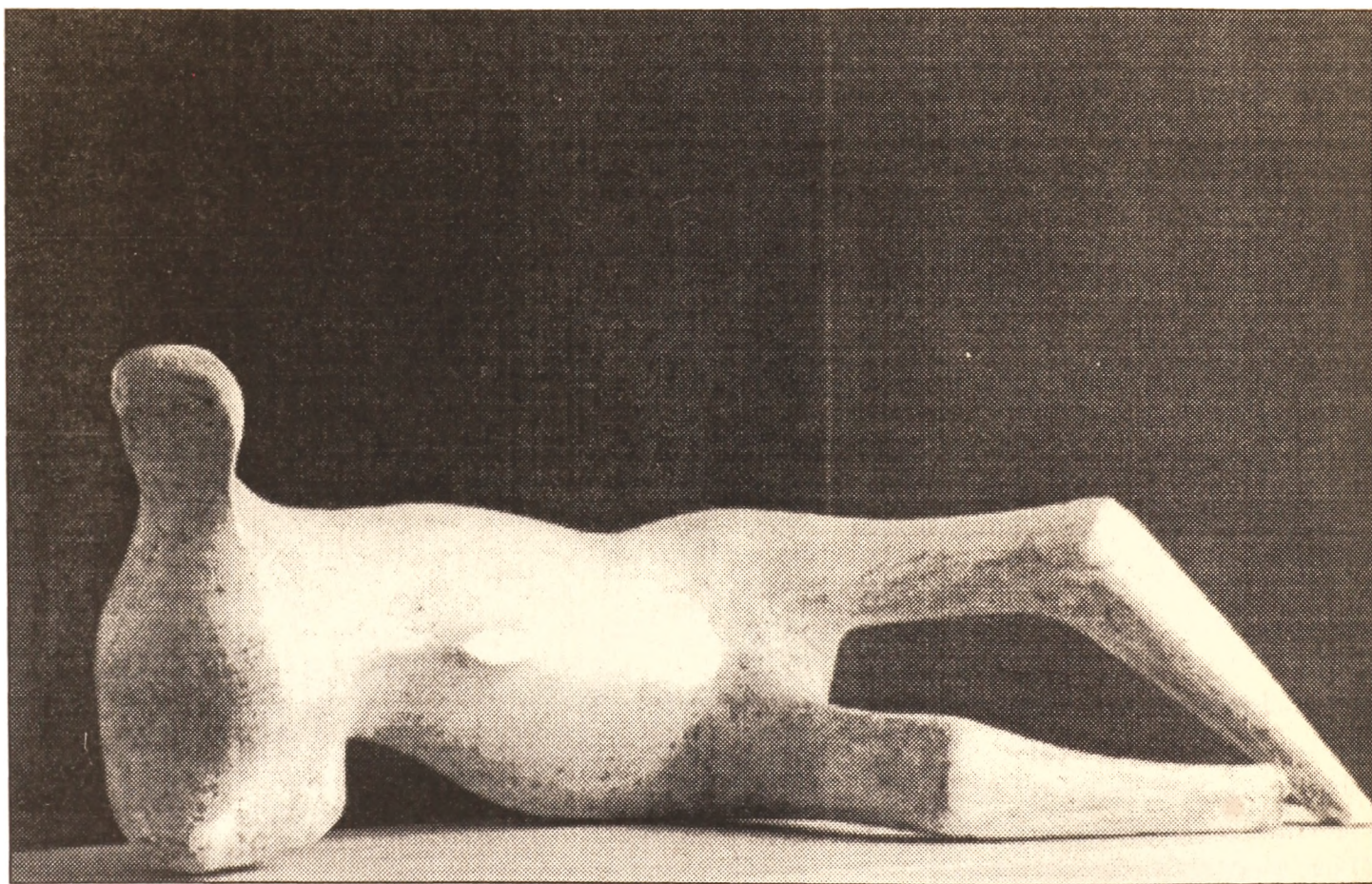

Κεφάλι αλόγου, οστό μονταρισμένο σε βάση. Ίδρυμα Henry Moore.

Η έκθεση ήταν σημαντική επειδή, εάν παραβλέψουμε τον ατυχή ρομαντικό τίτλο, είχε μια τόσο καλή συγκρότηση, που επέτρεπε στο έργο του Μουρ να αυτοπροσδιοριστεί και να αποκαλύψει την πεμπτούσια της πλαστικής σκέψης και πράξης του γλύπτη, με μοναδικό τρόπο.

Θα άρχιζα να ξετυλίγω τον μίτο, από ένα σχέδιο – από τα τελευταία της ζωής του. Είναι ο γλύπτης, στο ρόλο του θεατή βράχων-γλυπτό της Φύσης.

Μετά, θα στεκόμουν ώρες μπροστά στις πέτρες, τα οστά, τα ξύλα και τα κελύφη που μάζευε ο Μουρ στους περιπάτους του. Στα τυχαία αυτά σπαράγματα από «κατασκευές» της Φύσης αναγνώριζε οικείες φόρμες και, με πολύ σεβασμό στην αρχική φόρμα που του πρότεινε η Φύση, επεξεργαζόταν το «μοντέλο», «αναγνωρίζοντάς» το. Του έδινε ταυτότητα και όνομα, όπως όταν κοιτάς τα σύννεφα και «ανα-

Working Model for Thin Reclining Figure. Προπαρασκευαστική μακέτα για τη Λεπτή πλαγιασμένη μορφή (1978). Γύψος, μήκος 63,5 εκ. Ίδρυμα Henry Moore.

γνωρίζεις» στις φόρμες τους προφίλ οικείων προσώπων, όντα και αντικείμενα. «Βλέπει» στο ξύλινο κουτάλι του ένα ψηλόλιγνο γυναικείο σώμα και το μεγεθύνει σε φυσικό μέγεθος, το διαμορφώνει σε κορμί. Το κοίλο του κουταλιού είναι η κούρμπα στο στέρνο (την οποία επαναλαμβάνει και σε άλλα ανθρωπόμορφα γλυπτά), το κυρτό είναι οι

γλουτοί.

Τι θα ήταν οι φόρμες αυτές χωρίς τον παρατηρητή τους; Ύλη χωρίς ταυτότητα, τεμάχια του τίποτα, ή λειτουργικά κελύφη και αρματούρες νεκρών όντων.

Ο γλύπτης παρατηρεί τα έργα της Φύσης, παρεμβαίνει σ' αυτά, αναγνω-

Η Άννα Χατζηγιαννάκη είναι ιστορικός τέχνης (Paris I και Paris VIII) και δημοσιογράφος

ρίζοντας στη φόρμα τους το πολύπλογο πρόσωπο της διαπολιτισμικής πλαστικής δημιουργίας:

Από τις αφρικάνικες θεές της γονιμότητας με τις πλατιές λαγόνες, μέχρι τα κυκλαδίτικα ειδώλια της τέλει αφαίρεσης. Από τις φόρμες-μήτρες που καλύπτουν, περιέχουν και κυοφορούν, τον πύραυλο-θάνατο ως κράνη, το βρέφος-ζωή ως μητέρα.

Εξίσου φροϋδικά «διαβάζονται» οι ανασκελωμένες ξαπλωμένες γυναικείες φιγούρες, το αισθησιακό παιχνίδι με τις κοιλότητες και τις κούρμπες, τις «θετικές» (γεμάτες ύλη) και «αρνητικές» (κενές) φόρμες.

Η κλασική Ελλάδα υπάρχει στην ιδέα του μοτίβου, που είναι ο επαναλαμβανόμενος κυματισμός, οι πτυχές του υφάσματος, οι ραβδώσεις του κίονα, το οριζόντιο μοτίβο του νερού που παραπέμπει στο θηλυκό-γήινο στοιχείο και το κάθετο που παραπέμπει στο αρσενικό-ουράνιο, όπως θα αναγνώριζε μια σημειολογική προσέγγιση.

Αλλά η κυρίαρχη «μήτρα» είναι αρσενική, είναι ο εγκέφαλος του γλύπτη, αυτού του φιλειρηνιστή κι αισθησιακού ανθρώπου της φύσης, που αναγνωρίζει και ονοματίζει το άγνωστο και το ανοίκειο (ας θυμηθούμε εδώ και τους κανόνες της ψυχολογίας της φόρμας), που επεξεργάζεται με έντονη συγκινησιακή φόρτιση τα οπτικά ερεθίσματα από τα καταφύγια του πολέμου, τις μνήμες από τη ζωή του ανθρακωρύχου πατέρα του, και που τυλίγει σαν βρέφη με κουβέρτες τις βασανισμένες ξαπλωμένες μορφές.

Πολύ παλιά ιστορία «η τέχνη που μιμείται τη Φύση». Είχαν κιόλας οι μοντέρνοι αρνηθεί το ρόλο του αντιγραφέα της οπτικά αντιληπτής «πραγματικότητας», ήθελαν να δώσουν μορφή στο άμορφο. Στις έννοιες, στα συναισθήματα, στις εντυπώσεις. Ήθελαν να κάνουν ποίηση με φόρμες και χρώματα, με φως και σκιά. Ήθελαν να

επαναπροσδιορίσουν τη σχέση Φύσης και Τέχνης.

Κι αυτό που κάνει ο Μουρ, είναι να επαναπροσδιορίζει με τρόπο ριζοσπαστικό τη σχέση Φύσης και Τέχνης. Στην αρχή, επεξεργάζεται με προσοχή και σεβασμό τα έργα της Φύσης, επιτελώντας την Αφαίρεση περίπου ως θρησκευτική πράξη παγανιστή, και με έναν εντελώς δικό του τρόπο: Αντί να αφαιρεί από την οπτικά αντιληπτή «πραγμα-

τικότητα» τις λεπτομέρειες, κρατώντας μόνο το ουσιώδες, κάνει το αντίστροφο: «Αναγνωρίζει» στην τυχαία φόρμα, τις μνήμες, τις ιδέες, τις εμμονές, τον μύθο και τον άνθρωπο – τη γυναίκα κυρίως. Και το τέλει έργο του επιτελείται όταν στέκεται παρατηρητής του συμπλέγματος των βράχων, του έργου της φύσης, επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση τέχνης και φύσης σε επίπεδο όχι μίμησης, αλλά υπόστασης.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Έν συνεργασία με
τὴν ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,
τὸ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ,
τὸ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΟΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ καὶ
τὸ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Μέλη: τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ένωσης Ίνστιτούτων Ὁμαδικῆς Ἀνάλυσης (Ε.Γ.Α.Τ.Ι.Ν.),
τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑταιρείας Ψυχοθεραπείας (Ε.Α.Ρ.) καὶ
τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ὁμοσπονδίας Ψυχαναλυτικῆς Ψυχοθεραπείας (Ε.Ε.Ρ.Ρ.)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

- Ὁμαδική Ψυχοθεραπεία
- Ψυχολογική Ἀξιολόγηση
- Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
- Δυναμική τῆς Οἰκογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

- ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
- ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
- ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες-Εγγραφές

Ἀθήνα: Γραμματεία τοῦ Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.

Ἰωάννινα: κ. Γεωργία Μοιροπούλου 0651 75487, κ. Τζένη Τόλη 0651 27034,

Θεσσαλονίκη: κ. Φραντζέσκα Μπασιάλα 031/450.850, Δευτέρα 10.00 - 12.00 π.μ.

κ. Ἀσπασία Παπαδοπούλου 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη: 8.00-8.00 μ.μ.

κ. Λάμπη Σιδηρόπουλο 0351/38465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980-
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr

Ελληνική είναι η μουσική που γίνεται από Έλληνες απεφάνδη, προ ετών,
γνωστός νεοέλλη τροβαδούρος.
Δεχόμαστε τη δέση του και ψάχνουμε να τους βρούμε.

...και η ελληνική μουσική;

του Γιώργου Κυριακάκη

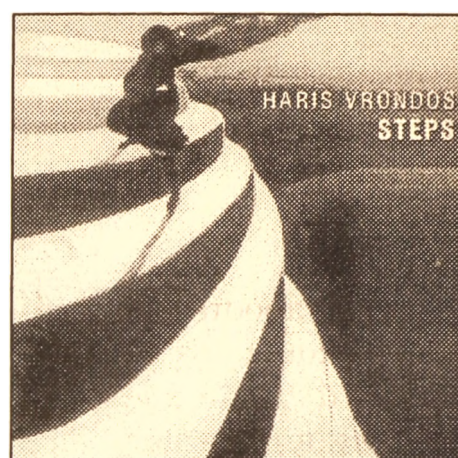
Τα τελευταία χρόνια, για παράδειγμα, το όνομα του Νίκου Σκαλκώτα ακούγεται αρκετά. Το πρόσφατο έτος Σκαλκώτα βοήθησε τα μάλα σ' αυτό. Διαπιστώθηκε η «αδικία» τού να μην χαιρεί ισότιμης, έστω, προβολής με τους υπόλοιπους συνθέτες της γενιάς του, φωτίστηκαν πλευρές της ζωής του κι έγινε προσπάθεια να διαγραφεί το ορθό ιστορικό-καλλιτεχνικό του προφίλ. Το μόνο που εξακολουθεί να λείπει είναι το έργο του Σκαλκώτα... για να μπορέσει ο ακροατής να «εμπεδώσει» όλα τα παραπάνω... Μπορεί να έγινε γνωστό πως Σκαλκώτας δεν σημαίνει μόνον 36 *Ελληνικοί Χοροί*, τους οποίους λίγο έως πολύ όλοι οι Έλληνες τους έχουν συναντήσει μπροστά τους (αυτούσιους ή, κυρίως, ως αυθαίρετη μουσική υπόκρουση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών), ωστόσο το «δύσκολο» έργο του, που αποτελεί και το κύριο μέρος της συνθετικής του παραγωγής παρέμεινε ουσιαστικά άγνωστο, με αποτέλεσμα, να μένει κατ' ουσίαν άγνωστος και ο σημαντικός συνθέτης, αφού οι μύθοι που καλλιεργούνται επ' ονόματί του δεν μπορούν να βρουν στον ακροατή την δικαίωσή τους ή την ενδεχόμενη απόρριψή τους. Αυτά τα εν Ελλάδι «Σκαλκωτικά».

Όμως ο Νίκος Σκαλκώτας, είναι, ευτυχώς, γνωστός και αναγνωρισμένος ως αξιόλογη συνθετική προσωπικότητα του 20ού αιώνα, διεθνώς. Και δεν είναι η αιτία της αναγνώρισης μόνον η φήμη του ως μαθητή του Schönberg, είναι η ίδια η μουσική του. Η ιδιότυπη γραφή του, με πανταχού παρόντα, εμφανώς ή κρυφώς, στοιχεία δανεισμένα ή απαλ-

λοτριωμένα από την ελληνική παραδοσιακή μουσική, ενταγμένα σε προσωπικό μουσικό ιδίωμα βαρύνουν πολύ περισσότερο. Για διαπιστωθεί αν η βαρύτητα είναι πραγματική, όπως θεωρητικά υποστηρίζουν πολλοί, ή το αντίθετο, όπως υποστηρίζουν άλλοι, πρέπει να ακούσουμε τα ίδια τα έργα. Η εταιρεία "Bis" που ηχογραφεί σταδιακά τα άπαντα του Σκαλκώτα κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα ακόμη CD με δύο κουαρτέτα εγχόρδων. Το κουαρτέτο Νο3, έργο γραμμένο το 1935 λίγο μετά την επιστροφή του από το Βερολίνο στην Ελλάδα και κουαρτέτο Νο4, που γράφτηκε την άνοιξη του 1940, όπου συναντά κανείς στοιχεία γνωστότερων μεταγενέστερων συνθέσεων του για μεγαλύτερα σύνολα. Η άρτια γνώση του «εργαλείου» του (ο Ν. Σκαλκώτας υπήρξε ο ίδιος δεξιότηχης του βιολιού), η συμπαγής, υψηλού επιπέδου ερμηνεία των έργων από το *Νέο Ελληνικό Κουαρτέτο*, καθώς και η ποιότητα των ηχογραφήσεων, καθιστούν τα κουαρτέτα Νο2 & 3 μια καλή πρόσκληση-πρόκληση στην αισθητική του Σκαλκώτα.

Το γιατί, ενώ οι συντελεστές του δίσκου είναι Έλληνες και οι ηχογραφήσεις έγιναν στην Ελλάδα, ο δίσκος αυτός εκδόθηκε εις την αλλοδαπήν δεν αποτελεί «απορίας άξιον». Πλην ελαχίστων περιπτώσεων, η απέχθεια με την οποία αντιμετωπίζεται η, λεγόμενη κατ' αυτούς, σοβαρή μουσική, από το δισκογραφικό, ραδιοφωνικό και τηλεοπτικό κατεστημένο της χώρας μας, είναι αναίτια δεδομένη. Ουσιαστικά, σε σχέση με το σύνολο των ηχογραφημάτων που κυκλοφορούν κάθε χρόνο, η παραγωγή δίσκων κλασικής (και όχι «έντεχνης») μουσικής, είναι ανύπαρκτη. Για να μην αναφερθεί κανείς στην πιο πρόσφατη λόγια παραγωγή, τη λεγόμενη σύγχρονη μουσική, όπου μόλις και μετά βίας έχουν εκδοθεί στην Ελλάδα μερικές δεκάδες δίσκων από γενέσεως δισκογραφίας. Το επιχείρημα ότι η μουσική αυτή «δεν αρέσει στον κόσμο» θα ευσταθού-

σε, μόνον αν ο «κόσμος» είχε γευθεί απ' αυτήν ικανή ποσότητα για να μπορεί να διαμορφώσει άποψη. Και τότε, θα μπορούσε, ίσως, να τεθεί το ερώτημα της εμπορικότητας αυτής της μουσικής, δεδομένου ότι δίσκοι κλασικής μουσικής κατά καιρούς «χτυπούν» νούμερα στα «charts» της διεθνούς αγοράς. Μερικοί απ' αυτούς δεν εισήχθησαν καν στην Ελλάδα...

Μία των ελαχίστων εξαιρέσεων, όπου μεγάλη δισκογραφική εταιρεία «τόλμησε» να προχωρήσει σε έκδοση με έργα νεοέλληνα και δη εν ζωή συνθέτη, είναι αυτή του CD *STEPS*, με έργα του Χάρη Βρόντου, από τη ΛΥΡΑ. Μπορεί οι ηχογραφήσεις να προέρχονται από το αρχείο του συνθέτη (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η ποιότητά τους δεν είναι ικανοποιητική), πράγμα που μειώνει σοβαρά το κόστος παραγωγής, όμως δεν παύει να είναι ένα καλό βήμα που ελπίζουμε να έχει συνέχεια και να βρει μιμητές σε άλλες εταιρείες. Ο Χάρης Βρόντος κάνει μ' αυτή την έκδοση την προσωπική του μουσική κατάθεση επιλέγοντας έργα από διάφορες περιόδους της παραγωγής του. Ο εμπαθής θαυμαστής του Σκαλκώτα, για τον οποίο έχει εκδώσει και βιβλίο, συνθέτης, παρουσιάζει μέρος της δουλειάς του που ξεκίνησε περίπου πριν από εικοσιπέντε χρόνια και αποτελείται από την *Σερενάτα* για κλαρινέτο και κουαρτέτο εγχόρδων, τη *Μαύρη μουσική* για μέτζο-σοπράνο και ορχήστρα, το *Τρίο* για βιολί, βιολοντσέλο και πιάνο, το *Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον* για σοπράνο, όμποε, κλαρινέτο, βιολοντσέλο και πιάνο και το *Σφιγξ*, μουσική μπαλέτου, για μέτζο-σοπράνο, συγκεκριμένους, ηλεκτρονικούς και επεξεργασμένους ήχους. Έργα ικανά να εισαγάγουν τον ακροατή στο πνεύμα του Βρόντου. Τα διαφορετικά σύνολα και οι διαφορές στην υφή των έργων φωτίζουν τη συνθετική δουλειά του από διάφορες γωνίες.

Όλοι σήμερα, σύμφωνα με τη μόδα, διερωτώνται (συχνά κινδυνολογώντας ως βέροι λαϊκιστές) πού πάει αυτός ο κόσμος, σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης και κατάλυσης κάθε ιδιαίτερης ταυτότητας (μεταφορικά ή κυριολεκτικά).

Real Estate

του Δημήτρη Φιλippiδου

Στη συζήτηση προστέθηκαν κάποια στιγμή και οι αρχιτέκτονες, βρίσκοντας άλλη μια πρόσφορη ευκαιρία να συνεχίσουν το (παμπάλαιο και ξεφτισμένο) μοιρολόι τους για την «κρίση» του κλάδου στην Ελλάδα. Δεν ήταν, άλλωστε, η πρώτη φορά που καλούμασταν να θρηνήσουμε το τέλος της («καλής») αρχιτεκτονικής κάτω από το βάρος των «πακετατζήδων», της περιφρονητικής αδιαφορίας του δημόσιου τομέα, της χυδαιότητας μιας καθημερινής δόμησης που δεν ελέγχεται επαγγελματικά από αρχιτέκτονες. Με αυτά, όμως, τα δεδομένα να είναι εντελώς άκαμπτα, πού βρισκόμαστε και τι κάνουμε;

Δυστυχώς η συζήτηση για την παγκοσμιοποίηση, που «καλά κρατεί», δεν φαίνεται να ψάχνει για απαντήσεις ή λύσεις. Δηλαδή, η κουβέντα γίνεται για να γίνεται και τίποτα παραπάνω. Είναι σαν να παρηγοριόμαστε με την γκρίνια, γιατί κατά βάθος ξέρουμε ότι σε τίποτα δεν μπορούμε να αλλάξουμε τη ροή των πραγμάτων. Είναι, όμως, έτσι τα πράγματα;

Η ρητορική αυτή ερώτηση δηλώνει ότι κάτι έχουμε να προσθέσουμε στο νερόμυλο της συζήτησης, ελπίζοντας έτσι να ξεφύγουμε από βαρετές επαναλήψεις. Μόνο που θα ψάχναμε προς άλλη κατεύθυνση, έξω από τον «εσωτερικό κόσμο» μιας αρχιτεκτονικής που ομφαλοσκοπεί. Και πού αλλού θα μπορούσαμε να στραφούμε άραγε παρά στον κόσμο της «νέας οικονομίας», που μας πολιορκεί από όλες τις πλευρές – και ευθύνεται άμεσα για εκείνη την επάρατη παγκοσμιοποίηση; Όλες εκείνες οι «θαυμαστές» εφαρμογές της ξέφρενης πια τεχνολογίας, που έχουν ανατρέψει όλα ανεξαιρέτως τα

δεδομένα της σύγχρονης ζωής, και έχουν καταστήσει εφικτή την (φτου κακά) παγκοσμιοποίηση, δεν μας αγγίζουν; Δηλαδή, λέτε να την γλιτώσουμε με το να κάτσουμε φρόνιμα στα αυγά μας, παρέα με τον (απαραίτητο) ηλεκτρονικό εξοπλισμό του γραφείου μας και τίποτα άλλο; Μήπως δεν φάνηκε ακόμα η στενή σχέση αρχιτεκτονικής με τη «νέα οικονομία»;

Καιρός να εξηγηθούμε. Κλαιγόμαστε για ένα παμφάγο και ανενεργό δημόσιο που ολιγωρεί και αγνοεί συστηματικά τους αρχιτέκτονες (στις αναθέσεις, π.χ., των μεγάλων έργων και των ολυμπιακών εγκαταστάσεων). Μα ποιο δημόσιο; Εκείνο που σήμερα εκτελεί εντολές της Ε.Ε. και απλά μοιράζει «δώρα» στα διαπλεκόμενα; Ή εκείνο που ξεπουλάει όσο-όσο κομμάτια του, για να γεμίσει τα ιωνίως άδεια ταμεία (που άλλοι έχουν φροντίσει να αδειάσουν με το αζημίωτο); Αυτό είναι το «όραμά» μας; Τότε, δεν θα ήταν περισσότερο πρόσφορο να προσφύγουμε σε εκείνους που έχουν την πραγματική δύναμη σήμερα (και τα ανάλογα κεφάλαια) ώστε να επηρεάζουν τις αποφάσεις; Εννοώ τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, τον μόνο που έχει (απο)δείξει τι μπορεί να καταφέρει με τη λέξη «ανάπτυξη».

Να γίνουμε πιο σαφείς; Ας στραφούμε λοιπόν στον νέο λαμπρό τομέα της (ιδιωτικής κυρίως) δραστηριότητας που έχει φανεί εδώ και αρκετό καιρό, των «αστικών ακινήτων». Η αγορά των ακινήτων, μας λένε όλοι οι ειδικοί και οι δείκτες, είναι το επόμενο πεδίο ανάπτυξης στην Ελλάδα, που ως τώρα κοιμόταν τον ύπνο του δικαίου. Οι ξένες εταιρείες το έχουν ήδη μυριστεί και καταστρώνουν διάφορες τοπικές

συμμαχίες. Στο γλέντι έχουν επίσης εισβάλει και οι τράπεζές μας, με νέα εξειδικευμένα παρακλάδια και πάλι οργανώνοντας ανάλογες συμμαχίες και συνεργασίες. Οι μεγάλες μας τεχνικές εταιρείες συνεχώς αναγγέλλουν εκπληκτικά σενάρια και τρέχουν να καπαρώσουν οικόπεδα και ακίνητα για μελλοντική αξιοποίηση. Για όσους βλέπουν καθαρά, με μια λέξη, «χαμός».

Οι περισσότεροι αρχιτέκτονες γνωρίζουν πολύ καλά τι σήμαινε (και σημαίνει ακόμα) το να προσεταιριζόσαι κάποιους εργολάβους και να «κατεβαίνεις» μαζί τους σε δουλειές του δημοσίου. Οι μεγάλες μάλιστα βεντέτες του κλάδου εδώ και δεκαετίες καλλιεργούσαν τέτοιες σχέσεις «ειδικού τύπου» με μεγαλοεργολάβους και έτσι έπαιρναν τις φανταχτερές (ιδιωτικές) αναθέσεις. Όμως τώρα αλλάζει το παιχνίδι. Αυτό δεν σημαίνει πως αύριο το πρωί θα εξαφανιστούν οι «κατασκευαστές» της γειτονιάς σας, θα σταματήσουν οι «αντιπαροχές» και θα κλείσουν τα μαγαζιά τους οι παραδοσιακοί κτηματομεσίτες. Θα επιβιώσουν, αλλά δεν θα πρωταγωνιστούν πια.

Με τη «νέα οικονομία», οι αρχιτέκτονες (όπως και ο κουρέας του κ. Σημίτη) μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο (σε συνδυασμό με ειδικούς οικονομολόγους, διαχειριστές, και χρηματοδοτικούς οργανισμούς) επειδή μπορούν να «αντιληφθούν» τον φυσικό χώρο και να τον οργανώσουν σχεδιαστικά. Ναι, θα χρειαστεί να μετεκπαιδευτούν (όπως και τόσοι άλλοι δίπλα τους) για να μάθουν τη νέα γλώσσα: άλλωστε υπάρχουν αρκετοί που προείδαν το «φως» και μπήκαν πρόσφατα στο παιχνίδι. Αλλά όπως είπε και ο μεγάλος Κάρολος, εκεί που έχουν φτάσει τα πράγματα, τι έχουν οι αρχιτέκτονες να χάσουν παρά τις αλυσίδες τους; Δηλαδή, την εμμονή στη μανιφατούρα, στο συντεχνιασμό, στην καλλιέργεια ενός εσωτερικού λόγου, λες και είμαστε μοναστήρι στα Ιμαλάια.

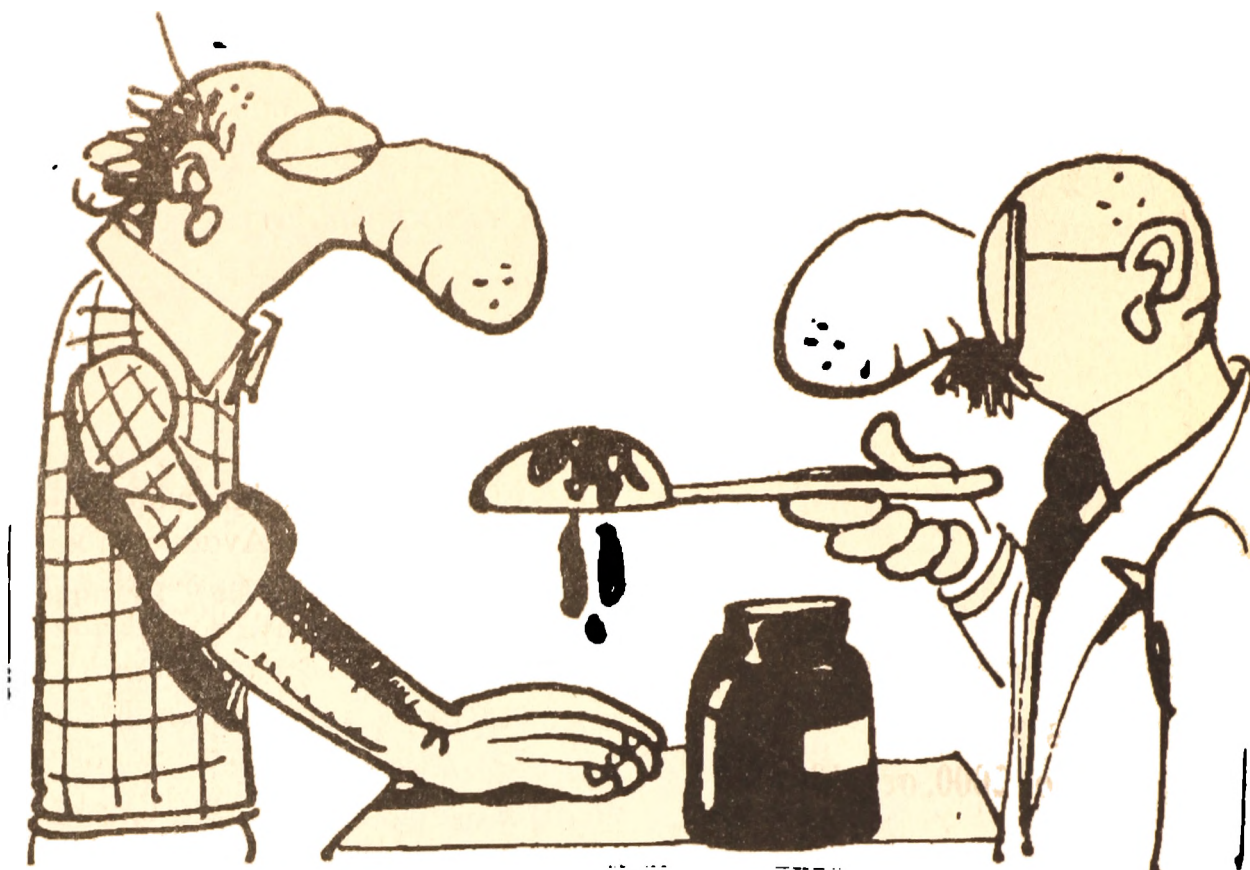
Θα μπορέσουμε τότε να ανταποκριθούμε στην πρόκληση των καιρών και να πάψουμε τους παλαιοημερολογισμούς και τις μεμψιμοιρίες; Χωρίς τύψεις ότι δήθεν ξεπουλιόμαστε (γιατί τάχα δεν γινόταν αυτό ως τώρα) ή ότι χάνουμε την ταυτότητά μας παραμένοντας φτωχοί μεν αλλά τίμιοι (το μοντέλο του Πειναλέοντα);

ΧΑ!

...Και έγινε της BABEΛ

Το φεστιβάλ της Βαβέλ
πήρε τη ρεβάνς φέτος,
έναντι του περσινού
που δεν σημείωσε
την ανάλογη επιτυχία
επειδή συνέπεσε
με τους σεισμούς.

Ο σεισμός προκλήθηκε φέτος από το ίδιο το Φεστιβάλ. Τόσο τα έργα των καλλιτεχνών όσο και η συμμετοχή του κοινού, που ήταν μεγάλη και ποικίλη, ταρακούνησαν για καλά το Γκάζι. Οι μουσικές συναυλίες ανέβαζαν καθημερινά τις δονήσεις, ενώ η έκπληξη της φετινής χρονιάς, το αφιέρωμα στον Κινηματογράφο του Χονγκ-Κονγκ βρήκε θερμή ανταπόκριση από τους λάτρεις και μη του είδους.

Τιμώμενο πρόσωπο του Φεστιβάλ ο Quino, προσιτός και σεμνός όπως πάντα, έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον για τα έργα πρωτοεμφανιζόμενων καλλιτεχνών.

Το άλλο τιμώμενο πρόσωπο ήταν ο Αρκάς, με την πρώτη μεγάλη αναδρομική έκθεσή του, που όπως πάντα έκλεβε την παράσταση με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο.

Οι επίσης γνωστοί Γάλλοι Τρονσέ και Βιγεμέν έμοιαζαν να το διασκεδάζουν πολύ.

Παρόντες ήταν και ο Ιταλός Ματιόλι που ένιωθε περήφανος, όπως μας είπε, που τα έργα του είχαν μπλοκαριστεί στα αμερικανικά τελωνεία, ο Kaz, η γαλλική εκδοτική ομάδα "L' Association" που παρουσίασε ένα μέρος από το φημισμένο βιβλίο της "COMIX 2000" υποστηρίζοντας την καλλιτεχνική και πειραματική πλευρά του κόμικ. Οι έλληνες κομίστες είχαν το δικό τους κοινό που τους παρακολουθεί με ενθουσιασμό και ήρθε στην έκθεση για να τους απολαύσει. Το πολύ αξιόλογο γερμανοελβετικό περιοδικό

Strapazin έλαβε και φέτος μέρος στην έκθεση, καθώς και ένας νέος ταλαντούχος κομίστας, ο φινλανδός Τικάνεν.

Αίσθηση προκάλεσε η ομαδική έκθεση ενός από τα πιο φημισμένα underground γκρουπ στο Μιλάνο, οι ULTRAPOP, που το αποτελούν τρία αγόρια και ένα κορίτσι ηλικίας από 28 έως 31 χρόνων, που χωρίς να κάνουν καθαρό κόμικ είναι ωστόσο έντονα επηρεασμένοι από αυτό, δημιουργώντας πάνω στον καμβά τερατόμορφες, fluo συνθέσεις που ο σκοπός τους δεν είναι να σοκάρουν ή απλά να τρομάξουν, αλλά να βγάλουν προς τα έξω μια μεγάλη κραυγή φρίκης και ίσως απελπισίας. Μπορείτε να δείτε τη δουλειά τους σε σχετικό site στο Internet (www.ultrapop.it).

Μια άλλη «ενοχλητική» έκθεση ήταν αυτή του Θεσσαλονικιού Βίκτωρα Κοέν, γνωστού εικονογράφου στους *N. York Times*, *Money* και *Business Week*, που με τα δικά του μάτια έβλεπε μια άλλη εκδοχή τερατόμορφων πλασμάτων, υβριδικά παρασκευάσματα της σύγχρονης βιογενετικής.

Τα παιδικά εργαστήρια λειτούργησαν και φέτος και δούλευαν πυρετωδώς για να ετοιμάσουν το θέμα της φετινής χρονιάς που ήταν το «Τρέλα-θλον» λόγω χρονιάς Ολυμπιακών Αγώνων. Τόσο οι μικροί εκκκολαπτόμενοι, όσο και οι μεγάλοι πήραν μια γερή δόση από την «υγιή» αυτή τρέλα του κόσμου των κόμικς. Και του χρόνου.

N.B.A.

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Βία και δύναμη

Hannah Arendt,
Περί βίας,
Εισαγωγή-μετάφραση:
Βάνα Νικολαΐδου-Κυριανίδου,
Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
Αθήνα, Μάρτιος 2000, σελ. 190

Το δοκίμιο της Η. Arendt *Περί βίας*, γράφτηκε υπό την επήρεια των εξεγέρσεων των φοιτητών το 1968 και παίρνει μέρος στη συζήτηση αυτών των γεγονότων. Οι πρωταγωνιστές της εξέγερσης αποτελούν τη γενιά που από το περιβόητο έργο του Φαμόν *Της γης οι κολασμένοι*, διάβαζε κατά κύριο λόγο το κεφάλαιο «Σχετικά με τη βία», ενώ μετέτρεπε σε ευαγγέλιο την εισαγωγή του Σαρτρ στο παραπάνω έργο. Η γενιά αυτή επιβεβαιώνει τη διαπίστωση της Arendt πως όσο η βία συνιστά ένα τρομακτικά ανεξέλεγκτο μέσον στο πεδίο των διεθνών σχέσεων, τόσο εμφανίζεται ως ένα εξαιρετικά γοητευτικό και αποτελεσματικό μέσον στο πεδίο των εσωτερικών υποθέσεων και κυρίως στο θέμα της επανάστασης.

Τις απόψεις της συγγραφέως πάνω στο θέμα της βίας αναπτύσσει διεξοδικά το γνωστό ανά χείρας δοκίμιο. Οι συνεχείς μεθοδολογικές διακρίσεις –το κατ' εξοχήν μεθοδολογικό εργαλείο προκειμένου ως μαθήτρια του Χάιντεγκερ να επιτύχει την επιστροφή «στα ίδια τα πράγματα» με τους δικούς της όρους– θεωρούνται από την Arendt ως το πλέον αποτελεσματικό μέσον για να ξεκαθαριστούν οι «καταστροφικές για την ανθρώπινη κατάσταση συγχύσεις». «Η αναζήτηση από μέρους της συγγραφέως των κομματικών διαφορών μεταξύ βίας και δύναμης, προκειμένου να κατανοηθεί η ιδιαιτερότητάς τους –γράφει η Βάνα Νικολαΐδου στην εισαγωγή της– παραλληλίζεται άμεσα με τη φαινομενολογική προσέγγιση της *vita activa* και την εννοιολογική διάκριση μεταξύ των δραστηριοτήτων του ανθρώπου (μόχθος-εργασία-πράξη), την οποία επιχειρεί η Arendt στο έργο της *The Human Condition*.

Όπως και η πράξη, η δύναμη προϋποθέτει την συνύπαρξη. Αναδύεται κάθε φορά που οι άνθρωποι, διατηρώντας τη μη αναγώγιμη διαφορετικότητά τους, εκφράζονται και ενεργούν ελεύθερα σχετικά με τα δημόσια πράγματα. Η δύναμη μπορεί να διαμοιράζεται χωρίς να μειώνεται και δεν ανήκει παρά στο λαό· είναι αυτοσκοπός σε αντίθεση με τη βία. Με βάση αυτές τις τοποθετήσεις, η Η. Arendt υποστηρίζει ότι η βεμπεριανή αντίληψη περί του κράτους –σύμφωνα με την οποία αυτό ορίζεται «ως εξουσία ανθρώπων πάνω σε ανθρώπους που βασίζεται στα μέσα της νόμιμης, δηλαδή της φερόμενης ως νόμιμης, βίας»– δεν ανάγεται παρά στα «αντι-πολιτικά» μοντέλα οργάνωσης της ανθρώπινης κοινότητας, όπως αυτά τα διαμόρφωσε η πλατωνική πολιτική παράδοση. Έτσι, σύμφωνα με την Arendt, όπως γράφει η Β. Νικολαΐδου, «η σύγχρονη εμμονή υπέρ της βίας, κοινή σε κυβερνήσεις και πολίτες, οφείλεται στην πλήρη αποδοχή των ιεραρχήσεων που καθιέρωσε η αντιδημοκρατική φιλοσοφική παράδοση και οι οποίες δομούν την πολιτική κοινότητα με βάση το σχήμα εξουσιαστής-εξουσιαζόμενος». Στην παράδοση αυτή η Arendt αντιτάσσει την «προφιλοσοφική» παράδοση και ορολογία, εκείνη που δημιουργείται με την αρχαία «πόλη» και συνδέεται με την ρωμαϊκή *res publica*. Όπως επισημαίνει και ο P. Ricoeur, τα ιστορικά σημεία αναφοράς της συγγραφέως είναι και νεότερα, καθώς και σύγχρονα: ορισμένα ρεύματα στοχαστών της Αμερικανικής Γαλλικής Επανάστασης, τα γνήσια σοβιέτ, η εξέγερση της Βουδαπέστης, η Άνοιξη της Πράγας, όπως και διάφορα κινήματα αντίστασης σε περιπτώσεις ξένης κατοχής. Εκεί βλέπει την ανάδυση της γνήσιας δύναμης που ακυρώνει την πάγια ταύτιση της πολιτικής με την κυριαρχία.

Η προσφυγή στη βία με στόχο, π.χ., την αποκατάσταση της δικαιοσύνης, η οποία είναι μία εκδήλωση που ανήκει στα «φυσικά» ανθρώπινα πάθη, κρίνεται με συμπάθεια από την Arendt. Γιατί η βία είναι ένα καθαρά ανθρώπινο φαινόμενο· μόνο που η Arendt τη θεωρεί απολιτική. Σε αυτήν ακρι-

● Joseph Conrad στο *Προσωπικό Ημερολόγιο* (μετάφραση: Νάσια Ντινοπούλου, Αργυρώ Παύλου, εκδ. Printa, 2000) αυτοβιογραφείται με τον σαγηνευτικό τρόπο που χαρακτηρίζει όλα τα έργα του μυθοπλασίας. Χρησιμοποιώντας επιλεγμένα αποσπάσματα τόσο από τη συγγραφική του σταδιοδρομία όσο και από τη ζωή του ως ναυτικού, διαρθρώνει ένα βιβλίο που αποκαλύπτει ενδιαφέρουσες πτυχές του βίου του, με εξομολογητικό τόνο, που όμως δεν αποδεσμεύεται από τη μορφοπλαστική δύναμη, τη μέθοδο της γραφής του. Άλλωστε, η απομνημόνευση του βίου εμπεριέχει πάντα τη μυθοποίησή του. Το ζητούμενο παραμένει η λογοτεχνικότητα και σ' αυτό τον τομέα ο Conrad έχει προσφέρει υψηλές αναγνωστικές απολαύσεις. Το βιβλίο συμπληρώνεται από ενδιαφέρον επίμετρο του Czeslaw Milosz: «Ο πατέρας του Τζόζεφ Κόνραντ» (μετάφραση: Εύη Καπή).

Παιδική λογοτεχνία ή Λογοτεχνία για παιδιά; Ακόμη και το καλό περιοδικό *Περίπλους* (τχ. 49) στο ειδικό αφιέρωμά του δυσκολεύεται να αποφασίσει. Ας πούμε απερίφραστα: «Λογοτεχνία για παιδιά» και ας σκύψουμε με τη δέουσα προσοχή σε μια παραγωγή βιβλίων που συχνά υποκρίνονται τη

λογοτεχνικότητα αλλά και την παιδικότητα. Το χρήσιμο αφιέρωμα του περιοδικού με τον γενικό του χαρακτήρα, έρχεται να συστηματοποιήσει γνωστά θέματα γύρω από τη Λογοτεχνία για παιδιά, την ιστορία, τη διαχρονική πορεία και εξέλιξη του «είδους». Και συμπληρώνεται με αναλύσεις, κριτικές και βιωματικές απόψεις συγγραφέων. Γεγονός παραμένει ότι η λογοτεχνία δεν μπορεί να έχει ηλικιακά στεγανά: είναι ή δεν είναι λογοτεχνία. Ρυθμίσεις που σχετίζονται με την ηλικία ανήκουν στις συγγραφικές προθέσεις και η αποτελεσματικότητα ή ανεπάρκειά τους ελέγχεται όχι αποκλειστικά από την αναγνωστική ανταπόκριση (που άλλωστε ανήκει κυρίως στους γονείς και τους δασκάλους) ή την εμπορική επιτυχία. Η λογοτεχνία για παιδιά πρέπει να κρίνεται ως ισότιμη λογοτεχνική παραγωγή, διαφορετικά θα θυμίζει πάντα την ανάδειξη συγγραφέων με επαρχιακά κριτήρια στην κλίμακα μιας παιδούπολης.

Ρηξικέλευθη προσωπικότητα, ο **Παναγιώτης Κονδύλης** απασχολεί και θα απασχολεί στο μέλλον όλο και περισσότερους στοχάζονται κυρίως πάνω στα ζητήματα των ιδεολογιών. Το περιοδικό *Σημειώσεις*

βώς τη διάστασή της η Arendt τη διακρίνει από τη δύναμη. Ταυτόχρονα αναιρεί και τις καινοφανείς επιστημονικές ερμηνείες της ως στοιχείου της βιολογικής πραγματικότητας. Κατά την Arendt, η βία ελέγχεται μόνο στο βαθμό που υπηρετεί βραχυπρόθεσμους σκοπούς και είναι περισσότερο αποτελεσματική ως μέσον για την επίτευξη μεταρρυθμίσεων, ενώ καθίσταται εξαιρετικά επικίνδυνη στην υπηρεσία της επανάστασης: «Η πρακτική της βίας», γράφει «όπως κάθε πράξη, αλλάζει τον κόσμο, αλλά η πιθανότερη αλλαγή είναι στην κατεύθυνση ενός πιο βίαιου κόσμου».

Το δοκίμιο της Arendt είναι ενδιαφέρον και εντυπωσιακό. Μήπως όμως η συγγραφέας, μέσα από τις «αριστοτελικές» μεθοδολογικές προσεγγίσεις της χάνει κάπου την επαφή, όχι μόνο με την ως τώρα φιλοσοφική παράδοση, αλλά και με την πραγματικότητα, όπου συνδέεται άμεσα η δύναμη με την εξουσία και τη συνακόλουθη βία της. Γιατί, με το πλουραλιστικό και αποκεντρωτικό

επαναστατικό ιδεώδες της, που το προτείνει έχοντας ως αφετηρία τη διάκριση του κοινωνικού από το πολιτικό στο έργο της *On Revolutions* με τη θεώρηση της βίας ως μη πολιτικής, θεώρηση που απαγορεύει την άρση της κοινωνικής αδικίας και ανισότητας μέσω της συγκέντρωσης της εξουσίας και την (εν ανάγκη βίαια) επιβολή αναδιανεμητικών εξουσιών (σχετικά λ.χ. με το ζήτημα της φτώχειας, που δεν θεωρεί ούτε καν ένα από τα αντικείμενα της επανάστασης) «εξορισμού κατά την Arendt η δράση καθίσταται «αντεπαναστατική», όπως σημειώνει ο Κ. Ψυχοπαίδης στο βιβλίο του *Κανόνες και αντινομίες στην πολιτική*. Αυτή είναι η ένσταση, την οποία δημιουργεί το έργο της Arendt στο σύνολό του και θέτει ερωτήματα που είναι αναπόσπαστα από την μεθοδολογική και γενικότερα θεωρητική της υποσκευή, αυτή της χαϊντεγκεριανής κοσμοθεώρησης.

Έρη Κασίμη

Αριστοτελική ψυχή

**Αριστοτέλης,
Περί Ψυχής,
Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια:
Ι.Σ. Χριστοδούλου,
Εκδόσεις Ζήτρος,
Θεσσαλονίκη 2000**

Τα τρία βιβλία του *Περί ψυχής*, έργο μάλλον των τελευταίων χρόνων της δεύτερης παραμονής του Αριστοτέλη στην Αθήνα, μοιάζουν εξαιτίας των επαναλήψεων που εμπεριέχουν αλλά και του ύφους τους, να ανήκουν στα «ακροαματικά έργα» που προορίζονταν για τη διδασκαλία μέσα στη σχολή.

Το κείμενο έχει σωθεί σε πολλά μεσαιωνικά χειρόγραφα αν και η χρησιμότητά τους υπήρξε σχετικά μειωμένη στο έργο των εκδοτών. Σε γενικές γραμμές το *Περί Ψυχής* είναι ένα έργο που μελετήθηκε ή σχολιάστηκε συχνά στην αρχαιότητα. Τα πρώτα έργα που αφορούν σ' αυτό δεν μας έχουν σωθεί, αλλά απομένουν αρκετά ακόμη που έχουμε στην διάθεσή μας.

Πρόκειται για ένα σύνολο, μια πραγματεία με αρχή, μέση και τέλος που είναι φανερό πως συνδέονται στενά μεταξύ τους.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Αριστοτέλη, «ψυχή είναι η πρώτη εντελέχεια ενός φυσικού, οργανικού σώματος, που έχει τη δυνατότητα της ζωής, και, επίσης, έχει μέσα του την αρχή της κίνησης και της στάσης».

Ακριβέστερα, για τον Αριστοτέλη η ψυχή είναι αυτό που ένα συγκεκριμένο σώμα ήταν να είναι. Δηλαδή, είναι αιτία και αρχή του ζωντανού σώματος, η πηγή και ο σκοπός της κίνησής του. Είναι αιτία ως η μορφή του έμψυχου σώματος.

Στα ζωντανά όντα, ό,τι συνιστά την ύπαρξή τους είναι η ζωή, και, για τη ζωή τους, αιτία και αρχή είναι η ψυχή, η οποία, τελικά, ταυτίζεται με την ίδια τη φυσική, οργανική ζωή. Μια ζωή που συλλαμβάνεται ως ένα σύνολο ικανοτήτων ή λειτουργιών, που εκτελούνται διαμέσου σωματικών οργάνων.

Ο Αριστοτέλης πάντως δεν αρκείται στην ανάπτυξη της δικής του θεωρίας. Ξεκινά από την παράθεση και τον σχολιασμό των θέσεων άλλων φιλοσόφων, όπως ο Δημόκριτος που ισχυρίζεται ότι η ψυχή είναι ένα είδος φωτιάς και θερμότητας, ο Λεύκιππος που έχει την ίδια περίπου θεωρία, και φτάνει μέχρι τους Πυθαγόρειους, που μερικοί απ' αυτούς θεωρούν πως «η ψυχή είναι τα ρινίσματα που υπάρχουν στον αέρα, ενώ άλλοι αυτό που τα κινεί», και τον Αναξαγόρα, που θεωρεί πως η ψυχή αποτελεί την αιτία της κίνησης. Με τον ίδιο τρόπο ολοκληρώνει την εκτενή του ιστορική εισαγωγή με αναφορές στο έργο των Πλάτωνα, Ηράκλειτου, Διογένη κ.ά., διατηρώντας πάντα την ίδια κριτική στάση.

Ακολουθεί η παράθεση της προσωπικής του αντίληψης για τη ψυχή που περιλαμβάνει

νεται σε έναν τετραπλό ορισμό που με την σειρά του συμπληρώνεται λίγο αργότερα με έναν πέμπτο ορισμό.

Ύστερα από κάποιες γενικές σκέψεις πάνω στο θέμα, ο φιλόσοφος προχωρεί στην εξέταση των διάφορων ικανοτήτων της ψυχής. Στην αρχή μελετά την θρεπτική ικανότητα, κατόπιν τις ικανότητες της αίσθησης, στη συνέχεια τη διανοητική ικανότητα και τέλος τις ικανότητες της επιθυμίας. Η πραγματεία ολοκληρώνεται με μια μελέτη της σύνδεσης και της ιεραρχίας των διάφορων ικανοτήτων.

Αυτό που μένει πάντως πέρα από την ανάλυση του κειμένου του μεγάλου αρχαίου

έλληνα φιλοσόφου είναι η αίσθηση πως υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που επιμένουν να εργάζονται δημιουργικά, ξεπερνώντας τις επιταγές της αγοράς. Αναφέρομαι φυσικά στη δουλειά του Ι.Σ.Χριστοδούλου που, εκτός από την απόλυτα λειτουργική μετάφραση, την εκτενή εισαγωγή και τα σχόλια, παραθέτει μια χρήσιμη βιβλιογραφία και ένα πολύ ενδιαφέρον παράρτημα με τίτλο «Ψυχή και πολιτική στα Πολιτικά του Αριστοτέλη» που συνδέει το κείμενο των «Πολιτικών» με το παρόν έργο του σταγειρίτη φιλοσόφου.

Κωνσταντίνος Νούλας

«Εύθυμοι» αγώνες

Γήσης Παπαγεωργίου

Ολυμπιακοί Αγώνες; Δώκαμε! Δώκαμε!

Γελοιογραφίες και ευθυμογραφήματα

Εκδόσεις Καστανιώτη

Αθήνα 2000

Μετά την ιστορία της νεότερης Ελλάδας που γράφτηκε γελοιογραφικά με λόγια χωρίς γελοιογραφίες, ο γνωστός γελοιογράφος Γήσης Παπαγεωργίου επιστρέφει με την Ιστορία των Ολυμπιακών αγώνων που εκτός από κείμενα περιλαμβάνει και αρκετές γελοιογραφίες. Με όπλο του το χιούμορ και την αποδεδειγμένη ικανότητα του στο σκίτσο ο Παπαγεωργίου μας προτείνει μια διαφορετική θέαση αυτού του παγκόσμιου θεσμού. Ενδεικτικά ένα απόσπασμα: «Τις Ολυμπιάδες τις ελέγαν έτσι γιατί ήταν αγώνες που τους εκάνανε στην Ολυμπία. Αν τους εκάνανε στο Κορωπί, θα τους ελέγαν Κορωπιάδες και η ζωή μας εδώ θα ήταν αλλιώς. Κορωπιακό μετρό θα φτιάχναμε, με την Κορωπιακή Αεροπορία θα πετάγαμε και

στην Κορωπιάδα του 2004 θα ψάλλανε οι αθλητές τον Κορωπιακό τον Ύμνο. Οι αρχαίοι μας όμως, που ξέρανε καλύτερα, τους εκάνανε στην Ολυμπία και γλυτώσαμε το ρεντίκολο. Όχι πως έχω τίποτα με το Δήμο του Κορωπίου, αλλά, όπως και να το κάνουμε, άλλο Ολυμπιακή φλόγα κι άλλο φωτιά στο Κορωπί.

Κ.Ν.

Πολύτιμο βοήθημα

Faruk Tuncay-Λεωνίδας Καρατζάς,

Τουρκοελληνικό Λεξικό,

Κέντρο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμού,

Αθήνα 2000, σελ. 865

Έξι χρόνια μετά την κυκλοφορία του πρώτου τόμου του Ελληνοτουρκικού λεξικού (1994 από τις εκδόσεις Ροδαμός) και ύστερα από επίπονη εργασία μιας ομάδας

εκατό περίπου Ελλήνων και Τούρκων ολοκληρώθηκε ο δεύτερος τόμος του έργου και συγκεκριμένα το Τουρκοελληνικό λεξικό.

Η πολιτική προσέγγισης της Ελλάδας με την Τουρκία δεν υπήρχε την εποχή –το 1985– που ξεκίνησε η προσπάθεια για το λεξικό. Η ανάγκη δημιουργίας του όμως, όπως επιβεβαιώθηκε μετά την έκδοση του πρώτου τόμου, ήταν μεγάλη καθώς όσοι ήθελαν ή εί-

(τχ. 53, Ιούλιος 2000) δεν τιμά απλώς τη μνήμη του «εταίρου και φίλου» αλλά παρουσιάζει τρεις ενδιαφέρουσες –και διακριτές– προσεγγίσεις στο πρόσωπο και το έργο: Ο Μανόλης Λαμπρίδης θέτει «Το θέμα των “ιδεολογιών” στο έργο του Π. Κονδύλη», ο Μάριος Μαρκίδης, με το εξόχως αποκαλυπτικό κείμενο «Ο Κονδύλης κι εμείς: οι δρόμοι που πήραμε» ρίχνει φως στις πνευματικές καταβολές του και ο Γιώργος Ν. Μερτίκας γράφει ένα κατατοπιστικό κείμενο «Στα ίχνη της μεταφραστικής και εκδοτικής δραστηριότητας του Π. Κονδύλη».

Στην Ακροθαλασσιά. Η μεταμόρφωση του ταξιδιώτη σε παραθεριστή (μετάφραση Τίνα Πλυτά, εκδ. Ποταμός, 2000)· ένα βιβλίο γραμμένο με χιούμορ από τον καθηγητή κοινωνιολογίας Ζαν-Ντιντιέ Ουρμπάιν μας φανερώνει το μηχανισμό αλλαγής νοοτροπιών σε σχέση με αυτό που «μαζικά» πλέον ζούμε και ονομάζουμε διακοπές και παραθερισμό. Από τον ταξιδιώτη, που σκοπός του είναι το ίδιο το ταξίδι, στον παραθεριστή που κινείται με μόνο σκοπό να φτάσει σ' έναν προορισμό κι εκεί να μείνει πάλι ακίνητος, η διαφορά είναι πολύ μεγάλη, όση από τον Φιλέα Φογκ στον Ροβινσώνα Κρούσο ...

Το θέμα του μήνα για το περιοδικό *Διαβάσω* (τχ. 410, Σεπτέμβριος 2000)

συμβάλλει στον εορτασμό των 100 χρόνων από τη γέννηση του **Γιώργου Σεφέρη**.

Με τις συνεργασίες των **Roderick Beaton, Μιχάλη Τσιανίκα, Μάρθας Κληρονόμου, Αντώνη Δρακόπουλου και Βρασίδα Καραλή**

δημιουργείται μια ενδιαφέρουσα ενότητα κειμένων που χωρίς να αμελούν τη γενική θεώρηση υπεισέρχονται σε ειδικές αναλύσεις χρήσιμες για τη μελέτη του σεφερικού έργου.

Υπάρχει ένα ειδικό ενδιαφέρον για τις απόψεις που διατυπώνουν οι συγγενείς των συγγραφέων για την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά τους. Συχνά οι απόψεις τους εξωραΐζουν και άλλοτε αποδίδουν μόνο μέρος της αλήθειας. Ωστόσο, αυτή η ματιά, και μάλιστα όταν προέρχεται από τα παιδιά τους, αξίζει να προσεχτεί, καθώς μεταμορφώνει το συχνά αφανές πρόσωπο του συγγραφέα σε μία ολοζώντανη, υλική και πνευματική παρουσία. Το περιοδικό *Το δέντρο* (τχ. 110, καλοκαίρι 2000) συνεχίζει το αφιέρωμά του «Σχετικά με τον πατέρα[2]» με πολύ ελκυστικές αναφορές παιδιών –που πια μεγάλωσαν– και αποτυπώνει ανάγλυφα αυτή την ενδιαφέρουσα σκοπιά. **ο χαρτοκόπτης**

χαν λόγο να ασχοληθούν με τις δύο γλώσσες έπρεπε να αρκεστούν στα ελάχιστα, παρωχημένα πλέον, ανάλογα λεξικά. Δηλαδή στο τουρκοελληνικό του Μηλιόπουλου (1894), το ελληνοτουρκικό του Παναγιωτίδη (1897), το τουρκοελληνικό του Χλωρού (1899), και τα τρία με την οθωμανική γραφή. Και πιο σύγχρονα μικρά λεξικά του Μελιτόπουλου (1934) και του Δημητριάδη (1962). Είναι γνωστό, όμως, ότι κάθε γλώσσα, οι εκφράσεις και οι ιδιωτισμοί της, αλλάζουν με το χρόνο, καθιστώντας δύσκολη την κατανόησή της για όσους δεν βιώνουν την εξέλιξή της. Η διαμεσολάβηση τρίτης γλώσσας ήταν η μοναδική λύση που είχε βρεθεί απέναντι στην έλλειψη.

Έτσι, το τουρκοελληνικό λεξικό περιλαμβάνει 37.000 λέξεις και 45.000 ιδιωτισμούς και εκφράσεις και φιλοδοξεί να καλύψει τις ανάγκες όλων όσοι ασχολούνται με τις δύο γλώσσες. Οι λέξεις που έχουν επιλεγεί και στα δύο μέρη είναι αυτές που πράγματι χρησιμοποιούνται σήμερα στην καθημερινή επικοινωνία και στα γραπτά κείμενα και στις δύο γλώσσες. Σ' αυτές έχει περιληφθεί και ένας ικανός αριθμός τεχνικών, ιατρικών, οικονομικών και νομικών όρων, όπως και λέξεων που αν και παλιές τις συναντούμε ακόμα σε κείμενα.

Οι παρόμοιες έννοιες χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα, ενώ οι διαφορετικές αριθμούνται. Έχει καταβληθεί συνειδητή προ-

σπάθεια να μειωθούν στο ελάχιστο οι συντομογραφίες και τα ειδικά σύμβολα, γιατί δυσχεραίνουν μάλλον παρά διευκολύνουν τον χρήστη. Αντίθετα, μέσα σε παρένθεση δίδονται συχνά διευκρινίσεις, όπου είναι δυνατόν να υπάρξει σύγχυση σημασιών.

Ακόμη στο λεξικό περιλαμβάνονται οι περισσότερες εν χρήσει τουρκικές παροιμίες καθώς και μεγάλος αριθμός ιδιωτισμών. Κατά την απόδοσή τους έχει καταβληθεί προσπάθεια να βρεθεί κάθε φορά μια αντίστοιχη παροιμία ή έκφραση στα ελληνικά.

Για κάθε τουρκική λέξη δίδεται η γραμματική κατηγορία στην οποία ανήκει καθώς και η αλλαγή του θεματικού χαρακτήρα, αν υπάρχει. Οι τύποι των λέξεων με μεταλλαγμένο θεματικό χαρακτήρα λεξικογραφούνται και παραπέμπουν στην βασική λέξη απ' την οποία προέρχονται. Επίσης δίδονται και όλοι οι «διάμεσοι» τύποι των ρημάτων, παρά την δυσκολία που παρουσιάζουν στην ελληνική τους απόδοση.

Γενικά, με λίγα λόγια οι συντάκτες του Ελληνοτουρκικού και Τουρκοελληνικού λεξικού ευτύχησαν να ολοκληρώσουν και να παραδώσουν στο ελληνικό και τουρκικό κοινό ένα σημαντικό βοήθημα ικανό να εξυπηρετήσει τις ανάγκες όσων ασχολούνται με τις δύο γλώσσες αλλά και τις προσπάθειες για αμοιβαία κατανόηση.

Κωνσταντίνος Νούλας

Για τον Μεσαίωνα

Ζωρζ Ντυμπύ,
Τέχνη και Κοινωνία τον Μεσαίωνα,
Μετάφραση: Ε. Ζέη,
Εκδόσεις Ολκός 2000, σελ. 128

Ο Ζωρζ Ντυμπύ, γνήσιος εκπρόσωπος της σχολής των Annales, εξετάζει σ' αυτό το βιβλίο την εξέλιξη των καλλιτεχνικών μορφών παράλληλα με τις υλικές και πολιτιστικές δομές της κοινωνίας του Μεσαίωνα.

Αναφέρεται στους δέκα αιώνες (5ος μ.Χ. - 14ος αι.) κατά τους οποίους διαμορφώθηκε η Ευρώπη και απέκτησε πλούτο και ισχύ.

Τότε γεννήθηκε, μέσα σε μια αυστηρά ιεραρχημένη κοινωνία, ότι εμείς αποκαλούμε ευρωπαϊκή τέχνη. Στη διάρκεια αυτής της χιλιετίας, ενώ γεννιόταν η Ευρώπη, τα πράγματα δεν σταμάτησαν να αλλάζουν, κάποιες στιγμές μάλιστα με την ίδια ταχύτητα που αλλάζουν και σήμερα. «Οι αλλαγές αυτές, καθώς επηρεάζουν τις κοινωνικές σχέσεις

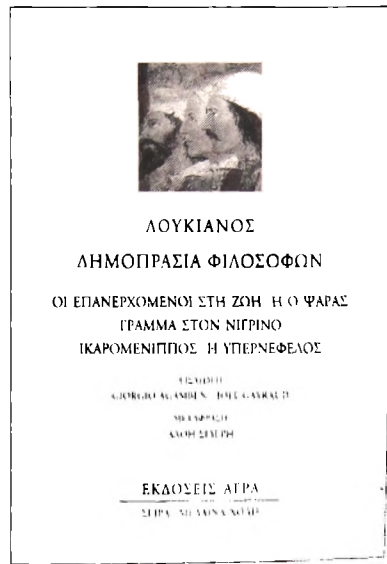
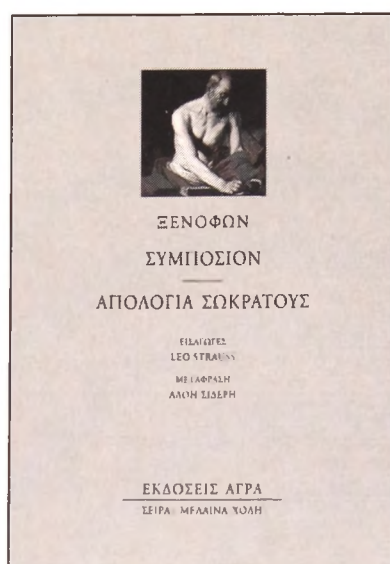
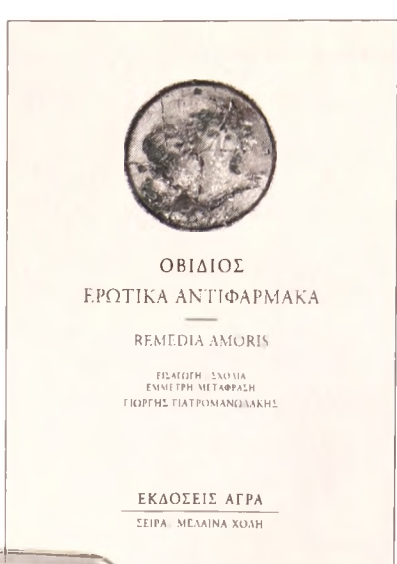
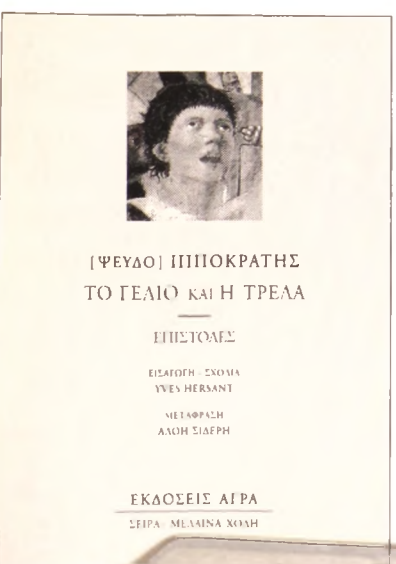
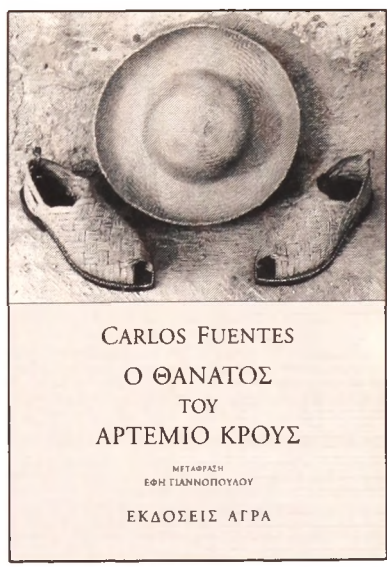
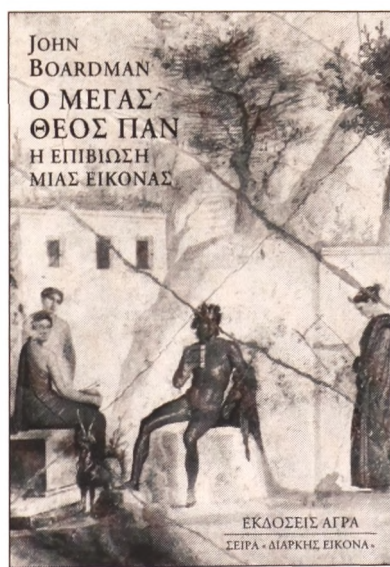
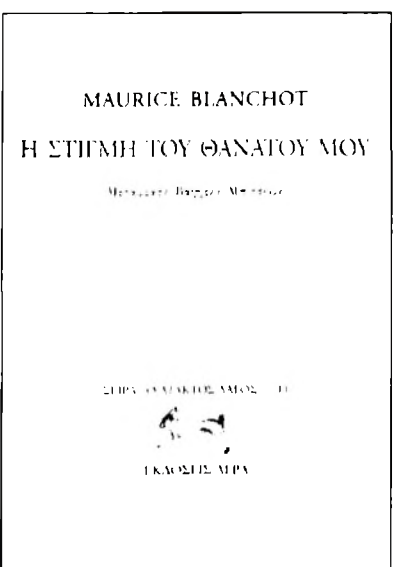
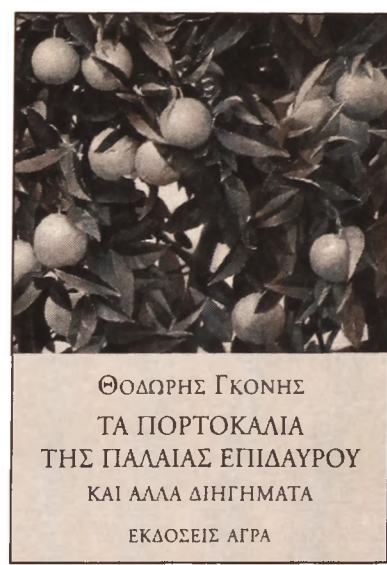
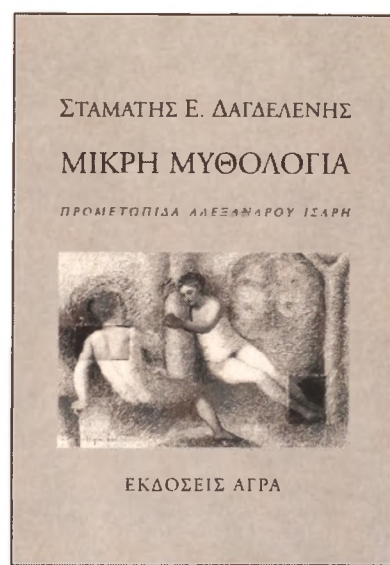
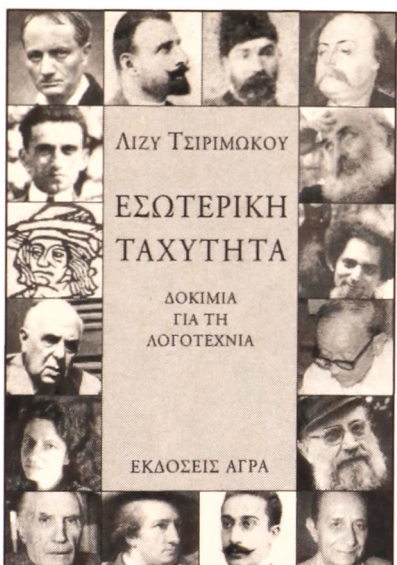
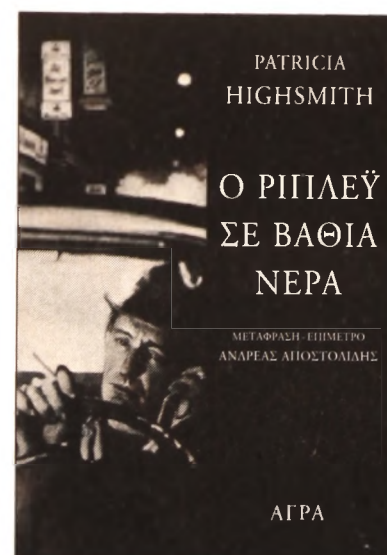
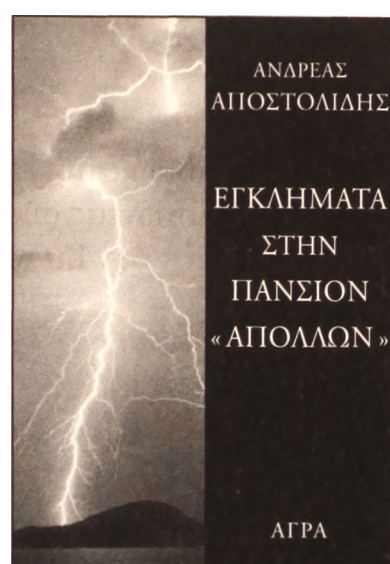
και τους διαφορετικούς συντελεστές της πολιτισμικής εξέλιξης, μετέβαλαν τις συνθήκες της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Οι πόλοι ισχύος μετατοπίστηκαν, κι ενώ υποχωρούσε σιγά-σιγά η «άγρια σκέψη», ενώ περιοριζόταν η επιρροή των ανθρώπων της Εκκλησίας, γινόταν πιο έντονη η επίδραση της τρίτης λειτουργίας του έργου τέχνης», γράφει ο Ζωρζ Ντυμπύ και συμπληρώνει: «Γι' αυτό και στη σκέψη της εποχής απέκτησε ασυνάισθητα μεγαλύτερη σημασία ό,τι στο οικοδόμημα, στο αντικείμενο, στην εικόνα δεν ήταν λειτουργικό αλλά προσέφερε απλώς απόλαυση. Στις σελίδες αυτού του βιβλίου ο Ζωρζ Ντυμπύ δεν προσπαθεί να εξηγήσει την εξέλιξη των μορφών τέχνης μέσα από την εξέλιξη των υλικών και πολιτισμικών δομών της κοινωνίας.

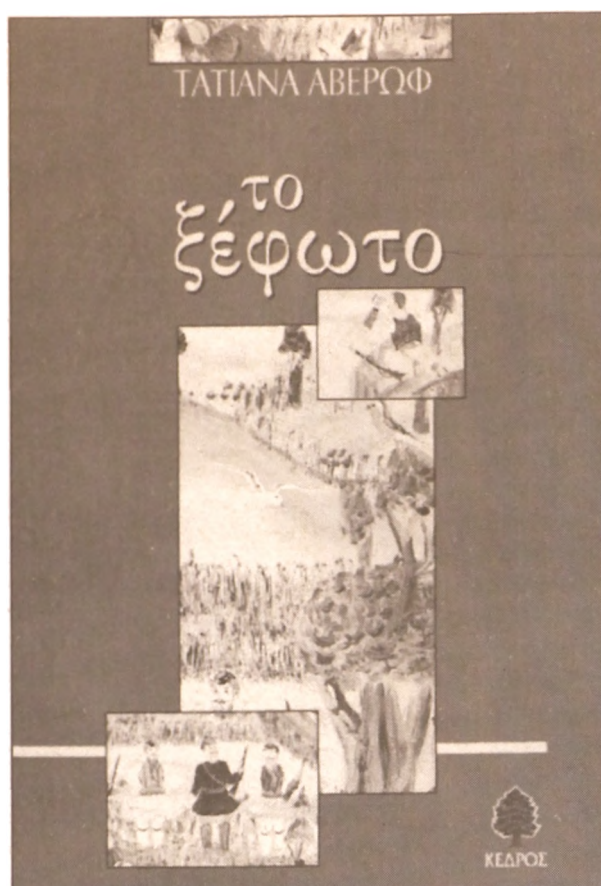
Πρόθεσή του είναι να τις θέσει εκ παραλλήλου, ώστε να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της μιας και της άλλης.

Σωτήρης Ντάλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

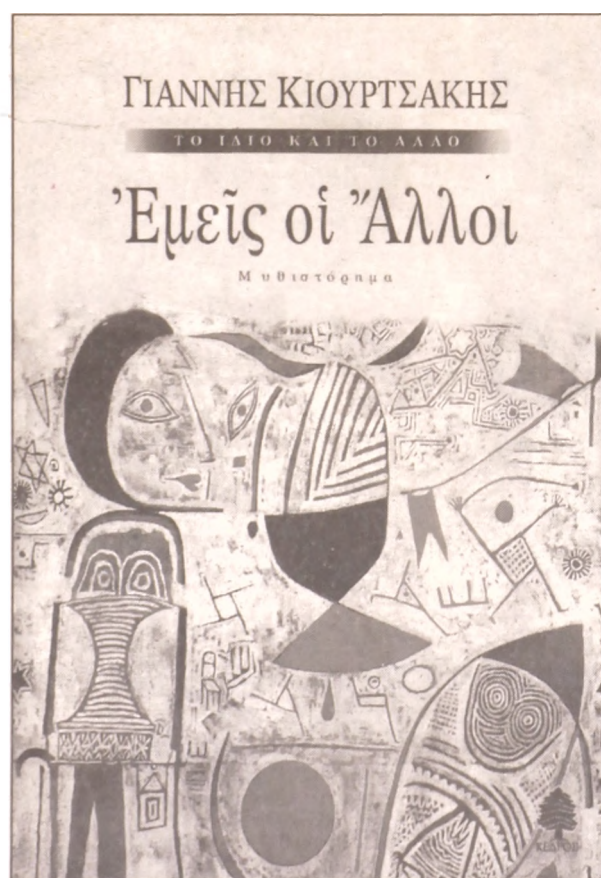

ΤΑΤΙΑΝΑ ΑΒΕΡΩΦ

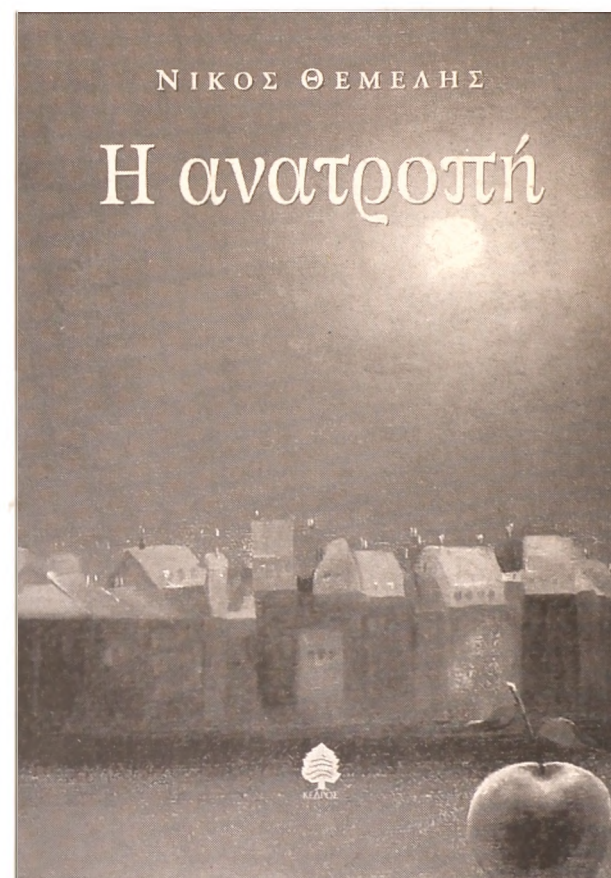
Το Ξέφωτο είναι ένα ιστορικό μυθιστόρημα που εκτυλίσσεται στα τέλη του 19ου αιώνα, στο τουρκοκρατούμενο ακόμα Μέτσοβο της Ηπείρου. Η ζωή είναι δύσκολη στο θρεινό χωριό, τα πάθη οξυμμένα και οι παραδόσεις πεισματικά αναλλοίωτες μες στους αιώνες. Στη δίνη των πολιτικών και κοινωνικών αντιθέσεων, δύο νέοι αγωνίζονται να βρουν το δρόμο τους – σε ξεχωριστούς κόσμους ο καθένας. Μέσα από μια πορεία μακρόχρονη όσο και οδυνηρή, οι κεντρικοί ήρωες αναζητούν το δικό τους ξέφωτο στη ζωή, εκείνο που θα τους οδηγήσει πέρα από τα διλήμματα και τις συγκρούσεις, πέρα κι από τα βουνά της πατρίδας.

Λίγο πριν το γύρισμα του 1900, οι αυτοκρατορίες, που απλώνονται στη χερσόνησο του Αίμου μέχρι ψηλά στη Νότιο Ρωσία, αμφισβητούνται από κάθε λογής κινήματα. Στον κόσμο αυτό, μια γυναίκα αποφασίζει το δικό της μακρύ δρόμο για μια ζωή που θέλει η ίδια να ορίζει. Μια ζωή που η μία ανατροπή διαδέχεται την άλλη, μαζί με τις ανατροπές που παρασέρνουν έθνη και κοινωνίες. Μια ζωή που υφαίνεται μέσα από τις σχέσεις της με πέντε άνδρες. Πέντε άνδρες είδωλα μιας άλλης εποχής, κάποιοι μπορεί να υπάρχουν και σήμερα ακόμη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ

Ένα μυθιστόρημα μαθητείας από τον συγγραφέα του Σαν μυθιστόρημα – του οποίου το Εμείς οι άλλοι αποτελεί τη συνέχεια, αλλά συνάμα και την αρχή, αφού μόνο εδώ θα μάθει ο αναγνώστης μέσ' από ποιες συναισθηματικές και πνευματικές περιπέτειες γεννήθηκε και διαμορφώθηκε το προηγούμενο βιβλίο. Αλλά και μία αυτοτελής ιστορία, τα πιο ουσιαστικά πρόσωπα της οποίας είναι πιθανώς συλλογικά: η Αθήνα και το Παρίσι, η Ελλάδα και η Ευρώπη, οι πολιτισμοί του χτες και η νεωτερικότητα που μας παρασέρνει όλους στο ακάθεκτο πέρασμά της. Όλα τούτα φανερωμένα και ζωντανεμένα μέσα από την – άλλοτε παραμορφωτική και άλλοτε διορατική – ματιά του ήρωα. Και τελικά, το μυθικό ταξίδι που ξετυλίγεται εδώ έχει ως στόχο το νόημα της ζωής : το νόημα που μόνο εμείς δημιουργούμε – εμείς οι άλλοι.

ΝΙΚΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ